

1921-1980

KARS BASIN TARIHI

کارس باسین تاریخی

Годъ изданія XXXII. Отдѣльный № 5 коп. Вторникъ, 2-го декабря 1914 г.

КАРСЪ

ВЫХОДИТЬ ПО ВТОРНИКАМЪ

№ 49

Полнота и обстоятельность для читателей въ газетѣ „Карсъ“ принимаются въ редакціи (помѣщеніе Канцеляріи Военнаго Губернаторскаго Командантства, отъ 10-ти часовъ утра до 2-хъ часовъ пополудни).

Подписная цѣна: съ доставкой и пересылкою въ годъ 3 рубля, въ четыре мѣсяца—1 рубль.

Плата за частныя объявленія—со страницъ мелкаго шрифта (статья) по 1-й страницѣ за ордеръ разъ 15 к., два раза—20 к., и за три раза—25 коп.; за четвертой страницѣ: за ордеръ разъ—8 коп., за два раза—12 коп. и за три раза—15 коп.

На основаніи Высочайшаго утвержденнаго въ апрѣлѣ 1902 г. мѣсяца Государственнаго Совета, Министерствъ Внутреннихъ Дѣлъ, по согласію съ Министерствомъ Финансовъ и Государственнаго контролера, установлена на четвертьлѣтіе, съ 1 января 1912 года, плата за печатаніе объявленій, кромѣ судебныхъ, объявленій въ губернскаго административнаго учрежденія (въ рубль):

- 1) Плата за печатаніе объявленій, кромѣ судебныхъ, объявленій, объявленій въ губернскихъ учрежденияхъ, составляется по 2 коп. за квадратъ обыкновеннаго шрифта, т. е. по 10 коп. за строку, если она состоитъ изъ трехъ квадратцевъ, по 20 коп.—изъ четырехъ квадратцевъ и т. д., исключенію отъ шрифта, кромѣ въ административности объявленій обыкновеннаго шрифта, и объявленій отъ выданныхъ въ мѣстахъ, гдѣ, въ исключеніи, квадратъ обыкновеннаго шрифта въ ширину равняется 10 буквамъ обыкновеннаго шрифта, въ квадратъ въ длину падаетъ шесть строкъ печати.
- 2) При печатаніи объявленій допустимаго употребленія различнаго шрифта и вѣличины применяется ордеръ выбора шрифта, выданный въ типографіи.
- 3) При печатаніи объявленій и при печатаніи объявленій въ текстѣ газеты объявленій съ 15% со стоимости второй, третьей и болѣе страницъ.
- 4) При печатаніи объявленій въ текстѣ газеты, исключенію, кромѣ платы за печатаніе по обыкновенному тарифу, въ случаѣ при печатаніи типографіи, и на печатаніи объявленій по ордеру выбора шрифта, кромѣ объявленій, объявленій въ другихъ типографіяхъ, не взимается.
- 5) За доставку объявленій по почте взимается ордеръ по 20 к. за листочекъ.
- 6) Безплатно печатается въ газетѣ объявленій объявленій, которые принадлежатъ отъ управленія казеннаго или общаго характера, и распоряженій управленія.

Статья 549 г. II ч. I св. зак. изд. 1899 г. „Статьи официальной части Губернскихъ Вѣдомостей и прибавленій къ нимъ издаютъ для всѣхъ присутствующихъ въ мѣстахъ и должностныхъ лицъ своей губерніи, до коихъ они касаются, и также для всѣхъ прочихъ Губернскихъ и Областныхъ Правленій, равною силой съ указами и соображеніями Губернскаго Прислана, носящую, въ случаѣ извѣстнаго, исключенія, силу закона и лицъ не имеющихъ отговариванія пендіяніемъ того, что объявлено было официально черезъ Губернскихъ Вѣдомостей“.

KARS BASIN TARIHI (1921-1980)

Nebahat ARSLAN
Süleyman TEKİR

کارس

ماتک او یانماسنه چالیشیر . شیمدیلاک هفتهده بیر چیقار . سیاسی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی غزتهدر .

بیر لیکه یاشار .

ماتک او یانماسنه چالیشیر . شیمدیلاک هفتهده بیر چیقار . سیاسی ، اجتماعی ، علمی ، ادبی غزتهدر .

KARS BASIN TARİHİ

(1921 – 1980)

Nebahat ORAN ARSLAN
Süleyman TEKİR

2013-KARS

KARS BASIN TARİHİ

(1921 - 1980)

Birinci Baskı

Sertifika No. : 17271

ISBN: 978-605-62316-1-2

Kapak Tasarımı:
Süleyman TEKİR

Baskı

Eser Ofset ve Matbaacılık

Saraybosna Cad. Altunalem Sitesi D Blok

No. 1 – ERZURUM

Tel.: 0442 233 46 67 – Fax : 235 45 46

eserofset25@hotmail.com

© Copyright 2011

Bu kitabın bütün telif hakları yazarlarına aittir.

**Yazarların yazılı izni olmaksızın herhangi
bir vasıtayla kısmen de olsa çoğaltılamaz.**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	I
ÖNSÖZ.....	IV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KARS BASIN TARİHİ

KARS BASININI OLUŞTURAN YAYIN ORGANLARI.....	9
A. GAZETELER.....	9
1. Vilayet Merkezinde Yayınlanan Gazeteler.....	9
1.1. Kars Gazetesi.....	13
1.2. İkinci Gazetesi.....	20
1.3. Gazi Yurt Gazetesi.....	23
1.4. Serhat Gazetesi.....	26
1.5. Ayhavar Gazetesi.....	28
1.6. Birlik Gazetesi.....	32
1.7. Meşale Gazetesi.....	35
1.8. Hüryurt Gazetesi.....	40
1.9. Kars Demokrat Gazetesi.....	42
1.10. Bugün Gazetesi.....	44
1.11. Halk Gazetesi.....	48
1.12. Kars Postası.....	50
1.13. Serhat Kars Gazetesi.....	52
1.14. Diğer Gazeteler.....	54
2. Kars Dışında Kars'la İlgili Yayınlanan Gazeteler.....	54

2.1. Vatan Gazetesi Kars Memleket ilavesi	54
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

B. İLÇE MERKEZLERİNDE YAYINLANAN GAZETELER.....	57
--	-----------

1. Iğdır'da Yerel Basın.....	57
1.1. Iğdır Gazetesi	58
1.2. Fırıldak	60
1.3. Dil Gazetesi.....	62
1.4. Şarkın dili	64
1.5. Yeşil Iğdır	66
2.Ardahan'da Yerel Basın.....	69
2.1. Ardahan Gazetesi	69
2.2. Ardahan'ın Sesi	74
2.3. Serhat Ardahan Gazetesi	77
2.4. Meşale.....	82
3. Kağızman'da Yerel Basın	84
3.1. Su Gazetesi.....	84
3.2. Narinkale Gazetesi.....	86
3. Sarıkamış'ta Yerel Basın.....	88
3.1. Varlık Gazetesi	88
3.2. Hür Doğu	93
3.3. Yeni Sarıkamış Gazetesi.....	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

C. DERGİLER.....	99
-------------------------	-----------

1. Doğuş Dergisi.....	99
3. Kars Eli Dergisi	105
3. Yeşil Yuva Dergisi (Ardahan)	109
4. Ümit Dergisi	112
5. Aras Dergisi	115
6. Kars Kalesi Dergisi	117
7.Gökbörü Dergisi.....	119
8. Kars ili Dergisi.....	121
9. Kars Dergisi	123
10. Rençber Dergisi	125
SONUÇ.....	127
EKLER	132
KAYNAKÇA	152
ÖZGEÇMİŞLER	157

TAKDİM

Türkiye’de ve dünyada son yıllarda basın tarihine olan ilginin arttığı gözlenmektedir. Bunda, iyileşen ülke imkânlarının büyük etkisi olmakla birlikte, basının, gelişen dünyada artan öneminin de katkısı çok fazladır. Bütün bu faktörlere ilaveten, kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden olan basının, ilk gazetenin çıkışından bugüne, hiç azalmayan bir şekilde varlığını devam ettirmesi ve hatta etkisini giderek artırması da çok geçerli bir nedendir. İnsanlar, yüzyıllar geçmesine ve internet de dâhil olmak üzere imkânların artmasına rağmen, gazete veya dergi gibi basın elemanlarını sanal ortamda takip etmek yerine, doğrudan elle tutulur bir şekilde okumayı ve hissetmeyi halen daha çok tercih etmektedirler. Teknolojik imkânların artmasına ve özellikle internetin varlığına rağmen, gazete ve dergi tirajlarının düşmemesinin nedeni, herhalde bu “dokunma” ve “hissetme” ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Dünya gibi Türkiye’de de basına ve basın tarihine olan ilgi artışının somut örnekleri çoğalmaya başlamıştır. Genel olarak Türk Basın Tarihi ile ilgili birçok çalışma vardır, ama özellikle son yıllarda birçok şehrin basın tarihleri de teker teker çalışılmıştır ve çalışılmaktadır. Bitmiş ve yayınlanmış olanlara birkaç örnek vermek gerekirse, şunlar sayılabilir: Çorum, Bursa, Diyarbakır, Trabzon, Denizli, Edirne, Erzurum, Gaziantep, Koceli, Tarsus, Konya ve Sakarya Basın Tarihi... Önümüzdeki birkaç yıl zarfında bu sayının çok daha fazla artacağına şüphe yoktur. Böylece yakın tarihimizin başka bir yönü de ayrıntılarıyla ortaya konulacak, bu durum genel anlamda Türk Basın Tarihi’nin yazılmasını kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır.

Basın tarihine yönelik olarak artan ilginin en son örneği, elimizde bulunan Kars Basın Tarihi (1921-1980) adlı çalışmadır. Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Nebahat Oran Arslan ve aynı bölümden Arş.Gör. Süleyman Tekir tarafından hazırlanan bu çalışma, daha önce üzerinde durulmayan ve aydınlatılmayan Kars Basın Tarihi’nin yaklaşık 60 yıllık evresine ışık tutmaktadır. Böylece serhat ili Kars’ın, bir başka yönünü bilim dünyasına kazandırmış

olmaktadır. Böyle bir çalışma öncelikle mahallî basın çalışmalarına örnek teşkil etse de, Türkiye gazeteciliğini ve dolayısıyla basını da yakından ilgilendirmektedir. Böylece Türk Basını, Kars İli'nin basın dünyasında ne gibi aşamalar geçirdiğini de görmüş olmaktadır. Bir tarihçi olarak beklentim, bu eserin devamının 1980'den günümüze kadar da uzatılmasıdır...

Kars Basını'na ait gazetelere bakıldığında, genel olarak mahallî haberlere büyük bir ağırlık verildiği gözlenmiştir. Ancak bunun yanında, ulusal basını yakından ilgilendiren gelişmeler de atlanmamış, dünyadaki havadislerine de ışık tutulmaya çalışılmıştır. Gazete ve mecmualar bu yönüyle incelendiğinde, neşredildikleri dönem için önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmaktadırlar. Özellikle gazeteler, neşredildikleri dönemin ve coğrafyanın özelliklerini en iyi yansıtan organlardır. Halkın eğilimlerini, hassasiyetlerini, beklentilerini, hükümetlerin uygulamalarını ve bunların halk üzerindeki etkilerini en iyi gazeteler yansıtabilirler. Gazeteler bu yönleriyle bir "sensör" görevi görmektedirler.

İtinayla hazırlanan bu eserde de görüleceği üzere, Kars Basın Tarihi'nin objeleri de, yayınlandıkları dönemler için büyük bir hazine ve geçmiş için çok önemli kaynak durumundadırlar. Kars Vilayeti olarak bu eşsiz hazinelerin koleksiyonlarının tamamlanması ve "ölümsüz" hale getirilmeleri için, mutlaka dijital ortama aktarılmaları gerekmektedir. Aksi takdirde gazetelerin tarih ve tarihçiyle buluşturulması ve kaynak olma özellikleri sağlanamaz ki, bu durum, tarih bilimi ve yakın dönem araştırmacıları için hiç de arzu edilmeyen bir durumdur.

Basın tarihi çalışmak esasında çok zordur, zordan öte yerine göre imkânsızdır araştırmaktır esasında. Zira büyük ve tirajı fazla olan gazetelerin koleksiyonlarına ulaşmak kolaydır ama, bir veya birkaç sayı çıkmış ve yayın hayatı sona ermiş bir gazeteye veya dergiye ulaşmak çok zor, hatta imkânsız bir arayış içerisine girmektir. Çok farklı yollar denense de, arayışlar içerisine girilse de, o birkaç nüsha gazetenin elde edilmesi çok zor olabilir. Eğer büyük kütüphanelerde de aranan bu nüshalar bulunamazsa, bu, tarih araştırmacısı için çıkmaz bir yola girmek demektir. Hele bizde gazeteler okunduktan sonra genellikle çöpe atılır veya ambalaj amaçlı kullanılırdı.

Bizde, gazeteler okunduktan sonra, ya çöpe atılır veya başka nedenlerle anında yok edilirdi. Biriktirme, hemen hemen hiç ele alınan birşey değildi. Gazete yazıhanelerinde bile koleksiyon yapılmazdı ve kapandığında ise, ismi ile birlikte nüshaları da tarihe karıştırdı. Basın Yayın'ın zorakî postalanmasını sağladığı bazı gazeteler, bu unutulmuşluktan kurtulma şansını elde edebilmişlerdir. Bu tür zorluk ve olumsuzluklara rağmen, gazeteleri bazen de bir piyango misali, hiç umulmayan bir anda ve yerde bulabilirsiniz. Mesela aradığımız bir gazete nüshası, bazı eski marketlerde kese kâğıdı olarak karşınıza çıkabilir. Veya asla ulaşamadığımız bir gazete nüshasını, bir dostunuzun kütüphanesinde, bir kitabın veya dosyanın arasında bulabilirsiniz. O ânın keyfi doyumsuzdur. Basın tarihi çalışan bir akademisyen olarak, basın tarihi çalışmanın zorluklarını da, keyifli anlarını da yakından gören ve yaşayan bir insanım...

Bu nedenle böyle zor bir araştırmaya giren ve deyim yerindeyse “*iğne ile kuyu kazıyan*” tarih araştırmacıları durumundaki kitabın yazarları Yrd.Doç.Dr. Nebahat Oran Arslan ve Arş.Gör. Süleyman Tekir'i kutluyorum; böylesine zor ve sorumluluk isteyen bir görevi yerine başarıyla yerine getirdikleri için... Bu güzel eser, muhakkak ki zor ve özverili bir çalışmanın ürünüdür. Onlar bu eserle, tarihçi sorumluluğunu da yerine getirerek, bir dönemi aydınlatma becerisini layıkıyla ortaya koydular. Onlar sayesinde, daha önce araştırılmamış olan Kars Basın Tarihi ve ona dair dergi ve gazeteler de unutulmuşluktan kurtulacak ve bilim âlemindeki yerlerini alacaklardır. Ve nihayet böyle bir eserin yayınlanması, Türk Basın Tarihi açısından da son derece önemlidir.

Saygılarımla...

27 Aralık 2012

Keçiören, Ankara

Prof.Dr. Enis ŞAHİN*

* Sakarya Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Sakarya.

ÖNSÖZ

Bu çalışma 1921 de başlayan Kars Basın tarihinin, 1980 yılı sonuna kadar devam eden tarihinin incelenmesine dayanmaktadır. Bizi bu çalışmaya sevk eden neden daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. 21 Ağustos 1921 de yayınlanan Varlık gazetesi ile başlayan Kars basını günümüzde birçok yerel gazete ve dergi ile devam etmektedir. Bu çalışmaya, Kars basınında yayınlanmış her türlü yayını dâhil ettiğimiz iddiasında değiliz. Özellikle birkaç sayı neşredilen bazı gazete dergi ve bültenlerin hepsine ulaşamamış olabiliriz. Ancak şunu rahatlıkla ifade edebiliriz ki, Kars merkezli olarak yayınlanan, belli bir dönem neşrine devam edilen gazete ve dergilerin tamamını toplamaya çalıştık. Gazetelerin daha yoğunlukta olması nedeniyle Kars merkezde ve ilçelerde yayınlanan gazeteler olarak iki kısımda ele alınmıştır. Dergiler ise bir başlıkta toplanmıştır. Ayrıca Kars'a yönelik Kars dışında bu tarihlerde yayınlanmış olan gazete ve dergilere rastlanmamıştır.

Kitaba dâhil edilen gazeteler ve dergilerin tamamı elden geldiğince ayrıntılı olarak incelenmiş, ilk yayın tarihi, imtiyaz sahibi, yayın kadrosu, idarehanesi, matbaası, yayın amacı, yazarları, boyutu ve fiyatına kadar ayrıntılarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bizzat nüshasına ulaşamayanların hakkında, başka kaynaklardan bilgi verilmeye gayret gösterilmiştir. Nüshaları bulunanlar hakkında ise, sadece bilgi vermekle yetinilmemiş, elde edilebilen sayılarından bir nüshasının resmi kitaba konulmuştur. Daha uzun süre yayınlanan ve bu nedenle basın tarihinde önemli yer tutan gazete ve dergilerden ise birden fazla resim konulmasına özen gösterilmiştir.

Çalışmaya, basının önemi, dünyada ve Türkiye'deki gelişimi ve bazı önemli bilgiler verilerek başlanmıştır. Daha sonra Kars basınına ait bazı konular üzerinde durulmuştur. Eserin gövdesini gazete ve dergiler hakkındaki bilgiler ve onların tarihi gelişimi ele aldığımız kısım oluşturmaktadır. Ayrıca bunların basıldığı matbaalar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bunu müteakiben kaynakların gösterildiği bibliyografya kısmı ekler kısmında konu ile ilgili belgeler verilmiştir.

Basın tarihi ile ilgili çalışma yapmak oldukça yorucudur. Çünkü çalışma yapılan şehrin basınıyla ilgili koleksiyonlara ve gazete ve dergilerin

yayınlanmış birkaç nüshasına ulaşamazsanız sonuç elde etmek kolay değildir. Çalışma sırasında tamamen kendi gayretlerimizle Kars halk kütüphanesinde ve milli kütüphanede bulunan gazete ve dergilerden, ayrıca özel arşivlerden ve yayınlanmış eserlerden yararlandık.

Kars, Ardahan, Iğdır ve Sarıkamış basınıni araştırırken elbette bize yardımcı olan, hiç olmazsa yolumuzu açan kişiler oldu. Başlangıçta bir makale ile başlayan bu konu oldukça ilğimizi çekince kitap olmasına karar verdik. Daha makaleyi yazma aşmasında iken ilk olarak Doğu dergisinin bir kısım nüshalarına ulaşmamızı sağlayan arkadaşım Mithat Durmuş'a teşekkür ediyorum. Verilerimizi toplarken başta biraz zorlandık ancak daha sonra sabırla üstesinden geldik. Bu konuda fazla araştırma yapılmamış olması hem iyi hem kötüydü. İlk olmak zorlukları beraberinde getiriyordu. Bu konuda çalışacağımızı söylediğimizde bizi destekleyen ve fikirleriyle ufkumuzu açan Prof. Dr. Enis Şahin Bey'e, araştırma sırasında Fikri Durgun Bey gibi bilgisine başvurduğumuz Hıdır Keleş, Mehmet Yurdagül başta olmak üzere gazetecilerimize, kitabından azami ölçüde yararlandığımız Mücahit Özden Hun ve kız kardeşi Leyla Hun'a, Yahya Azeroğlu'na yardımlarından dolayı teşekkür ediyoruz. Katkı ve yardımlarından dolayı Prof. Dr. Hacıali Necefoğlu'na, ayrıca Kars'ta Rus hâkimiyeti sırasında yayınlanan Rusça Kars Gazetesi ve İzvestiya Karsskago Soveta Soldatskih, Raboçih i Krestyanskih Deputatov Gazetelerinin nüshalarını bize verme nezaketi gösteren Yrd. Doç. Dr. Candan Badem'e teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu konuda verilere ulaşmamızda bize oldukça yardımları dokunan lisans ve yüksek lisans öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Bilimsel eserler sadece yazarların özverili çalışmalarıyla ortaya çıkmaz. Ona doğrudan veya dolaylı destek verenler vardır. Doğrudan destek verenlere yukarıda teşekkür etmeye çalıştık. Dolaylı destek verenlerin katkısı da yazarlar ve doğrudan destek verenler kadar önemlidir. Çünkü hem maddi hem manevi desteklerini hep yanımızda hissederiz. Bu şekilde bizi destekleyen Talip Arslan ve Hürü Sağlam'a minnetlerimizi bildiriyoruz.

Yrd. Doç. Dr. Nebahat Arslan
Arş. Gör. Süleyman Tekir

GİRİŞ

Günümüzdeki geçerli hukuk yapılarının ve çağdaş demokrasilerin en önemli unsurlarından biri olan basın geçmişte olduğu gibi günümüzde de çok etkili bir güçtür. Bunun nedeni yazılı basın kamuoyunu bilgilendiren, yön veren, her açıdan siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel açılardan insanları aydınlatan, başka ülkelerdeki olaylarla karşılaştırma yapmalarını sağlayan kitle haberleşme aracıdır. Bu yüzden yazılı basın ve özellikle gazeteler siyasi düzenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Bugünkü manada basının ortaya çıkmasında matbaanın icadı önemli bir dönüm noktası olmuştur. Modern basımevleri ekonomik ve teknolojik gelişmelerin ürünü olarak ortaya çıkmıştır.¹ Avrupa’da matbaalar kurulduktan sonra sadece kitap değil, gazetede çıkarmaya başlamışlardır. İlk günlük gazete, 1660’da Almanya’da Laygizer Zaytung adıyla çıkarılmıştır. Daha sonra İngilizlerin ve Fransızların gazete çıkardıkları görülmektedir. Gazeteciliğin Avrupa’da 17. Yüzyılda başladığı kabul edilir.

Osmanlı Devletinde gazete çıkarılması ve gazetecilik tarihi çok eski olmamakla beraber, ilk gazetenin çıkarılması Cumhuriyete gelindiğinde neredeyse yüz yılı bulmaktaydı.² Osmanlı ülkesinde ilk yayınlanan Türkçe gazete, 1828 tarihinde Mısır’da yayınlanma başlayan Vakayi-i Mısriye’dir. Gazete, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa tarafından kurulan Bulak Matbaasında basılmıştır. Vakayi-i Mısriye Gazetesi’nin çıkış nedeni gazetenin ilk sayısında tarım, endüstri ve diğer alanlardaki gelişmelerin izlenmesi ve toplumu koruyacak önlemlerin alınması olarak açıklanmıştır.³

Gazetenin ilk sayıları 8-20 gün arayla yayınlanırken, bir süre sonra yayınlanma süresi düzene girmiş ve haftada iki gün yayınlanmaya başlamıştır. Gazetede haberlerin kaynağı genelde Fransız ve İtalyan gazeteleriydir. Ayrıca, Girit’in Mehmet Ali Paşa’ya bağlı olması hasebiyle Girit kaynaklı haberlere de yer verilmekteydi. Bunlara karşılık İstanbul

¹ Enis Şahin, **Sakarya Basın Tarihi 1919-2004**, İstanbul 2005, s.5.

² Ali İpek, *Tanzimat’ta Gazete ve Dergi*, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı:1, Van 1990, d.187.

³ Hıfzı Topuz, **II. Mahmut’ta Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul 2003,s.13-15.

kaynaklı haberlere çok az yer verilirken, Osmanlı padişahından neredeyse söz edilmekteydi.⁴

Osmanlı Devleti'nin ilk resmi gazetesi II. Mahmut'un isteği ile 1 Kasım 1931 tarihinde, İstanbul'da çıkan "*Takvim-i Vekâî*" 'dir. Seyit Mehmet Esat Efendi'nin nazırlığını yaptığı Takvimhane Nezareti'ne bağlı olan gazete, "*Takvimhane*" matbaasında basılmıştır.⁵ Takvim-i Vekâî, ilk zamanlarda haftada bir kere çıkarken, daha sonra günlük olarak çıkmaya başlamıştır. 1892 tarihine kadar 219 sayı yayınlanmıştır. İlk sayısı 1 Kasım 1831'de yayınlanan bu gazete birden fazla gazetenin piyasaya çıkmasıyla beraber kamuoyu oluşturma görevini kaybetmiştir. Takvim-i Vakayi'nin düzensiz yayınlanmasının nedeni dönemin olaylarının çokluğu ya da azlığı değil dönemin sadrazamının ilgisidir.⁶ Takvim-i Vekâî'den sonra özel teşebbüsün girişimleriyle çıkarılan Türkçe gazete, İngiliz muhabir William Churchill'in çıkarttığı "*Ceride-i Havadis*" dir.⁷ Her ne kadar özel bir gazete iddiasıyla yola çıkmışsa da kısa süre sonra devletten aldığı parasal yardım gazeteye yarı resmi bir hüviyet kazandırmıştır. 31 Temmuz 1840'ta yayın hayatına başlayan gazete, ilk zamanlarda 10 günde bir, daha sonra haftada bir çıkarılmıştır. Gazete, Avrupa ve Amerika'da yaşanan siyasi ve milli gelişmelere yer vererek, dilimize ihtilal, cumhuriyet, isyan, millet meclisi gibi kelimelerin girmesini sağlamıştır. Tamamı Türk muhabirlerden oluşan yayın kadrosuyla Ceride-i Havadis bu yönüyle Türk gazetecilerinin yetişmesine büyük katkı sağlamıştır.⁸

1864 yılında Churchill'in ölümünden sonra oğlu Alfred Black Churchill, 27 Eylül 1864 tarihli 1212.sayısından sonra gazeteyi Ruznâme-i Ceride-i Havadis ismiyle yayınlamıştır. Bazı basın tarihlerinde gazetenin çok geçmeden kapandığı yolunda bilgiler varsa da kütüphanelerdeki

⁴ Topuz, **II. Mahmut'ta Holdinglere Türk Basın Tarihi**, s.13-15.

⁵ Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C:III, İstanbul 1983,s.389.

⁶ Alpay Kabacalı, **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**, İstanbul 2000,s.49-50.

⁷ Ahmet Hamdi Tanpınar, **19. Asır Türk Edebiyat Tarihi**, İstanbul 1988, s.147.

⁸ Tanpınar, **19. Asır Türk Edebiyat Tarihi**, s.147.

koleksiyonlar gözden geçirilince imtiyazı el değiştirerek 1919 yılına kadar çıktığı anlaşılmaktadır⁹.

Tanzimat dönemi her açıdan gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Lakin bu gelişmelerin gazetecilik alanında aynı hızda olmadığı görülmektedir. Tanzimat devri başladığında Osmanlı Devleti'nde, Tanzimat konusunda kamuoyunu bilgilendirecek bir basın henüz yoktu. Takvim-i Vekâyî, resmi gazete formatında olduğu için, dili halkın anlayacağı seviyede değildi.¹⁰ Takvim-i Vekâyî çıkarılmaya başladıktan 30 yıl, Ceride-i Havadis'ten ise, 20 yıl sonra Tercüman-ı Ahval Gazetesi 21 Ekim 1860 tarihinde çıkarılmaya başladı. Bu gazetenin sahibi Agâh Efendi ve Baş Muharriri Şinasi Bey'di. Gazete Türkiye'de, bir Türk tarafından çıkarılan hususi ve gayri resmi mahiyette ilk fikir ve kültür gazetesiydi. Türk basını bu gazete ile başlatmak hata olmayacaktır.¹¹ Gazeteye Agâh Efendi maddi destek sağlarken, Şinasi teknik ve yazı işlerini yürütüyordu. Tercüman-ı Ahval'in çıkışı basın dünyasında coşku ile karşılandı. Basında hâkim konumuyla Ceride-i Havadis bile onun çıkışını ciddiye aldı. Üstelik meydanı boş bırakmamak adına ek gazete niteliğinde Ruzname-i Ceride-i Havadisi yayınlamaya başladı.¹²

Şinasi önce Agâh Efendi ile birlikte Tercüman-ı Ahval (1860), sonra tek başına Tasvir-i Efkâr'ı (1862) çıkardı.¹³ Tasvir-i Efkâr'ın çıkışı Türk Edebiyatı için bir kazançtı. Bu gazete ile birlikte dönemin genç yetenekleri başta Namık Kemal olmak üzere Ziya Bey, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Midhat Efendi, Ali Süavi, Ebüzziya Tevfik gibi genç ve dinamik kuşak gazetenin etrafında toplandı.¹⁴ Ayrıca Şinasi bu gazete ile birlikte bir matbaa kurdu.

Tasvir-i Efkâr Gazetesi 28 Haziran 1862'de yayın hayatına başlamıştır. Gazete, Şinasi tarafından iki buçuk yıl yönetilmiştir. Şinasi, 1865 yılı ilkbaharında tutuklanacağı inancıyla gazetenin yönetimini Namık

⁹ Kabacalı, **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**,s.61-62.

¹⁰ Halil İncalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, **Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Ankara 2006, s.65.

¹¹ İsmail Parlatur, **Tanzimat Edebiyatı**, Ankara 2006, s.76

¹² Parlatur, **Tanzimat Edebiyatı**, s.76.

¹³ Parlatur, **Tanzimat Edebiyatı**, s.12.

¹⁴ Parlatur, **Tanzimat Edebiyatı**, s.77.

Kemal'e bırakmıştır. Namık Kemal gazetesinin 260. sayısında başlayan idarecilik ve başyazarlık görevini 469.sayıya kadar devam ettirmiş ancak Şark Meselesi'ni konu alan yazılarına gelen tepkiler nedeniyle gazeteyi Recaizade Mahmut Ekrem'e bırakarak Avrupa'ya gitmiştir.¹⁵

Osmanlı Devleti'nde kamuoyunun önemini ön plana çıkaran ilk gazete olan Tasvir-i Efkâr, tıpkı Tercüman-ı Ahval gibi devletteki Türk unsurun haklarını savunurken, siyasal polemiklerle basına yepyeni ufuklar açmıştır.¹⁶

I. ve II. Meşrutiyet döneminde ise basın hayatının kanunlar açısından geliştiğini ve epeyce yol aldığını ancak II. Abdülhamit'in izlediği politika nedeniyle sıkı bir denetim altında olduğu görülmektedir. II. Abdülhamit'in tahtta bulunduğu 1876-1909 arası Osmanlı Devleti'nin içte ve dışta bir yığın problemlerle yüz yüze geldiği bir dönemdir. Avrupa'nın akıl almaz bir hızla ilerlemeye geçtiği bir dönemde, Osmanlı Devleti gücünü kaybetmeye başlamıştır. II. Abdülhamit tahtta bulunduğu 33 yıl boyunca, değişik politikalara başvurarak durumu en azından muhafazaya çalışmıştır.

Rakamsal olarak artan dergi ve gazete sayısı II. Meşrutiyet'in getirdiği hürriyet havasının bir eseridir. II. Abdülhamit devri boyunca istibdattan şikâyet eden yazar ve aydınlar 1908'den sonra rahatça yazmaya başlamışlardır. 31 Mart Vakası'ndan sonra basına sansür konulsa da artık bu konudaki ilerleme devam etmiştir. Ancak gazete sayısının bu yıllarda düştüğü görülmektedir. 1909'da 353 olan gazete sayısı 1910'da 130'a, 1911'de 124'e, 1912'de ise 45'e düşmüştür.¹⁷

Vilayet matbaalarının kuruluşu ve valilikler adına gazete çıkarılması, yerel basının kurulup gelişmesini sağlamıştır. 7 Kasım 1864'te çıkarılan nizamnameyle eyalet sistemi kaldırılarak vilayet sistemine geçilmiştir. İlk vilayet nizamnamesi "*Tuna Vilayet Nizamnamesi*" 'dir. Vilayetler oluşturulurken her merkezde birer matbaa da kurulmuştur. Bu matbaalarda yıllıklar, takvimler, dini edebi ve bilimsel eserlerde basılmıştır. Bu arada birçok ilde yine aynı matbaalarda "*Resmi Vilayet Gazetesi*" çıkarılmıştır.¹⁸

¹⁵ Kabacalı, **Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**, s.67.

¹⁶ Orhan Koloğlu, **Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Basın**, İstanbul 1994, s.33-34.

¹⁷ Celal Aslan, "*Bahçe Dergisi 1908-1910*", **BİLİG II. Meşrutiyet Özel Sayısı**, Sayı:47 Güz, Ankara 2008, s.169.

¹⁸ Atilla Girgin, **Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi**, İstanbul 1997, s.16.

Kars ve çevresiyle ilgili yerel kayıtlara ilk olarak Erzurum Vilayet Salnamelerinde rastlanmaktadır. Erzurum’da çıkarılan Salname-i Vilayet-i Erzurum 1870’den itibaren her yıl düzenli olarak çıkarılmış ve Kars, kaza ve nahiyeleriyle ilgili çok ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu salnameler 93 harbine kadar düzenli olarak çıkarılmış ve bütün devlet görevlilerinin adını, Müslüman ve Hıristiyanların erkek nüfusu, köy, dükkân, han, hamam, camii, medrese ve mekteplerle, buradaki talebe sayıları, merkezdeki esnaf, dokumacılık ve sancaktaki madenler, çermikler, en ünlü ziyaret yerleri ile ırmak ve göller hakkında değerli bilgiler vardır.¹⁹

Kars’ın Rus hâkimiyetine geçmesiyle birlikte, 1882’te kurulan vilayet matbaasında, Rusça “*Kars*” adlı gündelik bir gazete çıkarıldı.²⁰ 4 Ocak 1883 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlayan Kars Gazetesi’nin son sayısı 28 Şubat 1917 tarihinde çıkmıştır. Haftalık bir gazete olan Kars’ın 34 yıl süresince toplam 1779 sayısı yayınlanmıştır. Gazetenin genellikle Salı günleri çıktığı görülür ancak diğer günlerde de yayınlandığı olmuştur.²¹ Kars Gazetesi resmi kısmı, gayri resmi kısmı ve ilanlar kısmı olmak üzere üç ana kısımdan oluşmaktadır. Başlangıçta gazete dört sayfadan ibaret iken zamanla 14 sayfaya kadar genişlediği görülmektedir. Kars gazetesi yayın politikasını şöyle açıklamıştır: “*Yeni kazanılan vilayeti bütün yönleriyle öğrenmek, vilayetin mevcut durumu, gelişmesi ve imarına yönelik alınan kararlar hakkında Rus toplumuna doğru bilgiler vermek.*”²² Bu gazetenin yazı işleri müdürlüğünü uzun süre Azerbaycanlı Gazeteci İsa Sultan Şahtanski yapmıştır.²³

¹⁹ **1288 Erzurum Vilayet Salnamesi**, s. 149; **Doğuş**, Temmuz - Haziran 1940, sayı 13(54),14 (55), s. 29-30; “Doğuş Kars Halkevi’nin 1933 -1950 yılları arasında aralıklarla çıkarmış olduğu dergidir.” Mahmut H. Şakiroğlu, “**Halkevleri Dergileri ve Neşriyatı**,” Kebikeç, sayı 3, Nisan 1996, s 137.

²⁰ Vilayet Quliyeva, İsa Sultan Şahtanski’nin Garibe Hayatı, Bakü, 1999 s.30.

²¹ Alper ALP, “*Kars Tarihi Bakımından Bir Kaynak Olarak Vilayet Gazetesi “Kars”*,” **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı:161, Ankara, Nisan 2012 s.90.

²² Alp, “*Kars Tarihi Bakımından Bir Kaynak Olarak Vilayet Gazetesi “Kars”*,” s.93.

²³ “1878 yılından itibaren ömrünün sonuna dek Kars şehrinde inzibati işlerde çalışmış, hususi taprıışlar üzere memur, harbi Gubernatör Defterhanasında müdür işlemiş, 1883 ilden çıkan “*Kars*” adlı haftalık Rus gazetesinin esas emekdaşlarından olmuştur.” **Nahçıvan Ansiklopediyası**, 2. Cilt, Nahçıvan, 2005, s. 296. (Geniş Bilgi için bkz Adil Mişiyev, Tiflisle Bağlı Azerbaycan Edebiyatı, Tiflis, 1886; Aziz Mirahmadov, 20.

Rusça olarak çıkarılan gazetenin 1883 - 1917 yılları arasında günlük tirajı 325'tir.²⁴ Çarlık döneminde çıkan bu Rus gazetesinin amacı, ilk olarak Rusların buraya yerleştirdiği Molokon, Tokhobor, Khokhol gibi Rus kolonilerini ve sonrada Ermeni, Rum, Nemis, Alman ve Asuri gibi Hıristiyan muhacirlerin refahı için gerekenleri ve dileklerini yerine getirerek yeni yerleşme bölgeleri ve idareye karşı hoşluklarını kazanmaktı. Daha sonrada sayısız zulümle keyfi idare yüzünden adı geçen yabancıların Türk topraklarına yerleştirilmesini kabullenemeyen ve Ruslara karşı duruşları olan Kars'ın yerli ahalisi Türkleri, Rus okul ve idaresine alıştırmaktı.²⁵

Kars gazetesiyle birlikte yani aynı dönemde Mamiloğlu Tevhididdin Bey'in²⁶ Rusça "*Kars Tarihi*" yazdığı fakat bunu ne yazık ki Türkçeye çevirtirip yayınlamadığı anlaşılmaktadır.²⁷

yüzyıl Azerbaycan Edebiyatı Tedkikatları, Bakü, Maarif yayınları, 1975; Vilayet Quliyeva, İsa Sultan Şahtanski'nin Garibe Hayatı Bakü, 1999) ;

²⁴ (Geniş bilgi için bkz) Candan BADEM, **Çarlık Rusyası Yönetiminde Kars Vilayeti**, İstanbul 2010, s.256.

²⁵ **Doğuş**, Haziran- Temmuz 1940, sayı 13(54),14 (55), s. 29-30.

²⁶ "Mamiloğlu Tevhididdin Bey, "Uyanık Bir Münevver Türk" sıfatıyla Mamiloğlu, Ermeni komitecilerinin ve bilhassa Taşnak Partisi'nin faaliyetiyle de alakadar olarak, onların Türklük ve Türkiye aleyhindeki emel ve fikirlerini anlamaya çalışıyor. Türk ahaliyi ve Kars'taki Osmanlı şebkelerini bu hususta gizlice ikaz ediyor. Ayrıca, "Müslümanlara Karşı Ermenilerin Yaptığı Zulümler" adıyla Rusça bir eser yazmaya başlıyor. Birçok vesikalara ve hatıralara dayanarak kaleme alınan bu (okunamadı) ve haritalı eserini, 1914 ten sonraki Ermeni vahşetlerini de ilave ederek Malta'ya ve oradan Kars'a dönüşünden sonra 80 yaşlarında iken iki cilt halinde ikmal ediyor. 1904 Japon harbinden önce bir ara Kars belediye reisliğine de seçilmiş olan Tevhididdin Bey 93 ten sonra kırk yıllık kara günler devresinde şehirde ekseriyeti teşkil eden Hıristiyanlara rağmen belediye reisliğine geçebilen biricik Türk'tür. 1905 de biten Japon harbinde Ruslar mağlup olunca kopan "Küçük Rus İhtilali" üzerine Rus mahkumu Türklerde neşriyat ve maarif hususunda medeni ve asri haklardan istifadeye imkan buluyorlar. Taşnak Ermenilerin " büyük Ermenistan hülyası peşinde koştuklarını Hasan Harakani türbesine varıncaya kadar Kars vilayetinin taşına toprağına yalandan sahip çıkmakta olduklarını ve geçen Avrupalı medekkik ve seyyahları da buna inandırmaya çalıştıklarını gören Mamiloğlu ilmi bir şekilde Kars Tarihi yazmaya karar veriyor. Rusça ve Rusçaya tercüme edilmiş olan eski İslam eserlerine göre esaslı bir şekilde kaleme alınan bu eserde 93 Felaketi ve Muhacerati ile Çarlık tarafından buralara yerleştirilen gayr-i müslümler arasında Türk ahalinin vaziyeti resmi Rus neşriyatına ve istatistiklere göre tesbit ediliyor son yıllara ait kendi müşahade ve hatıralarını da esere ilave ediyor." **Kars Eli**, Mayıs 1966, sayı 22, s.13.

²⁷ **Kars Eli**, Mayıs 1966, sayı 22, s.13.

1890 tarihli Kafkas Salnamesine göre 1887’de bölgede 14 Rusça, 7 Ermenice, 5 Gürcüce gazeteye karşılık, Türkçe-Azerice dilde yayın yapan “*Keşkül*” isimli bir gazete bulunuyordu. Tiflis’te yayımlanan gazetenin haftalık tirajı 325 adetti. Bu dönemde Rusça olarak günlük yayınlanan “*Kavkaz*” gazetesi 2450 adetlik tirajıyla bölgenin en çok satan gazetesiydi.²⁸

Rus hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte Ermenilerin işgali sonrasında, bölgede Türklük bilincinin canlı tutulabilmesi için birçok çalışma yapıldığı ve bunların bölge halkı üzerinde etki bıraktığı görüldü. Her ne kadar Kars, Rus hâkimiyetinde kalmışsa da bu dönemde burada yaşayan Türkler hiçbir zaman anavatandan tam olarak koştuklarını düşünmemiş, çeşitli yardımlar alarak buradan göç etmemeye ve milli bilinçlerini korumaya çalışmışlardır.²⁹

Milli mücadele sırasında da bölge halkının sesini duyurabilmek için Kars, Ardahan ve Batum’u içine alan Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti’nin Batum’da Saday-ı Millet Gazetesini çıkardığı görülmektedir. Haftada üç defa çıkarılan Saday-ı Millet gazetesi Türklerin haklarını korumayı üzerine almıştı. Mart 1919 tarihinden itibaren çıkarılan gazetenin başlığının altında “*Cenub-i Garb-i Kafkas Cemiyeti İslamiyesi’nin Vasıta-i Neşri Efkârıdır*” yazısı ve altında da büyük harflerle “*Hilafeti Muazzamayı İslamiye’nin Himayesin’de Kars, Batum, Ardahan Yekvücut Bir Muhtariyet İçün Hemfikirdirler*” yazıları vardır.³⁰ Hükümet, kendi propagandasını bu gazete ile yapmaktaydı. Gazete amacını “*Elviye-i Selase’nin Türkiye’ye İlhakını ve Hilafet Bayrağı Altında Yaşamalarını Talep Eder*” şeklinde açık açık yazmıştır.³¹ Saday-ı Millet Gazetesi Memişoğlu Hoca Necati tarafından çıkarılmıştır. Batum’da çıkarılan gazete haftada üç defa yayınlanmıştır.³² Nisan 1919’da Cenub-i Garbi Kafkas Cumhuriyeti İngilizler tarafından dağıtıldıktan sonra bölgede kurulan 12 şura hükümetinden birisi Batum

²⁸ BADEM, *Çarlık Rusyası Yönetiminde Kars Vilayeti*, s.256.

²⁹ Ahmet Ender GÖKDEMİR, *Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti*, Ankara 1998, s 22- 25.

³⁰ Cem Ender Arslanoğlu, *Kars Milli İslam Şurası ve Cenubi Garbi Kafkas Hükümeti Muvakkata-i Milliyesi*, İstanbul 1986, ekler kısmı.

³¹ Esin Dayı, *Evlüye-i Selasede Milli Teşkilatlanma*, Erzurum 1996, s. 113.

³² Makbule Sarıkaya, “*Erzurum Kongresi’nde Rizeli Delegelerin Faaliyetleri*”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Dergisi*, Sayı:20, Erzurum 2003, s.266.

Livası İslam Cemiyeti idi. Bu cemiyet Türk taraftarı olup, Batum'un Türkiye'ye bağlanmasını talep ediyordu. Cemiyet Saday-ı Millet Gazetesi etrafında toplanmıştı. Saday-ı Millet, Elviye-i Selase'nin kurtuluşu için verilen mücadelenin sesi olmuştur.³³

Milli mücadelenin sona Ermesiyle birlikte Kars ve çevresinin anavatana katılması neticesinde bölgede hemen basın faaliyetlerinin başladığını görmekteyiz. Kazım Karabekir Paşanın öncülüğünde çıkarılmaya başlayan Varlık Gazetesiyle birlikte Kars'ta yerel basının başladığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren başlayan dönem yerel basın açısından önemlidir. Yerel Basın Ulusal basın kadar geniş çaplı olmayan il ilçe ve beldelerde günlük haftalık ya da daha fazla aralıklarla çıkan, bölge haberlerine yer veren, yöresel gelişmeyi, sorunları ön planda tutmaya çalışan basındır.

Böylece Anadolu'da yerel basın ve süreli yayınların ilerlediği görülmektedir. 20. Yüzyılın başında sayısı otuzu bulan vilayet matbaalarında 42 vilayet gazetesi çıkarılmıştır.³⁴ 2. Meşrutiyetin ilanını takiben çıkarılan gazete ve dergi sayısı çoğalmış ve ardından Milli mücadele yıllarında yani 1919-1922 arasında Anadolu'da en az 141 süreli yayın ortaya çıkmıştır. Savaş yıllarında çıkan bu süreli yayınların tamamına yakını fikir ağırlıklı yayınlardır. 1924-1928 yılları arasında yayın bolluğu görülse de harf devrimiyle birlikte birçok dergi ve gazete kapanmak zorunda kalmıştır. Gazete ve dergilerin taşrada gelişmesinde Türk Ocağı, Halk Evleri ve Muallimler Birliği'nin katkıları büyüktür.³⁵ Kars'ta bu anlamda kurtuluşundan itibaren çıkarılan gazete ve dergilerin sayısı hayli fazladır.

³³ Mustafa Sarı, **Türkiye-Kafkasya İlişkilerinde Batum (1917-1921)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya 2010, s.350-351.

³⁴ Nazım H. POLAT, "*Türkiye'de Yerel Basının Gelişimine Kısa Bir Bakış*", **TÜBAR**, Sayı 12, Ankara 2002, s.9.

³⁵ POLAT, *Türkiye'de Yerel Basının Gelişimine Kısa Bir Bakış*, s.9-11.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARS BASIN TARİHİ

KARS BASININI OLUŞTURAN YAYIN ORGANLARI

Kars Basın Tarihi'nin ele alındığı bu çalışmada, basın, iki ana başlık altında ele alınacaktır. Gazeteler ve dergiler başlığı altında ele alınan gazete veya derginin ilk yayınlandığı tarihten itibaren yayınlandığı süreç ve sona ermesine kadar olan tarihi akışı incelenmiştir. Bu süre zarfında gazetenin imtiyaz sahibi, yayın kadrosu, nüsha sayısı, içeriğinde bulunan belli başlı konular, önemli yazarlar ve şehir basın tarihi için taşıdığı önem ortaya konulmaya çalışılmıştır. Gazete ve dergiler kronolojik olarak verilmiştir.

A. GAZETELER

1. Vilayet Merkezinde Yayınlanan Gazeteler

Kars vilayetinde yayınlanan gazeteler ele alınmıştır. İlk olarak Kars'ın kurtuluşunu takiben Kazım Karabekir Paşa'nın Kolordu matbaasında başlattığı basın hayatı daha sonra vilayet matbaasının kurulmasıyla devam etmiştir. 1950'li yıllara gelindiğinde ise gazetelerin birçoğu kendi matbaalarını kurmuş ve gazete sayısında da artış görülmüştür. Sonuçta 1921'den 1980 yılına kadar devam eden 59 yıllık bu uzun süreçte şehir basınında bir gazete yayınlanmıştır. Bunlar aşağıda kronolojik bir şekilde sıralanmış ve haklarında bilgi verilmiştir.

1950 yılından sonra Kars'ta ve ilçelerinde süreli yayınlarda bir artış olduğu görülmektedir. Kars, Iğdır, Sarıkamış ve Ardahan'da çıkmaya başlayan ve çoğu birer yaprakçık olan gazetelerde vardı.³⁶ Bu küçük gazeteler dışında, 1952 yılında Kars gazetesiyle birlikte İkinci, Serhat gazeteleri de yayınlanmaktadır.³⁷ Kars'ta bu gazetelerle aynı tarihlerde yayınlanan gazetelerden biriside Hüryurt Gazetesidir. Eylül 1955'te yayın hayatına başlayan gazetenin ilk çıktığında Sahibi Seyfi Çapan, Mesul

³⁶ M. Fahrettin Kırzioğlu, *Edebiyatımızda Kars*, İstanbul 1958, s.7.

³⁷ *Vatan (Kars İlavesi)*, 14 Ocak 1953.

müdürü Halis Güngör'dür. Hüryurt Gazetesi halen yayın hayatına devam etmektedir.³⁸ Kars Demokrat gazetesi 6 Eylül 1955'teki nüshasında, Hüryurt ve Birlik gazetelerinin Kars Demokrat gazetesinin çıkışını kutlayan yazılarından dolayı bir teşekkür yazısı yayınlamıştır. Bundan anlaşılan şudur ki aynı yıllarda Hüryurt'la birlikte Birlik gazetesi de yayınlanmaktadır.³⁹ Bu gazeteler haricinde, "*Nizam-İstikamet ve Hareket*" gazetesi,⁴⁰ "*Toprak*" aylık ülkü dergisi,⁴¹ "*Ocak*" gazetesi,⁴² "*Filiz*" aylık fikir sanat mecmuası,⁴³ "*Ölçü*" gazetesi, "*Lonca*" esnaf gazetesi, gibi gazeteler ve dergiler vardır. 1960 yılında gerçekleşen darbeden sonra Kars'ta çıkarılan gazeteler Kars Garnizon Kumandanlığı sansüründen geçtikten sonra yayınlanmıştır.

Bu dönemdeki basın hareketliliği gazetelerin kendi sütunlarına da yansımaktadır. Kars'ta çıkarılan Ardahan gazetesinin 7 Mayıs 1953 tarihli nüshasında, Kars basınıyla ilgili yazısı şöyledir.

"Kars'ta beşinci bir günlük gazete olarak neşir hayatına başladığımız şu günde, demokratik hayatın memleketimizde başlaması ile okuma ihtiyacının da artmış olduğunu yakından görerek, böyle bir teşebbüse geçtiğimizi belirtmek isteriz.

Kars ilinde gazeteciliğin tarihi eskidir. Biz daha gerilere dalmadan, sadece Cumhuriyet devrinden bahsedelim:

Kars'ta bugünkü Türk harfleriyle ilk gazete 1929 yılında (Kars) isminde haftalık bir mevkute olarak neşir hayatına başlamıştır. Bu gazeteyi çıkaran matbaanın hususi bir şahsa devri ile (resmi vilayet gazetesi) kapanmış ve 950 yılından itibaren (Kars) gazetesi bir müddet haftada iki, sonra gündelik ve siyasi olarak neşriyatına devam etmiştir.

950 seçimlerinden sonra Türkiye'mizin her tarafında olduğu gibi, gazetecilik mesleği Kars'ta da cazip bir hal aldı ve kısa zamanda üç

³⁸ **Hüryurt**, 3 Mart 1956, sayı: 162.

³⁹ **Kars Demokrat**, 6 Eylül 1955, sayı: 5.

⁴⁰ **Bugün**, 24 Nisan 1958, sayı: 53.

⁴¹ **Bugün**, 4 Nisan 1958, sayı: 38.

⁴² **Bugün**, 7 Haziran 1958 sayı: 90.

⁴³ **Demokrat Kars**, 3 Aralık 1958, sayı: 241.

gündelik gazete ile birde haftalık mizah gazete Karslı okuyucunun önüne çıktı.

Ardahan, Serhad, ve Birlik isimindeki gündelik gazetelerle Ayhavar adındaki haftalık gazetenin neşirlerinden evvel tasarlanmış bir gazete idi.

Biz her türlü hazırlığımızı yapmış olduğumuz halde, %85'i okumayan 22.000 nüfuslu Kars şehrinin, bu kadar fazla gündelik gazeteye ihtiyacı olmadığını göz önüne alarak Ardahan'ı çıkarma işini bir müddet için tehir ettik. Bu arada bir gündelik gazetemiz (mahza ilan almak için çıkmakta olduğunu) şakaya getirip açıkladığı halde, itibarını kaybetmedi. Demek oluyor ki; bu şehrin daha birçok gündelik gazeteye ihtiyacı vardı.”⁴⁴

Orhan Türkoğan tarafından verilen bu bilgiler ışığında denilebilir ki Kars basını artık özel matbaalarda farklı kişiler tarafından çıkarılan gazetelerle oldukça etkili bir konuma gelmiştir.

Aynı şekilde Meşale gazetesi de “Mahalli Gazeteler Çoğalırken” başlığı ile verdiği yazıda, Seyfettin Özuğurlu'da 14 Mayıs 1953 Kars basını ile ilgili şu açıklamaları yapmaktadır:

“Bir zamanlar vilayet emrinde haftada iki defa intişar eden yalnız bir gazetesi bulunan şehrimiz, bugün günlük 6 gazeteye kavuşmuş bulunuyor. İki tane de çıkmak üzeredir. Böylece Kars'ın günlük 8 gazetesi olacak.

Her Karslının iftihar vesilesi olabilecek bu vaziyetin üzücü, hicap verici bir şekil almamasını temenni ederiz.

Çok defa memnuniyet verici, faydalı davalar bu davalar peşinde koşanların ihtirası yüzünden üzücü ve zararlı olmuştur.

Demokrasinin esasını teşkil eden çok parti sisteminin Yunanistan, Fransa ve İran'ı ne hale soktuğu malumdur. Bu memleketlerdeki istikrarsız durum çok parti sisteminden ileri gelmiyor. Bu sistemin istismar edilışinden, doktrin ve programa dayanan partcilik yerine rey avcılığı ve politika cambazlığının kaim oluşundan ileri geliyor. Muhterislerin gayelerine erişmek için davaları basamak yapmaları daima elim neticeler doğurmuştur.

Demokrasinin yerleşip yaşayabilmesi için matbuatta çok partili sistem kadar elzemdir.

⁴⁴ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

Bir yerde gazetenin fazla oluşu oranın kültür seviyesinden yüksek, okuyucu başka bir deyişle münevver sayısının çok olduğunu gösterir ki bundan büyük iftihar vesilesi olamaz. Ancak gazetelerin gazete sıfatına layık olmaları lazımdır. Bülten ve ajans haberlerinden ibaret ilan vasıtaları gazete değildir. Gerçi gazetelerin yaşayabilmesi için ilan şarttır. Fakat gazete ve gazeteciliğin tek gayesi: Efkârı Umumiye 'ye tercüman olarak idarecileri ikaz yoluyla idare mekanizmasının halkın arzu ettiği şekilde çalışmasını sağlamak kısaca vatan ve millete hizmet etmektir.

Şu halde sadece ilan kopartmak gayesiyle çıkarılan bülten ve ajanslardan ibaret nesneye gazete, bu şekilde gazete çıkarmaya da gazetecilik denemez.

Biraz fazla ilan alabilmek için mesleki gayeden uzaklaşan bir gazetecinin büyük meblağlar mukabilinde kalemlerini satacaklarından dahi şüphe edilebilir.

Ümit ederiz ki şehrimiz gazetelerinin artışında böyle çirkin taktikler müessir olmamıştır.

Gazetecilerimizi bu gibi sıfatlardan münezzeh kılarız. Lakin mahalli gazetelerimizin bugünkü durumu mahalli ihtiyaçlara cevap vermekten ve okuyucuyu tatmin etmekten uzaktır. Çoğaldıkları müddetçe daha çok uzaklaşacaklardır.

Gönül arzu eder ki gazetecilerimiz biraz fedakârlık ve feragatta bulunarak gazetelerini mahalli ihtiyaçlara cevap verecek hale getirsinler. İkişer üçer gazete yerine birer olgun ve muhteva bakımından zengin gazete çıkarırlarsa ilan bakımından bir kayıpları olmayacağı gibi okuyucuları da memnun ederler.” Seyfettin Özüğurlu⁴⁵

Yukarıda bahsedilmiş olan gazeteler ve dergiler haricinde 1950 yılından sonra Kars'ta ve ilçelerinde süreli yayınlarda bir artış olduğu görülmektedir. Kars, Iğdır, Sarıkamış ve Ardahan'da çıkmaya başlayan ve çoğu birer yaprakçık olan gazetelerde vardı.⁴⁶ Bu küçük gazeteler dışında 1952 yılında Kars gazetesiyle birlikte İkinci, Serhat gazeteleri de

⁴⁵ **Ardahan'ın Sesi**, 14 Mayıs 1953, sayı:8

⁴⁶ Kırzioğlu, **Edebiyatımızda Kars**, s.7.

yayınlanmaktadır.⁴⁷ Kars'ta bu gazetelerle aynı tarihlerde yayınlanan gazetelerden biriside Hüryurt Gazetesidir. Eylül 1955'te yayın hayatına başlayan gazetenin ilk çıktığında Sahibi Seyfi Çapan Mesul müdürü Halis Güngör'dür. Hüryurt gazetesi halen yayın hayatına devam etmektedir.⁴⁸ Kars Demokrat gazetesi 6 Eylül 1955'teki nüshasında, Hüryurt ve Birlik gazetelerinin Kars Demokrat gazetesinin çıkışını kutlayan yazılarından dolayı bir teşekkür yazısı yayınlamıştır. Bundan anlaşılan şudur ki aynı yıllarda Hüryurt'la birlikte Birlik gazetesi de yayınlanmaktadır.⁴⁹

Bu gazeteler haricinde, “Nizam-İstikamet ve Hareket” Gazetesi,⁵⁰ “Toprak” aylık ölkü dergisi,⁵¹ “Ocak” gazetesi,⁵² “Filiz” aylık fikir sanat mecmuası,⁵³ “Ölçü” gazetesi, “Lonca” esnaf gazetesi, gibi gazeteler ve dergiler vardır. 27 Mayıs 1960'ta yapılan askeri darbeden sonra tüm yurttaki olduğu gibi Kars ilinde çıkarılan gazetelerde sansüre maruz kalmıştır. Yerel gazeteler Kars Garnizon Komutanlığı'nın sansüründen geçtikten sonra yayınlanmıştır.

1.1. Kars Gazetesi

Kars'ta cumhuriyetin ilk yıllarında oldukça yoğun bir yenileşme faaliyeti görülmektedir. Bu anlamda Kars basını da aynı hızla ilerleyerek amaçlarını gerçekleştirmektedir. 1929 yılı içerisinde vali B. Salim zamanında vilayet bünyesinde kurulan yeni matbaada vilayete bağlı bir gazete çıkarılmaya başlandı. Adı “Kars” olan bu gazete uzun yıllar Kars ve çevresine hizmet edecek ve bölge halkının ihtiyaçlarını karşılayacaktı.

1929 yılı cumhuriyet bayramından itibaren dört sayfa, haftalık bir gazete olarak çıkarılan Kars⁵⁴ gazetesinin logosunun altında “Haftada Bir Çıkar, İlmî, Siyasî, İctimai Türk Gazetesidir.” açıklaması yer alır. Bu gazetenin ilk başmuharriri ve mesul müdürü Abdurrahman Şeref Gündoğdu

⁴⁷ **Vatan (Kars İlavesi)**, 14 Ocak 1953.

⁴⁸ **Hüryurt**, 3 Mart 1956, sayı 162.

⁴⁹ **Kars Demokrat**, 6 Eylül 1955, sayı 5.

⁵⁰ **Bugün** 24 Nisan 1958, sayı 53.

⁵¹ **Bugün** 4 Nisan 1958, sayı 38.

⁵² **Bugün** 7 Haziran 1958 sayı90.

⁵³ **Demokrat Kars**,3 Aralık1958 sayı 241.

⁵⁴ **Doğuş**, Haziran- Temmuz 1940, s. 29-30.

Beydir. Tarih muallimi olan Şeref Bey 1930 Şubatına kadar gazeteyi idare etmiş 6 Şubat 1930 da çıkan 8. sayıdan 30. sayıya kadar Selahattin Rifat bey idaresinde neşredilip, 17 Temmuz 1930'da tekrar Şeref Bey mesul müdürlüğü almıştır. 13 Kasım 1930'dan itibaren Kars Maarif Müdürü Turgut Şevket Bey gazetenin mesul müdürü olmuştur.⁵⁵ Kars Gazetesi 1932 sonbaharından itibaren Pazartesi ve Perşembe günleri çıkmaya başlamış ve müdürlüğüne Kemalettin Bey bakmıştır. 1933'te A. Fuat Bey mesul müdür olmuş ve 1935'te hafta tatilinin cuma yerine pazar olarak kabul edilmesi sonrasında gazete çarşamba ve cumartesi günleri çıkarılmaya başlanmıştır. O tarihten itibaren 1948 yılına kadar gazetenin yöneticileri şunlardır:

Refik Fikret Sağnak (1935-37), Lise Tarih Öğretmeni Tarhan Toket (1937-40), Fuat Araslı (1940-44), Edebiyat Öğretmeni Kemal Yener (1944-45), Ali Yeniaras (1945-46), Fazıl Nalbandoğlu (1946), Rıfkıye Kağan 1948'de görevi yürütmektedir.⁵⁶

Gazetenin çeşitli konulardaki yazar kadrosu ise şöyledir:

Yakup, Veli, Nusret, Feridun (Alaydın), Akbuğa, Ahmet Seyrani, Dr. Esat Oktay, Dr. Süleyman Kuntalp, Baytar Kemal (Iokman dayı), Melahat Saim Eroğlu, M. Fahrettin Çelik (Kırzioğlu), İbrahim Özakin, Haydar Gürus, Halide Nusret Zorlutuna, Veteriner Ahmet Karakuş, A.Şevket Bahça.⁵⁷ Gazetenin ilerleyen yıllarda hem yazar kadrosu genişlemiş hem de mesul müdürleri değişmiştir. Gazete 1929'dan itibaren tahminen 1980'e kadar çıktı. Ancak Kars Halk Kütüphanesinde olan sayıları Mayıs 1938- Ağustos 1950 yıllarını kapsamakta ve eksik nüshaları bulunmaktadır.⁵⁸ Mili Kütüphane'de yetmişli yılların sonuna kadar gazetenin mevcut olduğu bilinmektedir. Gazetenin çalışma sırasında hem Kars Halk Kütüphanesindeki hem de milli kütüphanedeki sayıları incelenmiştir.

Gazete Kars'a ait tarih, Coğrafya, halkbilimi, edebiyat, folklor gibi bölgesel araştırma notları ile köycülük, hayvan ve insan sağlığı konularında

⁵⁵ **Kars**, 3 Kasım 1948, sayı:1673.

⁵⁶ **Kars**, 3 Kasım 1948, sayı:1673.

⁵⁷ **Kars**, 3 Kasım 1948, sayı:1673.

⁵⁸ (Geniş bilgi için bkz) Sevilay Kalaycıoğlu, **Kars Gazetesi (1938-1950)** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2009.

da yazılar neşretmiştir. Gazetenin çıkarıldığı yıllar içerisinde birçok konuyu işlediği görülmektedir. Sistematik bir tasnif yapıldığında Gazete'nin başlıca konuları arasında Kars tarihi ve bölgenin tarihi yer almaktadır. “*Kars Hakkında İlk Bilgi İzleri*,⁵⁹ *Kars tarihçesi*,⁶⁰ *Kars'a 93 ten önceki Rus Saldırmaları*,⁶¹ *Kars Hakkında Umumi Malumat(Coğrafya, Tarih,ve Ekonomik Bakımdan)*,⁶² *Kars'ın En Eski Yapısı Kümbet Camii ve Bunu Yaptıran Bagrat Hanların Menşei*,⁶³ *Kısa Kars Tarihçesi (Evsafi Kale-i Kars, Kars Kalesinin Eşkali- Emaretler)*”⁶⁴ gibi başlıklarla yazılar verilmekteydi.

Gazetede yazılan önemli makaleler arasında ikinci sırada Kars'ın coğrafyası, Ekonomisi ve Nüfus bilgileri verilmektedir. Kars Gazetesi'nin 30 Temmuz 1938 tarihli nüshasında Tarhan Toker tarafından ele alınan makalede; Kars ili nüfusunun meslek itibari ile ayrılışını vermekte ve o gün Kars'ta var olan meslek grupları belirtilmektedir. Örneğin Toprak Mahsullerinde çalışan 80656 erkek, 67268 kadın, Ağaç İşletme Sanayinde çalışan 383 erkek, 19 kadın ve diğer çalışma kolları ayrı ayrı verilmiştir. Bu tasniften anlaşılıyor ki Kars ve civarında nüfusun ekserisi çiftçidir. Sanayi yok denecek kadar azdır. Bununla beraber mesleksiz olanların sayısı 62630 erkek, 76316 kadın gibi oldukça büyük bir yeküne sahiptir. Kars'ın nüfusu ise toplam 305 536 dır.⁶⁵

Kars halkının sınır şehri olması hasebiyle birçok etkiye maruz kaldığı açıktı ancak burada yaşayan halkın milli benlik ve karakterlerinden fedakârlıkta bulunmadıkları da gerçektir. En fazla İran ve Rus etkisi görülen, Kars'ta mevcut Türk unsurun bu iki ülkeden de yüzeysel olarak etkilendiği, sosyal ve kültürel açıdan kalıcı etkilerinin olmadığı görülmektedir.

Makalenin devamında; Tarhan Toker, kendi yaptığı araştırmalara göre; Bayatlar Karapapaklar, Karakoyunlular, Afşarlar, Muganlar, Dünbüllüler, Kaçarlar, Akkoyunlular, Kırgızlar, Sürmeliler, Salur boyları,

⁵⁹ **Kars**, 27 Eylül 1938, sayı: 680.

⁶⁰ **Kars**, 4 Ekim 1938, sayı: 682.

⁶¹ **Kars**, 20 Aralık 1938, sayı: 703.

⁶² **Kars**, 23 Aralık 1938, sayı:704.

⁶³ **Kars**, 3 Ocak 1939, sayı: 707.

⁶⁴ **Kars**, 3 Ocak 1939, sayı:707.

⁶⁵ **Kars**, 30 Temmuz 1938, sayı: 664.

Kürekli, Başkırtlar gibi Türk boyları mevcuttu. Bunların yanı sıra Kars'ta ki diğer boylar şunlardı: Az miktarda Beyaz Rus, Malakan, Çerkez, Gürcü, Lazki, Kürt, Tatar gibi birçok parçalar halinde bulunan nüfusun Türklere oranla pek az sayıda bulunmaktadır. Ayrıca Kars gazetesi "Kafkaslar ve Kafkas Ülkesi, Terekemeler, Azerbaycan, Acem Nedir? İranlı Kimdir? Malakanlar" gibi konularda yazılmış olan makalelerle burada yaşayan nüfus ve bölge hakkında bilgilendirmektedir. Bunun nedeni 1921'den sonra bölgenin büyük oranda göç almasıdır. Kafkaslardan göç etmek zorunda kalan Türk halkının Kars ve çevresine yerleştiği görülmektedir.⁶⁶

Gazetenin çok yakından ilgilendiği bir başka konu Kars'ın ekonomisidir. Tarıma ve hayvancılığa dayalı bir ekonomi çizgisi olan Kars'ta 1930'lu ve 1940'lı yıllarda bölgede yapılan ziraatın haritası çıkarılmış,1937 yılında tarım İstihsalat İstatistiği yapılmıştı. Buğday, Arpa Patates, pirinç, Pamuk üretilmekteydi.⁶⁷ İlin Orman sahaları, madenleri, demiryolu ve karayolları hakkında da geniş bilgiler verilmektedir.⁶⁸

Gazete o sıralarda sürekli çıkarılan ama tek gazete olması hasebiyle de çok kapsamlı yazıların olduğu, çeşitli konularda yazı dizilerinin fazlaca bulunduğu bir gazetedir. Köy Enstitüleri ve Kars Cılavuz Köy enstitüsü⁶⁹, Kars Halkevi ve çalışmaları geniş şekilde ele alınmış konulardı.

Kars'taki yerel basının tümünde olduğu gibi Kars gazetesinin de, Atatürk hakkında yazılan yazılarda onu anlatmak ve devrimlerinin yerleştirilmesi konusunda bir gayret içinde oldukları da gözden kaçmamaktadır. Özellikle Atatürk'ün ölümünden duyulan üzüntüyü, büyük bir özenle okuyucularına aktararak, Atalarını her 10 Kasım'da anmışlardır. Sadece Kars gazetesi değil diğer gazete ve dergilerde bunu görmek mümkündür.⁷⁰

⁶⁶ **Kars**, 4 Nisan1939, sayı: 732; Nebahat Oran Arslan, " **Güney Kafkasya'dan Türkiye'ye Gelen Muhacir ve Mültecilerin Durumu (1921-1945)**,Atatürk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum 2007, sayı: 35, s. 341-359.

⁶⁷ **Kars**, 9 Ağustos1938, sayı: 667.

⁶⁸ **Kars**, 7 Ekim 1938, sayı: 683.

⁶⁹ **Kars**, 10 Mayıs 1940, sayı: 841.

⁷⁰ "Atatürk'ün Tarihi Şahsiyeti", adlı makalede bütün Türk milletinin gönlünde saygısı ve sevgisi gittikçe derinleşen bu gün aziz ruhunun huzurunda şükranla ve sonsuz bir

Kars gazetesi çıkarıldığı dönemde dış politikadaki gelişmeleri öncelikle Hatay sorununu⁷¹ 2 Şubat 1938'den 1 Ağustos 1939 tarihine kadar bütün gelişmeleriyle takip ederek okuyucularına bunu ulaştırmıştı.⁷²

Kars gazetesi önceleri vilayet tarafından çıkarılırken daha sonra Fuat Araslı'nın matbaayı satın alarak çıkartmaya devam ettiği görülmektedir. Kars gazetesi'nin bu dönemdeki yazı işleri müdürü oğlu Enver Araslıdır. Fuat Araslı, bu günkü Maliyenin altında olan vilayet matbaasını, eski adıyla istiklali milli caddesi olan bugünkü Atatürk caddesindeki yere taşımıştır.⁷³ Ardahan Gazetesi ise 7 Mayıs 1953 tarihli nüshasında, Kars basınıyla ilgili yazısında şunları açıklamaktadır:

“Kars'ta bugünkü Türk harfleriyle ilk gazete 1929 yılında (Kars) isminde haftalık bir mevkute olarak neşir hayatına başlamıştır. Bu gazeteyi çıkaran matbaanın hususi bir şahsa devri ile (resmi vilayet gazetesi) kapanmış ve 950 yılından itibaren (Kars) gazetesi bir müddet haftada iki, sonra gündelik ve siyasi olarak neşriyatına devam etmiştir.”

Kars gazetesinin daha sonra kendisiyle birlikte çıkmaya başlayan gazeteler ile basında bir ağırlığının olduğu görülmektedir. Bu yıllardaki nüshalarında cereyan eden olaylarda en fazla Kore savaşı ve Kıbrıs meselesiyle ilgili yazıları görmekteyiz. Kore Savaşı'nın dünyadaki ve ülkemizde akisleri ve Kars'taki yankılarını da görmek mümkündür.⁷⁴

minnetle eğildiğimiz Atatürk'ün ölümünün yedinci yılındayız, yedi sene evvelki kadar derin bir heyecan ve sarsılmaz bir inançla bağlıyız” denilmekteydi. Yazının devamında Atatürk'ün hayatı, görevleri ve başarıları ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Birinci dünya Savaşı, Çanakkale Cephesi ve Anafartalar Komutanı Mustafa Kemal Paşa, Samsuna Çıkışı, Milli Mücadele, Kurtuluş Savaşı, Lozan Barışı, Cumhuriyetin İlanı, İnkılaplar, Çağdaşlaşma ve son olarak Yurtta Barış Dünyada Barış Ülküsünden bahisle, yazı şöyle sona ermektedir. “...ve ömrünün sonuna kadar yeni bir devlet kuran onun mevcudiyet ve istikbalinin diri zihniyet ve inkılaplarını yaratan Türk'ün ve Türklüğün en büyük evladı Atatürk sen emin ve müsterih ol, emanetlerin korunacaktır.” **Kars**, 10 Kasım 1945, sayı: 1377.

⁷¹ **Kars**, 2 Şubat 1938, sayı: 619.

⁷² **Kars**, 1 Ağustos 1939, sayı: 765.

⁷³ Fikri Durgun ile yapılan 4 Temmuz 2011 tarihli röportaj.

⁷⁴ “Kore'de Karslı Bir Doktorumuz Şehit Düştü” başlığı adı altında “Kore'de ismi kayıp listesinde gösterilen Dr. Üsteğmen Halil Erdoğan'ın şehit olduğu teessürle öğrenilmiştir.” **Kars**, 13 Ocak 1951, sayı: 46.

Kıbrıs meselesiyle yakından ilgilenen Kars Gazetesi 23 Temmuz 1974 tarihli nüshasında “*Kıbrıs’ı Denetim Altına Alan Türk Ordusuyla Başa çıkamayacağını Anlayan Yunanistan Üçlü Konferansı ve Ateşkesi Kabul Ettiğini Açıkladı*” başlığı ile verdiği haberde, çözüm yollarının tıkanması neticesinde Kıbrıs’a çıkarma yapan Türk kuvvetlerinin orada bulunan Türklerin hak ve hukuklarını müdafaa ettiklerini yazmaktadır.⁷⁵

Kars gazetesinin 1929-1980 yılları arasında birkaç kez kısa sürelerle de olsa maddi sıkıntı çektiği, ancak bu yıllarda bile çıkmaya devam ettiği belli olmaktadır. Yerel Haberlerin yanında dış basını ve Türkiye’nin o yıllarda uğraştığı sorunlara yer verdiğini ve her zaman içeriği dolu olan bir gazete olmayı hedeflediğini görmekteyiz.

⁷⁵ **Kars**, 23 Temmuz 1974, sayı: 7061.

Bahis ve Neşriyat Müessesesi
FUAT ARASLI
İdare Yeri
Halikası binaı altında basılan Kars
Kars
Telef. No. 89
Basılmayan sayılar geri verilmeyiz.
Günlük geçen abaklar 20 Kr.

KARS

TÜRKÜNDÜR

MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Türkiye için
Abone: Seneligi 1000 Kr.
6 aylık 500 Kr.
Haric Memsukler iki mislidir
İlan: Birinci Sayfada
Sanitimi 100 Kr.
Diğer Sayfalar 60 Kr.
İlkinden hiç bir mesuliyet
kabil edilmeyiz.
Foto her yerde 16 Kuruntur.

YIL: I SAYI: 42

Çarşamba ve Cumartas Günleri Çıkar

6 OCAK 1951 CUMARTESİ

Eisenhower Müttefiklerden Eşit Fedakârlık İstiyor

Vaşington 5 a.a. General Eisenhower dün basına verdiği beyanatta ezculme şöyle demiştir. "Eğer yapılan savunma gayretlerinin muvafak olması isteniyorsa Avrupa milletleri Amerikanın yaptığı her fedakârlığın karşılığını vermek zorundadır. Fedakârlık ve azim derecesi bütün müttefikler arasında eşit olmasa batı Avrupa başarı ile müdafaa edilemez.

Amerikanın her dünyayı müdafaa etmek azminin Atlantik Paketi bağçerinde de aynı derecede olduğuna kanaat getirmek lazımdır. diyen Eisenhower, şunları ilâve etmiştir: "Rusyanın üçüncü dünya harbini açmaya hazır olmadığına kanaim, hiç kimse ciddi surette düşünmeden böyle bir kararı ve mes'uliyeti üzerine alamaz."

Kinci defa Komünistlerin eline geçen Seul'de tahrip edilmiş Birleşmiş Milletler kuvvetleri Seul'de piyasaya yeni müdafaa kalemleri çektiler.

Seul Düşmana Terkedildi. Çekilmenin Duracağı yer bildirilmiyor

Tokyo 5 a.a. Pergemboğünı sergiden Mac Arthur tahbiğinin son çabalarını, yeni Siwon, Inebun, Vojja müdafaa hattının Birleşmiş Milletler kuvvetleri tarafından tutulacağı ihtimalinin bir belirlenisi olarak telâif etmişlerdir. Bir kere daha Çin komünistleri merkezi Koredeki dağılar boyunca Seul'in 100 Km. doğusunda bulunan Vojja'ya doğru, Birleşmiş Milletler kuvvetlerine karşı geniş bir çevirne harekâtı yapmaktadır. Mac Arthur'un tahbiğine göre

altı Çin ordusu ve Hing-nan'ın tahbiyesinden sonra serbest kalan iki kuzey Kore kolordusu birlikleri Seul muhtakass müdafaa eden Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin sağ cepheluna ve güneye doğru ilerlemeye başlamışlardır. Seul, Pyangyang'ta olduğu gibi muharebatsız terk edilmiş ve geniş bir çekilme hareketi başlatmıştır. Emniyet sebeplerinden dolayı yeni çekilmenin nerede duracağını söylemek imkânızda.

KORE'DE Şehit Gedikti ve Erlerimizin listesi

M.Ş. Sarıca'nın tahbiyesi
27 numaralı Erleri tahbiye
Kore'de şehit olan kahramanların isimleri aşağıdadır.
Bağçedikli Osman Çokkun
- Yakup Serdar
- Muharrem Yavuz
- Şaban Oktay
- Ali Oal
Gedikli üst çavuş Arif Özbek

Şehit erlerimiz
Çavuş Muzaffer
Ali Osman
Mustafa Çetinay
Küsm Pala
- İrfan
Süleyman Şahin
Şakir Doğan
Ramazan Yüksel
Ali Yazar
Mehmet Batu
Mehmet Öz
Mehmet Avcı
Abdullah Erbaş
Mustafa Dağdelen
Bekir Sert
Mustafa Çetin
Mehmet Çimen
Mehmet Eğilmez
Hasan Ali Kaçar
Mehmet Şahin
Ali Erol
Mehmet Çetin
İbrahim Özden
Arif Kanlı
Ali Can
Hakkı Gündoğdu

Amerikan bataryaları tarafından tahrip edilen, Kuzey Kore komünist kuvvetlerine ait bir tane Kore Cumhuriyetinde bir cepherde yolu kapıyor

KARS Gençliğinin Çok Kıymetli Bir Armağanı

Doğunun kılıdı girin Kar amuzı tenislen ilâli gençlerden Nereddin Ergensoy, Nuri Dekeli, Talip Hıncı, Muzaffer Erdoğan, Hasan Günday, Nejat Gürmüş, Arif Polat, ve Selami Bozkurt belediye doktorumuz Tahir Çor bacının yardımlarile damarlarında dolayan asil kandan beşer santimetre küp'ü alırtmak suretile, Korede çarpışan kahramanlarımız armağan olmak üzere bez üzünce, zeminini güzel Türkiye'mizin haritası teçkil eden ve rengi gençlerimizin kanlı rilyerle bir bayrak yapacak lasede tetiplen bir mersimden sonra Koredeki Türk birliği komutanı general Tahsin Yarıncıya gönderilmiştir.

Bu kıymetli armağanımız asilalarımızın eline geçtiği gün, onların cesat ve csa retini bir kat daha artıracak ve hayecanlandıracaktır. Çünkü yabanc bir ülkede insan haklarını çoklingü ile, icabında teyla yomrakla müdafaa eden kahraman kardeşlerimize bu bayrağın üzerinde ki hakiki kandan ve "bir birer bruzeris, cümlesinden ilham alarak Türkiye'nin büyük işlerine bütün ciharı hayretle bakacaklardır.

Kahramanlarımızın kahraman evlatları, bu kıymetli hediyeyle düşünmeden, yalnız işlerinden gelen hakiki bir zengin ve insanın layık sem

—Sana İkinci sahife—

Posta Günlerinde Değişiklik

Ankara'dan Horozsarı geleneği müessesetle 1-1-951 tarihinden itibaren train gelig ve gidig günlerinde, dolayısıyla posta teslimatında değişiklik yapılmıştır.

Yeni tarifele göre Erzurum treni haftada dört gün gelimeye gelecek ve aynı gün Karatas Erzuruma mütesvihan hareket edecektir. Gelig gidig günleri Pazartesi, Salı, Cuma ve Cumartasdır. Tere gelimelemleri sabah saat 5.30 da kalkacaktır. Şehitler gelig saat 22.57 dir. İşletmeler Kars arasındaki posta teslimatında değişiklik yapılmıştır.

Genel Meclis

Di Genel Meclisinde toplantıya arabık devam olmaktadır. Meclisle ilâncı olarak bazı işlerde çözümlenmesi istenmiştir. Tekrar ediliyor.

YILBAŞI Hediyelerimiz

Şenlik'in Koçulu'ya-joker, Mehmet İğneciye-bir dizele ipareli ikenahil, Nadir Taşdemir'e-Anaf Atlas'ın diplesi, umumî meclis başkanlık divanı kâhbi Süleyman Parlak'a-alfabe, Bayram Erdoğdu'ya-Ven üniversitesinde sosyalist profesörlüğü, millî eğitim müduru Enver Ostank'e-fosforlu bir D.P. rozeti, İş Bankası müdürü İhsan beye-das borcası, Ziraat Bankası müdürü Şik Erbu'e-"Bizim köy, kitabı, otelci Salih beye-adam oturup, Hamza Karabağ'ya

post, Ahal Maharem'e-güler yüz, Harun Gökyigit'e-canzarlık madalyası, Bakı Gündoğdu'ya-dışep, Asker Yıldırım Zarfina İrendi Askeri yendi, Necati Topcu'ya-iki evlat, Fakı Hamid'ye-çarpışardredin illat, Rukiye Karabağ'a-kıbbak bir loca, Şükül Arpacı'ya-"Düce, invanm, Bülent Tahal'ya-"Hemince, rozeti, Şahid Oğuz'e-yarında taşınmak üzere ağır ma kinedi tüksek Kıyas Altın'la-200 tonluk seri atışı bir

—Sana İkinci sahife—

1.2. Ekinci Gazetesi

Ekinci gazetesi Cengiz Ekinci tarafından Kars'ta çıkarılan çıkarılan ilk gazetedir. Bu gazete 1951 Ekim ayında çıkarılmaya başlanmıştır. Iğdır'dan ayrılarak Kars'a gelen Cengiz Ekinci gazeteyi neden çıkardığını şöyle açıklamaktadır.⁷⁶

“Bir memleketin muhtelif sahalarında inkişafını sağlamak için nasıl; fabrika, elektrik, yol, vs. gibi faktörlere ihtiyacı varsa, topyekün bir beşeri kalkınma bahsinde Gazete'ye de aynı derecede ihtiyaç vardır.

Sayın okuyucu; memnuniyetle belirtelim ki Kars'ımız bu realiteyi layıkıyla kavramış bulunuyor. O kadar ki; ikinci⁷⁷ bir gazeteyi çıkarmak için birçok fedekar evladının şahsında derhal harekete geçmiş ve hepimiz için hayırlı hizmetler görmesinden başka bir arzumuz olmayan bu gazetenin çıkmasını temin etmiştir.”

Gazete pazartesi ve Perşembe günleri çıkarılmaktadır. Sahip ve Mesul müdürü Cengiz ekincidir. Ekinci logosunun altında siyasi ve mizahi demokrat gazete ibaresi bulunmaktadır. Nüshası on kuruştur. Basıldığı yer Ekinci matbaasıdır.⁷⁸

Gazete onunla beraber Kars'ta yayımlanan Kars Gazetesi ile rekabet içindedir. Çünkü o güne değin Kars'ın 1929 yılından itibaren yayınlanan tek gazetesi Kars gazetesidir. Bu nedenle Ekinci gazetesi çıkarılmaya başlayınca iki gazetenin tatlı bir rekabet içinde olduğu görülmektedir.⁷⁹ Gazetenin haber içeriğine baktığımızda ise genellikle ikinci dünya savaşı sonrası meydana gelen siyasi atmosferin yansıtıldığını görmekteyiz. Avukat Tanrıverdi Gökçay'ın yazdığı *“Harp ve Rejimler”*⁸⁰, *“Türklük Uğrunda Mücadele Edenler Sabir ve Setter Han”*⁸¹, *“Sovyet Rusya ve Esir Türk Elleri”*⁸² başlığı ile Türk dünyasında olanlar anlatılmaktadır.⁸³

⁷⁶ **Ekinci gazetesi**, 11 Ekim 1951, sayı:1.

⁷⁷ *“Ekinci gazetesi o zaman çıkarılmakta olan Kars Gazetesine göre ikinci gazete olarak sayılmaktadır.”*

⁷⁸ **Ekinci Gazetesi**, 15 Ekim 1951, sayı: 2

⁷⁹ **Ekinci Gazetesi**, 26 Kasım 1951, sayı:14.

⁸⁰ **Ekinci Gazetesi**, 18 Ekim 1951, sayı:3.

⁸¹ **Ekinci gazetesi**, 18 Ekim 1951, sayı:3.

⁸² **Ekinci Gazetesi**, 25 Ekim 1951, sayı: 5.

⁸³ **Ekinci Gazetesi**, 18 Ekim 1951, sayı:3.

Gazete 1951-1979 yılları arasında çıkmıştır.⁸⁴ Bu nedenle zaman zaman yazı işleri müdürleri değişmektedir. Yazı işleri müdürlerini ise şöyle sıralamak mümkündür; Zekeriya Turan Coşkunoğlu ve Yusuf Karaoğlu.⁸⁵ 1 Kasım 1964 tarihli nüshasında gazetenin sahibi değişmiştir. Ekinci Ortaklığı adına imtiyaz sahibi Kemal Aklın olmuştur.⁸⁶ Hatta bir dönem gazetenin sahibi olarak Cengiz Ekinci'nin eşi olan Vuslat Hanımın adı geçmektedir.⁸⁷

Gazete ilk çıktığında iki sayfa ve beş sütunlu bir gazetedir fakat daha sonra dört sayfa olarak çıkarılmıştır. Ayrıca bir sayfasını spora ayıran gazete dünya ve Türkiye'den spor haberleri vermektedir. "*Milan ve İnter Seyircilere Gol ve Futbol Ziyafeti Verdi.*" şeklinde birçok habere rastlamak mümkündür.⁸⁸ Gazete 28 Ocak 1967 tarihli nüshasından itibaren karikatür köşesi yayınlamaya başlamıştır.⁸⁹ Ayrıca Yusuf Karaoğlu "*Arada Sırada*" başlığı ile verilen köşe yazısı yazmaktadır.⁹⁰ Gazetenin verdiği haberlerden "*Şark Fatih İlk Defa Yarın Anılacak*" başlıklı yazıdan Kazım Karabekir'in ölümünün 21. yıldönümünde Kars'ta ilk defa anıldığını öğrenmekteyiz.⁹¹ Kars'ta bir Veteriner Fakültesinin kurulması çalışmalarının da 1970 yılının ekim ayında başladığı da diğer bir ayrıntı olarak verilmiştir.⁹²

Gazete yıllar içerisinde hem içerik açısından hem de uzun ömürlü olması nedeniyle yerel gazete olmaktan ziyade ulusal bir gazete niteliği kazanmıştır. Özellikle yetmişli yıllardaki sayılarına baktığımızda gazetenin dünyanın her tarafından Kars'a haber getiren bir gazete olduğunu görmekteyiz. Kars 'ta neşredilen iki uzun soluklu gazeteden biri olan Ekinci gazetesi ve gazeteyi çıkaran Avukat Cengiz ekinci Kars'ın yakın tarihine gerçekten ışık tutmuştur. 1950 sonrasındaki siyasal olayları yansıtmının yanı sıra sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda okuyucusuna doyurucu haber

⁸⁴ "Bu gazetenin 1951-1979 yılları arasındaki nüshaları Milli Kütüphaneden temin edilerek incelemeler bu nüshalar üzerinde yapılmıştır."

⁸⁵ **Ekinci Gazetesi**, 5 Kasım 1964, Sayı:1745

⁸⁶ **Ekinci Gazetesi**, 5 Kasım 1964, sayı:1745.

⁸⁷ **Ekinci Gazetesi**,25 Mart 1964,sayı:3662.

⁸⁸ **Ekinci Gazetesi**, 16 Aralık1969,sayı:5254.

⁸⁹ **Ekinci Gazetesi**, 28 Ocak 1967, sayı:4501

⁹⁰ **Ekinci Gazetesi**, 28 Ocak 1967, sayı: 4501

⁹¹ **Ekinci Gazetesi**, 25 Ocak 1969, sayı: 5095.

⁹² **Ekinci Gazetesi**, 8 Ekim 1970, sayı:5487.

sunma gayreti içerisinde. Radyo ve televizyonun halkın yaşam alanına girmemiş olması da o dönemde gazetelere olan ilgiyi arttırmıştır. Bunların içinde kısa süre çıkan gazeteler hariç Ekinci gibi uzun süre çıkan gazeteler tek haber kaynağı olma şansını da iyi kullanmışlardır.

BAKIM VE MİSAL
MODERNO
CENKİZ EKİNCİ

İSTANBUL MİHİR Cad. No. 123 Karşı
TELEFON No: 42

Ekinci

SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

Pazartesi
29

Eylül 1952
Yıl 1 - Sayı 297
Fiyatı 5 Kurus
Sembolik Abone 10 Lira

Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar Bugün Uçakla geliyor. Sabahleyin saat 8 de Ankara'dan hareket eden özel Uçak, saat 11 sularında Aziz Devletbaşkanı ile refakatindeki zevatı Kars Meydanına getirmiş olacak.

Kral Poul Cumhurbaşkanımı- zı Yunanistan'a davet etti.

Atina radyosunun evvelsi gün akşam bildirdiğine göre Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar, Yunan Kralı Poul'un davetlisi olarak 17 Kasım'da Yunanistan ziyarete edecektir. İki mükrup refakatinde Savarona yatı ile seyahat edecek den Celâl Bayar, Yunan kara sularında Yunan Donanması tarafından karşılanacaktır.

Saray teşrifat dairesi Türkiye Cumhurbaşkanını şerefine yapacak kabul resimleri programını hazırlanmağa başlamış, Bayar'a Yunanistan'da muhteşem bir istikbal yapılmak üzere bütün ilgililerce şimdiden faaliyete geçmiştir. Programa göre Cumhurbaşkanını Celâl Bayar karşıya, Pire'de Paşa İnanında çıkacak ve Kral Poul tarafından karşılanacaktır. Bayar Kralını misafiri olarak altı-yedi gün Yunanistanda kalacak. Bu arada Yunan donanmasını teftiş edecek, Selaik'de de Türkiye Cumhurbaşkanını huzurunda muazzam bir askeri geçit resmi yapılacaktır.

Cumhurbaşkanımız gecelerde G. EiseuboWer'i kabul ettiği sırada.

Kırmay Binbaşı İtler. Merkez Komutanlığını da ifa edecek

Bazı Asteğmenlerin razda zılurna sarhoş olduktan sonra hercesin tel'it ettiği hadiselelere sebebiyet vermeleri üzerine, Merkez inzibat hizmetini işler bir vaziyete getirilmesi hususu ele alınmış ve çok itibetli bir karar ile keşif cıtasının değerli Komutanı Kırmay Binbaşı Orhan İtler'in, Merkez Komutanlığı vazifetini de ifa etmesi tenip olunmuştur.

Binbaşı İtler, evvel emirde öteden beri bakılmıya bakılmıya vıran bir hale gelen Merkez Komutanlığı binasının, içinde oturulup mesai görülebilir bir hale getirilmesini işini ele alması ilk müzabiti faaliyete ötürük de, Emniyet Müdürlüğü ile temasa geçerek polis ile inzibatın müsterek devriye hizmeti görmesi hususunda müsterek bir neticeye varmıştır.

Binbaşı İtler'in, Ordumuzun vakar ve haysiyetini rencide eder mahiyette bulunan her hareketi önliyeceğine inanıyoruz.

Demir Perde Gerisinde Esir Türkler

Yazısı ikinci sahifede

Açık Teşekkür

Anormal doğum vakasından dolayı ciddi alâka ve değerli hazâkati sayesinde ameliyat neticesi gerek ailemin ve gerekse çocuğumun Sonu ikide

Havayolları Kars acentalığı Doğu Garajı'na verildi.

Evvelsi gün Havayolları Genel Müdürlüğünden gelen bir emirde; Kars Acentalığı Sonu ikide

1.3. Gazi Yurt Gazetesi

Gazi Yurt Gazetesi, okuyucularına 26 Mart 1952 tarihli nüshasında pedalındaki bir arıza nedeniyle 25 Mart Perşembe günü çıkaramadığı ilk sayısından dolayı özür dilemiştir. Gazetenin adının altında, “*Günlük Siyasi Halkçı Gazete*” ibaresi mevcuttur. Sahibi Sırrı Atalay, Mesul Müdürü Ali Yeniaras’tır. Basım yeri Gazi Yurt Matbaasıdır. Fiyatı 5 kuruşa satışı sunulmuştur. Seneliği ise 18 kuruştur. Logosunun arkasında Kars Kalesi ve elini kaldırmış bir asker vardır.⁹³ Gazi Yurt gazetesinin ilk sayısındaki yazı başlıkları ve yazarları şöyledir: “*Gazi Yurt*” Hüsamettin Tuğaç, “*İdeal Buna Derler*” Sırrı Atalay, “*Mevlana’nın Mesnevi Tercümesi*” Veled İzbudak.⁹⁴

Gazete ilk sayısında, Milletvekili Hüsamettin Tuğaç⁹⁵ tarafından yazılan yazıda neden Gazi Yurt ismini aldığını şöyle açıklamıştır:⁹⁶

“Gazi Yurt: ne güzel bir isim...”

Kars’ta yeni çıkmaya başlayan bu gazeteye bundan daha uygun daha şerefli bir isim bulmak zordur. Yalnız zor değil belki de imkânsızdır.

Daha eksiklerini bir tarafa bırakırsak Osmanlı saltanatı devrinin son 400 seneye yakın bir kısmını dolduran ve ondan sonrada az bir müddet müstakil milli bir hükümet idaresinde yaşadıktan sonra 1920 de tekrar anavatanı kavuşan bu bölgeye (Gazi yurt) adı cidden çok yakışıyor.

Gazi yurt: 150 seneden beri Ruslara, daha evvel de İranlılara karşı memleketin Serhat ülkesi durumunda kanlı savaşılar sahne olan gaziler ve şehitler yurdu...

Tam dört yüz sene evvel Kanuni Sultan Süleyman’a karargâh olan şahane yurt...

⁹³ **Gazi Yurt**, 26 Mart 1954, Sayı: 2.

⁹⁴ **Gazi Yurt**, 26 Mart 1954, Sayı: 2.

⁹⁵ “Hüsamettin Tuğaç 1889 da Hasankale’de doğmuştur. Harp okunu bitirmiş ve Süvari kurmay yarbay olarak görev yapmıştır. 9 Ocak 1915’te Kafkas cephesinde Ruslara esir düşmüştür. 1917 yılında burada kaçarak yurda dönmüş ve tekrar orduya katılmıştır. Uzun yıllar çeşitli görevlerde bulunan Tuğaç, 1950 yılı seçimlerinde Kars milletvekili olarak meclise girmiştir. 1975 yılında aramızdan ayrılan Tuğaç’ın “Bir Neslin Dramı” adlı hatıratı da bulunmaktadır.” **TBMM 9. Dönem Milletvekili Tutanağı**, Sicil No:1175.

⁹⁶ **Gazi Yurt**, 26 Mart 1954, Sayı: 2.

*Lala Mustafa paşa ordusunun büyük zaferi sahne olan Gazi Yurt
Dördüncü Sultan Muradın kumanda ettiği büyük ordusunun Revan ve
Tebriz zaferine kapı açan şanlı yurt...*

*1855 de 50 bin kişilik Murevyel⁹⁷ Ordusunun çılgın hücumu
karşısında devler gibi çarpışarak düşmanı hezimete uğradığı için zamanın
padişahı tarafından (Gazi) Unvanı ile taltif edilen Gazi Nişanını alan
(Hakiki Gazi Yurt)...*

*1877 de Gazi Ahmet Muhtar Paşa ordusunun karşısında Zivin de
Halyaz da Başgedikliler de mağlup olduktan sonra büyük imdat kuvvetleri
alan Loris Melikof ordusunun muhasarası ve cebri hücumları karşısında her
karış toprağı şehit kanıyla sulanan bu şehitler yurdu...*

*1914 de Allahuekber Dağları ve Sarıkamış etrafındaki büyük
talihsizliğe rağmen Çanakkale harikaları sayesinde asırlık düşmanın
yıkılması neticesinde Kazım Karabekir ordusunun Zafer bayrağını sinesine
alan mutlu yurt...*

*Birinci Cihan harbinin felaketli muahedeleri neticesinde kendi başına
kalan ve milli hükümet halinde düşmanlara karşı savaşa savaşa tarihe
karışan ve fakat büyük Türk İstiklal davasının bir öncüsü olmak şerefini
kazanan mücadeleciler yurt...*

*1920 de yine Kazım Karabekir Paşa ordusunun silahları sayesinde
artık ebediyen Türk Vatanının bir parçası haline gelen ve merhum paşanın
tabiriyle (Türk Ülkesi Arslan'ın Başı) sayılan bu ebedi savaşlar yurdu...
Şehitler yurdu... Gaziler yurdu,*

*İşte bu sebeptendir ki Kars'ın bu yeni gazetesinin adı (Gazi Yurt) dır.
Hayırlı ve faideli olsun payidar olsun..."*

Gazetede ayrıca Mevlana'nın Mesnevi Tercümesi Tefrika şeklinde belli aralıklarda çıkmıştır.⁹⁸ Gazi Yurt gazetesinde genel olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin ve Demokrat Partinin Kars'taki seçim çalışmaları hakkında bilgilere yer verilmiştir.⁹⁹ Gazi Yurt Gazetesinin Millî Kütüphanede 26 Mart

⁹⁷ "1855 Türk Rus savaşında Rus Ordusu başkumandanı Muravyef" M. Fahrettin Kırzioğlu, **1855 Kars Zaferi**, İstanbul 1955, s.228.

⁹⁸ **Gazi Yurt**, 26 Mart 1954 Sayı:2; 2 Nisan 1954 Sayı:6, 4 Nisan 1954 Sayı:8, 7 Nisan 1954 Sayı:9

⁹⁹ **Gazi Yurt**, 29 Mart 1954 Sayı:4

1954 ve 7 Nisan 1954 tarihleri arasındaki nüshaları incelenmiştir. Bu nüshalara göre değerlendirmiştir.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Gazi Yurt, 7 Nisan 1954 Sayı:9

1.4. Serhat Gazetesi

Serhat gazetesi günlük siyasi gazete olarak çıkarılmıştır. Sahibi ve Mesul müdürü Cengiz Ekincidir. İkinci matbaasında basılmıştır. Gazetenin elimizdeki ilk nüshası, Ocak 1953 Cuma tarihli. Bu nüshada yıl bir sayı 108 olarak verilmiştir.¹⁰¹ Yani bundan anlaşılan odur ki gazete 1952 yılının sonbaharında çıkarılmaya başlanmıştır.

Fiyatı 5 kuruştur. Senelik abonesi 18 liradır. Gazetenin içeriğine baktığımızda, köy öğretmeni Mihrali Topçu tarafından ele alınan “*Köylüğü Okutmak*” adlı makale ilgi çekicidir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın Ardahan’ın kurtuluşunun 34. yıldönümü için Ardahan’a geldiği verilen haberler arasındadır.¹⁰² Gazetenin başka bir haberinde ise Stalin’in ölüm haberi ve arkasındaki gerçekler anlatılmıştır.¹⁰³

Bu gazete Cengiz Ekinci’nin çıkarmış olduğu diğer gazeteler gibi uzun soluklu olmamıştır. Altı ay çıkarılan gazete yayın hayatını aynı yıl içerisinde bitirmiştir. Elimizdeki son nüsha 20 Mayıs 1953 tarihli.¹⁰⁴

¹⁰¹ **Serhat Gazetesi**, 2 Ocak 1953, sayı: 108.

¹⁰² **Serhat Gazetesi**, 27 Şubat 1953, sayı: 155.

¹⁰³ **Serhat Gazetesi**, 23 Nisan 1953, sayı: 198.

¹⁰⁴ **Serhat Gazetesi**, 20 Mayıs 1953, sayı 219.

Cuma
2
Ocak 1953
Yıl 1 Sayı 108

Serhad

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Dünya Nispeti

Baskı ve matbu müdürlüğü:
Anadolü Tercüme Evi
Mühürsüz / Kuru Sokak 100
Caddesi No: 123
Tehnikçi var. İkinci katında, Kuru
Plakı 3 Kuru Sokak
Samsat Akademi 38 T. Dava

Ciğer Kanseri, sigara dumanından mı ileri geliyor ?

Sigara dumanının ciğer kanserine sebep olup olmadığı hususunda araştırmalara devam edilmektedir. Gittikçe artan ciğer kanserinin sigara dumanından ileri geldiği kanı kanser mutahazzırları tarafından tesbit edilmiştir. Fakat diğer taraftan bazı doktorlar da bunu kati olarak kabul etmemektedirler.

Chicago Tıp kollejinden Mr. J. M. Essenberg, sigara dumanının ciğer kanseri ile münasebeti olup olmadığını tesbit etmek maksadıyla fareler üzerinde tecrübeler yapmıştır. Mr. Essenberg aynı büyüklükte olan iki küçük odaya kobay fareler koymuştur. Odanın bir tanesinde 12 saat müddetle devamlı surette her saat bir sigara yakıldı ve dumanının fareler üzerindeki tesiri tetkik etmiştir. Üçün istatistikler yapıldıktan Essenberg bu müddet zarfında sigara dumanı tenefüs eden farelerin diğerlerine nazaran ciğerlerinde tumor teşekkül ettiğini müşahade etmiştir. Sigara dumanı tenefüs eden fareler yavrulanması ve ıstıbları kesildiğinden kilo almamışlardır.

Mr. Essenberg tecrübelerine bir müddet daha devam ettikten sonra kati bir neticeye varacaktır. Muhtelif kanser enstitülerinde de tecrübeler devam edildiği bildirilmektedir. (Nafen)

Baki Gündoğdu'nun takdim ettiği karnaval, yılbaşı gecesinde büyük sürprizi oldu

Yılbaşı gecesi bütün eğlence yerlerini, bir karnaval topluluğu ziyaret etti. Maskeleri, kıyafetleri ve hazretten oyunları ile herkeşin takdirini kazanan bir topluluk idi.

Evvellâ tam bir sürpriz tesiri ile seyir daldık, sonra oyunlarına katılarak kendileriyle dans edenlerimiz de oldu. Fakat bu neçeli gençlerle çocukların kimler olduğunu anıyamadık.

Sonradan öğrendik ki, kızılâyılı Bakanı Baki Gündoğdu'nun takdim ettiği bu sürpriz, her şeyi ile sanatkar gençlerimizden Hasan ve Yusuf Kara kardeşler tarafından hazırlanmıştır.

Hasan ve Yusuf Karaoğlu kardeşler ile diğer arkadaşlarının teşkil ettikleri karnaval topluluğu, şehirimizde ilk defa görülen bir hareket olanca itiharıyla de enteresan karşılandı.

300 bin lira Şehrimize isabet etti.

Millî Piyango'nun Yılbaşı keşideinde 300 bin liralık ikramiye şehrimize isabet etmiştir.

"264138, numaralı olan bu biletin Ali Güney gişesinden satıldığını tesbit etmiş isek de, 300 bin lirayı kazanan talihli hemyerimizin kim olduğu henüz anlaşılmamıştır. Dün bazı kimseler bu ikramiyeyi Saffet Tirykinin kardeşinin kazandığını söylemişlerdir.

Okuyucularımızın Yeni Yılına tebrik eder 1953 ün hepimize mes'ut bir yıl olmasını dileriz

Serhad

General Necip'in, tasarrufları gayretleri

Londra, Nafen-

Kahreden gelen haberlere göre, General Necip, sivil masrafları kızmak için şiddetli tedbirlere başvurmaktadır. Şimdiye kadar devlet müesseselerinde fazulü yevmiye, lüks mobilya ve buna benzer işler için masraflar senede 20 milyon sterlingi aşmaktaydı.

Şimdi bu masraflar kısılmaktadır. Yeni tayinler de yapılmamakta ve böylelikle memurların telifiyet yitirilmektedir.

Balkan mudafaa pakti gerçekleşiyor

Londra Nafen.

Atinadan gelen bir rapora göre, Balkan Savunması'nın planlaştırılması yeni bir safhaya girmiş bulunmaktadır. Bu raporda, Yugoslav askeri heyetinin Yunanistan'a ziyaret, Türk askeri heyetinin Yunanistan'a ziyareti, Yunanistan'ın bu görüşmelerin böyle bir hedefe doğru yönelmesi ilâve edilmiştir.

Belirtildiğine göre, bu Balkan pakti NATO Savunma teşkilatı modeli nazarı itibarıyla hazırlanmaktadır.

Bu temaslarda muvaffakiyetle tamamlanacağı zaman, İtalya Dışişleri bakanlarına gelecektir. Türk, Yugoslav ve Yunan Dışişleri bakanları o zaman bu husustaki anlaşmayı hazırlamaya koyulacaklardır.

Kızıl âlemin işçileri sanayiî sabote ediyorlar

Londra, Nafen-

Budapeşte radyosunun verdiği bir habere göre, Macar sanayiî bakanı, macar işçileri arasında muhalefetin geliştiğini kabul etmiş ve disiplin şiddetlendirmek için partiye bağlı işçileri "vaziyon daveti" etmiştir.

Macar sanayiî bakanı İstivan Dossanun işçilere ihtarı, Nepeşava adındaki "Macar sendika organında" İstivan Dossanunun ve Budapeşte radyosu tarafından da nakledilmiştir.

Bundan evvel de Çek sanayiî bakanı ile doğu almanya komünist idarecileri aynı şekilde işçilere istıralarda bulunmuşlardır. Bu son hadiseler demir perde gerisindeki köylülerle olan mücadele şiddetle artmış şimdi de işçilerle şiddetli bir çatışmanın başlanmakta olduğuna delil gösterilmektedir.

Macar sanayiî bakanı fabrikalarda işlerin yürümediğini istısalın düştüğünü istırat etmiştir. Tatbik mevkiine koymulan istısal programının hedefine ulaşmadığı da bildirilmektedir. Öğrenildiğine göre, Macar sanayiî bakanı azığın kapatılması için işçilerin fazla mesai yapacaklarını, bunun için de yevmiye almayacaklarını bildirmektedir.

Atinada mevcut şıyalara göre, Yugoslav Dışişleri bakanı Kardelj yakında Yunanistanı ziyaret edecektir.

1.5. Ayhavar Gazetesi

Ayhavar Gazetesi 6 Kasım 1952'den 31 Ocak 1954'e kadar yayın hayatı süren bir gazetedir.¹⁰⁵ İlk nüshası 6 Kasım 1952 tarihini taşıyan Ayhavar iki sayfa halinde haftalık siyasi ve mizahi gazete olarak çıkarılmıştır. Gazetenin malik ve mesulü Cengiz Ekinci'dir. Kars İstiklali Milli caddesinde, Ekinci pedalhanesinde basılmaktadır. 10 Kuruşa satışa sunulmuştur. Seneliği ise 600 kuruştur.¹⁰⁶

Bu gazete üslubu açısından diğer gazetelerden çok farklıdır. Gazetenin sahibi Cengiz Ekinci'nin Tiflis'te çıkarılan "*Molla Nesreddin*" mecmuasından¹⁰⁷ ve orada şiirleri yayınlanan Sabir'den etkilendiği açıktır. Gazete zaman zaman Sabir'in şiirlerinin toplu olarak çıktığı "*Hophopname*" isimli eserden şiir örnekleri de vermiştir.¹⁰⁸ Ayhavar kendi şahsına mahsus bir gazetedir, çünkü yerel Azerbaycan Türkçesiyle çıkarılan tek gazetedir. Kullanılan mizahi dil ve yerel şive gazeteyi dönemi itibarıyla çok ilginç bir hale getirmiştir. Bu gazeteyi çıkaran Cengiz Ekinci bu gazeteyle eş zamanlı olarak Kars'ta Ekinci ve Serhat gazetelerini de çıkardığı bilinmektedir.¹⁰⁹

Ayhavar kelime anlamıyla imdat demektir. Gazetede yayınlanan bütün yazılarda, mizahi bir dil kullanılması dikkat çekmektedir. Konular ve kişiler

¹⁰⁵ Oktay Ekinci, "Ayhavar ve Gazetbazlar", 20 Aralık 2009.

¹⁰⁶ "*Türkçe (Azerbaycan Türkçesinde) Ayhavar kelimesinin anlamı gülünç manada imdat demektedir.*" Ayhavar, 6 Kasım 1952, Yıl:1, Sayı:1.

¹⁰⁷ "*Molla Nesreddin Mecmuası Nisan 1906'da çıkmaya başlamıştır. Mecmua Osmanlı Türkçesiyle Tifliste çıkarılmıştır. Nüshası 12 kapıktır. Mecmuanın adresi Vanova Sokağı Küçede. Numro:37. Molla Nesreddin İdaresi. Mirze Celil Memmed Guluzade tarafından çıkarılan mecmua, Gayret Matbaasında basılmaktadır. Mecmuanın dili daha sora Rusça olarak değiştirilmiştir.*" **Molla Nesreddin Mecmuası**, 7 Nisan 1906, No: 1.

¹⁰⁸ "*Mirza Alekber Sabir 1862-1911 yılları arasında yaşamıştır. Molla Nesreddin Mecmuası çıkınca üçüncü sayıdan itibaren Sabir bu mecmuada şiirler yazmaya başlamıştır. Şiirleri gizli imza ile yazmıştır. Bu imzalarından biri Hop Hop'tur ve bir kuş ismidir. Şair sosyal konularla ilgili eleştirel şiirler yazmıştır. Sabir 1911 yılında ölünce, eserleri Dr. Abbas Sihhat'in teşebbüsüyle "Hophopname" adı ile ilk defa 1912'de yayınlanmıştır. 1914'te ikinci kez yayınlanan hophopname günümüz Türkçe'sine de çevrilerek yayınlanmıştır.*" Mir Celal- Firidun Hüseyinov, **20. Asır Azerbaycan Edebiyatı**, Maarif Neşriyatı, Bakü 1982, s. 116 146; Ayhavar, 12 Şubat 1953, sayı:12

¹⁰⁹ **Ayhavar**, 6 Kasım 1952, Yıl:1, sayı:1.

irdelenerek mesaj verme kaygısı güdülmüştür. Haberleri siyasetle ve Kars'ın sorunlarıyla ilgilidir. Örneğin, Kars ve kazaları arasındaki postanın gecikmesini abartılı bir dille eleştiren gazetenin¹¹⁰ yaptığı habere PTT müdürlüğünden cevap gelmeyince eleştirilere devam edilmiştir.¹¹¹

Gazete iki sayfa olarak haftanın Perşembe günleri yayınlanmaktaydı. Ancak okuyuculardan gelen günlük ve dört sayfa olarak yayınlanma talebi olduğu görülmektedir. Bu istekler gazetenin “*Ayhavar Postası*” adlı köşesinde yayınlanmaktadır. Bu köşede okuyucuların isteklerine de mizahi bir şekilde cevap verilmektedir.¹¹²

Ayhavar Gazetesi birçok sayısında Ekincioğlu mahlasıyla şiirler yayınlamıştır. Şiirler bazen Azeri Türkçesiyle, bazen Türkiye Türkçesiyle yazılmıştır.¹¹³ Ayrıca resim ve karikatür kullanılarak mizah dili daha da kuvvetlendirilmiştir. Karikatürler genellikle siyasetin olmakla beraber Kars'ın önde gen kişilerini de görmek mümkündür.¹¹⁴ Resimlerini ve Karikatürlerini yayınladıkları kişileri birkaç satırla ve mizahi dille anlatmışlardır.¹¹⁵

Ayhavar Gazetesi “*Müftehorlar Listemiz*” adlı bir haberinde gazeteyi bedava olarak okuyanları alt alta sıralamıştır. “*Bunların içinde Vilayet, Milli Eğitim, Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma ve Belediye vardır. Gazetenin basıldığı idarehanede kahve ısmarlatıp okuyan müftehorlar ise şöyledir; Rasim İlker, Hello, Osgor, Cızma Reşat ve emsali. Ayrıca hatırlarına değmediğimiz için kırmızılığa veren müftehorlar; Çetin Aküzüm, Koçulu üçüzleri, Sarıkamış CHP başkanı Hüseyin Altay, Topçu Necati, Esat Oktay, Makamlarına sevkiyat yapmak mecburiyetinde olduğumuzu zanneden müftehorlarımız; Dokuz kazamızda icrayi saltanat eden kaymakamlar ve eş dost.*”¹¹⁶

Ayhavar 16 Temmuz 1953 tarihli sayısında gazetenin kapatılmasından bahisle “*Ayhavar, bazı teknik ve malzeme imkânsızlığı yahut Ekinci'nin*

¹¹⁰ **Ayhavar**, 20 Kasım 1952, Yıl 1, sayı:3.

¹¹¹ **Ayhavar**, 4 Aralık 1952, Yıl 1, sayı:6.

¹¹² **Ayhavar**, 4 Aralık 1952, sayı: 5.

¹¹³ **Ayhavar**, 25 Aralık 1952, sayı: 8

¹¹⁴ **Ayhavar**, 2 Ocak 1953, sayı: 9.

¹¹⁵ **Ayhavar**, 2 Ocak 1953, sayı: 9.

¹¹⁶ **Ayhavar**, 8 Ocak 1953, sayı:10.

seyahatleri muvacehesinde çıkmayabilir. Ama kapatmaya çalışanların başlarına and olsun ki kapanmayacaktır.” şeklinde bir açıklama yapmış ve kapanması halinde bile başka bir gazeteyle yine karşılıklarına dikileceklerinden bahsedilmektedir. Bu yazının arkasından büyük Türk şairi Sabir ‘in “*Ay Can Ay Can*” şiirini ekleyerek kapatmaya çalışanlara gereken cevabı verdiği görülmektedir.¹¹⁷ Ayhavar aynı zamanda kendisiyle birlikte çıkmakta olan Kars ve Birlik gazetelerini karikatür sütununa taşımıştır.¹¹⁸ Ayhavar Gazetesi Kars basın tarihine farklı bir renk katmıştır. Hem şekil hemde içerik ve üslup olarak edebi tarzda da incelenmelidir. Bizim burada tanıtımını yapmakla yetindiğimiz Ayhavar gazetesi ve bunu yayın hayatına geçiren Cengiz Ekinci’nin¹¹⁹ Kars basınında özel bir yere sahip olduğu belirtilmelidir.¹²⁰

Ayhavar’ın elimizdeki nüshaları 31 Ocak 1954’te sona ermektedir. Ancak Mücahit Özden Hun Ayhavar Gazetesi’nin 4 Aralık 1955 tarihinde 46. sayı ile son bulduğunu belirtmektedir.¹²¹

¹¹⁷ **Ayhavar**, 16 Temmuz, sayı:24.

¹¹⁸ **Ayhavar**, 3 Eylül 1953, sayı:27; **Ayhavar**, 13 Ağustos 1953, sayı:26.

¹¹⁹ “Cengiz Ekincinin elimizde bulunan Mazbatasında var olmayan Yeni Türkiye partisinden Ordu milletvekilliği de yapmış olduğu anlaşılmaktadır. Fikri Durgun Bey’in Cengiz beyle uzun yıllar çalıştığı görülmektedir. Fikri bey 1952,53, 54, 55,’te Ekinci, Serhat ve Ayhavar Gazetelerinde çalışmış ve halen Kars’ta Serhat Kars Gazetesini çıkarmaktadır.” Fikri Durgun ile yapılan 4 Temmuz 2011 tarihli röportaj. “1335 Gümrü doğumlu olan Cengiz Ekinci, ilk ve orta tahsilini Kars’ta tamamladıktan sonra Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuş Avukatlık ve gazetecilik yapmıştır. 1965 yılında yapılan seçimlerde, Adalet Partisi’nden Kars milletvekili olarak meclise girmiştir.” **TBMM Arşivi, Hal Tercümesi Kâğıdı**, Devre: 2, No:585.

¹²⁰ “Dayım Cengiz Ekinci, Kars’ın yerel basın tarihinde önemli yer tutan Ekinci Gazetesi’nin yanı sıra, yine Kars’ın zengin mizah kültürünü yansıtan ve yaşatan Ayhavar Gazetesini de çıkardı. Bu nedenle belediyenin karşısında ki tek katlı taş dükkânlar da bulunan matbaa ve gazete yazıhanesi hem sosyal konularla ilgilenen, hem de şakalaşmayı seven aydınların akşam saatlerindeki mesai sonrasında buluşma ve sohbet yeri idi.” Oktay Ekinci’nin hayat hikâyesinden, Türkan Narin, Kar taneleri, Kars’tan Gerçek Hayat Hikâyeleri, İstanbul 2007, s. 313.

¹²¹ Mücahit Özden Hun, **İğdir Sevdası**, Cilt 3, s.627.

Ayhavar Niçin çıktı-yor? Ve nasıl çıktı.

Taşra okuyucularımız ismine bakıp şüphesizki manasında tereddüt edecekler. Netteküm isim klâsini yaptığımız zaman da Çağaloğlu Yokuşunun (Ar Kışe) cileri kendi kendilerine bir hayli düşünmüş ve içinden çıkmayınca:

-Kuzum Allah aşkına ne demektir bu (Ayhavar) demislerdi.

O gün kendilerine, (Ayhavar) değil fakat (Ayhavar)'ın Türk Azeri gıcısında gülmek manada (fındaat) demek olduğunu söylemişim.

(Ayhavar) Niçin çıkıyor? Bilâstısına herkes ve her şeyi (ten de 'dshil) sarımsak için (Ayhavar)'ın nasıl çıktığına gelince bunu sormayın;

Rasim İker Saif'e paz olduğu gibi bizde çocuklara zıvalı oldu; (Kenal Sen bilirsin Ayhavar geçtikil... Seyfi bayma dönümün gün bir el aıl. Yüksel Allaha bak bir süten yazı ver...) demekten bıyabır oldu. Neticede şu bıyabır gazeteyi, "Cumaağşam aziz gündü bugün başlamaı hayırık olur, diyerekten çıkara-bıldık.

Gayemis zehleniz dökme-tir. Evel Allah muvaffak ocağımıza da inayorumuz.

Ayhavar Yazı Altes!

VEHALİMİZ BOYUNUZEZA

Ayhavar'ı iki çeyrek mukabilinde değil de çedostunun elinde alıp müfte okunmağı düşünün süriceler bulunacağı ve bu müterâfuk de satılmıza menfi tesir icra edeceği cihetle peşinen vebale boğ vuruyoruz.

Vebal ve günahımız, Ayhavar'ı nahınek okuyanın da okularını da boyunna olsun.

Bunu vebalimiz, duanın be-

Senem Oğlan'da Esad Oktay' öldü-receklerdi.

Geçmiş gün, tarihî aklında değil ama Hayvan Sergüi dolayısıyla Göle'ye gittiğimiz zamanlı.

Gesdik, dolaylık, mekhane Müdüü Orhan'ın dostlara büyük sofrasında ağırlandı; avdal yolunda da Göle'ün Hidir-Eleklik tevalerini görmek için Senem oğlan köyünden girdik vadiye.

Sekiz - on ehli dirayet idik. Her birimiz birer mehendir ke-simlik o gün... Regulatorün başında yüksek fikirlerimizle te-azil çyeldik, her kes aklın besle-tiği bir yönden noktayı nazır beyaz etti, nihayet kararlık da işi ilerlettigi için döndük gayeye.

Tekrar Senem oğlan'dan ge-ciyoruz. Köylüler Valerini ve Mülevekçilerini karşıladılar. Sa-yın Tezer Taşkarın, seçmenle-ri ile konuşmak üzere cipden indi. Dikkat ettim: Esad Oktay ile Mehmet Bahadır da çar-ra-çar indiler mağı. (Nasılın z, iyimisiniz, bir şeye iliyacınız var mı?) gibi hepimizin tahmin edeceğimiz lafılar konuşuldu, müteakiben başladık veda fash.

Tezer Taşkarın köylülere (Allaha ismariletdik) - çıkıktan sonra, "Hanımlarımız nasıldır, onlara da selam ve muhabbet-lerini götürün, e'edi. Esad be-ye baktım ve tahmin ettim ki, rey bahsinde laydası dokunur-umadıgı o da hanımlara selam gönderecek. (Yarabblm sen bilirsin, biri köylülere kü-dürcek koymal diye niyaz ettim fakat benim de Nezd-i ilah'de yuğüm kalmamış ola-cak ki, duam kabul edilmedi ve, evel ve Oktay Lelem bang-ladı.

Arvatarımız neceddi? Onlara menen selam...

Yalan Allahın düşmanı aziz okuyucu, görmeliydiniz.

Esad Oktay? Köylünün elin-den zor kurtardık.

reketedün öyle her baba işi-tin taşıyacağı cinnetin olmadıgı için, (vur ölüm arızını ver) dememenizi tavsiye ederiz.

Belediyenin herbad etmediği bir muziki zevkimiz kalmıştı ona da yetiştii.

Cumhuriyet Bayramımızdan beri Belediye hoparloründe za-man zaman plâklar çalmıyor ve bizim gibi mutavakkak ki - ler de ister istemez dinliyor-sunuz.

O ne bayagi muzik, o ne şe-nasay minasay havaları ya rabbim.

Allah bellerini kırın inşallah şehit'de yapacak hiç bir hi-zmet ve hizmet edecek hiç ki - mi ha kalmamış gibi uç kanna-pasın unuttuğümüzde uç oğna-tıman havası...

Bu plâkları da, kulagna ku-ban, öldüğün b'izim Baki Gündoğdu begenmiş!

Buradaki şabel de, bir Allah'ı zergisi olsa gerek: Gündoğdu-nun evvelimisi y'izinden gu-nümürün doğduğu yemiyor-muş gibi Ahinci Gündoğdu'da yeşil muzik bahsinde sıvadi orlâğı.

Siz olsanız benim ye imde Şa'ire nazire yazmaz mıydınız, Bir Gündoğdu zevci (şiz) - cedi mülekin talüme,

Bir Gündoğdu şhi, çıkıp t'ap-de dışı üstüne.

Başka türlü olabilir mi?

Bazı şif hemgçilerimiz var-dır ki, elektrik anlamadığı, ya-mın da ölü gözü gün ipk ver-medigi, verip de ikide bir ke-sildiği zamanlarda bir birleri-ne sual ederler:

- Acaba niçin yanmadı?

- Kimbilir ne vâsit cereyan gelecek?

- Yoksa hiç yanmayacak mı?

- İyi hatımsın işğna ne oldu? İlan, filan...

Bizce bütün bu suallerin tek bir cevabı vardır:

(Narız'dan Belediye Reisi, tenekelden elektrik makinası, kalaycudan elektrikli, daha bil-menü neden ne olursa) Şehrin elektrigi de böyle olur.

Gazetelerimiz.

EKİNCİ, Cengiz'ün, millet-velikliği azeller berliğinde (soy adını tanıtmak gayesiyle mühtepir - o l u p. Narız'ın him-metleyle vücuda geleni bulun-masına rağmen ilk ilisveli ka-azı. O'na almıştır.

KARS: Aralı-Ahlesinin ge-çim ve için vâsıtasıdır. Kars Gazetesine C. H. P.'nin meşir organı diyenler varza da ve Tiryakioğlu da bu hayal ile kendisini avutmakta ise de re-ahile bakıdır ki bunu bir ben bilirim bir de Aralı.

SERHAD: Cengiz'e soranzın (Ben bir tek gazete için mi atıvallah'ım buraktım. Elbette ki bir kaç lane çıkaracağım.) der ama hakikatte Ceride-i Serhad, Ekinci'nin k'çelttiği şa-hane bir ilân telesidir.

DİL: İğdi'da dostum Meco-ta ahından derdest-i neir olup, gayesi İğdir Kaymakamı Al-bayrak zade Hakk'ım delteri-ni d'rometir.

BİRLİK: Demokrat Parti Ge-çici İl İdare heyetine halk edile-n bir k'ürüde naka'dır ki, geçiciler geçip gitikten sonra gelecek taraftan geçmişi-ne olmasınacağı muhakkak bulun-maktadır.

ARDAHAN: Haleri doğum sancıları içinde kıvrıyor. Ne zaman çıkacağı Fust ağbe-yei dahi bilememektedir. Yalnız, Enve'çigin geçinde reddi pe-der ettiğine bakılınca yakında çıkacağı ve aklı C. H. P.'i as-tarı D. P.'i hikmeti vücudu ilân olan bir Ceride-i Garibe şek-linde intizar edeceği tahmin ediliyor.

Can demişem men böyle Meb'usluğa

Bir iki üç Milletvekili'ne sa-hibiz ki, ne vebaliten haberleri var ne de millet kendilerinden bir şey bekliyor. Allah K'araa-la Şe'P'e'ine de zeval vemsin.

Zamanı saltanatında, tesadalle-riye de beşer - şia - tesirlerinin inzulamıyla birer post kapını, şu d'arı dünyada geçinip gidi-yorlar.

Sonu ikide

1.6. Birlik Gazetesi

20 Kasım 1952 tarihinde yayınlanmaya başlamış olan günlük bir gazetedir. Birlik Başlığı altında, “*Günlük Siyasi Gazete*” ibaresi mevcuttur. Sahibi Ali Rıza Işıklı ve Mes’ul Müdürü Veli Özkan’dır. Logosunun altında “*Demokrasinin Temelidir*” ibaresi vardır. Tabii bu Birlik ismi ile bütünleşmiş şekilde okunduğunda “*Birlik Demokrasinin Temelidir*” asıl anlamını vermektedir. Basım yeri Birlik Matbaası’dır. Bu matbaa Kars Demokrat Parti merkez binasındadır. Nüshası 5 kuruşa satışa sunulmuştur. Seneliği ise 18 kuruştur.¹²²

Birlik gazetesinin ilk sayısında bütün gazetelerde olduğu gibi, gazetenin neden çıkarıldığına ve birlikten ne beklediklerine dair¹²³ Avukat İsmail Alaca ve Ali Rıza Işıklı’nın bu konuda okuyucularını bilgilendirdikleri görülmektedir. Birlik ismini, birlik ve beraberlikten kuvvet doğduğunu düşünerek koyduklarını açıkça ifade etmişlerdir. “*Gazetemiz her vatandaşın şahsiyetini mukaddes bilir.*” cümlesiyle herkesin hakkına saygı duyacaklarını da belirtmişlerdir.¹²⁴ Birlik gazetesinin, dış siyasi olaylar ve gelişen politikalar üzerinde durduğu Türkiye’nin iç siyasi olaylarına fazlaca yer verdiği, bunların yanı sıra gazetenin Kars’ın yerel haberlerini büyük bir özenle haber satırlarına taşıdığı anlaşılmaktadır.¹²⁵ Bunlardan bazıları “*Milli Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı Neş’eli ve Vakur Bir Merasimle Kutlandı*,”¹²⁶ “*Karsın Anavatana Kavuşmasının 32. Yıl Dönümünün Gecesi*”¹²⁷, “*Hidroelektrik Santrali’nin Açılması*”¹²⁸ ve şehirlerarası telefon konuşmasının 5 Aralık 1952’de başlayacağı gibi Kars’ı yakından ilgilendiren haberlerdir.¹²⁹

¹²² **Birlik**, 20 Kasım 1952, sayı:1.

¹²³ **Birlik**, 20 Kasım 1952, sayı:1.

¹²⁴ **Birlik**, 20 Kasım 1952, sayı:1.

¹²⁵ **Birlik**, 6 Aralık 1952, sayı:1.

¹²⁶ **Birlik**, 24 Nisan 1962, sayı:3491.

¹²⁷ **Birlik**, 6 Aralık 1952, sayı:17.

¹²⁸ **Birlik**, 1 Aralık 1952, sayı: 12.

¹²⁹ **Birlik**, 18 Aralık 1952, sayı:28.

6 Aralık 1952 sayısında savunduğu ve ismini aldığı fikir olan birlik kavramından yola çıkarak “*Karsta Birlik*” başlığı altında şunlar dile getirilmiştir:¹³⁰

“Kars halkı vatan mücadelesinde daima müttehit bir cephe halinde düşmana karşı koymuştur. Kırım muharebesi 93 savaşı ve İstiklal harbi bu cepheye en güzel misaldir.

Bu halk yalnız başına kaldığı tarihlerde bile bu toprakları tam bir birlik halinde müdafaa etmiştir. 93 mücadelesi ve ondan evvelki cidalleri tetkik edersek bu fikrimizin en parlak örneklerini görebiliriz.

Gazi Muhtar Paşa ordusu ile gönüllü alayların düşmanla amansız boğuşmasında zümre yoktu. Hatta o zaman Erzurum’a çekilen ordu Erzurum müdafaa hattında düşmanı kahramanca göğüsleyip yere vururken Kars halkı geride ezeli düşmanı ile tam birlik halinde mücadele ederken de yine zümre yoktu.

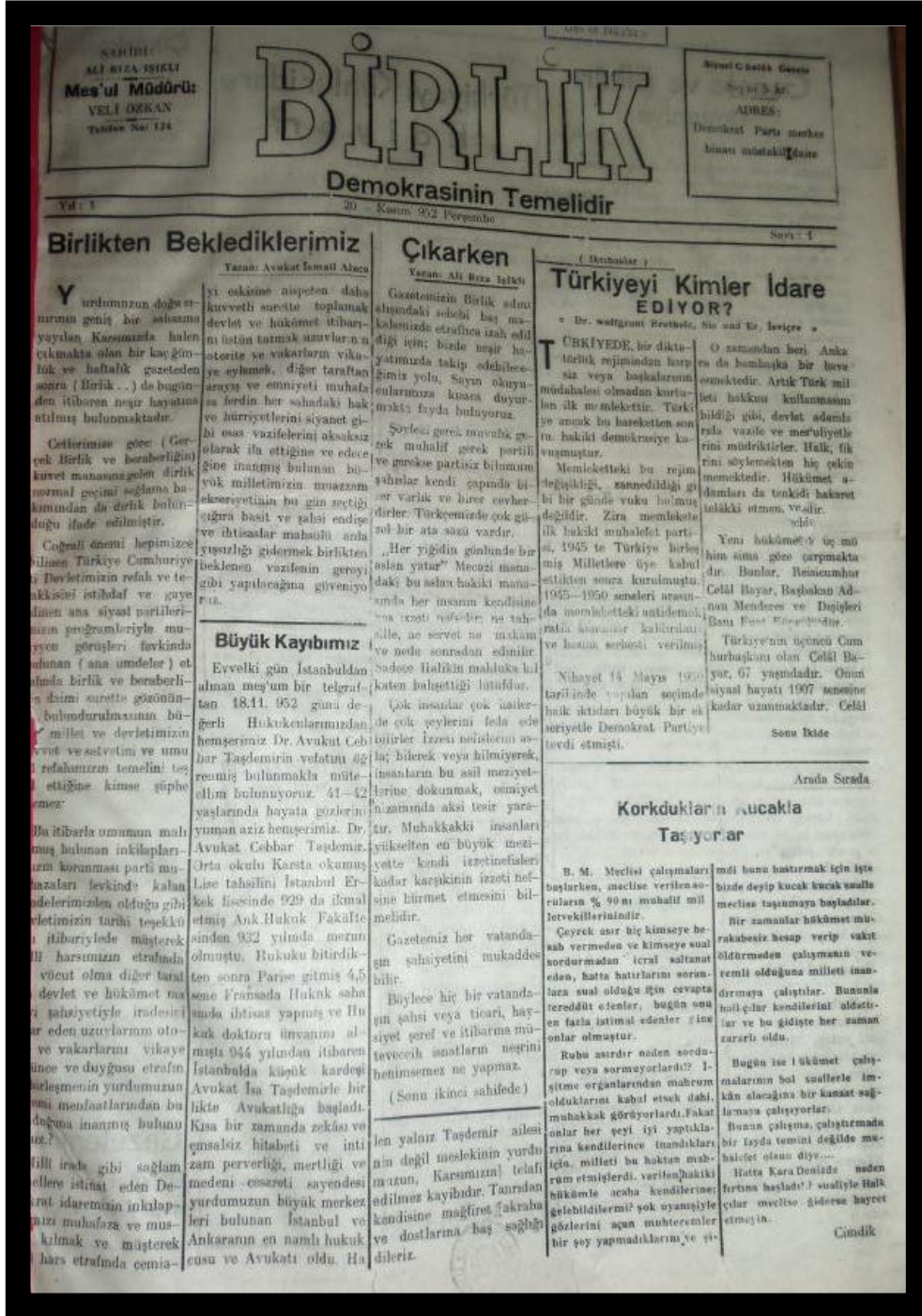
40 senelik bir esaret Kars halkının ne hislerinde ne düşünmüş ve nede kanatlarında bir değişiklik yapmadığı gibi, halkımızın milli karakter ve birliğini çelikleştirmiş, perçinlemiştir.

Büyük vatanın şark kanısını, bütün menfaatleri bir yana atarak; her şeyde birlik halinde bulunup, ruh ve kalbimizin demirleştirdiği bu kapıyı müdafaa etmemiz lazımdır. Bu her Karslının etrafında toplandığı değişmez fikir, kanaat ve inanışıdır.”

Birlik Gazetesi’nin milli kütüphane arşivlerinde 1952, 1953 ve 1962 yıllarına ait eksikleri olmakla beraber nüshaları mevcuttur. 30 Nisan 1962 tarihli nüsha Milli Kütüphane de bulunan son nüshadır.¹³¹

¹³⁰ **Birlik**, 6 Aralık 1952, sayı: 17.

¹³¹ **Birlik**, 30 Nisan 1962, Yıl:10, sayı:3496.

Birlikten Beklediklerimiz

Yurdumuzun doğu sınırının geniş bir kısmına yayılan Kars'ta hâlen vakıfında olan bir kaç gün- lük ve haftalık gazeteden sonra (Birlik...) de bağın- dan itibaren neşir hayatına atılmış bulunmaktadır.

Osterinise göce (Gerçek Birlik ve beraberliğim kuvvet manasına gelen birlik normal geçimi sağlama bakımından da birlik bulun- duğu ifade edilmiştir.

Cebelli önetil hepimizce bilinen Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin refah ve te- akküsü istihlal ve güye- lenen ana siyaset politikaları- nın programlarıyla mu- ayyen gelişimi levkında bulunan (ana ummeler) et- tirdi birlik ve beraberli- ğin daimi surette gözünün- ü buldurulmasının bü- yük emel ve devletimizin vücut ve sıvısının ve umu- l refahımızın temelini tes- t ettiğine kimses şüphe- zmez.

Bu itibarla ommanın malı- mış bulunan inkılapları- zın korunması parti mu- hazarları levkında kalın- adelerimizden olduğu gibi- vletimizin tarihi teşekkül- ü itibarıyla da müşterek- lif harsımızın etrafında- vücut olma diğer tara- f devlet ve hükümet ma- ri şahsiyetiyle iradesini- ar eden üyelerimiz oto- rite ve duygusu etrafın- arletmenin yurdumuzun emniyetlerinden bu- dağınca inancım bulun- du.

filli irade gibi sağlam- elleri istinat eden De- vlet idaresinin inkılap- larını muhafaza ve mu- kamlık ve müsterek- lili hars etrafında cem- i-

yi okunma nispeten daha kuvvetli surette toplanmak devlet ve hükümet itibarı- nı istinat etmek muhtemel- nitece ve vakıfların vaka- ye eylemek, diğer taraftan- arıyış ve emniyeti muhaf- za ferdin her şahısdaki hak- ve hürriyetlerini siyaset gi- bi esas vazifelerini aksaksız olarak ih- ettirğine ve edice- göbe inancım bulunan bü- yük milletimizin muazzam ekseriyetinin bu gün seçtiği- yğınra basit ve şahsi endişe- ve ihtisaslara mahsulü ana- yışsızlığı gidermek birlikten- beklenen vazifelerin geyisi- gibi yapılacağına güveniyö- rü.

Büyük Kaybımız

Evvelki gün İstanbuldan- alınan meş'um bir telgraf- tan 18.11.1952 günü de- ğerli Hukukçularımızdan- hemşerimiz Dr. Avukat Ceb- bar Taşdemir'in vefatını öğ- renmiş bulunmakla müte- allim bulunuyoruz. 41-42- yaşlarında hayata gözlerini- yuman aziz hemşerimiz, Dr. Avukat Cebbar Taşdemir, Orta okulu Kars'ta okumuş- Lise tahsilini İstanbul Er- kek lisesinde 929 da ikmal- etmiş Ank.Hukuk Fakülte- sinden 932 yılında mezun- olmuştur. Hukuku bitirdik- ten sonra Paris'e gitmiş 4,5- sene Fransada Hukuk saha- sında ihtisas yapmış ve Hu- kuk doktora ünvanını alm- ıştır. 944 yılından itibaren- İstanbulda küçük kardeşi- Avukat İsa Taşdemirle bir- likte Avukatlığa başlamış- tır. Kısa bir zamanda zekâ ve- emsalsiz hitabeti ve intiz- am perverliği, mertliği ve- medeni cesareti sayıyorsa- yurdumuzun büyük merkez- leri bulunan İstanbul ve- Ankara'nın en namli hukuk- çusu ve Avukatı oldu. Ha-

Çıkarken

Gazeteminin Birlik adını- aldığındaki edebi has- satenizinde etrafında izah edil- diği için; bizde neşir ha- yatımızda takip edebilece- ğimiz yolu, Sayın okuyu- cularımıza kısaca duyur- makta; fayda buluyoruz.

Şeyler gerek mevahib- gerek muhalif gerek partili- ve gerekse partisiz bilmum- şahıslar kendi çapında bi- ler varlık ve hürer evher- dirler. Türkemizde çok gü- zül bir ata sözü vardır.

Her yığdın gününde bir- oylan yatar" Mevazi mana- daki bu aslar hakiki mana- sında her insanın kendisine- has arzusu vardır, ne tah- sille, ne servet ne makam- ya ne de sonradan edinile- r. Sadese Hatikâ malûkula kal- katen bahsettiği- latıdır.

Çok insanlar çok usul- de çok şeylerini feda ede- bürler. İzzeti nehistem- aslar; bilerek veya bilmiyerek,- insanlarını bu sahil meziyet- lerine dokunmak, emniyet- huzurunda aksi tesir yara- tır. Muhakkakkat insanları- yükselten en büyük mezi- yette kendi izzetinesifleri- kadur kareşkinin izleti nef- sine hürmet etmesini bil- melidir.

Gazetemiz her vatandaş- ın şahsiyetini mukaddes- bilir.

Böylece hiç bir vatandaş- ın şahsi veya ticari, hay- siyet şeref ve itibarına mu- teveccih sözlerinin neşirini- benimsemek ne yapmaz.

(Sonu ikinci sahifede)

Türkiyeyi Kimler İdare Ediyor?

TÜRKİYEDE, bir dikta- törel rejiminden harp- siz veya başkalarının- müdahalesi olmadan kurulu- lan ilk meclisettir. Türki- ye ancak bu hasekten son- ra, hakiki demokrasiye ka- vuşmuştur.

Memleketteki bu rejim- değişikliği, zannedildiği gi- bi bir günde veya bir hafta- da değişmez. Zira memleket- ilk hukuki muhalif parti- si, 1945 te Türkiye harbe- mis Milletlere üye kabul- ettikten sonra kurulmuştur. 1945-1950 seneleri arvan- da memleketteki müdeme- lîyatla kimseler: kültürünü- ve harsını serbestçe vermiş-

Nihayet 14 Mayıs 1950- tarihinde yurdun seçimde- halk itidarı büyük bir ak- şariyetle Demokrat Partiyi- iktidarı etmiştir.

Korktuklar ne olacakla Taşyorlar

B. M. Meclisi çalışmaları- başlatırken, meclise verilen- soruların % 90'ını muhalif mil- letvekilleri istiadır.

Çeyrek asır hiç kimsesye- hesab vermeden ve kimsesye- sual sordurmadan icralı saltanat- eden, hatta hatırlarını soru- lara sual olduğu için cevapta- tereddüt edenler, bugün enu- en fazla istinat edenler sine- onlar olmuştur.

Ruhî asırdır neden zoru- ruz veya soruyorlardı? İ- şitme organlarından mahrum- olduklarını kabul etmek dahi- imbabakk görüyorlardı. Fakat- onlar her şey iyi yapıkla- rına kendilerini inandırları- için, milletli bu hakları mah- rum etmişlerdi. varilehakkiki- hükümeti acaba kendilerine- gelebildilermi? çok niyansıyla- gözlerini açan müstereimler- bir şey yapmadıklarımı ve şü-

Siyasi Cihazlar
Sayı: 3-4
ADRES:
Demokrat Parti merkez- binası müstakillik caddesi

O zamandan beri, Anka- ra da hamsıka bir hars- emektedir. Artık Türk mil- leti hakkını kullanmasını- bildiği gibi, devlet adama- rıyla vücut ve meş'uriyete- rini müdrikler. Halk, fik- rini söylemekten hiç çekin- memektedir. Hükümet ad- damları da tekdüze hakaret- talakki etmez, vevadır.

Yeni hükümetin ve mü- him sınına göze çarpmakta- dir. Banlar, Reismanhar- Celâl Bayar, Başbakan Ad- nan Menderes ve Dışişleri- Bani Fahir Paşaların dir.

Türkiye'nin geçmişi Cum- hurbaşkanı olan Celâl Ba- yar, 67 yaşındadır. Önem- li siyasal hayatı 1907 senesine- kadar uzanmaktadır. Celâl-

Sonu İktide

Arada Sıra

Cinslik

1.7. Meşale Gazetesi

Meşale gazetesi 1 Ocak 1955 günü yayın hayatına başlamıştır. Sahibi ve Mes'ul Müdürü Vasfiye Tunç'tur. Gazete Kars'ta öğretmenler tarafından çıkarılmıştır. Logosunun altında *"Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir"* yazmaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi eğitimle ilgili yazılara daha çok yer vermiştir. Meşale gazetesi 15 günde bir çıkan mesleki bir gazetedir. Gazetenin logosu, iki Türk bayrağının arasında meşale amblemi ile oluşturulmuştur. Gazetenin sağ üst köşesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün *"Muallimler! Yeni Nesil Sizin Eseriniz Olacaktır"* vecizesi bulunmaktadır. Meşale gazetesinin dizildiği ve basıldığı yer: Birlik Matbaasıdır. 15 günde bir çıkan gazetenin sayısı 20 kuruş, bir aylığı 40 kuruş, 6 aylığı 240 kuruş, yıllığı ise 480 kuruştur.¹³²

Gazete ilk sayısında neden çıktığı konusunda şu açıklamayı yapmıştır.¹³³

"Bugünün aydın ve münevver kitlesi hiç şüphe yok ki maarif ailesi için de toplanmaktadır. Bu toplum neler neler yapamaz? Bunu düşünmeye değmez bile. Atatürk ne güzel söylemiş (" muallimler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.") şu halde bir neslin yapıcısı hiç şüphe yoktur ki maarif hizmetinin tek unsuru öğretmenlerdir. Öğretmen yalnız sınıfta mı öğretmendir? En güzel o söyler, en güzel yazıyı o yazar, sonrada en iyi nesli o yetiştirir.

Son günlerde öğretmene yeniden rağbet çoğalmaya başladı. Yer yer bazı vilayetlerde mahalli gazetelerde de olsa onların kalemleri bir şeyler yazmaya, branşları dâhilinde fikirlerini ilgililerle söylemeye başladılar. Bunda hiç şüphe yok ki büyük tesirler yarattı. Meslekle ilgili küçük gazeteler ilgi, dikkat çekti. Hudut şehri olan Kars'ta bile tesirini gösterdi.

Bizde (karınca kaderince) birde mahalli terbiye gazetesi çıkaralım dedik ve bunun içinde faaliyetimize başladık. Gazetenin adını kendimizin sembolü olan (meş'ale) yi seçtik ve bu gazetenin doğu illerine aydınlık vermesini istedik. Kısa bir zamanla gazetemiz çok ilgi topladı ve büyüklü küçüklü birçokta şiir, hikâye; makale geldi.

¹³² Meşale, 1 Ocak 1955, sayı:1.

¹³³ Meşale, 1 Ocak 1955, sayı:1.

Meş'ale hiçbir maddi menfaat gözetmeksizin devamlı olarak maarif kademelerine sesini duyuracak ve en yeni haberleri, terbiye cereyanlarını, eserleri okurlarına sunacaktır. Onun yazarları maarif ailesidir. Biz o ailenin varlığına güvenerek çıkıyoruz.

Meş'ale mesleğine ve dolayısıyla memleketine naçiz bir bir yardımda bulunabilirse kendimizi bahtiyar addederiz.”

Gazete ilk sayısını yeterince okuyucularına ulaştıramadığı için ikinci sayısında özür dileyecek ve sayısını 500 adet daha yükseltecektir.¹³⁴ Meşale gazetesi, Kars'ta görevli olan Merkez Müfettişi Osman Tunç'un eşi Vasfiye Tunç tarafından çıkarılmaktadır.¹³⁵ Vasfiye hanımın bu gayretleri oldukça takdir kazanmış ve sık sık öğretmenlerin ve halkın duyguları gazeteye yansımıştır. Gazetede öğretmenlerle ve eğitimle ilgili haberlere yer verilmiştir. Gazetenin ilk nüshasında Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın öğretmenlerle ilgili düşünceleri yer almıştır.¹³⁶

Meşale gazetesinin, eğitimle ilgili olarak verdiği önemli haberlerden biri, okuma yazma bilmeyenlere okuma yazma öğretildiği Halk Dershaneleri'nin açıldığı haberidir ve aşağıda verilen yazı şunları açıklamaktadır:¹³⁷

“Şehrimizde ve Köylerde Halk Dershaneleri Faaliyetlerine Başladı”

Maarif Vekâletinin 3 Temmuz, 1953 tarih ve 764 sayılı tebliğler dergisinde açıklamış olduğu gibi şehir, kasaba ve köylerde okuma ve yazma bilmeyen vatandaşların okutulması, kendilerine hatta lazım olan temel bilgilerin verilmesi için faaliyete geçilmesi istenilen (halk dershaneleri) yer yer şehrimize ve ilçelerinde faaliyete geçmektedir.

Halk dershanelerinin gayesi: Mecburi öğrenimin çağı dışında okuma ve yazma bilmeyen vatandaşları okuryazar hale getirmek ve kendi ellerine hayat ve geçimlerinin gerektirdiği genel bilgileri kazandırmaktır.

Şehrimizde şimdilik İsmet Paşa İlkokulunda kadın ve erkeklere olmak üzere gece erkeklere ve gündüz kadınlara (Halk dershaneleri) açılmış olup kadınlara kıymetli bayan öğretmenlerimizden Leman Gülen, erkeklere de

¹³⁴ **Meşale**, 15 Şubat 1955, sayı:4

¹³⁵ **Meşale**, 1 Ocak 1955, Sayı:1

¹³⁶ **Meşale**, 1 Ocak 1955, Sayı:1

¹³⁷ **Meşale**, 15 Şubat 1955, Sayı:4

gezici başöğretmenlerden Emin Oğuz Altındaş ders vermektedirler. Bu dershaneler de şimdilik kadınlardan (22) erkeklerden de (18) kişi devam etmektedir.

Merkeze bağlı Dikme ve Çakmak köylerinde (120) vatandaş derslere devam etmekte ve ilk okuma yazma öğrenmektedirler. Diğer köylerimizde de Halk dershanelerinin açılması için Sayın Valimiz Muhlis Babaoğlu ve Lise Müdürü Kemal Turluoğlu ve İlköğretim merkez müfettişimiz Osman Tunç Faaliyete geçmişler ve gerekli bilgileri okul başöğretmenlerine vermişlerdir. Son günlerde büyük hamleler yapan Maarif Vekâletinin bilhassa yetişkin eğitimiyle ilgili (Halkdershaneleri) Faaliyetini sevinçle karşılayarak gerekli alakayı göstermişlerdir.”

Meşalenin aynı nüshasında “Kars Merkeze Bağlı Çakmak Köyünde Halk Dershanesi Açıldı” şeklinde ki haberde ise şu bilgilere yer vermiştir:¹³⁸

Köylerimiz içinde ileriye gören ve maarife fazlasıyla bağlı olan Çakmak köyünden (60) vatandaş okuma, yazma öğrenmek üzere gece açılan halk dershanelerine devam etmektedir. Hiç okuma ve yazma bilmeyen (A) gurubuna öğretmen Kemal Aydın ders vermekte ve biraz okuma yazma bilen (B) gurubuna da öğretmen Ramazan Orhan ders vermektedir.

Halk dershanelerine önem veren çalışkan başöğretmen Aziz İlgiz ile köy muhtarı Nazım Kadirhan sıkı bir işbirliği yapmış bulunmakta ve ihtiyar kurulundan Zarif Othan, İbrahim İlbey, Şahbender Özbey, Şahbender Kamay, Paşa Kaygısız, Himmet İlbay halk dershaneleri ile yakından alakadar olmaktadır.

Diğer köylere örnek olan bu köyün halkını maarife karşı yakın alakadardan dolayı tebrik eder halk dershanesi öğrencilerine başarılar dileriz.

Aynı şekilde 3 Şubat 1955'te Dikme Köyünde halk dershanelerinde açılmıştır.”¹³⁹

Meşale gazetesinin 10 Ocak 1955 tarihli nüshasında; “Kars lisesi eski müdürü Ekrem Altay ve Matematik Öğretmeni Enver Taşdemiroğlu, Fort

¹³⁸ Meşale, 15 Şubat 1955, Sayı:4

¹³⁹ Meşale, 15 Şubat 1955, sayı:4.

müessesesi adına Türkiye’de açılacak olan Amerikan tipi liseleri görmek ve Bakanlığın memleketimize de bu tip liselere hocalık edecek olan Ekrem Altay ve Enver Taşdemiroğlu Amerika’da 8 aylık bir süre içinde ilgili tetkiklerde bulunacaklardır.

*Meş’alenin yazar ailesine dâhil olan sayın müdür Ekrem Altay Amerika’dan meş’ale sütunlarında okuyucularına devamlı yazılarını sunacaktır.”*¹⁴⁰ haberi sütunlara taşınmış, o günün şartları göze alındığında bu haber hayli ilginç haberler arasındadır. Diğer İlginç bir haber ise iki yıllık bir çalışma neticesinde Merkez Müfettişi Osman Tunç ve Maarif Müdürü Şemsettin Ataman’ın gayretleriyle önce Ağrı iline ve daha sonra Temmuz 1955 yılında Kars’ta görev yapan öğretmenlerin İran’a gitmeleridir. Bu gezilerin amacı öğretmenlerin tecrübelerinin arttırılmasıdır.¹⁴¹

15 Mayıs 1955 tarihli sayısından itibaren tatile gireceği belirtilmiştir. Bu tarihe kadar 10 sayı çıkarılmıştır. Gazete yayında olduğu sürece Birlik Gazetesi imkânlarından yararlanmış ve birlik gazetesini çıkaran Veli Özkan’ın desteğini görmüştü.¹⁴² Öğretmen ve Öğrencilerin yaz tatili göz önüne alınarak gazete yayınına ara vermiş ve Ekim 1955 tarihinden itibaren çıkarılmaya devam edileceği belirtilmiştir.¹⁴³ Çalışmamız sırasında milli kütüphanede bulunan Meşale Gazetesi’nin 1 Ocak 1955’den 15 Mayıs 1955 tarihleri arasındaki sayıları incelenmiştir. Gazetenin tatile girildikten sonra yayın hayatına devam edip etmediği konusunda kesin bir bilgi yoktur.

¹⁴⁰ Meşale, 10 Ocak 1955, sayı:2.

¹⁴¹ Meşale, 15 Mayıs 1955, sayı: 10.

¹⁴² Meşale, 15 Mayıs 1955, sayı: 10.

¹⁴³ Meşale, 15 Mayıs 1955, sayı: 10.

1.8. Hüryurt Gazetesi

Hüryurt Gazetesi yayın hayatına 25 Ağustos 1955 günü Kars'ta başlamıştır. Gazetenin sahipleri Ş. Hallaçoğlu ve Seyfi Çapandır. Mesul Müdürü Süleyman Esengüç'tür. Hüryurt başlığı altında Günlük siyasi demokrat gazete ifadesi mevcuttur. Fiyatı ilk çıktığında on kuruştur. Gazete çıkarılma nedenini şöyle açıklamaktadır.

“Biz şimdi dürüst bir yol takip etmek ve vatandaşlarımızın hissiyatlarına tercüman olmağı şiar edinmek şartıyla gazetenin memleket ve millet davasında oynadığı bu mühim rolü idrak ederek Serhat Kars Vilayetinde “ Hüryurt” gazetesi olarak efkarı umumiyenin huzuruna çıkmış bulunuyoruz....

Gayemize gelince uzun yıllar her türlü ihmale uğramış, unutulmuş bu güzel Karsımızı mamur bir belde haline getirmek için her imkândan faydalanmak ve bu uğurda hiç yılmadan mücadele etmektir.”¹⁴⁴

Gazetenin içeriği incelendiğinde iç ve dış siyasi olaylar ve gelişen politikalar üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra gazetenin Kars'ın yerel haberlerine de yer verdiği görülmektedir.¹⁴⁵

Hüryurt gazetesi 1955 yılından itibaren düzenli bir şekilde çıkarılarak günümüze kadar devam eden Kars yerel basınında ki nadir gazetelerden biridir. Özellikle 1950 yılından itibaren çok canlanan basın hayatı 1980 yılından sonra sekteye uğrasa da, Hüryurt gazetesi bu mücadeleyi sürdürerek günümüze kadar sürekliliğini devam ettirmiştir.¹⁴⁶ Günümüzde de çıkarılan gazetenin sahibi Erol Hüryurt, yazı işleri müdürü Erbil Hüryurt'tur. Günlük olarak çıkarılan gazete kendi matbaasında haftanın 5 günü 350 adet basılmaktadır. Kars yereline dağıtım yapan gazetenin kendine ait arşivi bulunmamaktadır. Gazetenin nüshalarına Kars halk kütüphanesinden ve Milli kütüphaneden ulaşılmıştır.

¹⁴⁴ **Hüryurt Gazetesi**, 25 Ağustos 1955, Sayı:1.

¹⁴⁵ “ *Kazım Karabekir İlkokulu Merasimle Açıldı*”, **Hüryurt Gazetesi**, 3 Aralık 1967, Sayı:688.

¹⁴⁶ **Hüryurt Gazetesi**, 19 Şubat 1958,Sayı: 9382.

SARILARI
4. Bölgenin Kurucusu
Mustafa Kemal
Nispetiye
KARŞI

HÜRYURT

Günlük Siyasi Demokrat Gazete

Salı
30
Ağustos 1922
Yıl 1 Sayı 5
Mısır İstasyonu H. İ. No 10 ve 11
Fahiye - Kars

30 Ağustos Zafer Bayramı Büyük Türk Milletine Kutlu Olsun

Çarpışmaların sonuna eren bu savaşın sonunda Mustafa Kemal Paşanın önderliğinde Türk milleti 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milleti, 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir.

Eşsiz ATA Kudretinle yarattığın bu güzel yurt sana medyunu şükrandır

Kahraman Mehmetçik Senin Süngün Türk Milletinin Atomudur. Bunu bilmeyen gafiller bilsinler

30 Ağustos zaferi, Türk milleti için büyük bir zaferdir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milleti, 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir.

**EY TÜRK GENLİĞİ!
BİRİNCİ VAZİFEN TÜRK İSTİKLALİNİ
TÜRK CUMHURİYETİNİ İLELEBET
MUNAFAKA VE MUDAFAA ETMEKTİR.
MUKTAÇ OLGUN KUDRET
DAMARLARINDAKİ ASIL KANDA
MEVCUTTUR.**

30 Ağustos zaferi, Türk milleti için büyük bir zaferdir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milleti, 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir.

30 Ağustos zaferi, Türk milleti için büyük bir zaferdir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milleti, 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir.

30 Ağustos zaferi, Türk milleti için büyük bir zaferdir. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türk milleti, 30 Ağustos 1922'de büyük zafer kazanmıştır. Bu zafer, Türk milletinin tarihteki en büyük zaferidir.

1.9. Kars Demokrat Gazetesi

“*Kars Demokrat*” gazetesi 1955 yılının Eylül ayında çıkarılmaya başlanan günlük siyasi bir gazetedir. İki sayfa olarak çıkarılan gazetenin ikinci sayfası reklamlara ayrılmıştır. Sahipleri Temel Burhanoğlu ve Nesip Varkır idi. Gazetenin mesul müdürlüğünü ve başyazarlığını da Nesip Varkır yapmaktadır. “*Kars Demokrat*” logosunun altında “*Söz Milletindir*” ve “*Karar Milletın Kararıdır*” yazıları bulunmaktadır.¹⁴⁷

Nesip Varkır hemen hemen her sayıda çeşitli konularda makaleler yazmıştır. Gazetenin diğer yazarlarından bazıları ise şunlardır: İhsan Ilgar, Erol Güngör, Hayri Yalçın, Vural Karşlı, Ahmet İhsan, Ragıp Akyavaş, Hasan Parkan, Selami Bozkurt, Leyla Akın. Gazetenin ayrıca Nami Aygüven tarafından hazırlanan “*Türkçü Gözüyle*” başlığı ile her gün başka bir konunun işlendiği bir yazı köşesi bulunmaktadır.¹⁴⁸

Gazetenin 1955, 1956, 1957, 1958 yıllarında çıkarılan sayıları incelenmiş, genellikle Demokrat Parti, dış siyasi olaylar ve gelişen politikalar üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Türkiye'nin dış ve iç siyasi olaylarına fazlaca yer veren gazetenin Kars'ın yerel haberlerine çok az yer verdiği görülmektedir.

10 Eylül 1955 tarihli Kars Demokrat gazetesinin haberinde Selanik'te Atatürk'ün evine atılan bombadan bahsedilmekte ve aynı gün İstanbul ve İzmir'de sokağa çıkma yasağı ilan edildiği¹⁴⁹ bu yasağın günlerce sürdüğü ve daha sonra sokağa çıkma yasağının altı ay uzatıldığı haberi de yayınlanmıştır.¹⁵⁰ Ayrıca gazetenin Kıbrıs'ta bu yıllarda Rumların Türklere yaptığı baskı ve zulümlerden bahsettiği de görülmekte, sık sık manşetlerinde Kıbrıs'ta cereyan eden olayları görmek mümkündür.¹⁵¹ Gazete, Fransa'nın 1957 Eylülünden Şubat 1958 tarihine kadar Cezayir'de yaptığı Müslümanların tedhişi ile ilgili gelişmeleri sunmaktadır.¹⁵² Kars Demokrat

¹⁴⁷ **Kars Demokrat**, 5 Eylül 1955, sayı 4.

¹⁴⁸ **Kars Demokrat**, 27 Şubat 1958, sayı 758.

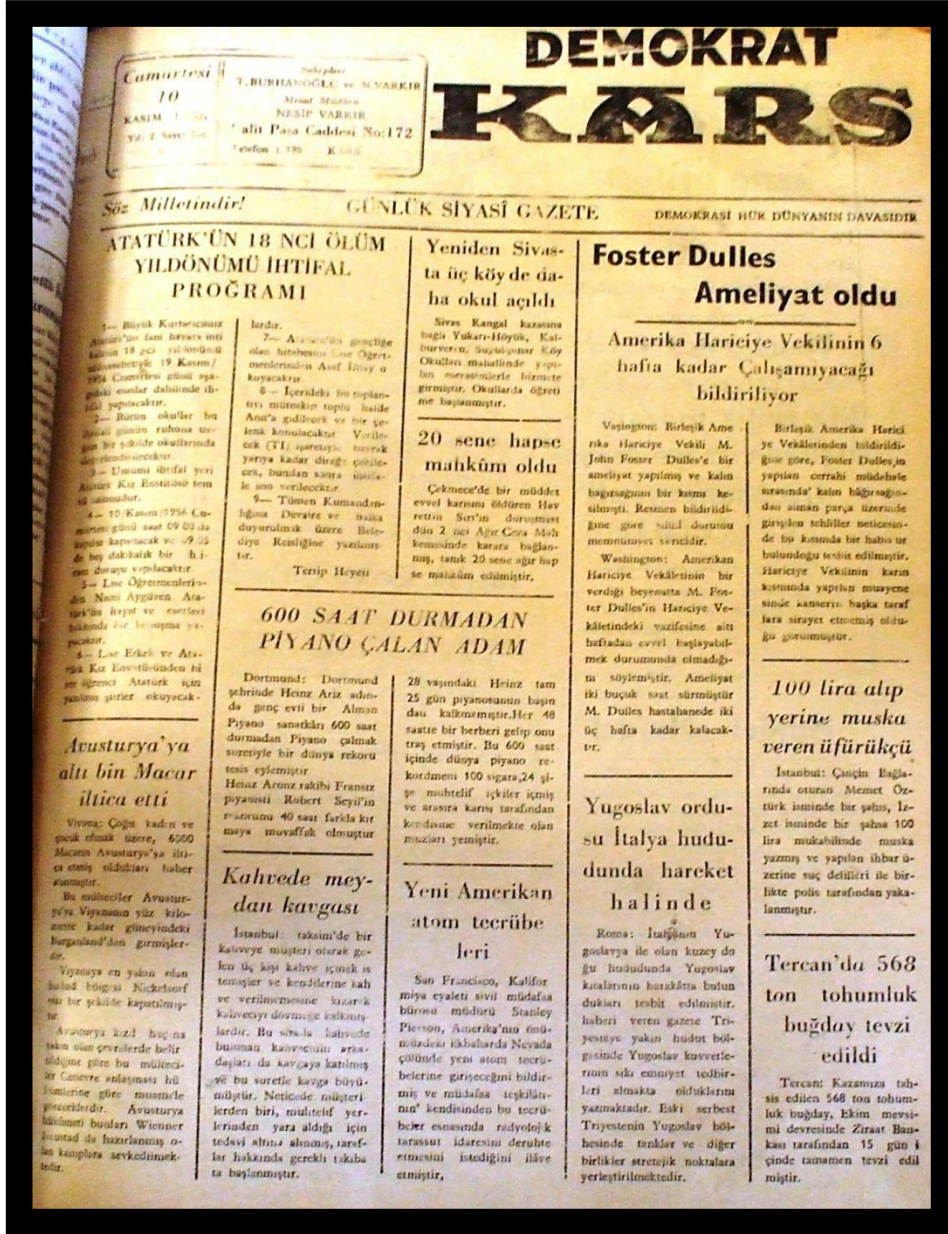
¹⁴⁹ **Kars Demokrat**, 10 Eylül 1955, sayı 9.

¹⁵⁰ **Kars Demokrat**, 18 Ekim 1955, sayı 41.

¹⁵¹ **Kars Demokrat**, 12 Eylül 1955, sayı 10.

¹⁵² **Kars Demokrat**, 27 Şubat 1958, sayı 758.

gazetesinin de Atatürk'le ilgili yazılara yer verdiği ve özellikle ve ölüm yıldönümlerinde büyük önderin her zaman anıldığı görülmektedir. ¹⁵³

¹⁵³ Kars Demokrat, 10 Kasım 1956, sayı 366.

1.10. Bugün Gazetesi

Bugün gazetesi¹⁵⁴ 1957 yılında yayın hayatına başladı. Sahibi ve mesul müdürü Metin Ören olan gazete, Ören matbaasında basılmıştır.¹⁵⁵ Gazete dönemi itibariyle daha çok siyasi haberlere, çok partili dönemin getirmiş olduğu rüzgârla Demokrat Parti'nin bölgede yapmış olduğu faaliyetlerine¹⁵⁶, seçim haberlerine ağırlık veren bir tutum sergilemişti. Kars'ın yerel haberlerinden çok gazetenin, dış siyaseti izlediği yazılarından açıkça anlaşılmaktadır ve bu özelliği onu yerel gazete olmak özelliğinden çıkarmaktadır.¹⁵⁷ Günlük siyasi gazete olarak iki sayfa çıkarılan gazetenin “*Bugün*” logosu altında, “*Dilde, İşte, Fikirde, Birlik*” yazısı tekrarlanmaktadır.

Gazete önce iki, daha sonra dört sayfa olarak çıkarılmış ve gazetenin yeni basın ilan kurumu yönetmeliğine göre yazı işleri ve istihbarat kadrosu yeniden tespit edilmiştir. Yazı işleri Müdürlüğüne M. Metin Ören, İstihbarat şefliğine Yusuf Karaoğlu, muhabirliğine Mevlüt Selçuk ve Sabri Güldür getirilmiştir. Gazete günlük olarak çıkarılmaya devam edilmiştir.¹⁵⁸

Gazetenin daha sonraki yıllardaki sayılarında “*Bugün*” logosunun altındaki yazının değiştirildiği, “*Günlük Siyasi Müstakil Gazete*” yazıldığı ve Metin Ören'le devam edilen gazetenin, yazı işleri müdürlüğünü Halis Güngör'ün yaptığı görülmektedir ve gazetenin çıkarıldığı matbaada değiştirilerek Bugün Matbaasına geçilmiştir.¹⁵⁹

Bugün gazetesinde diğer yerel gazetelerde görülmeyen, ilk sayfada karikatür köşesinin olmasıdır. Her gün Ali Bey adlı karikatür kahramanının maceraları Remzi Filiz tarafından çizilmektedir.¹⁶⁰ Uzun bir süre devam

¹⁵⁴ “*Kars Halk kütüphanesinde 1958 -1963 yılları arasında nüshaları bulunan gazetenin aradaki birkaç sayısının eksikliklerine rağmen bu yıllardaki sayılarına bakılmıştır.*”

¹⁵⁵ **Bugün**, 10 Kasım 1958, Sayı 221.

¹⁵⁶ “*Gazetenin sayıları yıllara göre birbirini takip etmemektedir*” **Bugün**, 14 Mayıs 1958, sayı 70.

¹⁵⁷ **Bugün**, 31 Temmuz 1958, sayı 134.

¹⁵⁸ **Bugün**, 5 Haziran 1961, sayı 965.

¹⁵⁹ **Bugün**, 1 Mayıs 1963, 1235.

¹⁶⁰ **Bugün**, 8 Ağustos 1958, sayı: 141.

eden bu köşenin daha sonra kaldırılıp yerine fal ve fıkra köşesinin konulduğu görülmektedir.¹⁶¹

Yazar kadrosu hayli zengin olan gazetenin sürekli yazarları şunlardır: Metin Ören (başyazar), Fahrettin Kırzioğlu, Turan Hamza Yayla, Dr. Cengiz Askeran, Emin Özkaner, Erdal Özcan, Enver Esenkova, Kutlay Erdoğan, sadece soyadını kullanan ve “*Laf Aramızda*” başlığı ile Yüzbaşıoğlu ve Kadircan Kafı. Ayrıca bazı bilim adamlarının yazılarını da sık sık görmekteyiz; bunlardan Prof. Dr. Sadi Irmak, Doç. Dr. Kafesoğlu, Prof. Dr. Cezmi Türk’ü sayabiliriz.

Gazetenin yazılarında Kıbrıs meselesi “*Başvekilimizin Kıbrıslı Soydaşlarımıza Hitabı*” büyük başlığı altında “*Kıbrıs’ta Vahşet Devam Ediyor*”, “*Aytopra Köyünde Bütün Türk Evleri Yıkıldı, 24 Rum Tevkif Edildi*” şeklinde Kıbrıs’ta devam eden Türklere karşı Rum katliamları gibi yazılarla birlikte Türkiye’nin yürütmüş olduğu politikalar sıklıkla gazetede yer almaktadır.¹⁶² Türkistan meselesi, Almanya’nın Türkiye’ye yardımları, Amerika Birleşik Devletleri’nin Irak politikası ve yürütülen çalışmalar. Irak’ın ABD tarafından tanınması¹⁶³ resmi bayramlar¹⁶⁴ Atatürk’ün ölüm yıldönümleri ve tarihi yazı dizileri dikkat çekmektedir.

Bugün gazetesinin son sayfasında ilan ve reklamları da görmekteyiz. Resmi kurumların ilanları, Kars radyosunun günlük programı, terzi ve eczane reklamları yer almaktadır. Gazetenin 1963 yılında ki sayılarında “*Şehirde Bu Gün Bu Gece*” adlı yeni bir bölüm eklendiği görülmekte ve burada günlük hava durumunun verildiği, doktor telefonlarının, eczanelerin, tren ve otobüs saatlerinin belirtildiği, Ticaret borsasındaki fiyatların ve Yeni Şehir Sineması’nın gösteriminde olan filmlerinin yer aldığı bir yazı köşesidir.¹⁶⁵

1958-1963 yılları arasındaki nüshalarını incelediğimiz gazetenin ne zaman sona erdiği bilinmemekle birlikte çok uzun ömürlü olmadığı

¹⁶¹ **Bugün**, 5 Haziran 1961, sayı: 965.

¹⁶² **Bugün**, 4 Ağustos 1958, sayı: 137.

¹⁶³ **Bugün**, 5 Aralık 1963, sayı: 21.

¹⁶⁴ “*Bu sayıda gazetenin siyah beyaz başlığı da kırmızı olarak değişmiş sonraki sayılarda da o şekilde devam etmiştir.*” **Bugün**, 30 Ağustos 1958, sayı: 160.

¹⁶⁵ **Bugün**, 5 Aralık 1963, sayı: 21.

düşünülmektedir. Gazetenin bazı yazıları hayli dikkat çekicidir. 11 Mart 1958 tarihli nüshasında, Rusya Türkleri başlıklı yazıyı La Nation Française isimindeki Paris'te basılan bir gazeteden alarak yayınlamıştır. Rusya'da yaşayan Türklerin nasıl ve ne şekilde yaşadığını anlatan bir kitabın inceleme yazısıdır.¹⁶⁶ Tarihte Kafkasya,¹⁶⁷ Amerika Sovyet Gerginliği¹⁶⁸ gibi yazıların yanında 14 Şubat 1963 tarihli nüshasında başyazı olarak şunu vermiştir:

“Nihayet Kars radyosu yayın ayatına başlıyor. Buna Karşılı Olarak sevinmemek elden gelmiyor. 20. asırda en büyük propaganda vasıtası olan radyonun ehemmiyeti hepimize malumdur. Devletler propaganda gayesiyle radyo tesislerine ve neşriyatlarına milyonlar sarf ediliyor. Mahalli olan Kars İl Radyosu'nun bilhassa Demirperde boyuna en yakın bir bölgede oluşu ehemmiyetini bir kat daha arttırmaktadır.

Deneme yayınlarından sonra bilhassa halkı uyarıcı mahiyette yapılacak konuşmaların ne kadar mühim olduğunu, söylemek abes olacaktır.

Biz Kars İl Radyosu'nun serhat ve gazi Kars'ın şanına layık, hudut boylarının kahraman sesini duyuracak, koçakların kılıç ve at seslerini dillendirecek bir istasyon olarak görmek istiyoruz. İnşallah aradığımızı buluruz.”¹⁶⁹

Gazetenin önemli yazı dizilerinden biriside “Kars'ta Tarihi Eserlerin Korunması Yolunda Güdülecek Milli Bir Dava” şeklinde, 1959 yılının Ağustos ayı boyunca yayınlanan makaledir.¹⁷⁰

¹⁶⁶ **Bugün**, 11 Mart 1958, sayı: 18.

¹⁶⁷ **Bugün**, 27 Nisan 1959, sayı: 336.

¹⁶⁸ **Bugün**, 19 Şubat 1963, sayı: 1176.

¹⁶⁹ **Bugün**, 14 Şubat 1963, sayı: 1173.

¹⁷⁰ **Bugün**, 14 Ağustos 1959, sayı: 425.

1.11. Halk Gazetesi

9 Aralık 1972 yılında, Hıdır Keleş tarafından çıkarılan gazete bir yıl teksir makinasında çoğaltılmıştır. Daha sonra dizgi olarak çıkartılan gazete beş yıl önce ofset baskıya geçmiştir. Hıdır Keleş Halk gazetesini çıkarmadan önce Demokrat Kars gazetesinde yazılar yayınlamıştır. İki yıl devlet memurluğu yapan Hıdır Keleş 1974 yılında görevinden ayrılarak gazetecilik yapmaya başlamıştır. Gazetenin yazı işleri müdürleri şunlardır; Galip Taşkiran, Osman Artıkarıslan, İlhan Ergün, Akay Beşmart, Kerem Güneş ve Yeşim Aydın.¹⁷¹

Kars'ın önemli ve uzun süredir yayına devam eden gazetelerinden biri de Halk Gazetesidir. Gazete yayın hayatına 1972 yılında başlamıştır.¹⁷² Hıdır Keleş tarafından kurulan gazetenin sahibi de kendisidir. Gazetenin yazı işleri müdürlüğünü Yeşim Aydın yapmaktadır. Kendi matbaasında haftanın 5 günü, günlük 300 adet basılan gazetenin İzmir bölge sorumlusu Öztürk Çobanoğlu'dur.¹⁷³

¹⁷¹ **Hüryurt Gazetesi**, 1 Temmuz 2010, Perşembe, Sayı 16447, **Kars İl Halk Kütüphanesi Arşivi**, Yazı İşleri Müdürü Erbil HÜRYURT ile 20.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

¹⁷² **Kars Postası**, 3 Eylül 2003, Pazartesi, Sayı 1902, **Kars İl Halk Kütüphanesi Arşivi**, Yazı İşleri Müdürü Didem Tan YILMAZ ile 21.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

¹⁷³ **Halk Gazetesi**, 18 Haziran 1982, **Kars İl Halk Kütüphanesi Arşivi**, Yazı İşleri Müdürü Yeşim AYDIN ile 22.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

1.12. Kars Postası

Kars'ın basın hayatında önemli bir yere sahip olan diğer bir gazetemiz ise Kars Postası gazetesidir. Gazete yayın hayatına 1976 yılında başlamıştır. Gazetenin kurucusu Sefer TAN'dır. Gazetenin sahibi Yakup Orhan TAN olup, yazı işleri müdürlüğünü Didem Tan YILMAZ yapmaktadır. Haftanın 5 günü yayın yapan vasıflı süreli gazete, kendi matbaasında günlük 500 adet basılmaktadır. Ayrıca resmi ilan alan gazetede 4 Muhabir çalışmaktadır. Kars yereline dağıtım yapan Kars Postası'nın kendi bünyesinde arşivi bulunmamaktadır.

1.13. Serhat Kars Gazetesi

Kars basının diğer bir gazetesi Serhat Kars gazetesidir. Gazete logosunun altında halkın dostu halkın sesi mesajını vermektedir. Fiyatı şu anda 25 kuruş olan gazetenin, diğer gazeteler gibi bir arşivi bulunmamaktadır. Serhat Kars Gazetesinin Azerbaycan Bakü temsilciliğini Nizamettin Zenger yapmaktadır. Günümüzde yayın hayatına devam eden gazete 1978 yılında Fikri Durgun tarafından kurulmuştur. Fikri Durgun gazetecilik hayatına 1950'li yıllarda başlamış ve bu yıllarda çıkarılan birçok gazetede çalışma fırsatı bulmuştur. Özellikle Cengiz Ekinci Bey ile beraber çalışma ve birlikte gazete çıkarma fırsatını bulmuş olması onu bu meslekte ayrıca mutlu etmektedir. Kendisiyle yaptığımız röportajda da Kars yerel basınının gelişimi sırasında bizzat içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgilerinden çalışmamız sırasında azami ölçüde istifade edilmiştir.¹⁷⁴

Gazetenin sahibi Fikri Durgun olup, yazı işleri müdürü Yücel Sezer Sezer'dir. Serhat Kars gazetesi kendi matbaasında haftanın 5 günü, günlük 300 adet basılmaktadır.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Fikri Durgun ile yapılan 4 Temmuz 2011 tarihli röportaj.

¹⁷⁵ **Serhat Kars Gazetesi**, 30 Ocak 2012,sayı:6939.

Birimiz Hepimiz, Hepimiz Birimiz için

Serhat Kars

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

FIAT: 150 Kp.

17 Kasım 1977 PERŞEMBE

Yayıncı: Yal Serhat Kars Gazetesi KARS

TELEFON YOK

Kahve, Okul ve Sokak köşelerinde zamanları heba olan, öğrenci Gençlerimize yazık oluyor!

Bunların ve haber kaynaklarında, Anarşinin okullara karşı tutumu bahsedilerek, Emman ne kadar büyük bir ekleme, ultra-özgürleştirme durulu-ru, Kentimizde de benzeri olaylara rastlanılmaktadır. Öğrenciler Anarşinin yanında öğrenim gören öğrenciler veya işsiz gençlik nedenleri den dolayı öğrenim-

Gençlik ve O gençlerin eğitimini çekiyor. Hem O Eğitim ki, Tüm Ulusca ileri hareketimizin Ana Esası ve kökeni bir başlangıç ve Devamı Eğitim, Kalkınmanın ve gelişmemizin tek ve gerçek hinde gerekli bağlantısı.

Oysa bu gün tüm üniversitemizin bağlandı-ğı Gençlik ve Eğitim, Tüm önem ve özelliği- ne rağmen, Siyasal Partilerin çıkar doğrultu- sundaki Sağ-Sol me- seleleriyle yıpranan bir düzeye inmiştir. Zaten Ulusal ilke ve inkan- kanlarımız doğrultu- sun dan uzak, Aksaklıklarla beraber, Öğretmen- Ye- terlilik ve araç-ge- reç yetersizliği sürdür- meye çalışıyoruz. Öre- tim ve Eğitimimize, Birde insanı fiziksel ve beyni yıpratmış olan Sağ-Sol'un Siyasete

Gençlik ve O gençlerin eğitimini çekiyor. Hem O Eğitim ki, Tüm Ulusca ileri hareketimizin Ana Esası ve kökeni bir başlangıç ve Devamı Eğitim, Kalkınmanın ve gelişmemizin tek ve gerçek hinde gerekli bağlantısı.

Oysa bu gün tüm üniversitemizin bağlandı-ğı Gençlik ve Eğitim, Tüm önem ve özelliği- ne rağmen, Siyasal Partilerin çıkar doğrultu- sundaki Sağ-Sol me- seleleriyle yıpranan bir düzeye inmiştir. Zaten Ulusal ilke ve inkan- kanlarımız doğrultu- sun dan uzak, Aksaklıklarla beraber, Öğretmen- Ye- terlilik ve araç-ge- reç yetersizliği sürdür- meye çalışıyoruz. Öre- tim ve Eğitimimize, Birde insanı fiziksel ve beyni yıpratmış olan Sağ-Sol'un Siyasete

Kars'taki Deprem konutları 3 yıldır bitirilemedi

Kars (Özet)
1974 yılında Kars ve çevresinde meydana gelen depremden zarar gören binaların yeniden inşaatları henüz başlanmamış. Bu yüzden pek çok sığınak güç daralmış ve köylüler bodurluyor.

1974 yılında meydana gelen depremden Kars'ta bazı köyler, örneğin Samsun, Selim, Dığış ilçeleri ve bu ilçelere bağlı köylerde hasar meydana gelmiştir. Afet İlçeleri Genel Müdürlüğü ve Kars valiliğinin ortaklaşa inşaatörleri teşkil çalışmalarını sürdü-

Görüşmek için zirve istedi

Cezayir Devlet Başkanı Huari Bumedienin Afrikalı liderleri Batı Sahrası sorununu görüşmek için bir zirve toplantısına çağırması,

Sayın Hemşehrilerimiz ve Değerli Okuyucularımız

Gazetemizin uzun zamanından beri, Güçlü kadrosuyla Araştırıp Hazırladığı, Karsımızla ilgili ilginç ve gerçek yazı dizimiz Değerli Mohabir-Yazarımız TURHAL'ın Güçlü Kaleminden Haftaya Pazartesinden itibaren zevkle izleyebilirsiniz.

SERHAT KARS GAZETESİ

1.14. Diğer Gazeteler

Verim Gazetesi: İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü Orhan Kurban Özbek olan gazete İlköğretmen okulu tarafından çıkarılmıştır. Gazete, Cılavuz Köy Enstitüsü'nün İlköğretmen Okulu olmasından sonra çıkarılmıştır. İlk sayısı 16 Mart 1959'da çıkarılan gazete, ismin altında "Sanatta-Edebiyatta ve Meslekte Verim" yazısını kullanmıştır.

Birinci sayısında öğretmen okullarının 11. Yıldönümü ile ilgili bir yazı bulunmaktadır. Bu yazıda 16 Mart 1948'de temelleri atılan bu okulların 35 tane olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca bu gazetenin çıkış nedeni ile ilgili Orhan Kurban Özbek'in bir yazısı vardır. Çıkış nedeni, "*Cılavuz öğretmen okulu öğretmen ve öğrencileri ile birlikte çalışmalarını çevrelerine duyurmak için Verim adlı bir sanat edebiyat ve meslek gazetesi çıkarmaya başlamıştır.*" şeklinde açıklanmaktaydı.¹⁷⁶

Bu gazetenin birinci sayısından sonra yayın hayatına devam edip etmediği konusunda kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, eğitim kurumları tarafından çıkarılan gazete ve dergilerinin yayın hayatlarının uzun soluklu olmadığı görülmektedir. Örneğin, 1 Nisan 1965 tarihli "*Öğretmen Dünyası*" isimli aylık eğitim ve düşünce gazetesi 1 Nisan 1965'te ilk sayısını çıkarmış ve parasız olarak dağıtılmıştır.¹⁷⁷ Bu gazetenin de, Verim gazetesinde olduğu gibi akıbeti hakkında kesin bilgi mevcut değildir.

2. Kars Dışında Kars'la İlgili Yayınlanan Gazeteler

2.1. Vatan Gazetesi Kars Memleket ilavesi

Bu mecmua, 1953 yılında bütün Türkiye şehirlerine yönelik bir memleket ilaveleri şeklinde Vatan gazetesinin yayınıdır. Kars ilavesi de bunlar arasında yayınlanmıştır.¹⁷⁸ Doğu Kalemiz Kars İbaresiyile İlk sayfasında Kars'tan bir görünüm vardır. Bu ilavenin önemi Her açıdan Kars ve kazalarını anlatmasıdır. Bu mecmua'nın içeriğine baktığımızda *Kars'ın Tarihi, Coğrafi Durumu, Maarif Durumu, Ardahan, Iğdır, Tuzluca Kas'ta bankalar, Kas'ta tarihi bir bina (Eski Parlamento–Kars Muahedesinin imza*

¹⁷⁶ **Verim**, 16 Mart 1959, Sayı:1.

¹⁷⁷ **Öğretmen Dünyası**, 1 Nisan 1965, Sayı:1.

¹⁷⁸ **Vatan**, Memleket İlaveleri, Kars İlavesi, No:53.

edildiği salon), Doğu kalemiz Kars, Kars'ta Hayvancılık, Sağlık işleri, Demir perdenin Eşiğinde, Kars'ta mükemmel bir İdarecimiz Validir, Bayındırlık işleri, Kars'ta spor, Diğer Kazalara dair Malumat, Posof- Göle- Arpaçay- Çıldır, Kars'ın Nüfusu, Kars'tan isimler, Kağızman'ın dertleri, Sarıkamış gibi genel bir Kars vilayeti değerlendirmesi yapılmıştır. Mecmuada ayrıca resim ve haritalar vardır.¹⁷⁹

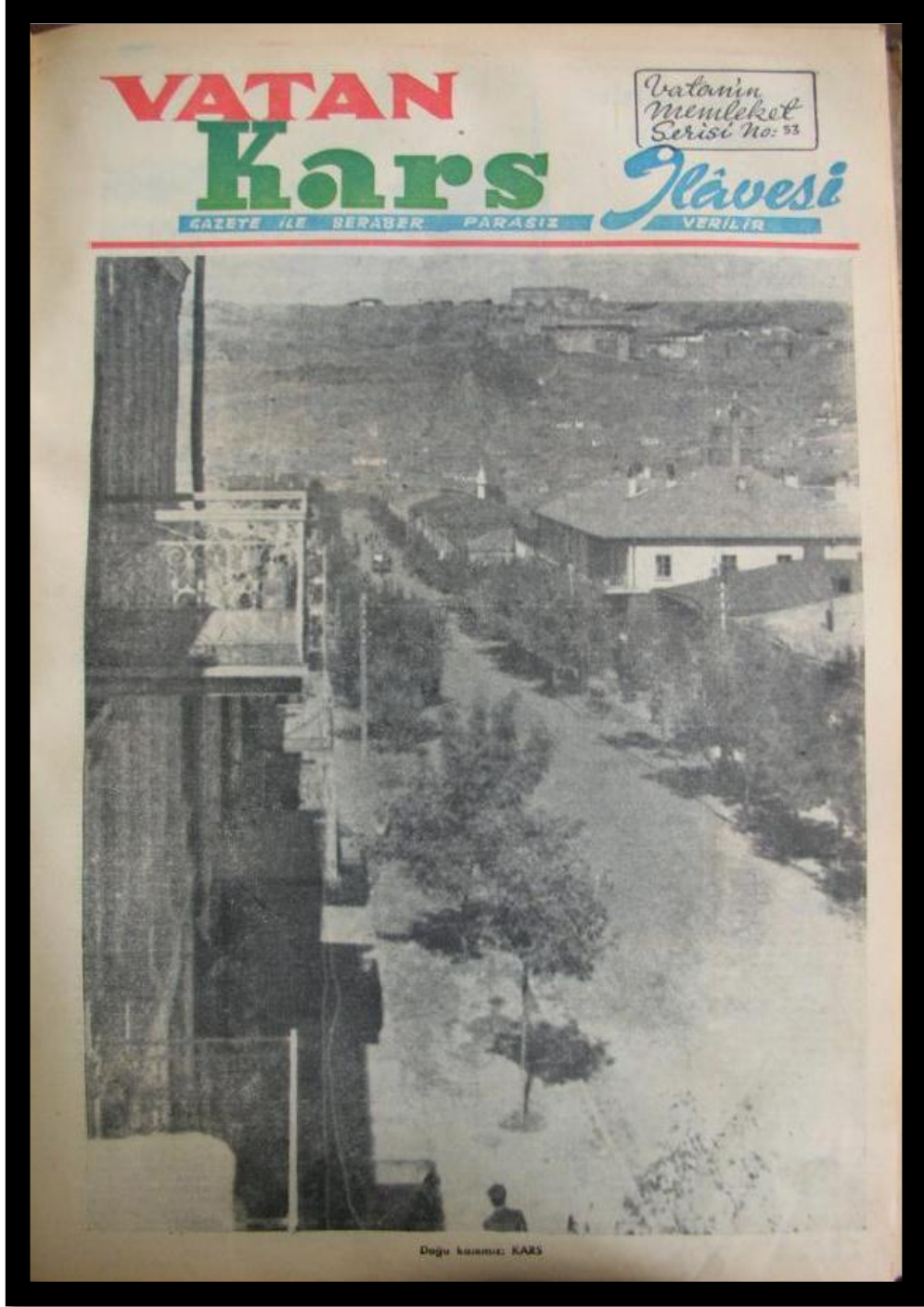
Kars'ta Gazeteler başlığı altında ise şu bilgilere yer verilmiştir: *“Kars'ta belli başlı Üç Gündelik gazete yayınlanıyor bunlar Kars, Ekinci ve Serhat isimlerini taşıyorlar. CHP taraftarı Kars Gazetesi eskiden beri gazeteci olarak muhitte iyi bir intiba yaratmış olan Fuat Araslı tarafından çıkarılmaktadır.*

Ekinci ve Serhat isimlerinde çıkan iki gazete ise DP temayüllüdür. Gazeteler arasında parti ve görüş farkı olmakla beraber Kars'ın umumi menfaati mevzuu bahis olduğu meselelerde tam bir ahenk ve görüş birliği ile hareket etmektedirler. Millet ve vatan bütünlüğü mevzuunda Kars gazeteleri emsalsiz bir hassasiyet göstermektedirler.”

Bu mecmuayı hazırlayan ve bizzat bölgeyi gezen Vatan başmuharrirlerinden Ahmet Emin Yalmandır.¹⁸⁰

¹⁷⁹ **Vatan**, Memleket İlaveleri, Kars İlavesi, No:53.

¹⁸⁰ **Vatan**, Memleket İlaveleri, Kars İlavesi, No:53.

İKİNCİ BÖLÜM

B. İLÇE MERKEZLERİNDE YAYINLANAN GAZETELER

1. Iğdır'da Yerel Basın

Iğdır yerel basınıyla ilgili Iğdır halk Kütüphanesinde ve milli kütüphanede ne yazık ki incelediğimiz dönemde çıkmış olan gazetelerin hiçbirine rastlayamadık. Ancak araştırmalarımız neticesinde biyografilerden ve basından edindiğimiz bilgilerde birçok gazetenin çıkmış olduğunu tespit ettik. Yalnız Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Kars'ta ve Sarıkamış'ta basın hayatı hareketli olsa da bunu Ardahan'da ve Iğdır'da görmek mümkün olmadı. Daha sonraki yıllarda özellikle 1950 yılı sonrasında bu iki kasabada yerel basının hareketlendiği görülmektedir.

Iğdır basınıyla ilgili ulaştığımız eser, "*Iğdır Sevdası, Kaf Dağından Bir Şehrin Hikâyesi*" adlı, Mücahit Özden Hun'un kitabıdır. Burada basına ve gazetecilere ayrılan kısımda konumuzla ilgili epeyce bilgiye rastlamaktayız. Iğdır'da çıkan gazeteleri bilmemize rağmen nüshalarına ulaşamadık. Bu kitaptan gazetelerin nerede olduğunu takip etmek mümkün oldu. Ancak yine nüshalarına ulaşamadık. Iğdır'da çıkan gazetelerin var olan nüshalarının özel arşivlerde olması ve bunların Mücahit Özden Hun tarafından bizzat görülerek, Iğdır sevdası adlı kitabın üçüncü cildinde yayınlanmış olması da bizim açımızdan bir şanstı.¹⁸¹ Iğdır basınıyla ilgili olan kısımda bu eserden yararlandık. Milli kütüphanede Iğdır basınıyla ilgili hiç bir gazete veya dergiye rastlanmadığı için Iğdır'da çıkan gazetelerin Yeşil Iğdır gazetesi hariç diğerlerinin nüshalarında mücahit Özden Hun Beyin kitabından alarak kitabımıza koyduk. Bir bütünlük arz etmesi açısından ve kitabın içeriğini değiştirmemek için bu yolu izledik.

1950 yılı sonrasındaki basımla ilgili gelişmede Iğdır'ın özel bir yeri vardır. Cengiz Ekinci gazeteciliğe Iğdır'da başlamış ve Iğdır gazetesini çıkardıktan sonra Kars'a gelip burada da aynı şekilde gazeteciliğe devam etmiş ve birkaç gazete çıkarmıştır. Cengiz Ekinci'den sonra Iğdır'da gazetecilik Mecit Hun ile devam etmiştir. Kars gazeteleri ve Iğdır gazeteleri

¹⁸¹ Özden Mücahit Hun, *Iğdır Sevdası, Kaf Dağından Bir Şehrin Hikayesi*, Ankara 2002, s. 1-2.

içerik şekil ve üslup açısından birbirini tamamlayan gazetelerdir. Kitabımız değerlendirildiğinde de görülecekti ki bu alanda Kars ve Iğdır Cengiz Ekinciye ve Mecit Hun'a çok şey borçludur.

1.1. Iğdır Gazetesi

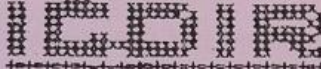
Cengiz Ekinci'nin Iğdır'a gelmesiyle birlikte, 28 Eylül 1950 tarihinde Iğdır gazetesini çıkardığı görülmektedir. Teksir makinesinde, günlük ve bir sayfa olarak basılan gazetenin ne yazık ki tek nüshası bulunmaktadır.¹⁸² Iğdır Gazetesinin kaç sayı çıkarıldığı bilinmemektedir. Ancak var olan tek nüshanın yılı bir, sayısı otuz ikidir. Bu sayısında pazartesi ve perşembe günleri çıktığı, sahibinin, mesul müdürünün Avukat Cengiz Ekinci olduğu, siyasi ve demokrat gazete olduğu görülmektedir.¹⁸³ Fiyatı 5 kuruş olan gazete Iğdır'da basılmaktadır.

Bu sayının içeriğine bakıldığında ise şunları görmek mümkündür; Kan Verecekmiş, Hasretle bekliyoruz, Askerlik Şube Başkanı Geldi, Şu hallere bakın, Rüyada neler görürüz, Şehir Kulübü İdare Heyeti Başkanlığından, Iğdır Gazetesine, Eşref Kaya'nın Beyanâtı, Ne Sanırsın (şiir), Doğu Üniversitesi Açılırsa, Akıbeti Hayrola, Pamuk Fiyatları, Aramıyor.¹⁸⁴

¹⁸² “Iğdır Gazetesi'nin elde bulunan tek nüshası Turgut Sungar'ın Özel arşivinde bulunmaktadır.” Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.4-5. (Iğdır Gazetesi 15 Ocak 1951, sayı:32).

¹⁸³ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.4-5. (**Iğdır Gazetesi**, 15 Ocak 1951, sayı 32).

¹⁸⁴ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.5-6. (**Iğdır Gazetesi**, 15 Ocak 1951, sayı 32).

Yıl : 1 Pazartesi, Perşembe günleri çıkar. Fiyatı: 5.Kr.
Sayı : 32 Miycisi ve mischi DEMOKRAT gazetesidir.
15/Ocak/1951 İdar. Cuhariyet Ced.No: 4
Sahibi ve yasa iqlerini fiilen idare eden: Avukat OENGİZ EKİNCİ.

HAKKIMIZLA BAKLIYORUZ.

Avukat: Congis EKİNCİ.

Okuyucularımız bilirler ki: Büyük Mecliste bütçe konuşmaları devam ettiği müddetçe milletvekilleri, bu vesile ile hanesetün seçin dairelerinin derterine derman arar, konularına (seki görüşle) o ikbal mevkiinin lütfeden, (yani görüşle) oturdukları hizmet emd'yesini tevcih eden seçmenlerine faydalı olmak için çalışırlar.

Biz Karslılar elhendülillah şiddiye kadar ne ikbal ve ne de hizmet görüşünde herhangi bir teyvedine nail olamadık.

Merak ediyoruz: Acaba, sayın milletvekillerimiz bu seneki dilekeler karpnyasında nasıl bir vasiyat olacak, sayınz ihtiyacılarımızın hangilerininin telifiel hususu üzerinde duracaklar ?

Biyceksiniz ki; Ne patliyorsun, Biraz sabret de oğor muhteremler ceki Kars mebuslarına Utoden beri tesis ettikleri maleneye uyarak parnak kalfarekile vekat geçirirlerse o zaman dokunuyor...

Okuyucularımız; -Destiyi karmn çocuğu herkes doğmuşür ama destinin karilceğini yuluz Negrettin Heer verhan doğmuşdür... Jalmızdeki dilekler karpnyası Kars için vermişis göçüp de desti karilarsı eretik yazsak da fayda vermez, düşsek de düşmüşek de... Bu itibarledarki; milletvekillerimizden, bademe şu veyo bu manserolarlo karşınan çıkarmalarını ve Kars için faydalı olarak, hopenizin kafesinde yorlogunış olan gayri müsait intibetı yuksalmasını temenni ediyoruz.

Kondilori Ankara'da olmaları için, günden irik günden irik faslında bolki Kars'a ve ihtiyacılarını unutmış olabilişler. Bu ihtimale binaen nelerce muhtec olduğumuzu poyder poy ulatırmışız çilişerğiz.

Congis Ekinci.

M.Ş.B.ŞEKİNİ GELDİ.

Muhterem Eb'ye Ş.ŞEKİN'in omekliye ayırmışni dolayısıyla gıllin Ankarlık Şubesi Başkanlığına tayin edilen Binbaşı Şeyin Hamed Okuy ilçemize gelerek v. zifasına başlanmıştır.

Hicretinin uğurlu olmasını dileriz.

ŞU HALLERE DAKIN !

Harsızlarla teqriri meası odolar, birlikte çalar, birlikte suq islo-rini yok etmeğe çalışır ve ifigili mekrem laru birlikte şğırtırlar. Vrkt'ki ip-likleri pazırlar çikar o zaman de birbirini utandıran birer obli namus olup çikar-lar. Kimsi Türk Kiyafetinde yuksak men-fetlerini bekier(!), kimsi de ma-ıtahsilen kimsi safatına tekınır...

Af konusu mevzisinde peğlerrarı devletin pengesinde kurtarımlar, şim-di rahat rahat (arzus) ve (şarofun) bahsederler.

Ne günlere kalmışız meşor ?..

DEĞİŞİM NEDİR ?

Dünya ne değişiyor, Cemiyet mi? Bekiden "dilemci" doyince üstü b-şı yirtak, yırda yalın, boynunla keccen bir kuru okmek tarbası, parıgan ve peş-surde kimseler okla golirdi.

Fakat zaman dilemcilerinin gi-gavattı, fotoz şıpkalı ve kostümlü ol-duğunu görüyoruz.

Gerip olduğu kadar de iyi bir şeydir. Zira bu gıravattı dilemcilerin kavudiyoti, hiç olmasın içtimci seviyori-sin yukseldiğini ifade odor.

İÇİME GAZETE'NİN/

31.inci nüshasında urandıı bil-dirilen dolandırıcıyı taşıyoruz. İemini vordığımız takdirde mükkafatınan neçün ibret olacağını, açıklanmasını rica ediyoruz. Trabzon Otolında SEBET TUNÇT.

Gözdün nuru Ekber, "O"nu, boğık-teki çocuklar bile teniyor. İ'emefih adresini dolandırılan ermanı v' tındırel bildirirsen zamanederiki altı binin yurmasını -lırsın.

ŞERİF KAYA'NIN BEY'NATI:

İl Genel Meclisimiz toplantıla-rından dinen sorumlu İKdir Ayomis Eyre' Kaya, gazetemize çağrıdaki democi ver-giştir:

(Bu çevre meselesinin çok vortie-li olcğundan hepimiz ümitliyiz.

Toplandıık, işleri komiteyalara (yani ilaha) havale ettik. Hakkı huzurları aldık ve değildik. İlich seğmenlerimizden razı olsun...)

Reber aldığımız göre NO'N Ayomis, demin emelimen seccilerimizin bo-zulması için folkik folkik meşor col-bag vurmekti devre ettiğinden dah- bir müddet teqrif edemiyecektir.

1.2. Fırıldak

Fırıldak gazetesi 21 Ocak 1952 de Iğdır'da çıkarıldı. Kars'ta daha önce neşredilen Ayhavar Gazetesi gibi mizah gazetesidir. Çarşamba günleri çıkarılan gazete haftalık bir gazetedir. Sahibi ve mesul müdürü Mecit Hun'dur. Gazetenin sadece iki nüshası vardır ve bunlarda Mücahit Özden Hun'un özel arşivinde bulunmaktadır. Kendisi bu nüshaları Nizamettin Onk'un özel arşivinden aldığını belirtmektedir.¹⁸⁵

Gazetenin 21 Ocak 1953 ve 4 Şubat 1953 tarihli sayılarında olayları ve kişileri mizahi bir dille eleştiren yazılar vardır.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.223-224, (**Fırıldak Gazetesi**, 21 Ocak 1953, sayı 1.)

¹⁸⁶ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.228-229, (**Fırıldak Gazetesi**, 4 Şubat 1953, sayı 2.)

1.3. Dil Gazetesi

Dil Gazetesi Iğdır'da Mecit Hun tarafından çıkarılan ilk gazetedir. 9 Temmuz 1952 yılında yayın hayatına başlamıştır.¹⁸⁷ Mecit Hun Dil Gazetesi'nin gençlerin yazılarının yayınlanmasında büyük öneminin olduğunu vurgulamaktadır.¹⁸⁸ Bu gazete Turgut Sungar'ın özel arşivinde üç nüsha ve Nizamettin Onk'un özel arşivinde ise 54 nüsha bulunmaktadır.¹⁸⁹ Ancak bu nüshalara ulaşmamız mümkün olamamıştır. Dil gazetesi'nin bütün nüshaları Mücahit Özden Hun Tarafından yukarıda adı verilen şahıslardan toplanmıştır.

Gazete Teksir makinasında ve bir sayfa olarak çıkarılmıştır. Bilinen en son sayısı 17 Nisan 1953 tarihli 130. sayıdır. Dil Gazetesi 14 sayı boyunca Çarşamba ve cumartesi günleri olmak üzere haftada iki kez yayınlanmıştır. 17 Ekim 1952'den itibaren de günlük olarak çıkarılır. Gazetenin yazarları arasında Hamza Mızrak, Turgut Sungar, Eczacı Cengiz Sümer bulunmaktadır.¹⁹⁰ Gazetenin içeriğine bakıldığında siyasi ve ekonomik haberlerin fazlaca yer aldığını görmekteyiz. Özellikle pamuk işlerinin ve meyveciliğin gelişmesine gazete ayrı bir önem vermiştir.¹⁹¹ Iğdır'da bu dönemde Aras sinemasının yanı sıra birde yazlık sinema belediye tarafından açılmıştır. Ayrıca Gazete Sürmeli Spor Kulübü'nün faaliyetlerini de sık sık sütunlarına taşımıştır.¹⁹² Dil gazetesinin bir haberine göre bu dönemde Tuzluca belediye başkanı tarafından Tuzluca adlı bir siyasi gazete çıkarılmaktadır.¹⁹³

¹⁸⁷ Ayhavar, 6 Kasım 1952, Sayı: 1.

¹⁸⁸ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.258.

¹⁸⁹ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s. 1-2.

¹⁹⁰ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.23-24. (**Dil Gazetesi**, 9 Temmuz 1952 sayı:1)

¹⁹¹ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.23-24. (**Dil Gazetesi**, 12 Temmuz 1952, sayı: 2)

¹⁹² Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.30-31, (**Dil gazetesi**, 16 Temmuz 1952, sayı: 3).

¹⁹³ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.48-49, (**Dil gazetesi**, 17 Ekim 1952, sayı: 14).

SAHİP VE MES'UL Md.
Mecit Hun
ADLIYE Cadd.No: 8
I g d i r

DİL

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Perşembe
13
KASIM 1952
YIL:1 sayı: 41
Fiatı 5 kuruş

İGDİR'İN 32. KURTULUŞ YILI BÜYÜK BİR HEYECAN LA KUTLULANDI

Dün, kurtuluşun 32. yıl dönümü olması sebebiyle, hükümet konağı karşısında ki meydana büyük bir kutulama töreni yapılmıştır.

Saat 9.45 de kasa-ba adiba belediye başkanı sayın Ali Ural tarafından tebrikler kabul edilmiş, saat 10 da başlanılan törene hazırlığın ikmal edilme di sebebiyle saat 10.35 de bağlanmıştır. Evvela, İğdirin kurtuluşu suvari ve piyade birlikleri tarafından sembolize edildikten sonra, hükümet konağına bayrak çekilmiştir. Mülteki İben Turgut Sungar ve Hamza Mızrak tarafından heyecan dolu birer hitabede bulunulmuştur. Sungar, konuşması arasında eşzümle şu sözlerle milli gururumuzu okşanmıştır.

"Yigit kardeşlerim, 12 Kasım kahramanları gün oldu ki silahlarını terkettiler. Fakat, imanlarını teslim etmediler. İmanlarından aldıkları kuvvetle döğüşerek, İğdir'i Ermenilerden ve Rus müstevlilerden geri aldılar. 12. Kasım 1336 da İğdir istirdat edildiği zaman, taş üstünde taş yok her taraf yıkık ve harap tı. Fakat, bugün bu topraklarda, fabrika bacaları tütmekte, kar gibi pamuklar, altın deryası tarlalar var. İğdir bugün, suyu, ışığı ve bereketiyle mukemmel bir şehir seviyesine yükselmiştir. Bunun İğdirinin azminde ayrılmayız."

Hamza Mızrakta heyecan dolu hitabesini alkışlar arasında bitirdikten sonra, Yaşar Yaşar tarafından, Hocaoğlu Selahattin Ertürk'un 53 koçaklaması okunmuş ve milli heyecan dolu bulunan bu koçaklama halk tarafından bilafasla alkışlanmıştır.

Kurtuluş münasebetiyle, gelen bazı telgrafların okunmasından sonra, törene son verilmiş ve Şehit Mehmet Çavuş abidesine gidilerek çelenk konmuştur.

Bilhassa, Türk Milliyetçiler derneği tarafından hazırlanan gece, İğdir'in folklor ve yaşayışını, tam manasıyla temsil ettiğinden taktirle noticlenmiştir. İğdir ve İğdirli hakikaten kurtuluşun neğ'esiyle pür heyecan içinde idiler.

Bu mutlu gündüz münasebetiyle, Şehit Mehmet Çavuş abidesinin matluba uygun bir şekilde onarılması da ilgililerden temin edilmiştir.

Kurtuluş münasebetiyle belediyemize bazı tebrik telgrafları gelmiştir. Yüksek tahsil Talebeleri derneği ve D. Bayazit belediye başkanından gelen telgrafları neşre ediyoruz.

Sayın Ali Ural

Belediye başkanı

Kurtuluş gününüzü dornok arkadaşlarımızla kutlar, gününüzün neğ'de olmasını diler edalenize selva ve saygı ile selamlar

Dernek adına
Latif Akçada

MUSA DOĞAN GAZETEMİZ VA- SİTASIYLA NEMŞEHİRLERİ- NİN KURTULUŞ BAYRAMINI TEBRİK EDİYOR

Mecit Hun DİL gazetesi

Güzel İğdirimizin kurtuluşu münasebetiyle bu uğurda kanlarını döken aziz şehitlerimizin ruhları önünde hürmetle eğilirken bütün hemşehrilerimizin sevinçine iştirak eder gözlerimden şerim.

Ankaradan
Musa, Doğan

Bu arada Türk Milliyetçiler derneğine sayın Cumhuriyetimiz Celal Bayar tarafından çekildiği söylenen telgraf eliasize geçmediğinden neşredilmemiştir.

RADYO EVi ÖZEL BİR PROG- RAM YAPTI

Kurtuluşumuz münasebetiyle Ankara radyo evince özel bir program hazırlanmış ve İğdir'a ait milli türküler zevkle dinletilmiştir.

GÜNDOĞDU EKİNCİYİ DAVA ETTİ

Ayhavır gazetesinin birinci sayısında neşredilen (dibizlaram) girinden dolayı Kavruz Gündoğdu neşren hakaret iddiasıyla Ekinciye dava etmiştir.

İğdir Belediye Başkanlığı

Kurtuluş bayramınıza sevgi mesajlarına binaen iştirak edemediğizden özür diler, Doğu Bayanatlara tereddüt olarak bayramınızı candan kutular iyi günler töseantisiyle saygılarının kabulünü rica ederim.

Belediye Başkanı
Alıadağ

1.4. Şarkın dili

16 Mayıs 1953'te çıkarılan gazete, Iğdır'ın beşinci Mecit Hun'un üçüncü gazetesidir. Iğdır'da pedal tekniği ile çıkan ilk gazetedir. Günlük çıkarılan gazetenin fiyatı 5 kuruştur. Gazete Iğdır'da 98 sayı çıkarıldıktan sonra 6 Eylül 1953'ten itibaren Ağrıya taşınarak orada çıkarılmaya devam etmiştir. Hamza Mızrak, Eczacı Cengiz Sümer, Cezmi Öztekin, Süleyman ve Naci Kutlay bu gazetenin yazarlarıdır.¹⁹⁴

Gazetede siyasi, ekonomik ve özellikle ziraatla ilgili haberler görmek mümkündür. Şarkın Dili birkaç el değiştirdikten sonra 1 Ocak 1954 tarihinde yayın hayatına son vermiştir.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.236-235, (**Şarkın Dili Gazetesi**, 1 Haziran 1953, sayı:17)

¹⁹⁵ Hun, **Iğdır Sevdası**, Cilt 3, s.277, (**Şarkın Dili Gazetesi**, 25 Aralık 1953, Sayı:180)

1.5. Yeşil İğdir

Yeşil İğdir Gazetesi 1 Eylül 1955 yılında Karakoyunlu Fazıl Sıktaş tarafından yayın hayatına kazandırılmıştır. İğdir'in sekizinci gazetesidir. Fazıl Sıktaş, Cemil Aydın tarafından çıkarılan Yeni İğdir Gazetesinin bir yılını doldurmadan kapanması üzerine bu gazeteye ait matbaayı alarak Yeşil İğdir gazetesini çıkarmaya başlamıştır.¹⁹⁶ Yeşil İğdir Gazetesi İğdir'in en uzun ömürlü gazetesidir. Yayın hayatına halen devam eden gazetenin, ne yazık ki 1955-1980 arasında yayınlanan sayıları iyi korunamadığı için çoğu nüshası kaybolmuştur. Ancak gazetenin kendi arşivinden bazı sayılarına ulaşabilme şansımız oldu. Bunlar arasında elimizdeki ilk nüshası 31 Mayıs 1956 tarihli nüshadır.¹⁹⁷ Yeşil İğdir Gazetesinin Sahibi ve mesul müdürü Fazıl Sıktaş, Muharriri H. Karalardır. Günlük siyasi demokrat gazete olarak çıkarılmaktadır. Fiyatı on kuruş olan gazetenin Seneliği 30, 6 aylığı 15, üç aylığı 7,5 liradır. Yeşil İğdir matbaasında basılan gazetede, tıpkı bütün yerel gazetelerde olduğu gibi gazetenin yaşayabilmesi için “*Gazete yardımıyla beslenir, Yeşil İğdir'a abone olunuz*” şeklinde yazılarda görülmektedir.¹⁹⁸ Gazetenin içeriğine bakıldığında daha çok 1950'li yıllarında getirmiş olduğu siyasi rüzgarla Demokrat parti yanlısı haberlerin çıktığı görülmektedir.¹⁹⁹ Yeşil İğdir logosunun altında “Bütün Türkler Bir Ordu” söylemi her nüshada tekrarlanmıştır.

Gazete yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası haberlere yer vermektedir. “*İğdir Halk Kütüphanesi İhtiyaca Cevap Vermiyor*”, “*Polonya'da İşçilerin %50'si Hür Sendikalara Girmek İçin Başvurdu*”,²⁰⁰ gibi haber başlıklarının yanında “*Ordu Yönetime El Koydu*” başlığı ile de 1980 Darbesi haber başlığı olarak verilmiştir.²⁰¹ Gazete 1970 yılında Fazıl Sıktaş'tan oğlu Salih Sıktaş'a geçmiştir.²⁰² Yeşil İğdir²⁰³ Gazetesi 1987

¹⁹⁶ Hun, **İğdir Sevdası**, Cilt 3, s.489.(Yeşil İğdir, 30 Mayıs 1957, sayı 537).

¹⁹⁷ **Yeşil İğdir**, 31 Mayıs 1956, sayı:233.

¹⁹⁸ **Yeşil İğdir**, 1 Ekim 1956, sayı 333.

¹⁹⁹ **Yeşil İğdir**, 1 Ekim 1956, sayı 333.

²⁰⁰ **Yeşil İğdir**, 18 Eylül 1980, Sayı: 6760.

²⁰¹ **Yeşil İğdir**, 15 Eylül 1980, Sayı:6759.

²⁰² “*Bir süreden beri rahatsız olan ailemizin büyüğü babamız, Hacı Salih Sıktaş'ı kaybettik. 1927 yılında Alekber Bey ve Sehne Hanım Çiftinin dört çocuğundan biri olan babamız çocukluk ve gençlik yıllarının bir kısmını ailesi ile birlikte Karakoyunlu ilçesinde*

yılına kadar Salih Sıktaş tarafından çıkarılmıştır. Günümüzde de genel yayın yönetmenliğini Cabbar Sıktaş'ın yaptığı gazete yayın hayatına devam eden uzun soluklu bir gazetedir.

*geçirdi. Iğdır Devlet Üretme Çiftliğinde bir süre çalıştıktan sonra oradan ayrılarak gazetecilik mesleğine atıldı. 1970 yılında Hacı Fazıl Sıktaş'tan aldığı gazete ve matbaayı zor şartlar altında dahi olsa ayakta tutarak bu günlere kadar getirdi. 1978 yılında Türkiye Ajanslar birliğinden gazetecilik sertifikası alan babamız daha sonra Anadolu basınıni özendirme yarışmasında Yeşil Iğdır Gazetesi olarak 1988 yılında haber dalında Türkiye birinciliği ödülüne layık görüldü. " Salihler" mahlası ile şiir yazan babamız " Dert Ehli" isimli kitabını da geçen aylarda yayınladı. Sayalı (sefiye) hanımla evli olan Hacı Salih Sıktaş üçü kız olmak üzere yedi çocuk babasıdır. 1987 yılında hac farizasını yerine getirdikten sonra kendisini emekliye ayırmış bir ağsakal edasıyla rehberimiz olmuştur." **Yeşil Iğdır**, 20 Temmuz 2004, sayı:10689.*

²⁰³ **Yeşil Iğdır** , 15 Eylül 1980, Sayı:6759.

2. Ardahan'da Yerel Basın

Ardahan 1927'ye kadar il olduğu için, 1921-27 Ardahan basını hakkında da yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.²⁰⁴ Sadece Kars basınından Ardahan'la ilgili haberlerle bu süreci takip etmemiz mümkün olmaktadır. Ancak bu yıllar içerisinde Ardahan'da çıkan Yeşil Yuva dergisi kısa sürede olsa basında yer almıştır. 1927 yılından itibaren Kars'a bağlanan Ardahan'da 1950 ye kadar çıkarılan herhangi bir gazete veya dergiye rastlanmamıştır. Yerel basında 1950'den sonra çeşitlilik göze çarpmaktadır. Ardahan Gazetesi ve Ardahan'ın Sesi Gazetesi 7 Mayıs 1953 tarihinde Kars'ta çıkarılan fakat Ardahan'la ilgili iki gazetedir. Gazetelerin basımı Kars'ta yapıldığı için bu gazeteler Kars ili gazeteleri arasında değerlendirilmiştir. Ardahan'da çıkan gazeteler ise aşağıda verilmiştir. Demokrat Yayla isminde bir gazetenin de Ardahan'da çıkarıldığı bilinmekle beraber herhangi bir nüshasına rastlanmamıştır.²⁰⁵

2.1. Ardahan Gazetesi

Ardahan Gazetesi günlük siyasi bir gazetedir. Gazete 7 Mayıs 1953 yılında Perşembe günü yayım hayatına başlamıştır.²⁰⁶ Gazetenin sahibi Orhan Erdoğan olup neşriyat müdürlüğünü ise Arslan Güven yapmaktadır. Gazetenin logosu siyah renkte büyük harflerle “ ARDAHAN” yazısıdır.²⁰⁷ Gazete çıkardığı ilk sayısını ücretsiz dağıtmıştır. Bunu logosunun üzerindeki “bu sayı parasızdır” yazısından anlamaktayız.²⁰⁸

Ardahan Gazetesi'nin fiyatı her yerde 5 kuruş olarak belirlenmiştir. Ardahan Gazetesi'nin dizildiği ve basıldığı yer Kars'taki Ülkü Matbaası'dır. Gazetenin abone şartları Seneliği 18 lira, 6 aylığı 10 liradır. Yabancı memleket için fiyatı iki misli olup günü geçen nüshalar ise 10 kuruştan satılmaktadır. Ayrıca gazete iki sayfa halinde yayınlanmış, ikinci sayfası

²⁰⁴ Süleyman Tekir, **1921-1927 Ardahan'da İdari, Ekonomik ve Sosyal Yapı** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Kars 2010, s.84.

²⁰⁵ **Serhat Ardahan**, 25 Nisan 1960, sayı: 1468.

²⁰⁶ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

²⁰⁷ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

²⁰⁸ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

ilanlara ayrılmıştır. Ardahan Gazetesi ikinci sayısından itibaren “Şapşalın Macerası” adlı yazısız karikatür yayınlamaya başlamıştır.²⁰⁹

Gazete, neden çıktığı konusunda “Biz Niçin Çıkıyoruz?” başlığı altında şu açıklamayı yapmıştır:²¹⁰

“Kars’ta beşinci bir günlük gazete olarak neşir hayatına başladığımız şu günde, demokratik hayatın memleketimizde başlaması ile okuma ihtiyacının da artmış olduğunu yakından görerek, böyle bir teşebbüse geçtiğimizi belirtmek isteriz.

Kars ilinde gazeteciliğin tarihi eskidir. Biz daha gerilere dalmadan, sadece Cumhuriyet devrinden bahsedelim:

Kars’ta bugünkü Türk harfleriyle ilk gazete 1929 yılında (Kars) isimli haftalık bir mevkute olarak neşir hayatına başlamıştır. Bu gazeteyi çıkaran matbaanın hususi bir şahsa devri ile (resmi vilayet gazetesi) kapanmış ve 1950 yılından itibaren (Kars) gazetesi bir müddet haftada iki, sonra gündelik ve siyasi olarak neşriyatına devam etmiştir.

1950 seçimlerinden sonra Türkiye’imizin her tarafında olduğu gibi, gazetecilik mesleği Kars’ta da cazip bir hal aldı ve kısa zamanda üç gündelik gazete ile birde haftalık mizah gazete Kars’lı okuyucunun önüne çıktı.

Ardahan, Serhad ve Birlik isimindeki gündelik gazetelerle Ayhavar adındaki haftalık gazetenin neşirlerinden evvel tasarlanmış bir gazete idi.

Biz, her türlü hazırlığımızı yapmış olduğumuz halde, %85’i okumayan 22.000 nüfuslu Kars şehrinin, bu kadar fazla gündelik gazeteye ihtiyacı olmadığını göz önüne alarak Ardahan’ı çıkarma işini bir müddet için tehir ettik. Bu arada bir gündelik gazetemiz (mahza ilan almak için çıkmakta olduğunu) şakaya getirip açıkladığı halde, itibarını kaybetmedi. Demek oluyor ki; bu şehrin daha birçok gündelik gazeteye ihtiyacı vardı.

Geçte olsa bunu delilleriyle anlamış oluyor ve Kars’lı okuyucunun huzuruna tehirlili çıkmış olduğumuzdan dolayı özür diliyoruz.

²⁰⁹ **Ardahan**, 8 Mayıs 1953, sayı:2

²¹⁰ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

Ardahan'ı çıkarırken Atatürk devrinin yetiştirdiği hukukçu bir Kars'lı olarak şunu belirtmek isteriz ki: yolumuz, Büyük Atatürk'ün Türk milleti için çizdiği devrimci, yapıcı ve realist yoldur.

Ardahan Kars'ta çıkacak; fakat Ardahan ilçemizin tam manasıyla sesini aksettirecektir.

*Ardahan hiçbir siyasi teşekkülün fikrine hizmet etmeyecek, tam manasıyla bir memleket gazetesi olacaktır. Allah bizi de utandırmasın!
Orhan Erdoğan”*

Ardahan Gazetesi'nin içeriği oldukça zengindir. Haber, Yorum, değerlendirme, Kars Valiliği'nin ve Belediye'sinin çalışmaları, reklamlar, yerel ve ulusal haberler mevcuttur. Ayrıca bazı sayılarında “*Her gün Bir Fıkra*” başlığı altında gazetede fıkralara da yer verilmiştir.²¹¹ Gazetenin 7 Mayıs 1953 tarihli sayısında Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ve Kars Valisi Niyazi Akı ile birlikte Ardahan'ı ziyaretleri anlatılmaktadır.²¹² Ayrıca bölgedeki gelişmeler ele alınan konular arsındadır. Horasan Kağızman yolu 1953 yılı içerisinde İhalesi yapılarak inşaatı başlamış ve yıl içerisinde bitirilmesi beklenmektedir.²¹³ Ardahan Gazetesi'nin 8 Mayıs 1953 tarihli sayısında ise “*Digor'da İki Köy Halkı Birbirine Girdi. İki Ağır Yaralı, Bir Ölü Var*” başlıklı habere yer verilmiştir.²¹⁴

Ardahan Gazetesi'nin kendisi yayın hayatına yeni başlamasına rağmen yine Kars'ta çıkarılacak olan ve haberlerinin çoğu Ardahan'la ilgili yeni bir gazetenin daha 7 Mayıs 1953 günü çıkarıldığını haber vermektedir. Bu yeni gazetenin adı Ardahan'ın Sesi'dir. Gazete Kars'ta çıkan altıncı günlük gazetedir.²¹⁵

Yeni gelişmeleri takip eden bu gazete 9 Mayıs 1953 tarihli sayısında “*Suni Tohumlama İstasyonu Açıldı*” başlığı ile Kars'ta ilk defa açılan istasyonun şehir dâhilindeki sığır cinsini ıslah etmek amacıyla olduğunu

²¹¹ **Ardahan**, 9 Mayıs 1953, sayı:3

²¹² **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

²¹³ **Ardahan**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

²¹⁴ **Ardahan**, 8 Mayıs 1953, sayı:2

²¹⁵ **Ardahan**, 8 Mayıs 1953, sayı:2

yazmaktadır. Gazetenin haberlerinde bölge hayvancılığı ile ilgili birçok haber görmek mümkündür.²¹⁶

Ardahan Gazetesi sadece yurt içindeki haberlere yer vermemiş aynı zamanda yurt dışında gelişen olaylar hakkında da Kars ve Ardahan halkını bilinçlendirmiştir. Nitekim gazetenin 14 Mayıs 1953 tarihli sayısında “Koreli Çocuklar Çekoslovakya’da Eğitim Görüyor” başlıklı haberi vermiştir.²¹⁷ Gazetenin 14 Mayıs 1953 tarihli sayısında verilen haber oldukça ilgi çekicidir. “Amerika Türkiye’de Bir Çiftliğin Kurulmasına Yardım Ediyor” başlıklı yazıda şu bilgiler yer almaktadır.²¹⁸

“İstanbul (USIS) Bulgaristanlı göçmenlerin yeni vatanlarına alışabilmelerine lüzumlu teknik bilgiyi elde etmelerini sağlamak için Birleşik Amerika Hükümeti Türkiye’de 4.000 hektarlık bir çiftliğin kurulmasına yardım etmektedir. Çiftlik göçmenlerin kendileri tarafından idare edilmektedir ve Türkiye’ye veya başka memleketlere yerleştirilinceye kadar çiftlik göçmenlere mesken vazifesini görecektir. Bulgar muhacirleri bu çiftlikte buğday, yulaf, sebze yetiştirmekte ve hayvan beslemektedirler.”

Ardahan gazetesinin milli kütüphanede sadece ilk çıktığı ayın nüshaları bulunmaktadır. İnceleme bu sayılar üzerinde yapılmıştır. Gazetenin daha sonra çıkarılmaya devam edip etmediği hakkında bilgi yoktur.

²¹⁶ **Ardahan**, 9 Mayıs 1953, sayı:3

²¹⁷ **Ardahan**,14 Mayıs 1953, sayı:6

²¹⁸ **Ardahan**,14 Mayıs 1953, sayı:6

Devlet Nüfus

ARDAHAN

* YIL: 7 * SAYI: 2 * GÜNDELİK SİYASİ GAZETE * 8 MAYIS 1983 CUMA

SAKİBİ: ORHAN ERDOĞAN

YERLEŞKEK MÜDÜRÜ: ARSLAN GÜVEN

FECİ BİR KAZA ZAVALLI BİR İHTİYAR KAMYON ALTINDA CAN VERDİ.

Çarşamba günü şehrimiz de feci bir taşıt kazası olmuş. 55 yaşında Çaldıranlı bir vatandaş, kamyon altında ezilerek iki saat yaşadık ten sonra ölmüştür. Hadise etrafında yaptığımız tahki kate göre:

Necati Taşçıoğluna ait bir kamyon Gülyerine, in saat malzemesi taşımakta iken, döşeliş seferlerinin birinde, Halitpaşa caddesinin, Gülyerine müteveccih, son noktasındaki köprü üzerine yaklaştığı sırada, köprü üstünde iki kişinin durmakta olduğunu gören ve direk ayon'da bulunan, tahminen 20 yaşlarındaki şoför Mustafa Kızım Sözen, her halde bir şaşkınlıkla olacak, klakson dururken, gürültü nün bütün gücü ile, buğura rak köprü üstünde duranla rın yoldan çekilmelerini iktara teşebbüs etmiş, fakat arabayı da durduramaz yarak kâhrihinin üstüne vardiği sırada kaşanyan iki kişiden birisine çarparak, tekarlağın altına almıştır.

Araba bu çarpmadan sonra dahi hızını alamarak köprüyü geçip Halitpaşa caddesine g i r m i ş i n e gelen bir faytonun altına çarparak atı devirdik ten sonra, direksiyonu sağa kırıp, kaldırma tırmanarak, oradaki bir k a h venin tam vitrini önünde aneek durabilmiştir.

Vak'a yerine derhal yeti şen emniyet mensupları, ka za kurbannın Memleket Has taneşine kaldırmaları da, Musa Olgeyon ancak iki saat yaşadıkten sonra ölmüştür. Arabanın şoförü Server Abay, vordüğümüz sual üzerine, kendisinin bir i ş için uzaklaştığı sırada, masarain, kendisi olarak ara bayı kullandığını ifade etmiştir.

Hadiseye Cumhuriyet Sav cı yardımcısı Hüsnü Abus oğru el koyarak kaza mahal lünde tahkikat yapmış, ayrıca dün kaza kurbannın otopsi yapılmıştır.

İğdir'in sulama işi HALLEDİLDİ

Ankara 7 (s.a) Doğu böl gemizim pamuk, pirinç ve hububat ambarı olan İğdir ilçesinin öteden beri devam eden sulama işi halledilmiş bulunmaktadır.

Bayındırlık Bakanlığınca bu mübit ovanın sulama (Sıra 7 hatı sulama)

Ardahan Sesi Gazetesi

Şehrimizde "Ardahan Sesi", adlı altıncı bir gün lük gazete dünden itibaren intişar etmeye başlamıştır. Ardahan Sesi'ni tebrik eder, neşir hayatının uzun olmasını dileriz.

Digor'da iki Köy Halkı

Birbirine Girdi, İki Ağır Yaralı, Bir Ölü Ver

İlimize bağlı ve ye ni teşkil edilen Digor ilçesinin Nahçıvan köylüle rine Kağzman ilçesine bağlı Başhöy köylüleri arasında bir me'e ihtilafı yüzünden 6 Mayıs Çarşam ba günü saat 10 da, silâh li ve sopalı bir kavga ol muştur. Alınan habere göre

bu kavga neticesinde iki kişi ağır yaralanmış ve bir kişi ölmüştür. Vak'a ma halinde tahkikat yapmak üzere şehrimizden C. Sava cı yardımcısı Orhan Tan, bir müfessas ile birlikte jandarma üstteğmeni Vak (Sıra 1. m. hatı)

ŞAPŞALIN
MACERASI
YAZISIZ

2.2. Ardahan'ın Sesi

Ardahan'ın Sesi gazetesi günlük siyasi bir gazete olarak neşir hayatına başlamıştır. Gazetenin yayım hayatına başladığı tarih 7 Mayıs 1953 Perşembe günüdür. Gazetenin sahibi ve mes'ul müdürü Veli Özkan'dır. Gazetenin fiyatı 5 kuruş olarak belirtilmiştir. Ardahan'ın Sesi Gazetesi'nin abone şartları senelik 18 lira altı aylık ise 10 lira olarak belirlenmiştir. Gazete iki sayfa olup ikinci sayfasını reklamlara ayırmıştır. Gazete reklam verecek olanları şöyle uyarılmaktadır. *“Reklamların beher santimi iki liradır. Ve ilanlar pazarlığa tabidir.”*²¹⁹

Ardahan'ın Sesi Gazetesi yayım hayatına başladığı ilk gün neden çıktığı konusunda şu açıklamayı yapmıştır:

“Gazetemizi çıkarırken serhat kazalarımızdan Kahraman Ardahan'ın ismini almakla yerinde bir iş yaptığımızı inanıyoruz.

Ardahan diğer kazalarımız gibi tarihte büyük kahramanlıklarla tanınmıştır. Ardahan Osmanlı ordularına kışlak ve yığınak yeri olmuş, Anadolu'nun şark kapısını düşmanlarımıza karşı yıllarca kapalı tutmuştur. Ayrıca büyük ordularımızın şarka yaptıkları akınlarda çıkış kapısı vazifesi görmüştür.

Rus müstevlisinin Türkiye ile her yaptığı harpte düşmanla ilk çatışan ve boğuşan Ardahan olmuştur. Ardahan'ın yetiştirdiği büyük kahramanlar hudutlarımızı kanla sulayarak korumuşlardır. Kahraman Ardahanlılar eskisinden daha canlı daha heyecanlı, dipdiri ve dimdik hudutlarımızda ordularımızla birlikte uyumayan nöbetçilerdir.

Bu kahramanların sesini gazetemizin dar sütunlarında her zaman duyurmaya gayret edeceğiz. Ardahanlıların istek ve arzularının her zaman gazetemizle duyurmaya amade olduğumuzu söylemeyi zai buluruz.

Ardahan'ın Sesi diğer serhat kazalarımızın sesiyle birlikte yükselecektir. Gazetemiz bütün kazalarımıza hizmet etmeden bir an geri kalmayacaktır.

Kars her şeyiyle birlikte kalkınmalıdır. Veli Özkan”

²¹⁹ “Gazete Demokrat Parti Merkez Binası Müstakil daire No: 80 Kars adresinde çıkarılmaktadır.” **Ardahan'ın Sesi**, 7 Mayıs 1953, sayı:1

Gazetenin diğer gazetelerden farklı olarak her gün “*Altun Söz*” başlığı altında anlamlı sözlere yer verdiği²²⁰, ayrıca “*Köşe Pencereden*” başlığı altında günlük olaylardan bahseden ve kısa köşe yazısı niteliğinde yazılar yazılmaktadır.²²¹ Ardahan’ın Sesi Gazetesi’nin 7 Mayıs 1953 tarihinden başlayarak 11 Mayıs 1953 tarihine kadar “*Milliyetçiliğe Karşı Komünizm*” başlığı altında yazı dizisi yayınlamıştır.²²²

²²⁰ Ardahan’ın Sesi, 7 Mayıs 1953, sayı:1.

²²¹ Ardahan’ın Sesi, 7 Mayıs 1953, sayı:1.

²²² Ardahan’ın Sesi, 7 Mayıs 1953, sayı:1; Ardahan’ın Sesi, 11 Mayıs 1953, Sayı: 4.

2.3. Serhat Ardahan Gazetesi

Serhat Ardahan Gazetesi 3 Ağustos 1953'de, haftada iki defa yayınlanan bir gazetedir. Pazartesi ve cuma günleri çıkan tarafsız siyasi gazete olarak yayım hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi Haşim Durmuşoğlu'dur. Mesul Müdürlüğünü ise Kemal Oktay yapmaktadır. Gazetenin basıldığı yer Ardahan Basımevi'dir. İdare Yeri Atatürk Caddesi Hükümet Konağı yanı'dır. Gazetenin fiyatı her yerde 5 kuruş olarak belirlenmiştir.²²³ Gazetenin abone şartları seneliği 18 lira, altı aylığı 10 lira, üç aylığı 5 liradır ve yabancı memleketler için iki mislidir yazısı eklenmiştir. Günü geçen nüshaların fiyatı ise 25 kuruştur. Gazetede verilen resmi ilanların santimi birinci sahifede 300 kuruş olup, ikinci sahifede 250 kuruş olarak belirlenmiştir. Ayrıca hususi ilanlar pazarlığa tabi tutulmuştur.

Serhat Ardahan Gazetesi'nin 3 Ağustos 1953 tarihli nüshasında "Gazetenin Faideleri" adlı köşe yazısında gazetenin neden çıktığı konusunda şu haber içeriğine yer verilmiştir.²²⁴

"Geri muhitlerde gazete ve buna benzer, neşriyatın hakiki kıymeti takdir edilmeyeceğinden, yalnız ticari maksatla olduğu kanatine sapılır. Hakikaten bu bir nispet dâhilinde doğrudur. Matbaacılığın icat ve inkişafı ile müvazi olarak gelişen gazetecilik, milyonlarca insanı ekmek ve servet sahibi yaptığı inkar edilmez bir hakikattir.

Diğer taraftan, yukarıda zikrettiğimiz ticari nispeti esas gaye bakımından yüzde yüz tamamlayan ve o nispetten daha büyük bir nispet teşkil eden pek büyük bir ödevle daima karşı karşıyadır. Biz buna (neşriyatın cemiyete karşı olan borçları) deriz. Bu borcunu zamanında ve tam manasıyla ödemeyen gazeteler daima iflasa mahkumdurlar. Sayın okuyucular! Şimdi bir gazetenin cemiyete olan borçlarından bazılarını burada zikrederek bu meyanda gazetenin sağladığı faideleride anlamış oluruz.

²²³ Serhat Ardahan, 3 Ağustos 1953, sayı: 2.

²²⁴ Serhat Ardahan, 3 Ağustos 1953, sayı: 2.

1- Kültürel Hizmet

Bir muhitte çıkan gazetenin; kendi vus'atı, yazı ailesinin kültür kudreti ve okuyucuların miktarı nispetinde o muhitte kültürel hizmette bulunur.

2- Siyasi Olgunluk

Takatı yettiği politik hadiseleri, kendi kudreti dahilinde yorumlayarak okuyucularının daha berrak görmelerine yardım eder.

3- Daimi Uyanıklık

Ancak neşriyat sayesinde harici dost ve düşmanlarımızın hakiki niyet ve çehrelerini görebiliriz.

4- Sosyal Ahlakın Teminine Yardım Etmek

Hergün gazete sütunlarını dolduran müessif ve müstehcen hadiselerle bunların neticelerinin nelere mal olduğunu takip edenler bunun faydelerini pek ala bilirler.

5- Kontrol Hizmeti

Her hususta fena fikir sahibi kimselerin bu fenalıklarını fiili sahaya sürmelerine mani olan kuvvetli bir fren cihazıdır. Gazetelerin bunlara benzer birçok ödevi vardır. Gazete bir memleketin kültür, fikir kaynağı olduğu gibi aynı zamanda kulağı ve ağzıdır; yazarsak duyururuz, okursak duyarız. İşte Serhad Ardahan Gazetesi'ni duymak ve duyurmak için çıkarıyoruz. Haşim Dursunoğlu”

Serhat Ardahan Gazetesi'nin içeriğine baktığımızda, daha çok yerel haberleri görmekteyiz. Kars Milletvekilleri Abbas Çetin ve Veyis Koçulu'nun Ardahan'ı ziyaretleri²²⁵, Ardahan Cezaevi'nin 31 Ağustos 1953'te temelini atıldığı,²²⁶ verilen haberler arasındadır.

Serhad Ardahan Gazetesi'nin 1 Ocak 1954 tarihli nüshasında ise Ardahan'da ikinci bir gazete olarak Kurtuluş Ardahan gazetesinin Sait

²²⁵ Serhat Ardahan, 10 Ağustos 1953, sayı:4

²²⁶ Serhat Ardahan, 31 Ağustos 1953, sayı:9

Toker tarafından 29 Aralık 1953 gününden itibaren çıkarıldığı görülmektedir.²²⁷ Ardahan'ın her zaman gündemini meşgul eden en önemli konularından biri il olma çabalarıdır. Bu da basında sık sık yer almaktadır. Serhat Ardahan Gazetesi'nin 4 Ocak 1954 tarihli sayısında “*İl Genel Meclisi Ardahan'nın Vilayet Olmasına İttifakla Karar Verdi*” haber başlığı altında şu içeriğe yer vermiştir.²²⁸

Şehrimizin meclisteki sayın temsilcileri Mağrup Öktem, H. Demirkaya, D. Soylu, A. Uygur, Posof'un, Çıldır'ın ve Göle'nin muhterem meclis üyeleri ile müştereken aşağıda okuyacağınız takriri vilayet meclis başkanlığına vermişleridir. Takrir müzakereden sonra ittifakla kabul edilmiş ve Ardahan'ın vilayet olması zarureti her yönden belirtilerek ittifakla vilayet yapılmasına karar verilmiştir”

Serhat Ardahan Gazetesi'nin 23 Nisan,²²⁹ 19 Mayıs²³⁰ 30 Ağustos Zaferi gibi milli bayramlarımızın nasıl kutlandığı ve önemleri hakkında da bilgiler vermektedir.²³¹ Gazetenin 16 Kasım 1955 tarihli sayısında ise “*Ulus ve Zafer Gazeteleri Kapatıldı*” başlığı altında şu habere yer vermiştir.²³²

“Ankara Örfi İdare Komutanlığınca Ulus Gazetesi'nde Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yazılan “Türk Ordusu Yalnız Vatanın Hizmetindedir” başlıklı yazıdan dolayı bila müddet kapatılmışlardır. Kapatma tebliğinde bu gazetelerin sahip ve mesul müdürleri başka bir isim altında Türkiye dâhilinde gazete çıkaramazlar denilmektedir.”

Serhat Ardahan Gazetesi'nin 7 Şubat 1956 tarihli sayısında ise kış mevsiminin çok kötü geçtiği belirtilerek kar kalınlığının 100cm'nin üzerinde olduğu belirtilmektedir.²³³ Ayrıca yine gazeteden Temmuz 1956'da Ardahan'ın içme suyuna kavuştuğu da öğrenmekteyiz.²³⁴

²²⁷ Serhat Ardahan, 1 Ocak 1954, sayı:44

²²⁸ Serhat Ardahan, 4 Ocak 1954, sayı:45

²²⁹ Serhat Ardahan, 23 Nisan 1954, sayı:71

²³⁰ Serhat Ardahan, 19 Mayıs 1954, sayı:86

²³¹ Serhat Ardahan, 30 Ağustos 1954, sayı:164

²³² Serhat Ardahan, 16 Kasım 1955, sayı:524

²³³ Serhat Ardahan, 7 Şubat 1956, sayı:582

²³⁴ Serhat Ardahan, 23 Temmuz 1956, sayı: 717

Gazetenin 24 Ekim 1960 Tarihli sayısında “Dün Bütün yurttta Genel Nüfus Sayımı Yapıldı”²³⁵, ve 27 Ocak 1961 tarihli sayısında da “*Bayındırlık Bakanının müjdesi. Horasan- Sarıkamış- Kars Tren Hattı Bu Yıl Bitiriliyor*” haber başlıklarından da anlaşılacağı üzere yurttaki ve bölgedeki gelişmeleri yakından takip etmektedir.²³⁶ Serhat Ardahan gazetesi bununla da kalmayarak dış dünyadan haberlere de yer vermiştir. Nitekim gazetenin 8 Ocak 1979 tarihli sayısında “*Halk Şah Gidiyor Diye Dans Ediyor. İran Şahı Ülkeyi Bir Süre terk Edip Yönetimi Naipiler Kurulunu bırakmayı kabul Etti*” haber başlığı bu konulardaki hassasiyeti göstermesi açısından önemlidir.²³⁷

Serhat Ardahan Gazetesi'nin Milli kütüphanede 1953- 1980 yılları arasındaki sayıları mevcuttur. Bu tarihe kadar istikrarlı bir şekilde çıkan gazete Ardahan'ın birçok sorununu sütunlarına taşımış ve il olma çabalarını gündeme getirmiştir. Gazete çıkarıldığı sürece aynı kişiler tarafından yönetilmiş ve aynı matbaadan Pazartesi ve Cuma günleri çıkarılmıştır.²³⁸

²³⁵ Serhat Ardahan, 24 Ekim 1960,sayı:1594.

²³⁶ Serhat Ardahan, 27 Ocak 1961,sayı:1664.

²³⁷ Serhat Ardahan, 8 Ocak 1979, sayı:8707.

²³⁸ Serhat Ardahan, 21 Nisan 1980, sayı: 8814

Devlet İktisatı

SERHAD

Ardahan

TARAFSIZ SİYASİ GAZETE
PAZARTESİ-CUMA-GÖNLERİ-ÇIKAR

PAZARTESİ
10
AĞUSTOS
1953
YIL : 1
SAYI : 4

YOL Dİ VAMIZ
Arşak H. Özdeniz.

Milkin ve toprağın üzeri
in derinlik bir dâva. Fak-
ket hâllini bir dava
dğıdır. Maraslı veya me-
tarın, kavı vaatleriyle
bir köpür bir köpür, köp-
dür kanayan, kanayan
dâva büyük yeryüzü gitti-
gini, vakti bir şifâ olmak
olun katından insanın
oluyor. Köpür yeryüzü
kâdir vatanında ele al-
p, kâzinde insanın köpür-
ğünün bir avunu olmak-
la insanın bir köpür
ceyaz vatanın bir köpür
kâzinde insanın köpür-
ğünün bir avunu olmak-
la insanın bir köpür
ceyaz vatanın bir köpür

**C.H.P. GENEL
SEKRETERİ
geliyor.**

Haber alınmıştır ki C.H.P. genel sekreteri Kasım Gülek, yunuslu Hasan Yalçın ve Çoruh C.H.P. başkanı ile bazı partililer olduğu halde önümüzdeki Pazartesi günü Coshan Ardahan geliyorlardır. Bunun için Ardahan C. H. partilileri

**MİLLET VEKİLLERİMİZ ŞEHİRİMİZDE
Abbas Çetin Dediki:
Ardahan Mutlaka vilayet
Olacaktır.**

Cumartesi günü Abbas Çetin ve Veyis Koçulu yunuslu Ahmet Kağan ile Bilek gazetesi Bayazı zars Veli Özkan olduğu halde Şehrimize gelmişlerdir. Geçen Şehrimiz'e geçiren Millet Vekillerimiz D.P. binası salonunda seçmenleri ve D.P. idare heyetiyle arın, arın has hikâyetleri bulmuşlardır. Bu arada Ardahan Vilayet olma meselesinde kararlı konuşmalarla se bep oldu. Hazır bulunan larını fikir ve konuşmalarına cevap veren Abbas Çetin dediki:

Bu davamız bizinde en büyük davamızdır. Çünkü, bunu istemekte haklımız ve hakkımızdır. Ancak, Ardahan vilayetlik isterken İçişleri kendisini mukayese etmemeli ve oranın liyaketsizliğini ileri sürmemelidir. İçerilerde aynı tezi tavsiye ederim. Ardahan maddi olarak, ictisadi olarak, coğrafi olarak vilayet olmağa layıktır. Bu hakı atı müdafaa edecek İçişleri karpuz sayısı kadar Ardahan şerh yetiştiriyor farzında bu tabii haklı müdafaya kalkışmak doğru değildir. Çünki iki kıye değil üçe ayrılmalıdır. Şarkın kalkınmasını, ilerlemesini istiyorsak bu böyle olmalıdır. Kars vilayeti ancak üç bölünürse kalkınır.

Ben kat'iyetle ifade edebilirim ki Ardahan mutlaka ve mutlaka vilayet olacaktır. Ama bu

Türkiyede idari taksimat işi umumi bir tektik mevzuudur. Teşey küçük parçalar halinde, büyük parçalar halinde idare etmek lazımdır. Bu henüz halli dilmemiş bir mevzuudur. Fakat Uşak gibi, Ardahan gibi kazalar bu mevzu dışında bırakılmamıştır. Bunların tektiki yapılması ve yapılmasıdır. Demişlerdir.

Millet vekillerimiz 9-8-953 pazartesi günü Posof D.P. ilçe Longresinde hazır bulunnak üzere Posofa gittiklerdir.

GAZETEMİZİ GAZETE BAYI ALI KAYADAN ALINIZ.

DAMLA, DAMLA GÖLÜLLER.

SPOR
23 Şubat takımı
5-2 Galip.

Dün Şehrimize gelen Çil 4-1 galibiyle bitmiştir. İkinci haftasında da her iki tarafla birer gol daha atarak maçı Ardahan 23 Şubat futbol takımı 5-2 galibiyle bitirmiştir.

TAYİN VE NAKİLLER

Çil'i Maliye Veznada Hasan Aydın kararını maliye piyade tabahalar lığına tayin edilmiştir.

Kazancı maliye tabahaları Hilmi Koşar Çıldır venedarlığına tayin edilmişlerdir.

TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ AÇILDI

Ardahan Ziraat Bankası Müdürü Oruç Gökçeşbir zat kararı netarları tahvula 3. 8. 953, gününben 8. 8. 953 gününde kadır bey gün içinde hey bölgedeki Tarım Kredi Kooperatiflerinin seçimlerini muafikiyetle yapmıştır. Tamamen Teşkil atlandırılarak kalkınma hizmetine açılan bu müesseselere uygun önümler dileriz.

Arşak H. Özdeniz.

Arşak H. Özdeniz.

Arşak H. Özdeniz.

Arşak H. Özdeniz.

KIT APSİZ AYDINLAR

Aydın insanın en büyük larmın bilen bir gücü. münce ver ki, idir. Bir m. n. ile ke ti idare eder. Şahadetin de ri hâmlerinin de ona icli kâmet vererek onlardır. Halbuki arınun de ökleri minin çözümleri değil kü tüphane bir Vite p. rafına rastlamak bile mümkün değil partik diplomalar veya iggal ettigimevkiyle aydın geçinmelerimiz çok tur. Her şeyi biliyorlar mız gibi okunuyoruz. İzzetli sayarlar, dünaya olayları nu hadiseleri kendi arşın ları ile ölçer. kendi birer Bu bir hastaluktur. Böyle insanlar kendilerini ri h karabînginden kurtaran mamulardır. Seb. hi ri m leketimizdeki fikir kan usuzlu ve ruh ihlatsuzluğı dr. Bunlar âğretmen ol- dukları zaman faydaların an birer unsur haline gelirler. Çünkü okulu n vazifesi kültür vermek değil. Kültüre öğretilen vasıtalara temin etmek tir. Okul bu işi yapıyor- sa lüzumsuz latta zarar- lı oluyor demektir.

Bunun sebebi de öğre- mendir. Öğrencilerini okuyan, düşünen insan lar haline getirmek için lomatı karacahilleri alite çıkarmakta onun elinde Durum köy öğretm en leri için biraz daha feci dir. Çünkü cahil nüfus ten asdâna onlar, yâ- yın vatanlarının ten mi çok güç. Ez er kültür za yfısa okun a zevci ve za zmi yoksa, kâle macâzî d. rtlerde buna galebe ç. ların Öğretmen o sıra tamamen çökmüşdür. Çün kü bilgi hak vergisi de-

2.4. Meşale

Meşale Gazetesinin 15 Şubat 1955 tarihli nüshasında “*Vilayetimiz İlçelerinden Ardahan’da Mesleki “IŞIK, Gazetesi Çıkıyor” başlığı altında şunlara yer vermiştir.*²³⁹

“Işık Meş’alenin en yakın kardeşi ve onun müdafisidir. 15 günde bir çıkacak olan bu mesleki gazete, ilk sayısında öğretmenlerin çeşitli yazılarını ihtiva etmektedir. Işık gazetesini bütün ilgililere tavsiye ederiz.

Işığa uzun ömürler diler, müteşebbislerini candan tebrik ederiz.

²³⁹ **Meşale**, 15 Şubat 1955, Sayı:4

3. Kağızman'da Yerel Basın

3.1. Su Gazetesi

Gazete 15 Mayıs 1964 tarihinde Fazıl Şıktaş tarafından kurulmuştur. Yazı işleri sorumlu yöneticisi Nejat Birdoğan'dır. 15 günde bir çıkan 4 yapraklı edebi bir gazetedir²⁴⁰. Nejat Birdoğan gazetenin neden Su adını aldığını şu şekilde dile getirmiştir: *“Türk halkı arasında su saflık temizlik sembolüdür. Kurtuluşumuz demek olan Keban Barajının yanı sıra diğer ufak tefek barajlardan dolayı da mutlu olduğumuz bu günlerde, gazetemize elbetteki özbe öz Türkçe olan Su adı takılacaktır.”*

Gazetede Fahrettin Kırzioğlu, Hikmet Dizdaroğlu, Nizamettin Ong, Nejat Birdoğan gibi önemli yazarlar yazı yazmışlardır Nejat Birdoğan Edebiyat öğretmenidir, tayininin başka bir ile çıkmasıyla birlikte gazete Eylül 1964 yılında gazete kapanmıştır, Gazete toplam 10 sayı çıkartılmıştır.²⁴¹

²⁴⁰ “Edebi gazete reklamsız bir şekilde çıkartılan bir nevi kültür sanat gazetesine verilen addır.”

²⁴¹ **Su Gazetesi**, 15 Mayıs 1964, sayı: 1.

Sahibi
FAZİL ŞİCİTAŞ
Sorumlu Yönetici
NEJAT BİRDOĞAN
Yıl: 1 Ş. Yı: 1
15 - Mayıs - 1961
Hizmet ve basım yeri
Narinkale Mahallesi
Kağızman

SU

15 günde bir çıkar Edebî Gazete

Ele mi bağda dırın
Çöz zulfân bağda dırın
Tâlibüt gülden ötün
Çekilir bağda dırın.

ÇIKARKEN

Burası Kağızman... Doğu da Aras Irmağı boylarında küçük, güzel ve berraz da bakımsız bir kasaba. Diledik ki size buradan eslesenim.

Türk halk edebiyatında öst Van Gölü bölgesinin ve Aras Irmağı boylarının büyük rolü olduğu unutulmaz. Gerek halk hikâyelerinde duyulan ozan kimlerinin kaynağı olan bu yerler nedense meyveleri kadim kendilerini duyurmuşlardır. Ağaç bilmim ne meyvelerini unutulması, o meyvece arzı diyarların güdesiği ni doğurmuştur.

Güçleken geçim şartları zorlaşması, devletler arası anlaşmazlıklar, savaşlar, uygarlığın yükselişi olanlar olarak duyularla dağıtımına bile şekilleri etkilemiştir. Uluslar geçmişlerini kaybetmek tehlikesiyle karşılaşan onları derleyip toplamak çabasına girişmişlerdir. Uluslarda köktü ve güçlü olanlar onları tarihlerinin yanına sözlü halk ürünlerine ve geleneklerine bağlanmaya zorunlu kılını ortaya folklor kelimesi çıkmıştır.

Rusya uluslarının uygar dünyaya hürden daha sonra açılmalarına rağmen folklor alanında dışarıya verimli çalışmaları bir gerçektir. Bugün bir İlyada ve Odisee, bir Kalevula, bir Nibelungen, bir Charion de Roland v. a. i. hat ta hatta 300 yıl geride bir ormanda ancak gururden Rusların bir İlor destanları veya Irak asiretlerinin bir Memo Zeyn

destanları var da biz üye yüz yıllarca Köroğlularına, Battal Gazilere sırt çevirdik. Kısr yollar, çabuk öne erime istekleri Türk halk edebiyatını bir taş basması haline getirdi. Bir Hıfzı, 50 sene önce var olu, unı rağmen, bir Cemal Hoca bütün bütün hüsnüğüne ve altı sene önce seslenişine rağmen bir sözü görünü arasında kayboldu gitti.

Diyar edebiyatı, zevcinin bütün renkliğini aksettirebilen moralateralde beşliğimizin olmaması yüzünden unutularda, unutulacak ve unutuldu. Oysa ki bir Türk halk edebiyatı, oğru bakımdan ve sanat sahasına rağmen dil arılığı bakımından geçim ukantısı olmaya unutulabilir mi? Bugünkü yeni üre ve dâz yazı şakmaları nun bütün iyi taraflarının unutulmalarına bakarak halk edebiyatını geçmiş ve gelecek olarak unutmamak biraz da ulus olarak kendimizi inkâr ur. Halk ürünlerimizi toplamak, derlendirmek sek kaybmız çok acı ve çok büyük olur.

Elimizdeki Gazete bu eksikliklerin giderilmesi için çerfede tuz oranında uğraşacaktır. Güçümüz nedir, başarımız ne olacaktır? Bunu zaman gös terecektir. Allah utandır masın.

Şunu da ekleyelim ki yalnız halk değişlerine dalmak fe-la muhafazakârlık olacudından gerekli yerlerde her çeşit deyişle re de el atacağız.

S U

N i ç i n S u ?

Falih Rıfkı Atay'ın bir sözü var. «Baroların yapımı bittiği gün Türk folklorunun ağzının pası düşecektir. » diyor, Ne kadar gerçek payı var bu sözde... Anadolu'da Osmanlı-Türk halkı olarak kendini bildiğinden beri ezile ezile, kuruyula kuruyula gövdesi de toprağı gibi şerhem serhem olan Türk köylüsü, susuzluktan, bakimsizlikten başka ne bulmuştur ki? Ürününü yalnız Türk yağışın keyfine uydurarak yağışın yobazlarının da sömürücülüğü girince dağı başlarında yağmur için el açıyor sonuç vermemiş buhtsız Anadolu yavruları tozlu yollarda ve kurak çöllerde kaybolup gitmiştir. Kaba kavrutüne, hıyescine, hürdasına güvenip memleketi yalnız kendi oturdukları saraylar tayanlar karşısında First, Murat, Dicle, Aras, Kızılırmak boşu boşuna seker gitmiştir. Dillimize gülme konusu olarak giren «bu su böyle akar, sızdı böyle akar» sözü ne kadar acıdır. Düşünelim bir kerre: Çoluk çocuğumuzun rızasını toprağı ekelim. Kuraklıktan dolayı ekimler yanınca hangimiz güler oynarız? Hangimizin dilinde bir çıkardam İması dolur?

Türkiyemiz aydınlık günlere açılmıştır. Kurtuluşumuz demek olan Koban Barajının yenisi de diğer ufak tefek barajlardan dolayı da umutlu olduğumuz bugün.

Türk halkı arasında su, sağlık teminâtli sembolüdür. Bu şirrinize de geçmiş paktan beri diyan şairleri, halk ozanları ve yeni ozanlar suya dokunmuşlardır. Kaldı ki en iyi sözü söyleyenimiz: «Su gibi aziz olsun.» şeklinde söylemişlerdir. Diyan şirrinde su ta Çağataycaya, Alt Şiir Nevai'ye kadar gider.1501 de öldüğünü öğrendiğimiz gücü Türk:

Haste könglüm zahimî ağzı puhtalık peykândır
Bar anın dik kını pamuk birta iğir himar su

heyfili gazetini yazmış, ölmek Türk Şairi Fuzûlî'de buna Azeri lehçesiyle,

Vehm ilen söyler dil-i meorâh peykânının sözün
İhtiyat ile iğir her kimde olsa yâre su

heyfili ve etkisini taşıyan ünlü manryla karışık vermiştir. Öte yandan Çağdaş Hayfili:

Dökse ger çeşim hababı sen semen ruhsâre su
Kantı yazın gibi boyansın kezil kanlara su

matlâtı gâzeliyle bir konuşmalara katılmıştır.

Halk ozanları da yürük yangınlarını suyla söndürmeğe çalışmışlardır. Erçişli Emrah'ın:

Bir su var keyim yüreğim yandı
Bolkarın dağından kar son mi galdın

misraları, Korbânî'nin:

Yandı sonam yandı bir su yetiştir
Bağta atışın sel dodoğundan

misraları, Hızî'nin:

Bir su serp yandı Allah
Halima sensin ağah

Devamı Sayfa 3 te

Sayın Ali Saraçoğlu, Behçet Kemal Çağlar, Fahrettin Kırzioğlu, Fikret Memişoğlu, Haşim Nezihî Okay, Hüseyin Akbulut, İhsan Hınçer, İsmel Akkaya Doğudaki bu küçük ve naçiz sayfalar sizindir. Yazılarınızı bekliyoruz

3.2. Narinkale Gazetesi

Narinkale Gazetesi, Selanullah Şıktaş tarafından 1963 yılında kurulmuştur. Sorumlu müdürü Fahrettin Karadeniz'dir. Narinkale Gazetesi Narinkale Matbaasında basılmıştır.²⁴² Gazete günlük siyasi gazetedir bunun yanında edebi özellikte taşımıştır, yörede yaşamış ve yaşayan halk edebiyatı türünde yazılara yer vermiştir.²⁴³ Dört sayfa olarak çıkartılmıştır. Fiyatı 25 kuruştur.

Günümüzde Ağrı'nın Doğu Beyazıt ilçesinde yayın hayatına devam etmekte olan Narinkale Gazetesi bu gazetenin devamıdır.

²⁴² **Narinkale**, 14 Haziran 1964, sayı: 756.

²⁴³ Mücahit Önal, Günür Karaağaç, Sait Küçük, **Kağızman'a İsmarladım Nar Gele** , Muğla 2000.

Sahibi: Selahattin
İlahi Çakır
Mesul Müdür:
Fahrettin
Karaman

Sayı: 756

YIL: 3
Fiyatı 25K

Narinkale

GÜNLÜK SİYASİ MÜSTAKİL GAZETE

Hairan

14

Salı

1966

**Türk müziğine indirilen darbenin ne ka
dar süreceği devam konusu olmaktadır**

TRT Keyfi idare örneği veriyor

Devlet içinde dev
let duruşuna düşen
TRT'nin Ankara Rad
yo evi, Müdürlüğü
tam manasıyla bir
keyfi idarenin öraç
ğını vermiştir. Bazı
kişilerin korudukları

ses sanatçıları bu
ların çoğu kadınlar
dır—imtihasız ola
rak terfi ettirilmekte
dirler. Bu konuda
bakışlıca durayan bir
kısm sanatçıları du
rumu üst makamlara

bil diyorlar ve hakla
rının korunmasını ist
temişlerdir. Bunun il
zerine Ankara Radyo
evine müfettişler gön
dermişlerdir.

**İstanbul
radyosu
örnek
alıyor**

Ankara radyo evi
yatkıllarından Turgut
Özakman ile Yılmaz
Hiçyılmaz, radyo evi
nün yönetimi istisnası
nı İstanbul Radyosu
yönetim statüsüne gö
re ayırmışlardır. Bu
duruma itiraz eden
sanatçılar, yetkililer
tarafından kalın alın
mamıştır.

**Türk müzi
ğinin inkar
cıları**

Son aylarda radyo
programlarında esas
lı bir şekilde değişik
lik yapılmış, Türk
müziğine ayrılan saat
ler tamamen kalite
lanak şekilde kısılmış
tır. Yurttan sesler
programı eskiden 25
dakika iken şimdi 13
dakikaya indirilmiş
ve canlı program ol
rak yayınlanması ön
lenmiştir. Tamamen

çok eski yıllarda ben
de alınan halk türkü
leri radyodan çıkarılmak
tapır. Bunun radyo e
vinin vazige ve yetki
lileri, buranın sepet

kârlarını çalıştırmak
ta ve Anadolu toprak
larına, pavyonlara git
melerine müsaade ede
rek en az vaz-felehtin
yapılmaktadır.

**Meclis çatış
ması için par
tiler anlaştı**
AP-grup başkanı
vekili biz seçim
için ısrar etmiye
ceğiz dedi

Ankara (özel)
Gençleri genel gö
rüşme önerileri ve
seçim kanunu yüzün
den akışın ve ekör
düşüşü halini alan
meclis çalışmalarının
normale dönmesi için
Meclis başkanı Boz
baylıoğlu Başkanlığın
da yapılan Grup baş
kanı vekilleri toplantı
sında anlaşmaya va
zılmıştır.

Anlaşma gruplar
dan geçtikten sonra
keskinlik kazanacak
meclis tartışması, Car

şamba ve Cuma gün
leri normal toplantı
yapacaktır. Toplantı
da yapılan karar ge
reğince iktidar seçim
kanunu tasarrufları mu
baleffet de şu soru ve
görüşme önerilerini
geri alacaktır.

AP grup başkanı
Nizamettin Erkmen
toplantı sonunda iktidar
olarak meclis
sine normal bir çalış
ma hayatına dönmesi
ni istiyoruz. Seçim ka
nunu için ısrarcı de
ğiliz demektir.

SOYSUZ

Sıyanda necabel olmayan kişi
Han o sa, haatığın il gibidir.
erkesi tac zdir hüneri, işi
Gaitbia kau emen bitt gibidir.

Kendini lâiyetli görür mutlâkı.
Savurur etrafı bîş sürü caka,
Yosra edile cador flyaka
Halbuysa kötüded kötü gibidir.

Hiç meneviyetten yoktur nasibi,
Yoklarsan mutlâkı boş çıkar dibi
Bir kuldürümdeki kızı taş gibi
Ondendân da doha çok keti gibidir.

Uğrama yazına dönersin yase
Ne çekik, ne sevgi gösterir esia
Kıpırtmış kalbini kalın bir pasia
Adeta bir çerçil ağı gibidir.

Çıkma da semenin yedi katına,
Kendini düğümle, hiç frastına
Güvenlik, sığınma istifatına
Vağmura tutmayan çati gibidir.

3. Sarıkamış'ta Yerel Basın

3.1. Varlık Gazetesi

Kars'ın 30 Ekim 1920'de kurtuluşundan itibaren basın işlerinin hemen başlaması, devam eden süreçte, tarihi olayların ve gelişmelerin yakından takip edilmesini kolaylaştırdı. Bu gerçekten çok önemliydi çünkü ülkede her şey yeniden başlarken Kars'ta bunun seyrini takip etmek basın yoluyla çok kolay olacaktı. Öncelikle Kazım Karabekir Paşa²⁴⁴ ile başlayan basın işleri kesintisiz olarak uzun yıllar devam etti.

Kars'ta ele geçirilen matbaa makinesi ve takımlarını kolordu merkezi olan Sarıkamış'a taşınarak yerleştirildikten sonra, "*Varlık Evi*" adlı bir matbaa oluşturulmuş ve harfleri İstanbul'dan getirtilmişti. Bu matbaada 25 Ağustos 1921'den itibaren "*Varlık*" adıyla haftada önce bir daha sonra iki kez yayınlanan bir gazete çıkarılmaya başlandı. "*Varlık Birlikte Yaşar*" başlığının altında "*Milletin Uyanmasına Çalışır, Siyasi, İçtimai, İlmi, Ahlaki, Edebi*" gazetedir şeklinde bir açıklama vardı. İlk çıktığı yıl sayısı her yerde beş kuruştur. Gazete "*yolumuza uygun yazılara gazetemiz açıktır*" şeklinde bir açıklamayla nasıl yazılar istediğini de belirtmiştir. Müdür ve başmuharriri Feyzullah Sacit'tir. Gazete Perşembe günleri neşredilmektedir. Mesul müdürü ve İmtiyaz sahibi Yusufzade Yusuf Bey yapmıştır.²⁴⁵ Müracaat yeri olarak Sarıkamış Telgraf ve Telefon idaresi gösterilmektedir. Abone şartı dâhilde ve hariçte altı aylık 125 yıllık 250 gruştur. Gazete dilinin açık Türkçe halk dili olduğunu da

²⁴⁴ "*Varlık gazetesi, matbaasında tamamen Kazım Karabekir'in yetiştirdiği yetim ve kimsesiz Türk çocuklarının çalıştığı, Sarıkamış, Kars ve civarında Kuva-yı Milliye'nin ve Milli davanın savunucusu konumunda idi.*" Nuri KÖSTÜKLÜ, **Kazım Karabekir ve Eğitim**, 2004, Konya, s.10.

²⁴⁵ "*Yusufzade Yusuf Arpaçay (1888-1942) Milli Şura Hükümeti Erkanın'dan "İaşe Mümessili", Rusça eğitim görmüş ve Kolorduda Rusça yayın ve haber uzmanlığı yapmıştır. Gazetede görevinden sonra Tiflis Elçiliğinde Sefir Nebil Beyin Siyasi Kuryeliğine tayin edilmiş, Lozan Antlaşmasının imzalanmasından sonra Türk- Yunan Mübadele Komisyonunda üye olarak bulunmuştur.*" Ali Servet ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi (21 Ağustos 1921- 31 Aralık 1923)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, A.İ.İ.T. Enstitüsü, Erzurum 2000, s.16; s.23-24; Varlık, 8 Eylül 1337 (1921), Sayı: 2.

vurgulamaktadır.²⁴⁶ Gazete hem hicri hem miladi hem de Rumi takvime göre tarih vermektedir.²⁴⁷ Sekiz yıl çıkan bu gazete yazıları ile yılları arasında bölge halkı her alanda bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.²⁴⁸ Kazım Karabekir Paşa'nın gayretleriyle çıkarılan Varlık Gazetesi ile birlikte²⁴⁹ topluma farklı alanlarda haberler ve bilgiler verildi. Haberlerindeki önceliği Kurtuluş savaşı ve mili mücadeleye veren gazete, dışarıdan gelecek tehlikelere karşı mücadele etmiştir. Milli mücadele boyunca orduyla ilgili yazılara yer veren Varlık Gazetesi'nin, eğitim, sağlık ve sportif faaliyetlere de büyük önem verdiği, bölge halkını bilinçlendirmeye çalıştığı görülmektedir.²⁵⁰

Batı Cephesi'nden gelen haberleri, Anadolu Ajansı, Hâkimiyet-i Milliye, Yeni Gün gazetelerinden alarak okuyucusuna aktaran Varlık, Kolordu telsiziyle aldığı haberleri İstanbul ve Ankara gazetelerine vermiştir.²⁵¹ Şair Feyzullah Sacid'in makaleleri hariç yazılan yazıların kesin olarak kime ait olduğu belirli değildir.²⁵² Gazete Kars, Erzurum ve Trabzon'da satılmaktadır ve 41. Sayıdan itibaren dört sayfa olarak çıkmıştır. Gazete'nin çeşitli illere ve hatta İran gibi yakın komşu ülkelere muhabirler gönderdiği de görülmektedir.²⁵³

Varlık gazetesi bölgede yeni kurulan devletin, inkılapların ve bu sınır şehrinde Ruslara ve Ermenilere karşı yapılan savaşların anlatılması gibi çok önemli bir görevi üstlendi. Doğuya ait her şeyi yazmak içinde iyi bir düzen kuruldu, haberleşme ağını özellikle İstanbul'la oluşturarak, dönemin İstanbul gazeteleriyle bile boy ölçüşecek düzeye geldi.²⁵⁴ Daha sonra kolordunun Erzurum'a taşınmasıyla Varlık gazetesinin çıkarıldığı matbaa Sarıkamış'tan alınarak Erzurum'a nakl edildi. Varlık gazetesi, Misak-ı Milli sınırları içerisinde tam bağımsız bir Türk devleti hedefi doğrultusunda yayın

²⁴⁶ **Varlık**, 15 Eylül 1337 (1921), Sayı: 3.

²⁴⁷ **Varlık**, , 8 Eylül 1337 (1921), Sayı: 2.

²⁴⁸ **Doğuş**, Haziran- Temmuz, 1940, s.29–30.

²⁴⁹ **ÖNCÜ**, **Varlık Gazetesi**, s.25.

²⁵⁰ **Varlık**, 10 Nisan 1338 (1922), sayı: 44.

²⁵¹ **ÖNCÜ**, **Varlık Gazetesi**, s.18.

²⁵² **Varlık**, 19 Kanun-i Sani 1338 (1922), Sayı: 21.

²⁵³ **ÖNCÜ**, **Varlık Gazetesi**, s. 19.

²⁵⁴ **Doğuş**, Haziran- Temmuz, 1940, s.29–30.

politikası izlemiştir. Milli Mücadelenin gerekçeleri, amacı ve ruhu aşılana çalışılmış tam bağımsızlık fikri incelenmiştir. Gazete çeşitli başlıklarda toplayabileceğimiz birçok konuda yazılara yer vermiştir. Bazı sayılarını özel konular için neşrettiğini de belirten gazete, ilk iki sayısını Şehit ailelerine yardım amacıyla çıkarmış, Sakarya zaferi ve Kars antlaşmasına özel sayılar yayınlamıştır.²⁵⁵

Gazete bölgenin kurtuluşundan sonra yayınlanan ilk gazete olması hasebiyle Kars basın tarihi açısından çok önemlidir. İçerik olarak ele alındığında, Varlık Gazetesinin dış politika, cereyan eden savaş, barış ve konferansları, azınlık sorunları, İstanbul hükümeti ve Doğu Anadolu bölgesinde Eğitim Kültür faaliyetleri gibi konularda yazılar olduğu görülmektedir.

Varlık Gazetesinde Ali Canip Beyin yazmış olduğu birçok makalede, Türklerin nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuş,²⁵⁶ geçirilen bu zor dönemde demirden bir heykel gibi Avrupa devletlerinin karşısında durulması gerektiğinden bahsedilmiştir. Varlık Gazetesi yayınladığı makalelerde Yunanistan ve Avrupa'yı hedef alırken, Türkler tarafından yapılan ve Anadolu da ki mücadelenin ahengini bozacak her türlü olumsuz harekete de şiddetle tepki göstermiştir.²⁵⁷

21 ağustos 1921 tarihinde yayın hayatına başlayan Varlık gazetesinin kapandığı tarih hakkında muhtelif görüşler bulunmaktadır. Feridun Fazıl Tülbentçi, Varlık Gazetesi'nin 1928 yılına kadar yayın hayatına devam ettiğini belirtmektedir. Tülbentçi'nin vermiş olduğu bilgiyi destekleyen bir başka ifade ise, Zekai Güner ve Orhan Kabataş'ın hazırladığı "*Milli mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*" adlı kitapta yer almaktadır. Bu kitapta Varlık Gazetesi'nin 1921-28 yıllarına ait 1-287, 305-663. nüshalarının Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü kütüphanesinde mevcut olduğu belirtilmektedir. Fakat yapılan taramada bu kütüphanede Varlık Gazetesinin hiçbir sayısının bulunmadığı anlaşılmıştır. İş dergisinin bir makalesinde ise, Varlık Gazetesinin 1929'a kadar Sarıkamış'ta 850 sayı

²⁵⁵ **Varlık**, 8 Eylül 1337 (1921), Sayı: 2.

²⁵⁶ ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi**, s. 20.

²⁵⁷ ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi**, s. 22.

olarak çıktığı belirtilmektedir.²⁵⁸ Ali Servet Öncü'nün yapmış olduğu yüksek lisans tezinde ise yapılan araştırmalar neticesinde, Varlık Gazetesi Koleksiyonlarının TBMM mikrofilm Arşivi ve Milli Kütüphane de bulunduğunu belirtmektedir. Milli Kütüphane 'de 1921-25 yıllarına ait olan 1-314. sayılar mevcuttur. En son sayı olan 314. sayının tarihi 23 Şubat 1925'tir. TBMM Mikrofilm Arşivi'nde ise, 1924-1925 ve 26 yıllarına ait sayılar bulunmaktadır. TBMM Mikrofilm Arşivi'ndeki en son sayı 13 Eylül 1926 tarihli 487. sayıdır.²⁵⁹

Varlık gazetesi 1928 yılının Mayıs ayına kadar Sarıkamış'taki yayın hayatına muhtemelen devam etmiştir. 15 Mart 1937 tarihinde Erzurum'da aynı isimde bir gazete yayın hayatına başlamış ancak ömrü kısa olan bu gazetenin aynı yıl içinde kapatıldığı görülmektedir.²⁶⁰

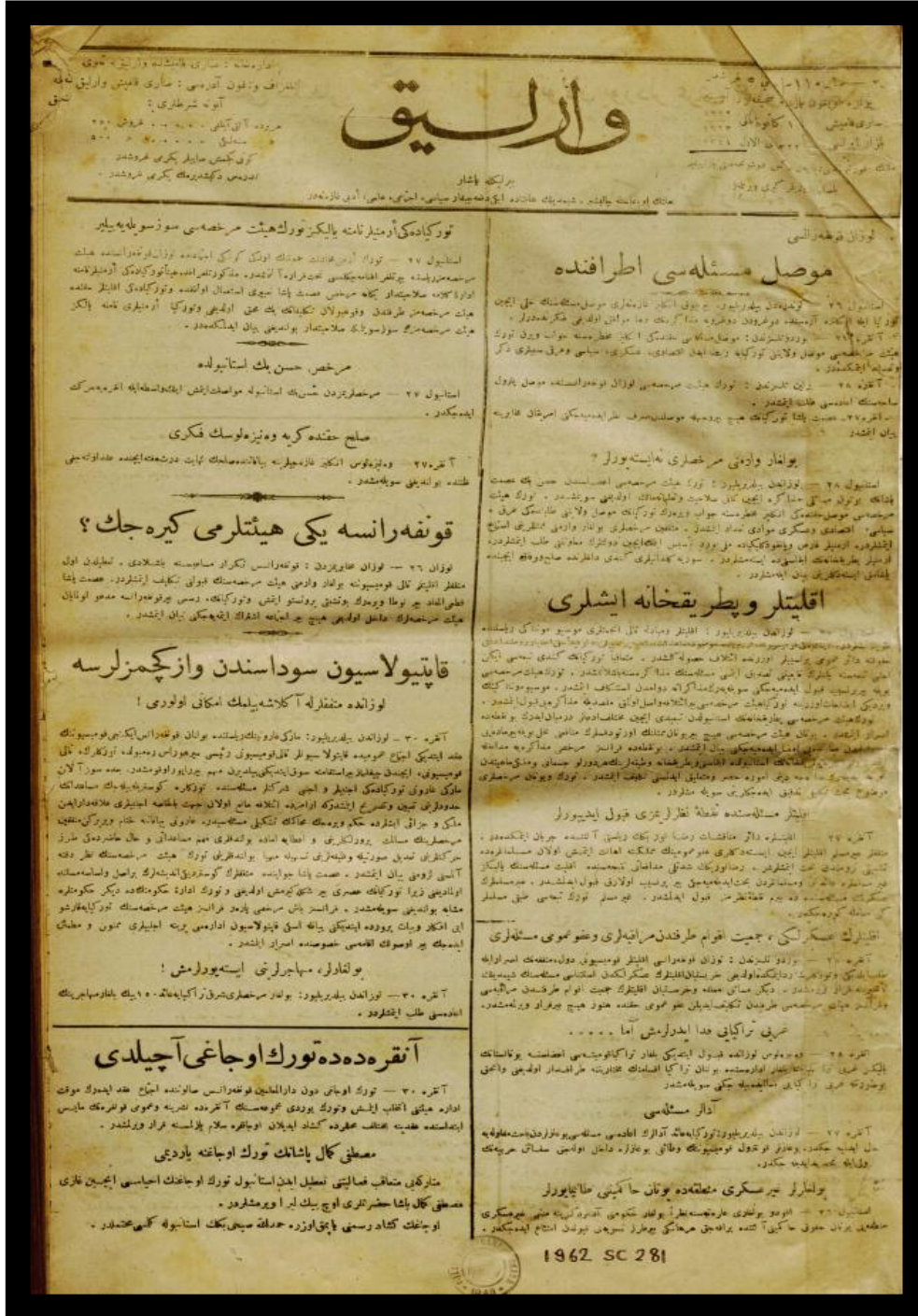
Bu gazetenin elimizde olan ve Milli kütüphaneden aldığımız sayıları (21 Ağustos 1921 - 31 Aralık 1923) tarihlerini kapsamaktadır. Bu tarihler arasında mesul müdürü ve imtiyaz sahibi değişmemiştir.²⁶¹ Son söz olarak ifade etmek gerekirse Varlık gazetesi Kars ve bölge basın tarihi için çok önemli bir yere sahiptir. Şehrin ilk gazetesi olmasının yanında yazılarının ağırlığı ile de dikkat çekmektedir. Kurtuluş savaşı yıllarında çıkarılmış olması önemini daha da arttırmaktadır.

²⁵⁸ ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi**, s. 20.

²⁵⁸ ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi**, s. 20

²⁶⁰ ÖNCÜ, **Varlık Gazetesi**, s. 20

²⁶¹ **Varlık**, 25 Ağustos 1338 (11922), Sayı:212.

3.2. Hür Doğu

Gazete ilk olarak yayım hayatına 1946 yılında Hür Sarıkamış olarak başlamıştır.²⁶² Daha sonra 1958 yılından 1975 yılına kadar Sarıkamış'ın Sesi olarak, 1975'ten itibaren de Hür Doğu gazetesi olarak yayım hayatına devam etmektedir. Bu isim değişiklikleri nedeniyle gazetenin ilk yıllardaki nüshalarına ulaşamadık. Ancak elimizde Sarıkamış'ın sesi olarak çıktığı yıllardaki nüshaları mevcuttur. Bu nedenle gazeteyi elimizdeki nüshalara göre tanıtmaya çalışacağız.

Sarıkamış'ın sesi olarak çıkmaya başladıktan sonrada günlük siyasi gazete olarak neşir hayatını devam ettirmiştir. Gazete yerel haberlerin yanında dış basından haberler vererek Kars halkını bilinçlendirmiştir. Sarıkamış'ın Sesi Gazetesi'nin sahibi Vahip Çınar olup mesul müdürü Ömer Yargıç'tır. Gazetenin neşriyat müdürü ise Rıza Yurdagüldür. Gazete dört sayfa olarak yayınlanmış ve son sayfasını reklamlara ayırmıştır. Ayrıca ikinci sayfasında “*Resimle Haberler*” başlığı altında diğer gazetelerde olmayan büyük bir resim ve altında bir satırlık haberlere yer vermiştir.

Gazete'nin Abone tarifesi yıllık 36 lira, altı aylık 18 lira ve nüshası 25 kuruş olarak açıklanmıştır. Gazetede yayınlanacak ilan tarifesi ise resmi ilan tek sütun 10 lira, tescil ilanı 4 lira ve hususi ilanlar ise pazarlığa tabidir. Gazete'nin idare yeri Gaziler Caddesi, numara 18 olarak verilmiştir.²⁶³

Sarıkamış'ın Sesi gazetesi mümkün olduğunca yazı içeriği olarak Sarıkamış'taki gelişmelerden bahsetmektedir. Buna bazı örnekler verebiliriz “*Milli Kayak kampı Törenle Açıldı*”²⁶⁴, “*Çok başarılı geçen Gürsel 67 Kış tatbikatı Dün Sona Erdi*”²⁶⁵

Sarıkamış'ın Sesi gazetesinde farklı olarak iki şey dikkatimizi çekti, birincisi “*Resimli Haberler*” başlığı altında yeni tip bir helikopter, bir astronot hazırlanıyor gibi kısa bir tanıtımla verilen gelişmeler, ikincisi ise gazetenin özellikle köşe yazılarını yazan yazarların resmine de yer vermesidir.²⁶⁶

²⁶³ Sarıkamış'ın Sesi, 31 Aralık 1966, sayı:3

²⁶⁴ Sarıkamış'ın Sesi, 2 Ocak 1967, sayı: 4

²⁶⁵ Sarıkamış'ın Sesi, 22 Şubat 1967, sayı:45

²⁶⁶ Sarıkamış'ın Sesi, 31 Aralık 1966, sayı:3; Sarıkamış'ın Sesi, 31 Mart 1967,sayı:72.

Gazetenin yayımlandığı sırada önce 045 metrekare olarak yayımlandığı ancak 17 Haziran 1967 den itibaren 068 metrekare olarak çıkacağı da belirtilmektedir. Türkiye’de üç kategoriye göre gazete çıkarılmaktadır. Bunun en büyük ebadı 090 metrekaredir. Sarıkamış’ın sesi gazetesi de hedefinin bu olduğunu vurgulamaktadır.²⁶⁷

Gazete daha sonra isim değişikliğine giderek 1975’ten itibaren Hür doğu olarak yayınlanmıştır. Daha önce Neşriyat müdürü olan Rıza Yurdagül kurucusudur. Ancak Bu gazetenin asıl Vahip Çınar tarafından mı Rıza Yurdagül tarafından mı kurulduğu isim değişikliği nedeniyle karıştırılmıştır. Mehmet Bey gazetenin babası Rıza Bey tarafından kurulduğunu söylemektedir. 1949 yılından itibaren çıkan gazetenin şu andaki Sahibi Mehmet Yurdagül, Mesul müdürü Tacettin Hayali olan gazete 1946’dan 1975’e kadar her gün, 1979’dan 2007’e kadar haftada 2 gün pazartesi ve Perşembe, 2007’den 2001’e kadar Pazar hariç her gün yayımlanmaktadır. “Gazete’nin şu andaki sahibi olan Mehmet Yurdagül Gazetenin 1949 yılında babası Rıza Yurdagül tarafından çıkarıldığını belirtmektedir. 1994 yılında gazeteyi devralan Mehmet Bey gazeteciliğe baba mesleği olarak başlamıştır. 24 Eylül 1977 yılında Rıza beyin ölümü üzerine önceleri abisi Ahmet Yurdagül ve annesi Zehra Yurdagül tarafından çıkarılan gazete daha sonra Mehmet beye geçmiştir. Gazeteyi kendine ait olan Karakaş Matbaasında çıkarmaktadır. Gazete 1975 yılında dört sayfa, 1976 yılında iki sayfa çıkarılmış. İlk çıktığı dönemlerde altı sütunlu olarak yayınlanan gazete bugün dört sütunlu çıkmaktadır.²⁶⁸

²⁶⁷ **Sarıkamış’ın Sesi**, 17 Haziran 1967, sayı:140.

²⁶⁸ Mehmet Yurdagül ile yapılan 16 Ekim 2012 tarihli Röportaj.

SAHİBİ
Memmet YURDAGÖL
YAZARLARI MÜDÜRÜ
Haber YURDAGÖL
KURUCUSU
Rıza YURDAGÖL
Gaziler Kalıncı Cad.
Tel: 4133288 Sarıyer

HÜR DOĞU

Kuruluşu : 1975

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

mhmet.gul@hurdogu.com

08 Ekim 2012 Pazartesi YIL: 35 SAYI: 9197

Atatürk'ün Kars'a gelişi törenlerle kutlandı

Mustafa Kemal Atatürk'ün 88 yıl önce, 6 Ekim 1924'te Kars'a gelişinin yitidönümü nedeniyle tören düzenlendi. Tören Valilik makamı önündeki Atatürk Anıtı'na gelenlerin konulması ile başladı. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından öğrenciler hep bir ağızdan, "Hoş Gelişler Ola Mustafa Kemal Paşa" marşını okudular. Öğrenciler ayrıca, 6 Ekim'e ilişkin duygularını dile getirdiler.

Atatürk'ün Kars'a gelişine ilişkin açıklama yapan Kars Belediye Başkanı Nevzat Bozkus, 6 Ekim 1924'te Sarıkamış'tan Kars'a

gelen Atatürk'ü halkın yolu ile karşıladı. Atatürk, boyunca görkemli Türk Ocakı'nda kısa bir gösteriyle karşıladığını süre dinlendikten sonra söyledi. Bozkus, "6 Ekim Ardahan ve 1924 Salı sabahı trenle Kağızman'dan gelen Sarıkamış'tan Kars'a hareket eden Atatürk, kendisine İttihatçı okul Kars Garı'nda sevgi seli

ile karşılandı. Atatürk, boyunca görkemli Türk Ocakı'nda kısa bir gösteriyle karşıladığını süre dinlendikten sonra söyledi. Bozkus, "6 Ekim Ardahan ve 1924 Salı sabahı trenle Kağızman'dan gelen Sarıkamış'tan Kars'a hareket eden Atatürk, kendisine İttihatçı okul Kars Garı'nda sevgi seli

Atatürk, bir süre önce sarılacağını ve meydana gelen deprem nedeniyle zarar gören bölgede incelemede bulunarak, "devlet yardımının en kısa zamanda Kars'a ulaşacağını, yaraların

ve vatandaşların bundan emin olmaları gerektiğini" söyledi" diye konuştu. Kültür, Halk Eğitim Merkezi Salonu'ndaki anma programıyla devam etti.

Hayvan sürüleri Ani Harabeleri'nde

"Büyük-Ermenistan Harabelerde otlayan ve sınırdaki Ani Harabeleri'nde sık sık görülen hayvan sürülerinin önüne bir türü geçilemiyor. 4 bu sorunu yeniden güvenlik görevlisi korunan, 78 hektar üzerine kurulmuş, 4,5 kilometre surlarla çevrili

Harabelerde otlayan ve sınırdaki Ani Harabeleri'nde sık sık görülen hayvan sürülerinin önüne bir türü geçilemiyor. 4 bu sorunu yeniden güvenlik görevlisi korunan, 78 hektar üzerine kurulmuş, 4,5 kilometre surlarla çevrili

harekete geçen Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, sınırdaki Ocaklı köyü sakinlerini daha duyarlı olmaları konusunda sık sık uyarıyor. Köylüler zaman zaman bir araya gelen Kültür ve Turizm İl Müdürü Hakan Doğanay, harabelerin önemini anlatmasının yanında, Ocaklı köylülerinin de bu harabelerden turizm amaçlı para kazanabilmesi için de projeler üretiliyor.

Doğal olarak bazen hoş olmayan görüntülerde olabiliyor. Bunu da önlemek için köylüyle bire bir konuşarak anlatmaya çalışıyoruz. Dünya mal olmuş bir ören yerinde böyle görüntülerin olmaması gerektiğini bundan önce de köylülerle köy kahvehanesinde bir araya gelerek söyledim. Dikkat edeceklerini söylediler. Ama malumunuz hayvanlar bazen başı boş da bırakılıyor. Başı boş günün birinde hayvan ortaya çıkmış oluyor. Böylelikle de o görüntüler ortaya çıkmış oluyor. Biz uyarıyoruz. Bundan sonra daha dikkatli olacaklarını söylüyorlar. Ayrıca bu bir bilinç meselesi. Yani burayı güvenlik görevlisiyle korumaktansa Ocaklı köyü sakinlerine çok iş düşüyor. Ocaklı köyü sakinleri buranın kendilerinin olduğuna inanacaklar. Ben ondan her tarafın asker de korumak imkansız. Olmadıkta sonra çok zor. Burada onun için Ocaklı köyü sakinlerine çok iş düşüyor. Biz bundan böyle de Ocaklı köyü sakinlerine yönelik yaptığımız eğitime de devam edeceğiz. Burada ev pansiyonculuğu kurslarına devam edeceğiz. Ocaklı köyünün tamamını bir

Kars'ta 2012 Yılı'nın Son Koordinasyon Kurulu Toplantısı, Vali Eyüp Tepe Başkanlığında Yapıldı

Kars İl genelinde kurumların yatırımları ve sektörel gelişmeleri değerlendirilerek, sorunları ve çözüm önerilerini ele almak, bu hususlarda kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla yapılan İl Koordinasyon Kurulu'nun 2012 yılı 4. dönemin son toplantısı, Vali Eyüp Tepe başkanlığında gerçekleştirildi.

Valilik Gazi Toplantı Salonu'nda yapılan İl Koordinasyon Kurulu toplantısına, İlçe kaymakamları, belediye başkanları, yatırımcı kuruluşların bölge ve il müdürlükleri, Toplantının açılışında bir konuşma yapan Vali Tepe, Kars Belediyesi'nden öncelikli olarak Kars Hayvan Pazarı'nın bir an önce tamamlanmasını istedi. Kars halkının tek beçim kaynağının hayvanları olduğunu belirten Tepe, Kars Belediyesi adına toplantıya katılan Teknik

Başkan Yardımcısı Zafar Aslanoğlu'na, 40 gündür Kars'ta Vali olarak görev yaptığı ve bu süre içerisinde görüştüğü vatandaşlardan, öncelikli olarak hayvan pazarı ile ilgili olarak şikayetler aldığını belirtti. Tepe Aslanoğlu'ndan hayvan pazarının yapımının bir an önce tamamlanmasını istem olduğunu söyledi. Bunu üzerine Aslanoğlu da, Vali Tepe'ye, hayvan pazarının yapımı için ilçe Bankası'ndan kredi desteği alınacağını ve sadece belediyenin maddi imkânlarıyla inşaatın devam edeceğini söyledi.

Toplantı sırasında Kafkas Üniversitesi (KAÜ)'nin, 2012-2013 yatırım programları ve Kars sorunlarını hakkında sunum yapan Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Çiftçi de, YOK'ün Kafkas Üniversitesi'nin bütçelerinin 12 ay yayması için Vali Tepe'den Kaçınma Rekabliği ile görüşmeler gerçekleştirilmesi için

talebinde bulundu. Çiftçi, Kars'ta kişilerin uzun, yaz aylarının ise kısa sürmesi nedeniyle, inşaat sezonunun da kısa ve verimsiz geçtiğine vurgu yaptı.

KARS, GELİŞMİŞLİK BAKIMINDAN İSTENİLEN SEVİYELERDE DEĞİL. Tepe, konuşmasında, Kars'ta ki kurumların yıl içerisinde yaptıkları çalışmaların, birebirleriyle paylaşımlarının önemine değindi. Kars'ın 81 il içerisinde gelişme eğilimini devam ettiren ve gelişen bir il olmasına rağmen istenilen seviyede olmadığına dikkat çekti.

Bu gibi toplantıların duran ve otlayan bir toplantı olması yerine, interaktif katılımlarla daha da verimli ve yararlı olabileceğini de vurgulayan Tepe, "Ama yine de geleneksel reflekslerden kendimizi alamıyoruz. Ben Kars'ta Vali olarak görevimde, 40. Gündümü dolurdum

devamı sayfa 5'te

devamı sayfa 5'te

3.3. Yeni Sarıkamış Gazetesi

Gazetenin elimizdeki ilk sayısı 1 Temmuz 1963 Pazartesi gününe aittir. Gazetenin bu nüshasından 11 yıldır çıktığı anlaşılmaktadır. Yani gazete yayın hayatına 1952 yılında başlamıştır. Günlük siyasi gazete olarak çıkarılan gazetenin sahibi G.Ö Kırallı, Mesul müdürü Özdemir Kırallı'dır.²⁶⁹

Gazete adres olarak belediye caddesi No 115'i göstermektedir. Basıldığı yer halkın sesi matbaasıdır. İlan tarifesi ise tek sütuna cm 10, kayıp ilanları cm 5, tescil ilanları cm 3, gazetenin fiyatı ise yıllık 36, altı aylık 18, üç aylık 9, nüsha fiyatı 25 kuruştur.²⁷⁰

Sarıkamış'ta çıkan bu gazetede tıpkı hür Sarıkamış gazetesi gibi ilk çıktığında Sarıkamış olarak çıkmış daha sonra, yeni Sarıkamış olarak devam etmiş 66 yılından itibaren tekrar Sarıkamış adını almıştır.²⁷¹ Gazetenin logosunu yanındaki resmin aynı olması yılının tutması ayrıca sahibi ve mesul müdürünün 66 yılındaki nüshalarda belirtilmemesi bizim böyle düşünmemize sebep olmuştur.

Gazetenin içeriğine bakıldığında çeşitlilik göze çapmaktadır. "TBMM'nin 7 idam cezasını tatbik etmesi", "Küba'da 12 Rus askerinin öldürülmesi", İspanyada af gibi iç ve dış olaylar takip edilirken,²⁷² yerel haberlerde takip edilmektedir.²⁷³ Gazetenin başlığına taşıdığı haberlerden biride Türkiye'deki işsizlik oranıdır. " Türkiye'de 12 milyon 450 bin kişi çalışıyor. Bir milyon 500 bin kişi işsiz çalışma çağındaki bir milyon 450 bin kişide öğrenci, asker hapis ve ev kadını olduğu için çalışmıyorlar."²⁷⁴ "Kıbrıs sizden yardım bekliyor" manşetini atan gazete 1963 yılında alevlenen Kıbrıs meselesine birçok nüshasında değinmektedir.²⁷⁵

Gazetenin önemle üzerinde durduğu konulardan biride ormanların korunmasıdır. Sık sık uyarı niteliğinde olmak üzere yazılar yayınlamıştır.²⁷⁶ Gazetenin elimizdeki sayıları 1963, 1964, 1966 yıllarına aittir. Daha sonra devam edip etmediği hakkında ne yazık ki somut bir bilgi yoktur.

²⁶⁹ Yeni Sarıkamış, 1 Temmuz 1963, Sayı: 7713.

²⁷⁰ Yeni Sarıkamış, 26 Temmuz 1963, Sayı: 7735.

²⁷¹ Sarıkamış, 30 Haziran 1966, Sayı: 5147, Yıl 13.

²⁷² Yeni Sarıkamış, 1 Temmuz 1963, Sayı: 7713.

²⁷³ Yeni Sarıkamış, 8 Temmuz 1963, Sayı: 7719.

²⁷⁴ Yeni Sarıkamış, 26 Temmuz 1963, Sayı: 7735.

²⁷⁵ Yeni Sarıkamış, 31 Aralık 1963, Sayı: 7918.

²⁷⁶ Yeni Sarıkamış, 22 Nisan 1964, Sayı: 8012.

YAKUP ÇINAR
Mesul Müdür
Kısaik Etila
MÜHÜR
Yama Taş - Nispeti Çınar
Dizgi ve Baskı
ÇINAR MATBAASI
Belvedue Cad. No: 6 ☎ 1941
Ankara Bülvarı Yöneticisi
CELAL OĞON

Sarıkamış

GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ GAZETE

(Gazetiyi yayımlayan kuruluşumuz)

K. ATATÜRK

Ankara Bülvarı İzmir Cad. Toros Pasajı No:34/7 Dİ: 18249

14 EYLÜL ÇARŞAMBA 1953 YIL 31 SAYI: 19259

Milliyetçi Demokrasi Partisi adaylarından M. Sabri Güner'in Sarıkamış halkına bayram MESAJİ

MDD ve minceyi
değerlere bağlı, mu-
kadderatına saygılı a-
nık Sarıkamışlı hem-
şehrilerimiz;

Türk Siyasi haya

tinde Yeni bir dön-
em başladı; bugün-
lerde kutsal bir güdü
idrak etmeden vatan
hüğü nedeniyle sizlere
bu mesajı iletmekte
kavuş duyuyorum.

Her Türk vatan-
dışı gibi siz sarıkam-
ışlı hemşehrilerim-
de bundan üç yıl ö-
nce çektiğimiz sıkıntı-
ları yaşamaya korkusu-
nu unuttuğumuz değiliz.
Bize bu günleri sağ-
layanlara şükran borç-
luyuz.

6 Kasım 1953 gün-
ünde aziz Türk Milleti

niç yitice takdirine
mazhar olacağına i-
nanmıştık partimiz

—Anarşiyi ve ter-
rörü tamamen kaldı-
rma yolları dış tesiri-
ri yoketme, Anayasa
da yasaklanmış bütün
rejim ve kurumların
karşı mücadele, 12 Ey-
lül ile gelen huzur or-
tanını sürdürme yu-
lunda ve çabasında o-
lacaktır.

—Siyasi istikrar
can ve mal güvenliği,
ekonomik ve sosyal
kalkınma yalnız MDP

ile mümkün olaca-
ktır.

Kültür politibuna
nın 608 Milli, kitabi
bütün milletle olacak-
tır. MDD eğitim para-
lanız "HER VATAN-
DAŞ İÇİN EĞİTİM-
DİR"

Biz MDP olarak
Türkiye'ye meselele-
rinin henüz bitmedi-
ğini, bundan sonraki
bayramları huzur ve
mutluluk içinde kutla-
maamız için bir an bi-
le gevşete olmamak
gerektiğini vurguluyo-

ruz.

—Türk annesi ke-
cisi ni ve çocuğunu an-
dıyla bekleyene gözü
yaşlı, cefakâr insan
olmuşsaektir;

Tecrübesizdeki aş dert
olmuş ki, ma n'ya nak;
Yavuzun devletine gü-
ves ve huzur dolacak
tır. Vant ediyoruz!

Bu inanca Bay-
ramımız kutlayar da-
ha nice bayramları
huzur ve güven için
de kutlamamız Cenab-
ı Allah'tan niyaz ed-
yoruz.

Burdur Et ve Balık Kurumu

Irak heyeti Türk Traktörlerini beğendi

Türkiye İnşaat
Mühendisleri ve Tes-
satçıları Birliği'nin da-
vetisi olarak ülkemiz-
i ziyaret eden Irak
heyeti Anadolu'nun çe-
şitli şehirlerinde yap-
tı inceleme gezisini
tamamladıktan sonra
İstanbul'a geldi.

Irak Tarım ve

Toprak Reformu Ba-
kanlığı Tarım Dizay-
nı ve İnşaat Genel Mü-
dürlüğü ilgililerinden
oluşan 5 kişilik heyet
OTİM'i gezerek tarım
ve inşaat makineleri
hakkında bilgi aldı.

Heyet Başkanı A-
liuddin Abbas sergi-
yi gezerken Türkiye'

nin makine üretimle-
de ulaştığını belirte-
rek "Biz yıllardır trak-
törü İngiltere'den al-
ıyoruz. Oysa gürdük ki
Türkiye'de üretilen
traktörler Avrupa em-
sallerini yaratacak
kadar güzel. Bundan
haberimiz yoktu" de-
di.

Ète yüzde 10 zam yaptı

Burdur Et ve Ba-
lık Kurumu da kasaplar
dan sonra ete yüzde
10 oranında zam kara-
rı aldı.

Serbest piyasada
kasaplara belediye em-
cümencilerinden aldığı
kararla zam yapmaya
girmelerini canlı hay-
van ihracatının artışı
na bağlayan Et ve Ba-
lık Kurumu yetkilile-

ri, Burdur'da yüzde
10'luk zammın zorun-
lu olduğunu söyledil-
er. Kurumun aldığı
kara göre, 530 liradan
satılan kıyma 580 lira-
ya 630 liraya satılan
biftek 623, 600 lira o-
lan parça et de 600 li-
ra yükseldi.

Burdur'da kasap-
larında yeni zam fi-
yatlarla satışa başla-
dıklarını bildirdi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

C.DERGİLER

1. Doğu Dergisi

Kars Halkevi, kurulduktan sonra aynı yıl içerisinde halkı daha çabuk bilinçlendirmek, bölgenin zengin kültür potansiyelini değerlendirmek ve canlı tutabilmek amacıyla dergi çıkarmaya karar verdi. “Doğu” adıyla çıkarılan dergi uzun süre yayımlandı.²⁷⁷ Dergi ilk yayını 29 Ekim 1933’te yapmıştır.²⁷⁸ Dergi 500-600 baskı yaptı ve 1938 sonbaharına kadar 41 sayı çıkarıldı.²⁷⁹ 1947 yılına kadar kesintisiz çıkarılan dergi, bazı sıkıntılardan dolayı yayın hayatına iki yıl kadar ara verdi ve 1949 yılında tekrar yayın hayatına başladı. Kars ili ve çevresinde sosyal ve kültürel oluşumlara büyük katkıları olan Doğu dergisi ulusal ve yöresel sorunları, edebiyat ve tarih konularını ele almıştır. Ancak halkevlerinin kapatılmasıyla ilgili 11 Ağustos 1951 tarihli ve 5830 sayılı kanunun çıkmasıyla birlikte doğu dergisinin yayın hayatı da sona ermiştir.²⁸⁰

Kars halkevi aynı zamanda 1934 yılından itibaren Kars’ın kurtuluş günü olan 30 Ekimde “Korugamız” adlı resimli bir mecmua çıkarmaya başlamıştır.²⁸¹

Bu dönemde Kars’taki en önemli yayınlardan olan Doğu, Kars halkevi neşriyat şubesi tarafından ayda bir çıkarılmakta tanesi 5 kuruşa satılmaktadır. Birinci yıldönümünde amacı şöyle belirtilmektedir:

“Doğu, ilk çıktığında sekiz sayfa iken daha sonra bu sayfa sayısı önce on altıya, daha sonrada otuz ikiye çıkartılarak geniş bir hacme ulaştırılmıştır. Bütün çabası Kars’ı ve Kars’a ait değerleri tanıtmak olan Doğu, ulusal ve yöresel konularda yerel düşüncüyü ortaya koyarken,

²⁷⁷ Kars, CHP Halkevi Bürosu Yayınlarından, İstanbul 1943, s.79-80.

²⁷⁸ Doğu, 29 Ekim 1933, Sayı:1.

²⁷⁹ Kars Yaylası, İstanbul 1946, (Kars Lisesinden Yetişenler Cemiyeti Yayınlarından), sayı 1, s.40.

²⁸⁰ Nebahat Oran Arslan “Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi” Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bahar 2008, sayı: 1, s 47.

²⁸¹ BCA, CHP Evrakı, 490-01/837-307-1(114).

edebiyat ve tarih araştırmaları başlığı altında yer alan bilgiler ile bölgenin tarihi ve edebi örnekleriyle birçok eksikliği dolduracak ilk ve esaslı inceleme ve araştırmaları sunar.” Bu bağlamda bir yıl içinde Kars ve çevre illerdeki şair ve halk ozanları hakkında yirmiye yakın tanıtım yazıları ile kaynak bilgi vücuda getirilirken; bölgenin tarihine ve tarihi yapılarla ait fotoğraflar ile dergi zenginleştirilmiştir.²⁸² Derginin halk bilimi yazıları daha dikkat çekicidir ve çok zengin bir alt yapıya sahiptir.²⁸³

Dergi'nin ilk sayısında yazı işlerine bakan A. Cevat ve idare müdürü Rauf Nüzhet olduğu belirtilmektedir.²⁸⁴ Daha sonra Nesip Yağmurdereli'nin ve Ziya Özkaynağ'ın sorumluluğunda zengin bir yazar kadrosuyla yayın hayatına devam eden derginin bazı yazarları şunlardır:

“Cevat Gobi, Celal Akın, İsmail Yaver, Fahrettin Çelik, Hakkı Balkas, Salih Engin, Refik Fikret, Süleyman Kuntalp, Tarhan Toker, Ali Özataç, Hikmet Özdemir, Yasin Akdağ, Fahri Güntay, Talat Aksoy, Halide Fikret Zorlutuna.”

Doğuş diğer Halkevi dergilerine nazaran daha fazla kendi bölgesine ağırlık verecek içerikte hazırlanmıştır. Öncelikle Kars Halkevinin Kars'taki çalışmalarına önem veren dergi bu konuları sık sık sütunlarına taşıymıştı. Toplumunu yakından ilgilendiren ve birleştirici katkılar sağlayan eski adı Himaye-yi Etfal olan Çocuk Esirgeme kurumunda kalan çocukları giydirmiş olan ve bunu bir festival havasında gerçekteştiren Kars halkevinin çalışmalarını okuyuculara aktarılmıştı.²⁸⁵ Derginin üstlendiği misyon bir yandan toplumun ilerlemesi için önderlik etmek ve halkın sosyal hayatını geliştirmektir. Kars halkevinin bütün icraatlarında görülen sonuçları aktararak daha çok kitleye ulaşmaktadır.

İlk sayısındaki konu başlıklarına baktığımızda şunları görmekteyiz; Sanayimizden Pamuk İşleri (Kitapçı oğlu Salim), Cumhuriyet ve İpekçilik (A.Fuat), Halkevimizin 8 aylık Hülasesi (Halkevi Reisi Eyüp), Kars'ta

²⁸² Makbule Sarıkaya, “**Doğuşun Kars'ın Sosyo -Kültürel Gelişimine Katkısı**”, Serhat Kültür, İstanbul, Aralık 2005, s 11.

²⁸³ “*Tekâmül Nasıl Olmalıdır*” başlığı ile yazılan bu makalede fert ve cemiyet ilişkisi anlatılmaktadır.” **Doğuş**, 1 Aralık 1933, sayı: 2, s.2.

²⁸⁴ **Doğuş**, 29 Ekim 1933, sayı: 1, s.8.

²⁸⁵ **Doğuş**, 1 Aralık 1933, sayı: 2, s.2.

Futbol (Halkevi Spor Komitesi Reisi Ziya Çilingircik), Doğuş (A. Cevat), Halkevleri (Mühendis Rıfat).²⁸⁶Daha sonraki sayılarında da aynı nitelikte edebi, ekonomik, kültürel sportif, eğitimle ilgili yazılar mevcuttur.

Dergi'nin siyah beyaz olarak neşredildiği ancak birçok resmin de kullanıldığını görülmektedir. Özellikle ilk sayfasında Atatürk resimleri ve zaman zaman 6 Oku kullandığı görülür.²⁸⁷ Doğuş dergisinin ülkenin ve bölgenin gelişimiyle de ilgili yazılarına rastlamaktayız. Buna örnek verecek olursak dergide yayınlanan demiryollarıyla ilgili yazı oldukça ilginçtir.²⁸⁸

“Cumhuriyette Demir Yolları

İzmir için ve Erzurum için kıymetli olan Sivas Şimendiferleri bizim kapımızdadır. Sıra şimendiferleri içindeki istikbalin güler yüz göstereceğinden eminiz. Fakat bu gün Sivas şimendiferlerinin milletin bir seneden beri sıkıntı içinde bırakan bir kâbus olmadığını anlıyoruz. Aklımız ermeğe başladığı günden beri memleketin asgari olarak Rumeli hududunu Anadolu hududuna bağlayan bir şimendiferin hasretiyle tutuştuğunu anlıyoruz. Şimdi şimendifer geçmeye başlayan toprakların altında İstanbullu, Sivashlı ve Vanlı yüz binlerce Türkün kemikleri yatıyor. Bu kadar insan memleketinin hesapsız cephanesi ve ekme taşıyan kağnıları peşinde gömülmüştür. İstiklal mücadelesi esnasında B.M. Meclisinin kurulmasına karşı şahlanan padişahın ifradatını uzaklaştırmaya yarıyan başlıca vasıta Konya-Afyon, Eskişehir-Ankara gibi elimizde kalan beş altı yüz kilo metrelik demir yollarıdır. Yani bu kadarcık hat, istiklal mücadelesinin kazanılmasına yardım etmiştir. Devlet ve büyük ordu teşkili kararının büyük hummalarıyla sarsılan İnönü günlerini millete nasfetti. Eğer Ankara-Erzurum demiryolu mevcut olsaydı Avrupa'nın Sakarya seferine girmesi şüpheli oluyordu. Sakarya mücadelesi esnasında mütemadiyen düşüncemizi iğneleyen tehlike büsbütün boş ve açık kalan Konya şimendiferinin tahrip olunması ihtimali idi. Dost hudutlardan sipere selam getiren kağnıları altı ay beklemiştiler. Diyarbakır'dan, Van'dan, Erzurum'dan bir insan kafilesinin veya öküz arabasının Akşehir'e kaç günde geldiğini tasavvur edelim. Tabidir ki

²⁸⁶ Doğuş, 29 Ekim 1933, sayı: 1, s.2

²⁸⁷ Doğuş, 1 Aralık 1934, sayı: 14.

²⁸⁸ Doğuş, 1 Aralık 1934, sayı: 14.

İzmir'in servet ve emniyetinin her tehlikeden azade olunmasının başlıca vasıtası Sivaslının 24 saat sonra müdafaa edecek bir imkâna malik bulunmasıyla meydana çıkabilir. On seneden beri ilerliyoruz. Ancak, Sivas'a geldik; hudutlarımıza varmak için daha bir o kadar yürümeye mecburuz. Yol mahrumiyeti milletin asırlardan beri en köklü derdidir. Büyük Millet Meclisi'nin ilk günden beri meşgul olduğu bir ihtiyaçtır.

Ankara'da kurulan milli devlet sultandan sonra bile iktisat ve siyaset sahasında derhal istifade edeceği kudretin şimendifer yollarda bağlı olan vatan akşamından ibaret olduğunu gördü. Milli mücadelenin silah sahası hitam bulduktan sonra daha sulh olmadan evvel B.M Meclisi hükümeti oldukça geniş miktarda şimendifer hattı elde edilmek için (Çesler) mukavelesini yaptı. Milli devlet için şimendifer ihtiyacı milli vahdet, milli müdafaa ve milli siyaset meselesi asırların hülasası ola milli istiklalin muhafazası meselesidir. Demek oluyor ki; milli varlık ve milli vahdet meselesi haline gelen şimendifer ihtiyacı bugün bir tehlikenin meydana görülmemesi onun tard edilmemesi teşvik etmez. Sivas'a gelmek için ihtiyaç edilen masraf ne sıkıntılara katlanmakla beraber on sene geçti.

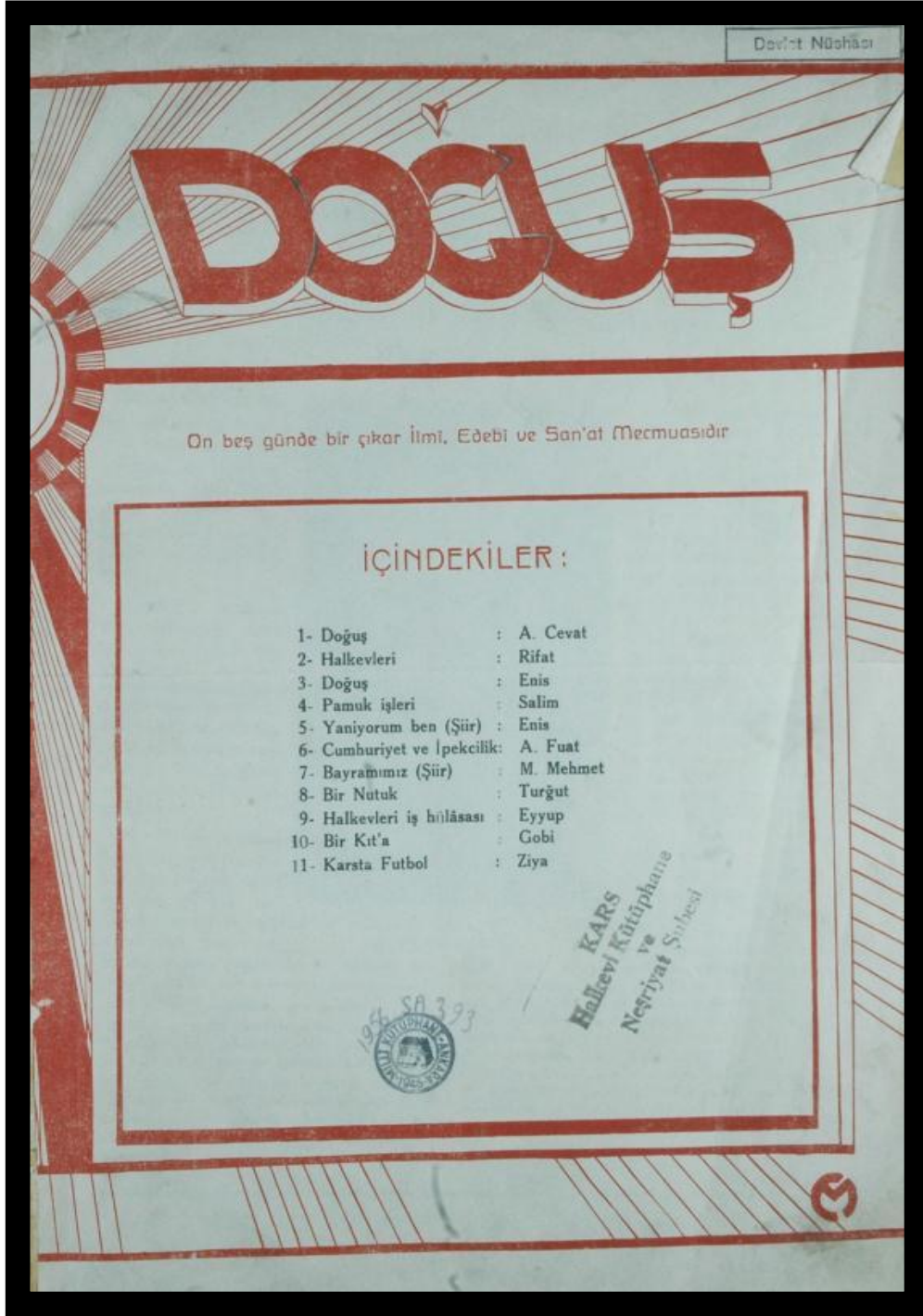
Türkiye'de ilk şimendifer inşaatı 1860'ta başlamıştır. 1920'de Büyük Millet Meclisi dar hatlarla beraber cem'an 4000 km' ye yakın demiryolu buldu. Demek ki 60 senede bu memleket vasatı her sene 66 km demiryolu elde etmiştir. Hepsi ecnebi malı hiçbiri milli ihtiyaç noktai nazarından yapılmamış. 920'den bugüne kadar vücuda getirilen hatlar 1800 km' dir, senede 180 km yol yapılmıştır. Sivas hatlarının ecnebi sermayesi ile yapılması imkânını görmüyoruz. Fakat yapışık hat ile birlikte Sivas-Erzurum hattı yerli sermaye ile milli bir inşaat grubu tarafından yapılmaktadır. Gerçi Sivas hattı; harbi umumiden evvel Reji general namında Fransız şirketine verilmiştir Lozan muahedesine göre aynı inşaat şirketle tekrar görülmedi. Fransız bundan sonra biz Sivas hattını(Svit) namı verilen bir Belçika şirketine verdik. Bu şirket ağır faiz ve komisyonculuk karını ve Avrupa'nın zengin memleketleriyle temas sühuletlerine rağmen para bulamadı ve mukavelesi fesh edildi. Ulu kışla ve Balıkesir hatları Alman grubu ile kararlaştırılmış bu şirket işlerine muntazaman devam etmiş. Bu iş bizim bugün tatbikatta olan şimendifer programımızın altıda birinden biraz fazladır. Bizim nafia işlerinde tahsis edilen paranın aşağı

yukarı 30.000.000 liradır. Bu yeni yapılan hatlar Türk işçiliğinin Tür fenninin çetin ve muzaffer bir imtihanıdır. Mühendislerimize ve bütün işçilerimize vatan müteşekkirdir. İşte on senede Cumhuriyetin verdiği muazzatın imtihanı budur. Şimendifer şebekemizin Sivas'a varması münasebetiyle bu sahada elde edilen parlak muvaffakiyet milletin yüksek idrak ve kabiliyetinin şayanı takdir mesaisinin eseridir. Telat''

Dergide, birçok defa ya beğenilen yazılar aynen alınarak yazılmış ya da bizzat dışarıdan yazı yazarlar olmuştur. Hatta Rusçadan çevrilen yazıların neşredildiği görülmektedir.²⁸⁹ Destanlar, hikâyeler, şiirler, bilmeceler, şair ve yazarlar hakkında bilgi, yayınlayan derginin yaşayan kültür varlıklarını canlı tuttuğu görülmektedir. Tarihi açıdan da özellikle Kars'ın yakın tarihi, inkılaplar, Erzurum'un kurtuluşu, Ardahan'ın kurtuluşu gibi yazılar ile nitelikli bir tarih bilinci oluşturulmuştur.²⁹⁰

²⁸⁹ **Doğuş**, Ocak1940, sayı: 8-(49)

²⁹⁰ **Doğuş**, Nisan 1940, sayı:11-(52)

3. Kars Eli Dergisi

Kars Halkevi'nin çıkarmış olduğu ikinci süreli yayındır. Mayıs 1964 ten 1974 yılına kadar çıkarılan dergi toplam 120 sayı çıkarılmıştır. Bölgenin zengin yöre kültürünü yansıtan, edebiyat, tarih, kültür, sanat, açısından her türlü yazıyı içeren bir dergidir. Derginin ilk sayısı siyah beyaz hurufat dizgiyle, üçüncü hamur kâğıda 16-24cm boyutlarında hazırlanarak Bugün matbaasında basıldı, ancak İkinci sayısından itibaren Özkent matbaasından çıkarılmaktadır.²⁹¹ Mayıs 1974'den sonra derginin Halkevleri Kültür Vakfı Basımevinde basılacağı duyurulmaktadır.²⁹² Derginin ilk sayfası resimlidir ve bu sayfada genellikle Kars'a ait fotoğraf ve tarihi eserlerin çizimini, Atatürk, Kazım Karabekir Paşa gibi Türk büyüklerinin resimlerini, görmekteyiz.²⁹³

Derginin çıkarılma amacı şudur: *“böylece ilimizin gerek milli eğitim toplumu mensupları gerekse münevver çevrelerinde çoktan beri şiddetle ihtiyaç duyulan bu dergiyi çıkarmanın sonsuz sevinç ve bahtiyarlığı içindeyiz. Bu dergi halka inmek isteyen münevverlerimiz için mühim bir araç olacaktır. Aydın çevre ile halk arasında bir köprü ödevi yapacak olan Kars Eli dergisini yayın hayatına çıkarıyoruz.”*²⁹⁴

Kars Eli Dergisi ilk çıktığı zaman hangi alanlarda yararlı olacağını ise şöyle vurguluyordu:

*Bu dergi yazı ailesini teşkil eden çeşitli mesleklere sahip yetkili kalemlerden her seviyedeki vatandaşa eğitim ve öğretim fikir, sanat, edebiyat, hukuk, sağlık hayvancılık ve tarım sahalarında bilgiler taşıyacaktır.”*²⁹⁵

²⁹¹ Metin Turan , *“Kars Halkevi Dergilerinden Kars Eli'nde Halkbilimle İlgili Yazılar”*, **Kebikeç**, Mayıs 1996, sayı 3, s.199-200.

²⁹² *“Vakıf kendi basımevini Nisan 1974 den itibaren işletmeye başlamıştır. Doğal olarak ilk baskısını Halkevleri Genel Merkezi'nin Halkevi Dergisiyle yapmıştır.”* **Kars Eli**, Mayıs 1974, sayı: 117.

²⁹³ *“Bu sayıda Cumhurbaşkanı Karşılı Halkevcilerle Anı'da”* alt yazılı resim verilmiştir” **Kars Eli**, Mayıs 1971, sayı:82 *“Kars'ta Yeni Cami”* alt yazısıyla merkez camisinin resmi verilmektedir.” **Kars Eli**, Eylül 1969.

²⁹⁴ **Kars Eli**, Mayıs 1964,sayı: 1, s.1.

²⁹⁵ **Kars Eli**, Ağustos 1971, sayı: 85, s. 1.

Kars Eli dergisi iki yıl sürekli çıktı. Halkevi'nin aylık kültür dergisi olarak çıkan bu derginin sahibi Halkevi Başkanı Dr. Budak Demiral idi ve Demiral 1966 yılında derginin yirmi dördüncü sayısını çıkarabilmekten oldukça mutluydu ve bunu okuyucuları ile şöyle paylaşıyordu:

“Amacımız ve davamız Atatürk yolu olduktan sonra kolaylıkları düşünüyoruz. Öyle ya onun ilkelerinin ışığı yolumuzu o kadar aydınlatmış ki bizlere bu yolda yürümekten başka hiçbir iş kalmamış.”

Derginin daimi yazar kadrosu da şöyle verilmiştir;

Hasan Kartarı (halk eğitim müdürü), Z. Mahir Baranseli (Mes'ul müdür), Şemsi Kurtbay, Yüksel Turhal, Hacı Zergeroğlu (daha sonra müze müdürü), Hüseyin Sert, Şaban Buzağıcıoğlu, Celal Aras, Mehmet Uyanık, Hamza Mızrak, İlhami Ergün, Sadık Müftai, Yalçın Akif Özkaya, Timuçin Yeniaras, Akay Beşmart, Orhan Yalın.²⁹⁶ Kars elinin mesul müdürlüğünü üçüncü sayıdan itibaren Halk Eğitim Merkezi Müdürü Hasan Kartarı üstlenmiştir.²⁹⁷

Kars Eli sekizinci yıla girerken artık mesul müdürü değişmiş Mustafa Turan olmuştu. Derginin yayın hayatının sonuna kadar da Mustafa Bey mesul müdürlüğü yapmıştır. Dr. Beşir Doster derginin sekiz yıl aralıksız çıkarılmasıyla ilgili yazdığı yazıda *“hiç kukusuz bu uzun ömürlülükte dergi çıkarılanların azmi kadar, derginin her geçen gün Kars'ta ve Türkiye çapında gördüğü ilgiyi de hesaba katmak gerekir.”*²⁹⁸ şeklinde ki tespitini görmekteyiz.

Derginin çıkarılmasında okuyucuların ve Halkevleri Genel Merkezi'nin maddi ve manevi desteği de belirtilmektedir.²⁹⁹ Aylık ve düzenli olarak çıkarılan Kars Eli'nin bazı sayıları ise özel sayı olarak çıkarıldı. Selçuklu Fethi, İğdır'ın Kurtuluşu, Zerger Mahir Baranseli anısına çıkarılan beş sayı bunlardan bazılarıdır.³⁰⁰ Ayrıca tamamen Atatürk'e özel bir sayı çıkarılmıştır. İçinde ki yazıların başlıkları şunlardır: Atatürkçülük,

²⁹⁶ Kars Eli, Mayıs 1964, sayı: 1, s.1.

²⁹⁷ Turan, “Kars Halkevi dergilerinden Kars elinde Halkbilimle İlgili Yazılar”, s. 200.

²⁹⁸ Kars Eli, Ağustos 1971, sayı: 85, s. 1.

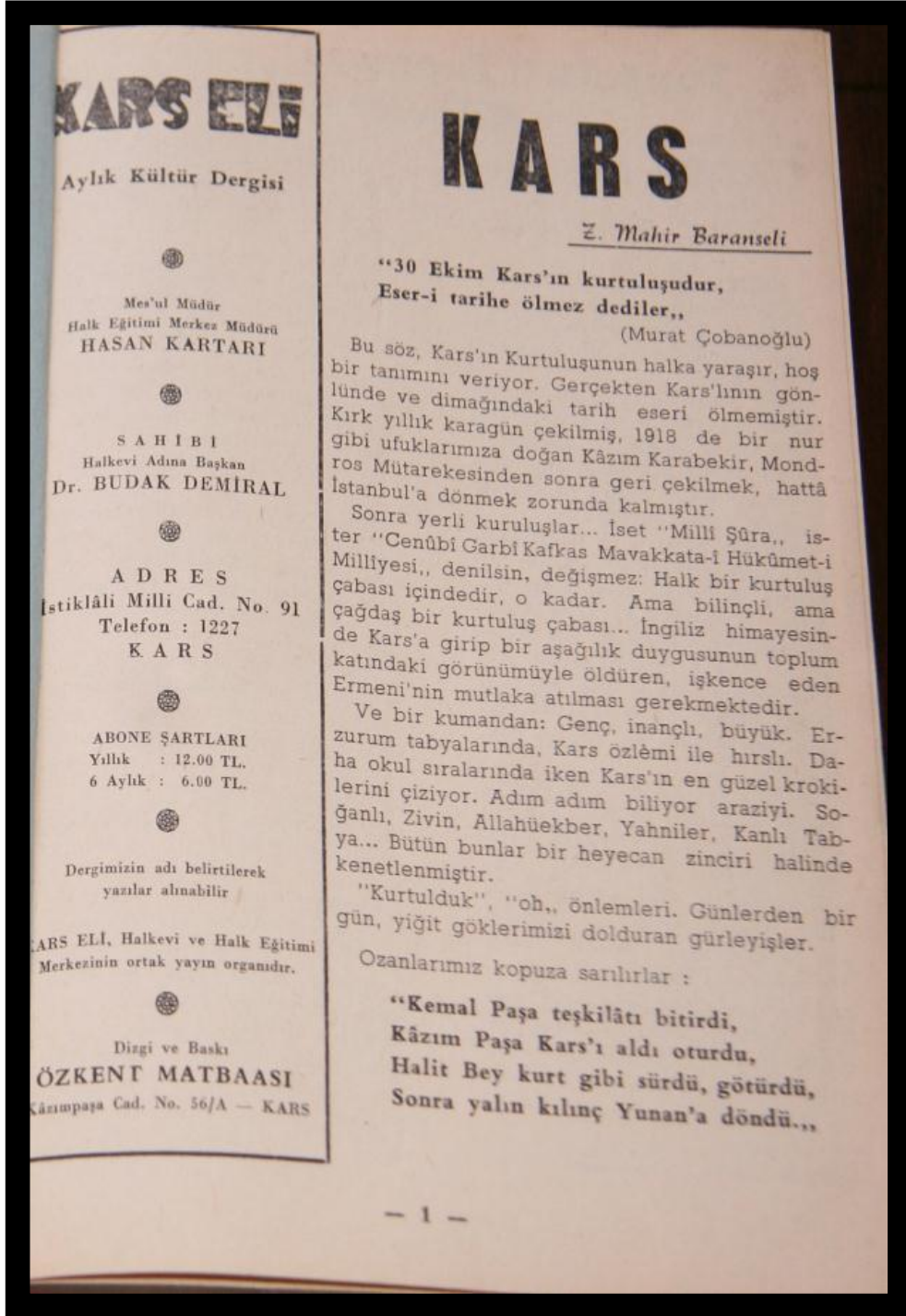
²⁹⁹ Kars Eli, Temmuz 1966, sayı: 24, s.1.

³⁰⁰ Turan, “ Kars Halkevi dergilerinden Kars Elin'de Halkbilimle İlgili Yazılar”, s.201.

Asker Atatürk, Tarihte Atatürk.³⁰¹ Kars Eli dergisinde Atatürk'le ilgili birçok yazı görmek mümkündür. Kasım 1971'de Atatürk'ün ölümünün 33. yıldönümü nedeniyle özel bir yazı, şiir ve Atatürk haftası yarışması yapılmış kompozisyon ve şiirde ilk üçe girenlere ödüller verilmiştir.³⁰² Kars eli dergisi iş bankası ve yapı kredi reklamlarını son sayfada vermiştir.

³⁰¹ **Kars Eli**, Kasım 1967, sayı: 40.

³⁰² **Kars Eli**, Kasım 1971, sayı 88.

3. Yeşil Yuva Dergisi (Ardahan)

Yeşil Yuva Dergisi Artvin’de Numune Mektebi Müdürü Ali Rıza Bey tarafından 1 Ağustos 1338 (1922) yılında çıkarılan resimli mecmuadır. “*Ayda Bir defa neşr olunur ilmi, edebi, bilhassa terbiyevi mecmua*” olarak kendisini tanımlayan dergi Trabzon’da Türk matbaasında bastırılmaktadır. Nüshası 5,5 guruş Abonesi her yerde 100 guruşdur. Bu mecmuanın imtiyaz sahibi ve mesul müdürü Ali Rıza Bey bu derginin bölgede Rus çarlığının zulmü altında yıllarca yaşayan halka millet, milliyet ve şahsiyet kavramlarının anlatılması özellikle çocukların eğitilmesi için çıkarıldığını söylemektedir.³⁰³ Yeşil Yuva’nın ilk sayısındaki yazı başlıkları ve yazarları şöyledir: Maksadımız (Heyet-i Tahririye), Fakir Mektepli (Ahmet Tefvik), Genç Nefer (Ahmet Hamdi) Küçük Bir Yardım (Ferit), Çocuk İle Kuş (Hüseyin Ulvi), Elma Taksimi (Cemal), Tedkikat-ı Mahalliye (A.Rıza), Liva Havadisleri ve Bilmece. 10 sayfa Osmanlıca olarak çıkarılan dergi resimlidir.³⁰⁴

Bu derginin birinci ve ikinci sayısı Artvin’de 3,4,5,6, ve 7. sayısı Ardahan’da daha sonraki sayıları da Muğla’da çıkarılmıştır.³⁰⁵ Derginin bu üç şehirde çıkarılmasının nedeni Ali Rıza Beyin tayininin bu illere çıkmasıdır. Böylece gittiği yerlerde dergiyi kesintiye uğratmadan çıkarmıştır. Ali Rıza Bey Ardahan Livası Tedrisat-ı İbtidaiye Müfettişliğine tayin edilince mecmuanın burada neşr edileceği okuyucularına duyurulmuştur.³⁰⁶ Ardahan’a geçtikten sonra Millet Bahçesi karşısında daire-i mahsusa da çıkarılan dergi, yine Trabzon’da Türk matbaasında basılmıştır. Nüshası 7,5 kuruş olmuş Aboneliği 100 kuruş olarak devam etmiştir.³⁰⁷

Yeşil Yuva’nın üçüncü sayısının yazı başlıkları ve yazarları şunlardır: Arz-ı Mahsusa ve Veda (Yeşil Yuva), Zafer Günleri ve Mektepler

³⁰³ **Yeşil Yuva**, 1 Ağustos 1338(1922) , Sene 1, sayı:1; Ömer Sami Coşar, **Milli Mücadele Basını**, İstanbul 1964, s.302.

³⁰⁴ **Yeşil Yuva**, 1 Ağustos 1338(1922) , Sene 1, Sayı:1.

³⁰⁵ “*Yeşil yuva dergisi bu sayısında Muğla’da Ak Yol gazetesinin çıkarılacağını il genel meclisinin kararıyla matbaa kurulduğu da açıklamıştır.*” **Yeşil Yuva**, 1 Teşrin-i Evvel 1341(1925), Sene 1, Sayı: 27.

³⁰⁶ **Yeşil Yuva**, 1 Teşrin-i Evvel 1338(1922), Sene 1, sayı:3.

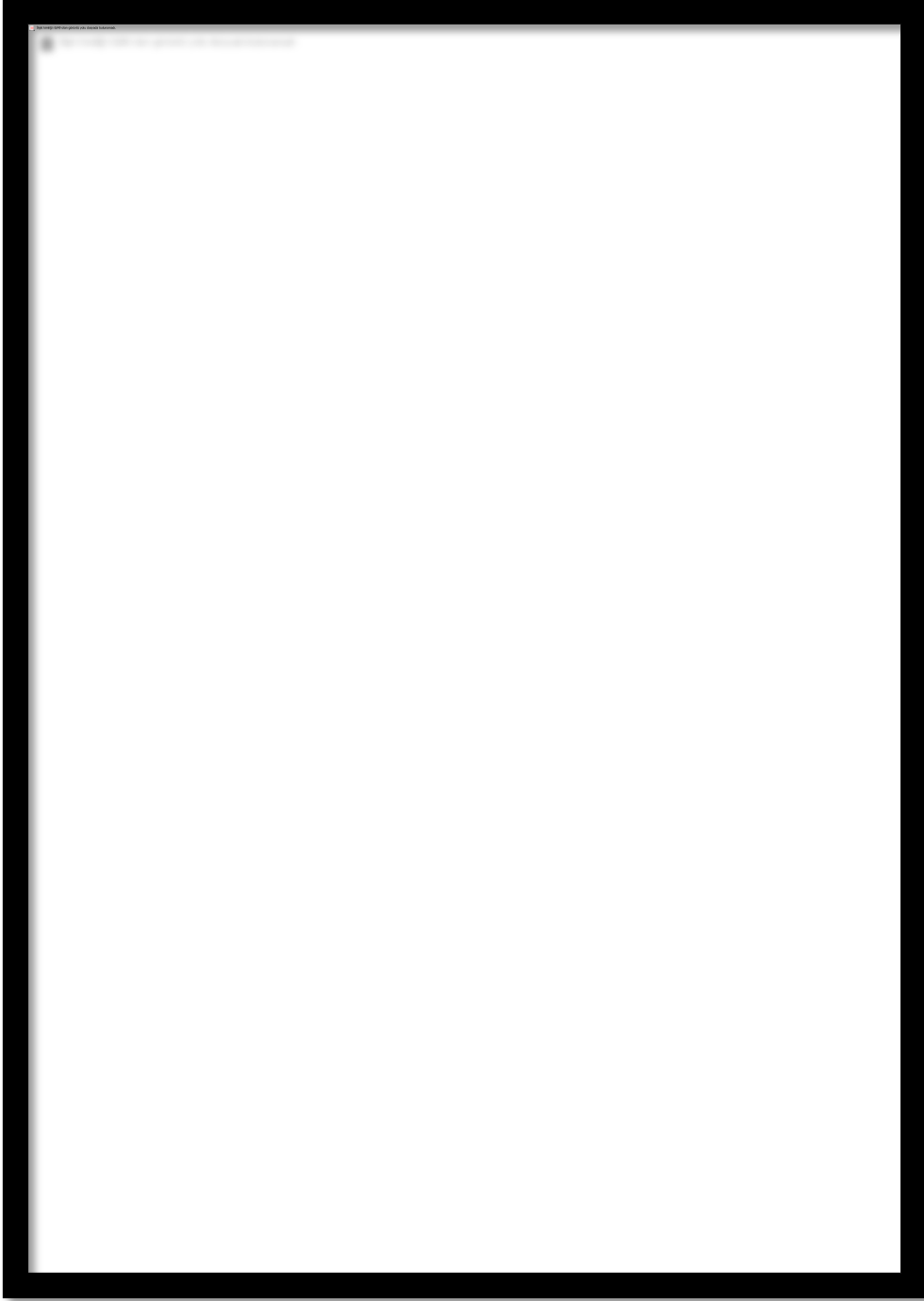
³⁰⁷ **Yeşil Yuva**, 1 Teşrin-i Evvel 1338(1922), Sene 1, sayı:3.

(Hafız'ülrahman Raşid), Çocuklar Ordusu Marşı (Kazım Karabekir), Küçük Kuşlar (Ali Rıza), Kedi (Tevfik), Bebeğe Ders (Sabri Cemil), Küçük Parmaklar (Niyazi), Kalem (Ali Ulvi), Muallim ve Muallimelere (Ali Rıza), Koyun (Mehmet Sabri), Evliye-i Selase Haberleri, Müsabaka ve Mükâfatlar.³⁰⁸

Yeşil Yuva Dergisi Şubat 1338 den itibaren Muğla'ya taşınmış ve bu tarihten itibaren orada çıkarılmaya devam etmiştir. Derginin sahib-i imtiyaz-ı ve mesul müdürü yine Ali Rıza beydir. Muğla'da Saburhane'de ki Muallimler birliği binasında daire-i mahsusada derginin işleri yürütülmektedir. Vilayet Matbaasında basılmaktadır. Yeşil Yuva Dergisinin 27. sayısına kadar ulaşılmıştır.³⁰⁹

³⁰⁸ **Yeşil Yuva**, 1 Teşrin-i Evvel 1338(1922), Sene 1, sayı:3.

³⁰⁹ **Yeşil Yuva**, 15 Haziran 1341(1341), Sene 4, Sayı:21

4. Ümit Dergisi

Ümit Dergisi yine öğretmenler tarafından kaleme alınmış bir dergidir. Ümit dergisi 1959 yılının Mart ayında yayın hayatına girmiştir. Derginin sol üst tarafında Mustafa Kemal Atatürk'ün “*Hiçbir zaman hatırlınızdan çıkmasın ki Cumhuriyet, sizden (fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür) nesiller ister*” ve sağ üst tarafında ise “*Muallimler Ordularımızın ihraz ettiği zafer, sizin Ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hâlbuki zaferi, siz ihraz ve idame edeceksiniz.*” Vecizesi bulunmaktadır.

Gazetenin ilk sayısında “*Çıkarken*” başlığı altında neden çıkarıldığını ve hangi ihtiyaçtan doğduğunu şöyle ifade etmektedir:³¹⁰

“Kars, hem birçok kültürlerle temasa gelmiş olması, hem de Öğretmen ve okul mevcudu yönünden en aydın vilayetlerimizden biridir.

Böyle bir muhitte, bir meslek ve fikir dergisinin, devamlı olarak çıkarılamamış olması mühim bir eksikliklerdir. Kars öğretmenler Derneği ÜMİT’le bu boşluğu doldurmak karar ve azmindedir.

Ne yazık ki çalışmamız sırasında bizimde birkaç büyük gazete ve derginin dışında dergi ve gazetelerin yayınlarının da süreklilik olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle de gazete ve dergileri takip etmek zor olmuştur. Ümit dergisi çıktığı döneme rastgelen eğitimle ilgili haberlere daha çok yer vermiştir. Bunlardan birisi Namık Kemal İlkokulunun açılışıdır. Bu okul Gazi İlkokulundan öğrenci sevk edilerek eğitime başlamıştır. Okul beş derslikli olarak Bülbül mahallesinde yaptırılmıştır.³¹¹

Bütün yazılarını eğitimle ilgili olarak veren Ümit dergisinde diğer mesleki dergi ve gazeteler gibi fazla uzun ömürlü olamamıştır. Bu nedenle araştırmamız sırasında bir sayısına ulaşabildik.

Derginin elimizdeki nüshasındaki diğer yazı başlıkları ise şöyledir:³¹² Askerden Dönen Öğretmenlerin Terfii Sağlandı, Meslek Çalışmaları, İki Milli Eğitim Şurası ve İlkokul Müfredat Programı, İlkokul Öğretmenleri ile ilgili 7135 Sayılı Kanununun Tatbikatı, Taassup, 4. Kazamız. Susuz da 1.4.1959 günü büyük bir törenle hizmete girdi, Kars’ın İlk Kurtuluşu, Ata’dan, Yurda Sesleniş, Öğretmenin Milli Kültür Araştırmalarındaki

³¹⁰ Ümit Dergisi, Mart 1959, Sayı: 1.

³¹¹ Ümit Dergisi, Mart 1959, Sayı: 1.

³¹² Ümit Dergisi, Mart 1959, Sayı: 1.

Değeri, Ani Yolunda, Kars'ta Tarihi Eserler, Okul ve Cami gibi başlıklarla ilgili yazılar yazılmıştır. Ümit Dergisi'nin eklerde vermiş olduğumuz Kars ili Milli Eğitimini 1958-59 yılında hangi durumda olduğunu anlatan tablosunun Konu ile ilgilenenler açısından önemli olduğu kanaatindeyiz.³¹³

Dergide önemli gördüğümüz diğer unsur ise yazar Fahrettin Kırzioğlu'nun "*Kars'ta Tarihi Eserler*" başlıklı yazısıdır. Fahrettin Bey'in Kars basın hayatına, tarihine ve kültürüne katkılarını anlatabilmemiz için bile büyük bir olgunluğa erişmemiz gerektiğini düşünüyoruz. Onun yolunu izleyerek birçok çalışmaya başladık. Çalışmalarımızda hep ilk kaynağımız oldu.³¹⁴ Neredeyse Bütün gazete ve dergilerde yazılarını görmek mümkündür.

³¹³ Ümit Dergisi, Mart 1959, Sayı: 1.

³¹⁴ Ümit Dergisi, Mart 1959, Sayı: 1.

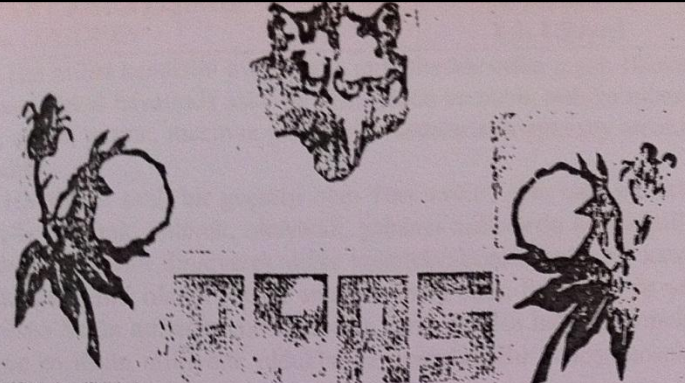

5. Aras Dergisi

Aras dergisi 30 Ekim 1950 Tarihinde Ramiz Özler, Turgut Sungar, Ahmet Karaca, Cafer Eroğlu, tarafından Iğdır'da çıkarılmıştır. Teksir makinesinde basılan dergi 15 günde bir çıkarılmaktadır. Dergi şiir ve makale yayınlamaktadır. Sahibi Ramiz Özler Yazı işleri müdürü Turgut Sair Sungar'dır. Dergi yayınlanma amacını şöyle açıklamaktadır. "*Aras, şiir ve fikir dergisi çok mütevazı imkânlarıyla neşir hayatına katılıyor. Gayemiz Aras boyu gençlerinin şiir, hikâye gibi yazılarını basmak, yaymak, istidatlarını tanıtmaktır.*"³¹⁵ Derginin ilk sayısı ve 15 Ocak 1951 tarihli üçüncü sayısı bulunmaktadır. Bu sayılarında da şiir ve makalelerin olduğu görülmektedir.³¹⁶

³¹⁵ Aras Dergisi, 30 Ekim 1950, Sayı:1

³¹⁶ Hun, Iğdır Sevdası, Aras dergisi sayfa verilecek.

YAKIN DÖNEM

Yıl : 1
Sayı : 1
30/Eyl/1950

(ATATÜRK'ÜN ÜLKÜDEN GELİR)
Eğilim, Siyasal, Türkül gazete
Her ayın on beş ve otuzunda çıkar

Fiyatı : 50
İlanchen :
S.M.Çevre İktisat
İ.İ.İ.İ.

Ç I K A R Ş I N I

Aras-Şilir ve şilir dergisi-çok mütevazı imkânlarıyla ağır hayatını katılıyor.

Şilir, emiz ARAS boğa gençlerinin şilir, hikâye gibi edebî yapıtlarını bastırıyor, yayıyor; istidatları tanıtmaktadır.

Sayın okuyucularımız dergimizde gençlerimizin gelecek gerçekleri karşısındaki tutum ve düşüncelerini okuyup, anlayacaklardır.

Dergimizin uzun ömürlü olması, gelişip-güçlenmesi beğenilerimizle şükân alınca ve yardımlarına bağlıdır. Sayın okuyucularımızdan yörken yakınlığı, iğbisteralarını bekliyoruz.

Cafar ERGİLU

EN BÜYÜK KURBANINIZ

Turgut SUNGAR

29 Teğirini:vy 1 1923
Günün, toz pımbır renkde yaldızlıyan devrde, tahti bir galip Türkler gibi vatur bir eda ile doğuyor. Bu devrde ne kadar asil ne kadar başka tarafla bu başka devrde, vatanlı Türk tarihinde yeni bir devir başlıyor: HÜKRİYET.

Ey Tuna boyu, vatanlı at oynatan, yatan bağrını arasta serinleten Vatan kahramanları ruhuuz sad olsun. İğte kahramanlığınızın sembolü olan bu büyük bayramımızı biz çocuklarımız bütün heyecanımızla kutluyoruz.

Hazarlarımızda rahat uyuyan aziz şilirler. Her zerrebat, asil kumizle xaxax öğurdüğümüz bu birlik ülkenin yalınca, bekçileriyiz. Bu büyük günde, Vatan

akıyla tutuşan kaplırisizle büyük ATANIZIN ve sizlerin ruhlarının önünde hürmet ve saygıyla eğiliyoruz. Korkayınız! edilen bu asil boğalarınız yalnız yine sizlerin ulvi buzarlarımız karşısında eğili. Bu-ka zereh hiç bir kuvvet karşısında eğilmezler. Kolumuzu bükemilirdir, kalbimizi koparabilirler, çantamızları bilirler fakat; imansızdan ayıramazlar, atagimisi söndürmezler bizim. Çünkü bizimni yorun: sizlerin yavaş atlarımızın ml seslerini, vatanlı yorun: yine sizlerin kahramanlık destanımız dinledik. Ne hatlu tarihlerdeki sizlerin isitelerinizle saygılarımızı söyledik.

Ey Vatan kahramanları önünde yort alan asil Türk Kadını! Kocamı, kurdüğünü, oğlumu, torunumu kaybetmiş de ağladın fakat bu kutlu günde gözlemlerin nemleniyor. İnkilapın sams isbirip karşısında dayanarak, acıyın karşısında gülsak yakışıyor. Döşü taşıktan masirilmiş oamızın çökmesin hiç bir kuvvet karşısında.

Uyu yorinde rahat uyu Büyük ATAM emret ettisin bu Vatan kalbimizdir. Onu en subarek bir varlık olarak tanıyoruz. Ruhun macazap olmasın ne bu toprakları yabancı bir çamaşır çiyincecek, ne de Ulu Sıvayınız yort imanyacaktır. Çünkü en büyük silahımız: İmanımızdır.

Ne hatlu bizlerdeki bu büyük ve ulvi bayramımızı bütün Vatandaşlarla bütün kalbimizle kutluyoruz. Bayramınız Kutlu ve vatlu olsun.

6. Kars Kalesi Dergisi

Kars Kalesi Dergisi, Karslı Kalkındırma Derneği tarafından aylık çıkarılan bir dergidir. Derginin sahibi dernek adına genel başkan Atilla Akman'dır. Yazı işlerini fiilen idare eden mesul müdürü Nihat Mete olup, derginin yöneticiliğini ise Muhsin Akdeniz ve Sebahattin Doğru, derginin kapak kompozisyonunu Mürsel Köse yapmaktadır. Derginin basıldığı yer Yargıçoğlu matbaası Ankara olarak belirtilmiştirtir. Reklamlara yer veren derginin ilk sayısı 25 Nisan 1964 tarihinde çıkmıştirtir. Derginin elimizde olan bu tek nüshasında neden çıktığı hakkında açıklama yapılmıştı ve Kars'ın beş kültür derneği tanıtılmıştirtir.³¹⁷

³¹⁷ **Kars Kalesi Dergisi**, 25 Nisan 1964, Sayı: 1.

18 MAYIS 1964

Devlet Nüshası

Kars Kalesi

25 NISAN 1964

SAYI : 1

Sahibi :

Karsı Kalkındırma

Derneği adına :

Genel Başkan

ATILLA AKMAN

Yazı işlerini Fülen

idare eden

Me'sul Müdür :

NIHAT METE

Yöneticisi :

**MUHSİN AKDENİZ
SELAHATTİN DOĞRU**

Kapak Kompozisyonu :

MURSEL KÖSE

Basıldığı yer :

Yargıçoğlu Matbaası
Ankara

Sayın Okurlarımız, Sayın Hemşehrilerimiz...
25 Nisan 1918 de, bundan 46 yıl önce doğduğumuz topraklar, içüğümüz sular, nefes aldığımız havalar düşman istilasından bahraman KARS'ının kahramanca direnişi ile kurtulmuştu.

İnsanlar için var oluş, var oluşu idâme ve başkalarına kabul ettirmek mühim ve zordur.

Milletler için var oluş, var oluşu idâme ve başka milletlere kabul ettirmek ise daha mühim ve daha zordur.

Zira insanlar fâni, milletler ebedidir.

Milletler tarihi göstermiştir ki, bir millet ne kadar büyük, ne kadar kuvvetli olursa düşmanı da o kadar çok ve o kadar kuvvetli olur.

İşte büyük ve kuvvetli TÜRK MİLLETİ, bekâsı için datma büyük-lük ve kuvvetlilik vasıflarını sinesinde toplamış, varlığını bütün dünya milletlerine kabul ettirmiştir.

Geçici olarak esaret altına düşmesi ona hiçbirşey kaybettirmemiş, bilâkis düşmanlarının maddî gücüne rağmen, mânen daha da kuvvetlenmiş ve esareten kurtulmasını bildirmiştir.

Bugün için bu dayanılmaz ve yenilmez millet olma gücümüzü, muasır medeniyetin maddî seviyesine ulaştırmak ve takviye etmek sureti ile kuvvetlendirmek zorundayız.

Bu meyanda her fert, her cemiyet, üzerine düşen vazifeyi yaparsa meslele kendiliğinden hal olur.

Dün atalarımız Kars yaylasında at koşturur. Kars Kalesinden düşman üstüne «ALLAH ALLAH» nidâları ile hücum ederlerdi.

Bugün aynı hasletler benliğimizde yaşarken, kendimizi devre göce takviye etmemiz gerekiyor.

Millet olarak, cemiyet olarak, fert olarak iktisadî ve içtimal yapımızı kuvvetlendirmek, muasır milletlere parmak sırtmalıyız.

Bu fikirlerin ışığı altında üzerine düşen vazifeleri ifaya çalışan derneğimiz tüzüğünde de gösterildiği gibi, «1 — Kars'ın iktisadî ve içtimal kalkınmasını temin etmekte, dernek bu gayeyi savunmak için kitap, dergi, broşür yayınlar ve her türlü teşebbüste bulunur. 2 — Kars'ın yüksek tahsil talebelerine her türlü maddî yardımlarda bulunur. Onları tahsillerine teşvik için imkânlar temin eder.»

Bu itibarla vazifemiz büyük ve zor. Vazifemizin büyüklüğü bize şevk veriyor. Vazifemizin zorluğunun cevabını ise büyük önder ATA-TÜRK'ün şu sözlerinde buluyoruz, «Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur.»

Evet, sayın okurlarımız, damarlarımızdaki asil kan bize, bugün de iferi bir ülke üzerinde yagayan, feri bir millet vasfını kazandıracaktır.

KARS'I KALKINDIRMA DERNEĞİ olarak tuzüğümüz muvacehesinde üzerimize düşen vazifeleri mevcut imkânlarımızla yapmaya çalışmaktayız.

Davamız büyük ve kutsaldır.

Bu küçük dergiyi siz okurlarımızla ve hemşehrilerimizle, nâciz benliğimizin bir parçası olarak, yine sizlere layık olmaya çalıştığımızı izpat etmek için sunar, aziz KARS'lılara nice mutlu günler dileriz.

Saygılarımızla.

KARSİ KALKINDIRMA DERNEĞİ

915.61605

7. Gökbörü Dergisi

Komünizmle Mücadele Derneği Gökbörü Dergisi 19 Mayıs 1965 yılında ilk nüshasını çıkarmıştır. Gökbörü başlığının altında milliyetçi dergi yazmaktadır. Derginin fiyatı 25 kuruştur. Komünizmle mücadele derneği Kars Şubesinin yayın organıdır. Haftada bir çıkarılan dergi dernek çalışmaları hakkında bilgi veren bir haberleşme organı olmakla beraber komünizm ve onun yıkıcı faaliyetlerine karşıda uyarıcı yazılar yayınlamıştır. Yazı ailesini dernek mensupları olarak bildiren dergi bugün matbaasında basılmaktadır. Mesul müdürü dernek adına Metin Ören'dir.³¹⁸

Derginin elimizde sadece iki nüshası mevcuttur. İlk nüshasındaki yazı başlıklarından bazıları şöyledir: *“Tanrı Türk’ü Korusun, Türk Çocuklarını Zehirlemek İstiyorlar, Yüce Bilge Kağanım (ŞİİR), Sol Cereyanın Kars’ta Kökleşmesi Mevzuu Bahis Olamaz.”*³¹⁹

Derginin 27 Mayıs 1965 tarihli nüshasında ise, *“Doğu Türkistan’da Rus İstilasası”* başlığı ile oldukça ilgi çeken bir yazı neşredilmiştir.

³¹⁸ **Gökbörü Dergisi**, 19 Mayıs 1965, sayı: 1.

³¹⁹ **Gökbörü Dergisi**, 19 Mayıs 1965, sayı: 1.

Yurduma kem göste bakan düşmansa Saldırıp hep birden kılıç çalsam. Yürbün arkadaş, vatan uğruna, Düyman la çarpıp şehit olalım.
Y. KÖMEK

GÖKBÖRÜ

Milliyetçi Dergi

19 Mayıs 1965

8 Temmuz 1965

321.905

Devlet Nübaası

19 Mayıs
1965
Çarşamba

TÜRK ALEMİNİN EN BÜYÜK DÜŞMANI KOMÜNİZLİKTİR HER GÖRÜDÜĞÜ YERDE EZİLMELİDİR.
Yıl : 1 Sayı : 1 K. ATATÜRK

BAŞYAZI

SEVGİLİ OKURLAR.

Komünizmle Mücadele Derneği Kars Şubemizin yayın organı olan Gök Börü elinizdeki ilk sayısı ile neşriyatına başlamış bulunuyor. Haftada bir çıkacak olan Gök Börü dernek çalışmalarına katkıda bulunanlar için bir haberleşme organı olmakla beraber, komünizm ve onun yıkıcı faaliyetlerine karşı da uyarıcı yazılar neşredebilir. Yazı ailesi, dernek mensupları ve bütün komünizm aleyhleridir.

Derneğimiz faaliyete resmen başlayalıberi büyük bir tasvib görmekte beraber bazı yerlerden kulağımıza şöyle sesler gelmektedir:

— Kars gibi bir şehirde böyle bir dernek açmaya ne lüzum var? Türk milleti zaten komünizminin düşmanıdır.

— Bu dernek saçmadır, gayelidir. Her taşın altında komünist arıyorlar. Türkiyede komünizm...

Sonu Sayfa 5 de

Türkiye Komünizmle Mücadele D. Genel Başkanlığına İlhan Egemen Darendelioğlu Seçildi

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneğinin ikinci büyük kurultayı 30 Nisan 1965 Cuma günü İzmir'de yapılmış olup, Genel Başkanlığa oybirliği ile İlhan E. Darendelioğlu seçilmiştir.

Yıllardanberi komünizmin âfetine karşı açmış olduğu amansız ve güçlü mücadeleleri ile temayüz etmiş olan ve milliyetçi "TOPRAK" dergisinin de sahibi bulunan sayın DERENDELIOĞLU'nun, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Genel Başkanlığına getirilmiş olması unvanı etkâr üzerinde çok olumlu bir etki ve memnuniyet yaratmıştır.

T.K.M.D. nin ikinci Büyük Kurultayı bu defa İzmirde Özel İktisadi ve Ticari İlimler Okulu salonunda toplanmış; çok samimi ve ahenkil bir hava içerisinde geç saatlere kadar devam etmiştir.

Bilindiği gibi, Komünizmle Mücadele Derneğinin ilk Genel Başkanlığını Eczacı

İlhan E. DARENDELIOĞLU
Yeni İdare Heyeti

- 1 Burhaneddin SEMERKANTLI,
2. Av İhsan KOLDOĞLU.
- 3 Eczacı Nejat Halil PALA
4. A. Gani ÇELİK
- 5 Galip ERDEM
- 6 Hayrani İLGAR
- 7 Hasan ORALTAY
- 8 Mehmet GEMAL

(Devamı sayfa 5 de)

19. Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı bütün Türk Ulusuna Kutlu ve Mutlu olsun.

TANRI TÜRKÜ KORUSUN...

OGUZ BOZKURT

Evet, yüce tanrı bütün Türk ulusunu ve tanrıyı inananları korusun. Yüz yıllar evvelini düşünüyorum şu anda; Kalbi Türklük için çarpan yüce Türk hakani Bilge Kağan tertemiz bir Türk ulusuna şöyle haykırıyordu «Türk oğuz beğleri budun, eşiding üze tengri basmasar, asra yir telin meser Tör bududilingin törüngin kim artatı udaçı erti. Türk budun ökün.» «Türk oğuz beğleri milleti iştin: Üst te gök çokmedikçe alt ta yer delinmedikçe Türk milleti ilini tö-

(sonu Sayfa 5 de)

8. Kars İli Dergisi

Kars İli Dergisi, Kars turizm ve tanıtma derneği tarafından ıldır-Hanak- Posof ilçelerinin kurtuluşunun 45. yıldönümü nedeniyle özel sayı olarak çıkarılmıştır. 15 Temmuz 1966 tarihinde çıkarılan dergi bu ilçeler hakkında bilgi vermektedir. Dergide ayrıca Kazım Karabekir Paşa'nın Ardahan ve Artvin'in kurtuluşu ile ilgili yazısı da bulunmaktadır.³²⁰

³²⁰ **Kars İli Dergisi**, 15 Temmuz 1966, Sayı:1.

1 5 Temmuz 1966

Devlet Nüshası

Kars Turizm ve Tanıtma Derneği Yayınları — Sayı : 5

KARS İLİ

I. SAYI : ÇILDIR - ARDAHAN - HANAK - POSOF İLÇELERİ

Kurtuluşu'nun 45. Yıldönümü Özel Sayısı

ÇILDIR - ARDAHAN - HANAK - POSOF İLÇELERİ

Anadolumuzun, suları Kür ve Aras ırmakları ile Hazar-Denizi'ne akan kesiminde bulunan Kars İli, M.Ö. 680 yıllarında SAKA (ISKİT) boylarının yerleşmesinden beri, en eski bir Türklük bölgesidir. 1953 te İstanbul'da basılan «Kars Tarihi» nde kaynak ve belgeleriyle anlatıldığı gibi, Eski-Oğuzlar denilen ve tarih-destanları olarak «Dede-Korkut Oğuznâmeleri» ni bize bırakan Horasan'dan gelme atalarımız Arsaklılar (Part-Türkmenler) çağında (M.Ö. 150 — M.S. 430) Kars bölgesi, Kafkaslar'dan Kızılören ile Küçülcap'a ve Hazar-Denizi'nden Kızılırmak'la Ceyhan başlarına değin yayılan «Oğuz-Elteri» nin başkentleri Hanlar-tahtı «Ağca-Kala (k)» ile «Sürmelü» nün bulunduğu yerdı. Horasan'dan gelme Arsaklı soyundan «Suren-Bahlav» kolundan Anak-Beğ oğlu Aziz-Greguvar/Dede-Korkut, 301-325 yılları arasında resmen Hazreti İsa dini'ni Oğuz-Elteri'nde yayarken, Kars'ın «Ağca-Kala, Sürmelü» şehirleri gibi kışlaqlarında ve «Arkuru-Yatan Alatağ/Ağrı dağ yaylaqlarında «kopuz» unu çalarak «Salvur-Kazan Han» sülâlesininin savaş gücüne iman ve heyecan katıyordu.

Sonradan Ortodoks-Bizans ile Ateşetapan-Sasanlılar, Oğuz-Elteri'ni aralarında paylaşıp, kendilerine benzetmeye çalıştılar. 645 te başlayan İslâm Fethi ile Sasanlı-İranlılar'ın yerine Araplar geçti ve Rum-Kayserliği denilen Bizanslılar, son olarak Ağrıdağ çevresi ve Gökçeöl'e değin yayıldılar. 16 Ağustos 1064 te Kars İli'ni Bizanslılar'dan fetheden Selçuklu Sultanı Alp-Arslan, Pasınlara değin ele geçirdiği bu kutlu topraklarda Müslüman-Türkeli'nin, şimdiki Türkiye'mizin temellerini de uğurlu ve güçlü eliyle sağlamca atmış oldu.

Yazı ile Ortodoks'luktan başka, «Çar» (Kayser) unvanını da alarak Bizans'a vâris olmak isteyen Moskoflar, bir yandan İstanbul'u ele geçirmeye çalışırken, bir yandan da, 1805 ten beri komşu olarak sokuldukları Türklüğün Kars-Kal'ası'nı alarak, İskenderun ile Basra-Körfezleri'ne, «açık ve ilik-denizlere» çıkmaya uğraştı, durdu. Bu yönden «Büyük-Ermenistan» ve «Eski-Gürcistan» hayallerini de yem olarak oltasına taktı. Kars İli'nin kuzeydeki dört ilçesi, işte bu iki hayalden ikincisine kapılan Gürcüler'in işgaline uğradı. Bunun acı hikâyesini ve Çıldır-Ardahan-Hanak ile Posof'un Kurtuluşu'nu anan şu sayımızı çıkarırken, bu kutlu topraklarımızda yatan Aziz-Şehidlerimize sonsuz şükranlarımızı sunarız.

«Kars Turizm ve Tanıtma Derneği»

9. Kars Dergisi

Kars Folklor ve Turizm Derneği yayın organı tarafından çıkarılmıştır. Dergi yılda bir defa çıkarılmaktadır. İlk sayısı Kars özel sayısı olarak çıkarılmıştır.³²¹ Adından da anlaşılacağı üzere Kars'la ilgili yazılar mevcuttur. Kars Folklor ve Turizm Derneği başkanı Kutlay Doğan'ın kaleme aldığı Kars'ın Kurtuluşu başta olmak üzere bunlardan bazıları şunlardır, Kars, Kars İçin, Kars'ın Kalesi, Kars'ta İslam Türk Eserleri, Halk Şairleri Üzerine, Tarihi Eserler, Dernek Haberleri. Bu derginin daha sonraki yıllarda tekrar çıkarılıp çıkarılmadığı konusunda bir bilgiye rastlayamadık.³²²

³²¹ **Kars Dergisi**, 26 Kasım 1968, Özel Sayı.

³²² **Kars Dergisi**, 26 Kasım 1968, Özel Sayı.

26 Kasım 1968 915.61605 Devlet Nüshası

 KARS

ÖZEL SAYI

KARS FOLKLOR VE TURİZM DERNEĞİ YAYIN ORGANIDIR — YILDA BİR ÇIKAR

KARS

Kars, il olarak Allahuekber Dağlarının Güney-Doğu yamaçlarına kurulmuştur. Karasal iklim özelliğini taşıyan Kars'ta kışlar uzun süreli ve soğuk geçer. Kar örtüsü kalkar kalkmaz her yanı yeşil bitki örtüsüne bürünür. Yaz ayları serin olmakla beraber ıgdır ovasında pamuk ve pirinç yetiştirilebiliyor.

İl'e verilen Kars adı, M.Ö. 130 yıllarında yaşamış olan Karsak Türklerinden kalmadır. Karsaklar, Bulgar Türklerinin Valentur boyunun bir oymağıdır. Bu gün Türkiye'de Kars ilimizden daha eski, Türkçe ad taşıyan şehrimiz yoktur. Anadolu'da bir çok köyler Kars adı ile anılmakla beraber Kars'ta da bir Kars kasabası mevcuttur.

TARİHİ :

İlk çağ tarihçilerinin Khorzena, (Khors) diya bahsettikleri Kars yöresi Urartu devrine geçmeden önce, M.Ö. IV. bin ve I. bin yıllarında sırası ile Hurrilerin, Hititlerin ve Friglerin yönetimi altında bulunmuştur. M.S. 640 yıllarında Araplar tarafından işgal edilen Kars, Müslümanlığı kabul etmiş ve X. yüzyılda ise bütün Haldi ülkesini alan Bizans kuvvetlerinin eline geçmiştir.

Orta Anadolu'dan geçip gelen bir çok kabilelerin istilalarına uğrayan Kent, 1064 yılında Selçuklu Sultanı Alparslan'ın kumandasındaki ordularının Anadolu'ya ilk girişleri ile tekrar Türk yönetimine geçmiştir. XIII. yüzyılda Moğolların hâkimiyetine geçen Kars daha sonra gine sırası ile Gürcü, Akkoyunlu ve Safevilerin idarelerine geçmiştir.

Birinci Selim — 1514 — zamanında Osmanlı topraklarına katılan Kars, 1828 ve 1855 den sonra 3 Mart 1878 Ayastefanos — Yeşilköy — ve 13 Temmuz 1878 Berlin Muahedeleri ile Çarlık Rusyasına verilmiş, 3 Mart 1968 de Çarlık Rusyası ile imzalanmış Brest — Litovsk antlaşması gereğince Anavatan'a kavuşmuştur.

Aradan sekiz ay gibi kısa bir zaman geçmeden tekrar 30 Ekim 1918 de imzalanan Mondros Mütarekesi ile İtilaf devletlerine bırakılan Serhat İli, son olarak 30 Ekim 1920 de Şark Cephesi Kumandanı Rahmetli Kâzım Karabekir Paşa kumandasındaki Türk Orduları tarafından kuşatılarak alınmış ve 3 Aralık 1920 de de T.B.M.M. si kararı ile Anavatan'a ilhak edilmiştir.

YÜZEY ŞEKLİ :

Kars'ın Kuzey kesimleri, nisbeten az engebeli yayladır. Volkanik tabanlı olan bu yayla kısmına Ardahan — Göle yaylası adı verilir.

İlin Güney kesimleri Aras vadisine ve vadideki ovalara dayanır. Bu ovaları Kuzeyden ve Güneyden dağlar kaplar. En önemli dağları Aras, Güneyindeki Aşağı-Dağ ve Pırlı Dağıdır. Ağrı Dağı Ağrı ilimizle sınır teşkil eder. Batıda Allahuekber, Kuzeyde Yalnızçam Dağları uzanır.

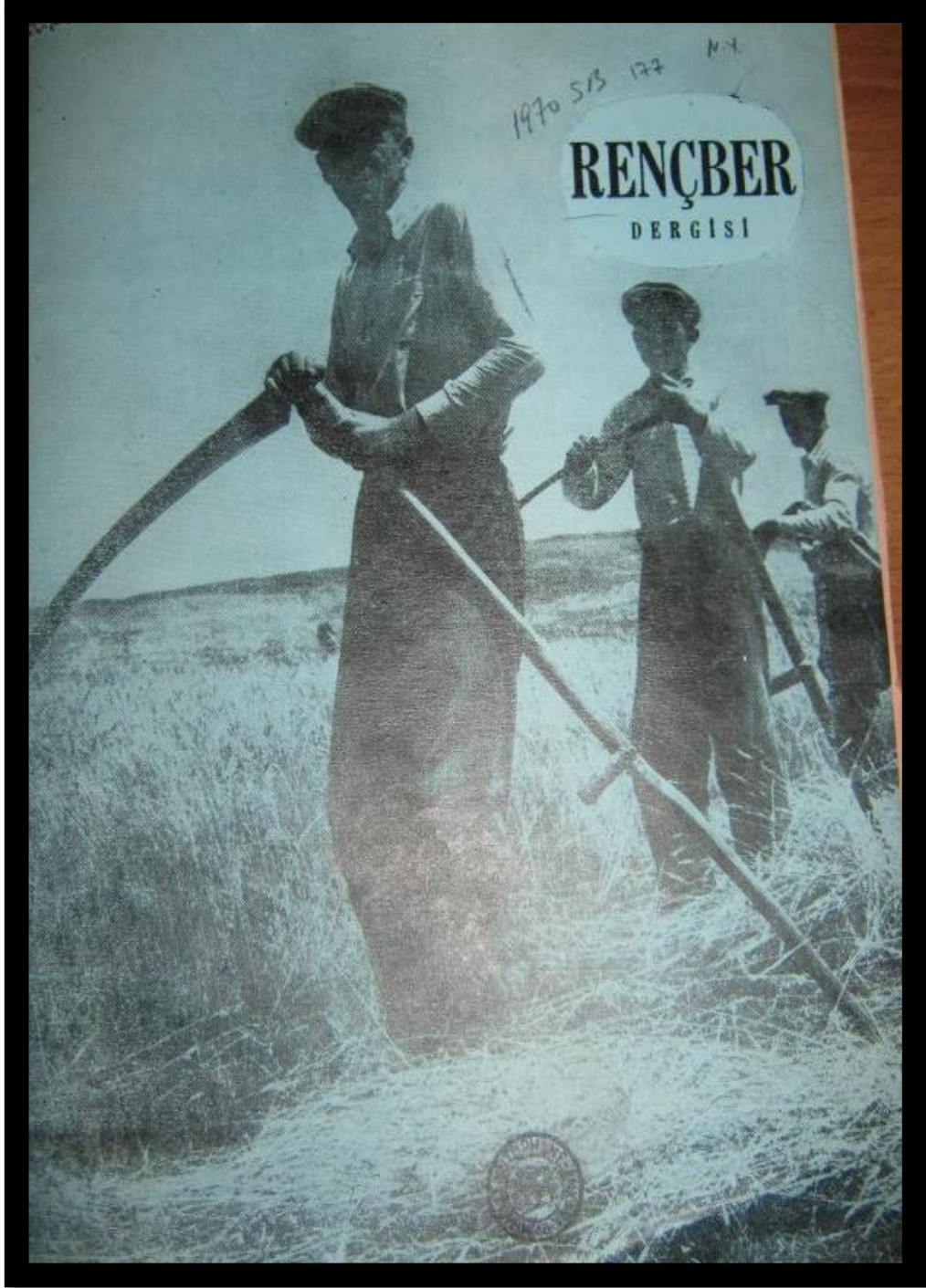

1

10. Rençber Dergisi

Rençber Dergisi Ardahan Ziraat Odasının yayın organı olarak neşir hayatına başlamıştır. Ayda bir çıkan derginin sahibi Ardahan Ziraat Odası adına Fevzi Yılmazdır. Derginin sorumlu yazı işleri müdürü Mehmet Çakmak olup neşriyat yöneticiliğini ise Reşat Işık yapmıştır. Derginin adresi Ardahan Ziraat Odası Başkanlığı olarak gösterilmiştir. Derginin Ankara ve İstanbul temsilcilikleri vardır. Fiyatı 300 kuruş olan Rençber Dergisinin altı aylık aboneliği 12 lira yıllık aboneliği 20 lira olarak belirlenmiştir. Dergi Şark Matbaasında basılmıştır.³²³

³²³ Rençber Dergisi'nin 1970 yılına ait tek nüshası Milli Kütüphanede bulunmaktadır. Elde ettiğimiz bu nüshanın ne yazık ki tarihi ve sayısı belli değildir.

SONUÇ

Cumhuriyet döneminde Kars Basını 1921 tarihinde Kazım Karabekir tarafından Sarıkamış'ta Kolordu Kumandanlığının bünyesinde çıkarılan Varlık Gazetesi ile başlatılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde bölgenin Rus hâkimiyetinde bulunduğu dönemde Ruslar tarafından Kars (Rusça) adlı bir gazete çıkarmaları ve Milli mücadelede Türklerin Batum'da çıkardıkları Saday-ı Millet Gazetesi basınının bu bölgede uzun bir geçmişi olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma uzun bir dönemi kapsadığı için gazete ve dergilerin sayısı hayli fazladır. Yerel basının süreklilik arz etmesi, gazete ve dergilerde çeşitliliğin artmasına ve yoğun bir şekilde devam etmesine sebep olmuştur. Uzun yıllar çıkmış olan gazete ve dergilere bunları çıkaranların özel arşivi olmasa bile kütüphanelerden veya özel arşivlerden ulaşmayı başardık. Ancak sadece birkaç sayı çıkan gazete ve dergilere, ya da tek sayı yayımlandığı için mevcut sayısı çeşitli nedenlerden dolayı herhangi bir özel kitaplık veya kütüphanede yer almayan gazetelere ulaşamadık.

Kars Basını için yapılan bu çalışmada 1921-1980 yılları arasında çıkmış olan bütün gazete ve dergiler periyodik olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Hatta bununla yetinilmemiş, bizzat nüshası bulunan gazete ve dergilerin ilk sayfalarının görüntüleri de kitap dâhiline alınmıştır.

Yaptığımız araştırma neticesinde Kars basınına iki kısma ayırmakta yerinde olacaktır. Birinci dönem 1921-1950 ve ikinci dönem 1950-1980 dönemi. Birinci dönemde Varlık gazetesi ile başlayan dönem ardından sırasıyla Yeşil Yuva dergisi, Kars Gazetesiyle, Halk Evinin çıkardığı Doğu Dergisi ve Kars Eli Dergisi ile devam etmiştir. Kars basını bu dört neşriyatı daha sonra sürekli çıkan 7-8 neşriyata çıkaracaktır. İkinci dönem ise 1950 yılından itibaren başlamıştır. Bu dönemde yayınlanan gazete ve dergilerin sayısında çoğalma olduğu görülmektedir. Kars, Iğdır, Sarıkamış ve Ardahan'da çıkmaya başlayan ve çoğu birer yaprakçık olan gazetelerle birlik de sayı giderek artacaktır.³²⁴ Bu küçük gazeteler dışında, 1952 yılında Kars gazetesiyle birlikte İkinci, Serhat gazeteleri de yayınlanmaya

³²⁴ M. Fahrettin KIRZIOĞLU, **Edebiyatımızda Kars**, İstanbul 1958, s.7.

başlamıştır.³²⁵ Kars'ta bu gazetelerle aynı tarihlerde yayınlanan gazetelerden biriside Hüryurt Gazetesidir. Eylül 1955 de çıkarılan gazetenin ardından Birlik gazetesi de çıkarılmıştır.³²⁶ Kars Demokrat gazetesi 6 Eylül 1955'teki nüshasında, Hüryurt ve Birlik gazetelerinin Kars Demokrat gazetesinin çıkışını kutlayan yazılarından dolayı bir teşekkür yazısı yayınlamıştır. Bundan anlaşılabilir şudur ki aynı yıllarda Hüryurt'la birlikte Birlik gazetesi de yayınlanmaktadır.³²⁷ Bu gazeteler haricinde, "Nizam-İstikamet ve Hareket" Gazetesi,³²⁸ "Toprak" aylık ölkü dergisi,³²⁹ "Ocak" gazetesi,³³⁰ "Filiz" aylık fikir sanat mecmuası,³³¹ "Ölçü" gazetesi, "Lonca" esnaf gazetesi, gibi gazeteler ve dergiler vardır.

1960 ve 1980 yıllarındaki darbelerinde basını etkilediği belirtilmelidir. Kars'ta çıkarılan gazeteler Kars Garnizon Kumandanlığı sansüründen geçtikten sonra yayınlanmıştır.

Bu dönemdeki basın hareketliliği gazetelerin kendi sütunlarına da yansımaktadır. Kars'ta çıkarılan Ardahan gazetesinin 7 Mayıs 1953 tarihli nüshasında, Kars basınıyla ilgili yazısı şöyledir:

"Kars'ta beşinci bir günlük gazete olarak neşir hayatına başladığımız şu günde, demokratik hayatın memleketimizde başlaması ile okuma ihtiyacının da artmış olduğunu yakından görerek, böyle bir teşebbüse geçtiğimizi belirtmek isteriz.

Kars ilinde gazeteciliğin tarihi eskidir. Biz daha gerilere dalmadan, sadece Cumhuriyet devrinden bahsedelim:

Kars'ta bugünkü Türk harfleriyle ilk gazete 1929 yılında (Kars) isminde haftalık bir mevkute olarak neşir hayatına başlamıştır. Bu gazeteyi çıkaran matbaanın hususi bir şahsa devri ile (resmi vilayet gazetesi) kapanmış ve 1950 yılından itibaren (Kars) gazetesi bir müddet haftada iki, sonra gündelik ve siyasi olarak neşriyatına devam etmiştir.

³²⁵ **Vatan (Kars İlavesi)**, 14 Ocak 1953.

³²⁶ **Hüryurt**, 3 Mart 1956, sayı: 162.

³²⁷ **Kars Demokrat**, 6 Eylül 1955, sayı: 5.

³²⁸ **Bugün**, 24 Nisan 1958, sayı: 53.

³²⁹ **Bugün**, 4 Nisan 1958, sayı: 38.

³³⁰ **Bugün**, 7 Haziran 1958 sayı: 90.

³³¹ **Demokrat Kars**, 3 Aralık 1958, sayı: 241.

950 seçimlerinden sonra Türkiye'mizin her tarafında olduğu gibi, gazetecilik mesleği Kars'ta da cazip bir hal aldı ve kısa zamanda üç gündelik gazete ile birde haftalık mizah gazete Karslı okuyucunun önüne çıktı.

Ardahan, Serhad, ve Birlik isimindeki gündelik gazetelerle Ayhavar adındaki haftalık gazetenin neşirlerinden evvel tasarlanmış bir gazete idi.

Biz her türlü hazırlığımızı yapmış olduğumuz halde, %85'i okumayan 22.000 nüfuslu Kars şehrinin, bu kadar fazla gündelik gazeteye ihtiyacı olmadığını göz önüne alarak Ardahan'ı çıkarma işini bir müddet için tehir ettik. Bu arada bir gündelik gazetemiz (mahza ilan almak için çıkmakta olduğunu) şakaya getirip açıkladığı halde, itibarını kaybetmedi. Demek oluyor ki; bu şehrin daha birçok gündelik gazeteye ihtiyacı vardı.”³³²

Orhan Türkdoğan tarafından verilen bu bilgiler ışığında denilebilir ki Kars basını artık özel matbaalarda farklı kişiler tarafından çıkarılan gazetelerle oldukça etkili bir konuma gelmiştir.

Aynı şekilde Meşale gazetesi de “Mahalli Gazeteler Çoğalırken” başlığı ile verdiği yazıda, Seyfettin Özügurlu'da 14 Mayıs 1953 Kars basını ile ilgili şu açıklamaları yapmaktadır:

“Bir zamanlar vilayet emrinde haftada iki defa intişar eden yalnız bir gazetesi bulunan şehrimiz, bugün günlük 6 gazeteye kavuşmuş bulunuyor. İki tane de çıkmak üzeredir. Böylece Kars'ın günlük 8 gazetesi olacak.

Her Karslının iftihar vesilesi olabilecek bu vaziyetin üzücü, hicap verici bir şekil almamasını temenni ederiz.

Çok defa memnuniyet verici, faydalı davalar bu davalar peşinde koşanların ihtirası yüzünden üzücü ve zararlı olmuştur.

Demokrasinin esasını teşkil eden çok parti sisteminin Yunanistan, Fransa ve İran'ı ne hale soktuğu malumdur. Bu memleketlerdeki istikrarsız durum çok parti sisteminden ileri gelmiyor. Bu sistemin istismar edilmişinden, doktrin ve programa dayanan partililik yerine rey avcılığı ve politika cambazlığının kaim oluşundan ileri geliyor. Muhterislerin gayelerine erişmek için davaları basamak yapmaları daima elim neticeler doğurmuştur.

³³² Ardahan, 7 Mayıs 1953, sayı:1

Demokrasinin yerleşip yaşayabilmesi için matbuatta çok partili sistem kadar elzemdir.

Bir yerde gazetenin fazla oluşu oranın kültür seviyesinden yüksek, okuyucu başka bir deyişle münevver sayısının çok olduğunu gösterir ki bundan büyük iftihar vesilesi olamaz. Ancak gazetelerin gazete sıfatına layık olmaları lazımdır. Bülten ve ajans haberlerinden ibaret ilan vasıtaları gazete değildir. Gerçi gazetelerin yaşabilmesi için ilan şarttır. Fakat gazete ve gazeteciliğin tek gayesi: Efkârı Umumiye'ye tercüman olarak idarecileri ikaz yoluyla idare mekanizmasının halkın arzu ettiği şekilde çalışmasını sağlamak kısaca vatan ve millete hizmet etmektir.

Şu halde sadece ilan kopartmak gayesiyle çıkarılan bülten ve ajanslardan ibaret nesneye gazete, bu şekilde gazete çıkarmaya da gazetecilik denemez.

Biraz fazla ilan alabilmek için mesleki gayeden uzaklaşan bir gazetecinin büyük meblağlar mukabilinde kalemlerini satacaklarından dahi şüphe edilebilir.

Ümit ederiz ki şehrimiz gazetelerinin artışında böyle çirkin taktikler müessir olmamıştır.

Gazetecilerimizi bu gibi sıfatlardan münezzeh kılabiliriz. Lakin mahalli gazetelerimizin bugünkü durumu mahalli ihtiyaçlara cevap vermekten ve okuyucuyu tatmin etmekten uzaktır. Çoğaldıkları müddetçe daha çok uzaklaşacaklardır.

Gönül arzu eder ki gazetecilerimiz biraz fedakârlık ve feragatta bulunarak gazetelerini mahalli ihtiyaçlara cevap verecek hale getirsinler. İkişer üçer gazete yerine birer olgun ve muhteva bakımından zengin gazete çıkarırlarsa ilan bakımından bir kayıpları olmayacağı gibi okuyucuları da memnun ederler.”³³³

Bu şekilde giderek artan gazete ve dergiler özellikle Ardahan, Sarıkamış ve Iğdır'ı da içine alarak gelişme göstermiştir. İlçe gazeteleri Ardahan gazetesi, Ardahan'ın Sesi Gazetesi ve Hür Sarıkamış Gazetesi ve Iğdır Gazetesi, Dil Gazetesi, Fırıldak Gazetesi, Yeşil Iğdır Gazetesi bunlardan bazılarıdır. Kars ili merkezde olduğu gibi özellikle 1950 yılı

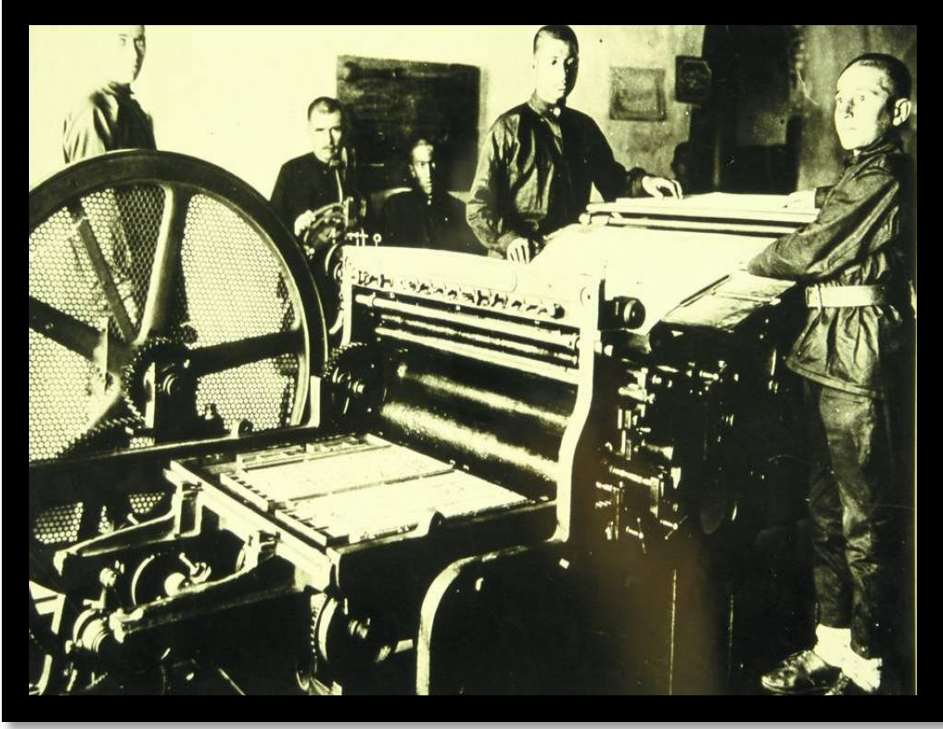
³³³ Ardahan'ın Sesi, 14 Mayıs 1953, sayı:8

itibariyle Kars'ın ilçelerinde gazete sayısında görülen bu artışın nedenleri arasında çok partili hayata geçiş ve uzun süren tek parti yönetiminin değişmesi çok etkilidir. Gazete adlarını da, temsil ettikleri siyasi görüşler açısından yorumlayabilmek mümkündür. Bölge gazeteciliğinde ilan faktörü, iktidar partisine yakın gazeteleri sayıca arttırırken, muhalefet durumuna düşenler “müstakil” etiketi altında yayında bulunmayı tercih etmişlerdir.

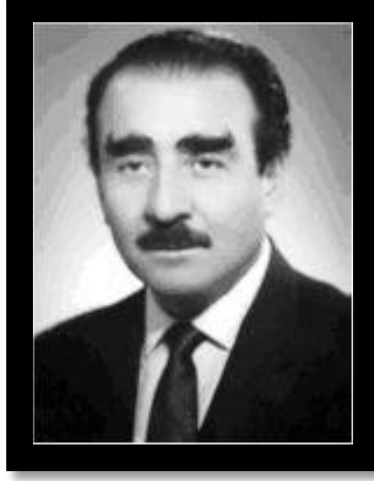
Basın hayatının 1960 lı yıllarda ise yine aynı hareketlilikle devam ettiğini görmekteyiz. Kapanan bazı gazetelerin yanı sıra, bu yıllarda dergi sayısında görülen artışla beraber yerel basın kuvvetlenmiştir. 1970 li yıllarda da sayısı giderek artan gazeteler, büyük gazetelerin kapanmasına yol açan siyasi ortam nedeniyle biraz gerilese de Araştırmamız nedeniyle 1980 sonrası Kars basınına günümüze kadar inceleyemedik. Ancak gazete ve dergi sayıları, bültenler, Kars dışında Kars'la ilgili Yayınlanan dergiler ve sosyal medya ile Kars basını başlangıçtan bu yana oldukça büyük bir mesafe almıştır. Bu araştırmanın devamı olan 1980 sonrası Kars basını başka bir araştırma olarak bilim dünyasına kazandırılması gerekir diye düşünmekteyiz. Bu çalışmanın Kars basınıyla ilgili ilk çalışma olması bir başlangıç oluşturacağı ümidini taşımaktayız.

Üç yıllık bir araştırmanın sonucu olan bu çalışmanın tek ilham kaynağı Kars'la ilgili geçmiş yıllarda çok kısıtlı imkânlar dâhilinde gazete ve dergi çıkaran kişilerdir. Onlara bize Kars'la ilgili bu verileri bırakmak adına yaptıkları özverili çabaları için Sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Elimizde buluna bu gazetelerin her nüshasını büyük bir merakla okuduk. Kars tarihi, kültür sanat, sosyal hayat, eğitim, siyaset gibi konularda binlerce makale, yurtiçi ve yurt dışı haberleri, mizah, spor, edebiyatla ilgili çalışmaları takip ettik. Bu zenginliğe ulaşmamızı sağlayan Fuat Araslı, Cengiz Ekinci, Mecit Hun, Rıza Yurdagül, Veli Özkan, Orhan Erdoğan, Hasan Kartarı gibi uzun yıllar bu işe emek veren ve adını burada anamadığımız bütün emeği geçenlere saygılarımızı sunuyoruz. Sonuç olarak geçmişimizi öğrenip geleceğe umutla bakmalıyız. Kars'ın sahip olduğu bu zengin kültürü yaşatmalıyız.

EKLER

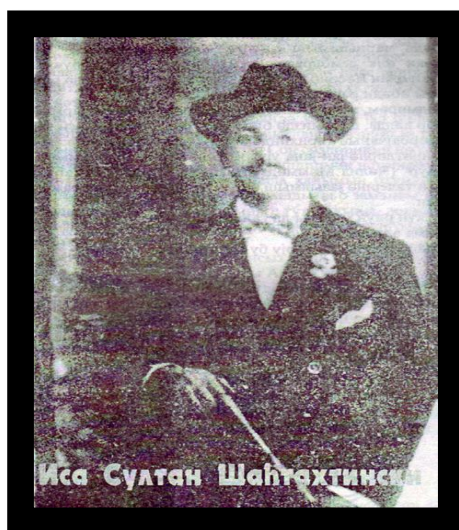

Varlık Gazetesi'nin Basıldığı "Varlık Evi" Matbaası'ndan Bir Görünüş

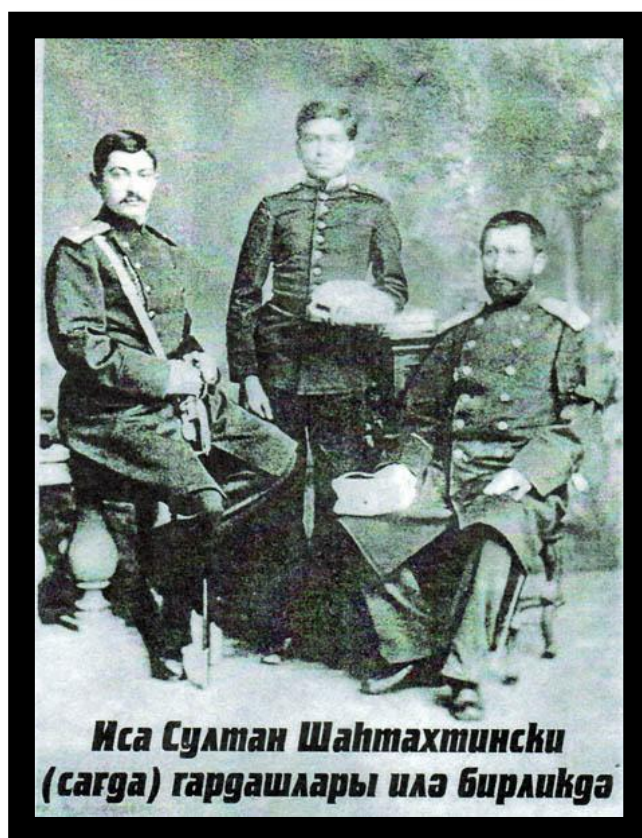

Cengiz EKİNCİ

Cengiz Ekinci 1919 yılında Gümrü'de doğdu. Baba adı Esat, ana adı ise Zühre'dir. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Daha sonra T.C. Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğünde memurluk yaptı. Bunun yanında Gazetecilik ve Serbest Avukatlık yaptı, Basın Şeref Kartı sahibi olan Cengiz Ekinci aynı zamanda XIII. Dönem Kars ve XIV. Dönem Ordu Milletvekillikleri yaptı. Evli ve iki çocuk babası olan Cengiz Ekinci 13.12. 1999 tarihinde vefat etti.

Иса Султан Шахтагински

**Иса Султан Шахтагински
(сағда) гардашлары илә бирликдә**

Kars'ta Rusça Yayınlanan Kars Gazetesi'nin Editörü: İsa Sultan Şaxtaxtinski

MİLLET MECLİSİ ÜYESİ
HAL TERCÜMESİ KÂĞIDI ÖRNEĞİ

Devre:2 585

Adı ve Soyadı	Cengiz Ekinci	İlmî rütbesi	
Babasının ve Anasının adı	Esad Zehra	Mesleki ve işi- gücü	Avukat Gazeteci
Doğum yeri ve tarihi	Gömrü: 1335	Yedek Subay ise şubesi ve sicil No. su	Sakatlık sebebiyle askerlikten ihraç Daimi Çürük.
Tahsili	Yüksek (Ank. Hukuk Fa.)	Evli olup olma- dığı kaç çocuğu bulunduğu	Evli iki çocuk
Bildiği diller	Az İngilizce	Seçimden evvel- ki iş durumu	Gazeteci
İhtisası		Memur olup olmadığı	
Eserleri		Mebuslukları	1965- Kars

1935 de Doğmuş ilk ve lise tahsilimi Karsta Tamamladıktan sonra
Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur.
Avukattır.1950 den beri gazetecilikle iştigal etmektedir.

22.X.1965
Cengiz Ekinci

Kars İli

Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait
TUTANAK

Örnek No. : VI
Mad. 66-2 11/Anas. FK

Adı ve Soyadı	Doğum yeri ve tarihi	Meslek veya San'atı	ALDIĞI OYLAR		Seçmenlerin Sayısı	Oylarını kullananların sayısı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	Düşünceler
			Rakamla	Yazılı ile				
Hüsamettin Tuğaç	Hasankale 1308	Emekli Subay	75935	Yetmiş beş bin dokuz yüz otuz beş	156809	139768	Yoktur	

Milletvekili seçimi kanunu gereğince ilimizde yapılan seçim sonunda (75935) oy ile Bay Hüsamettin Tuğaç ilimiz Milletvekilliğine seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanak kurumunuz tarafından kendisine verildi. 17 / 5 / 85 G

Başkan Üye Üye Üye Üye Üye
Hasan Tuğaç Settar İkinci Osman Alp Ömer Sözer Kıyası Kaya Mehmet Turan

Üye Üye Üye Üye Üye
Elbeyi Saldus Asaf At baş Casım Timoçin Zeliha Nurcan Şemsi Akçay

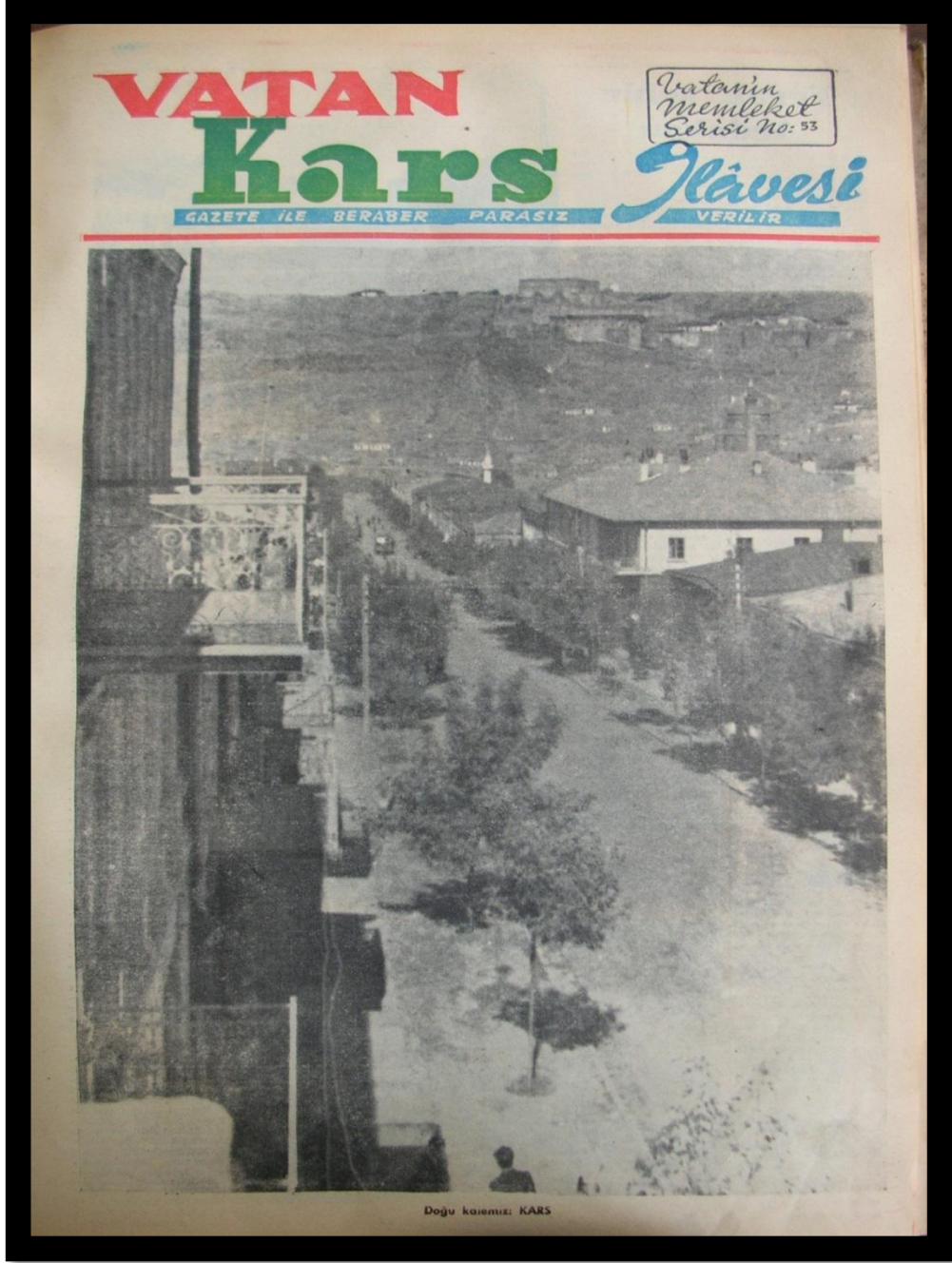
Kanun'un 4. XII. 1950 tarihli
Üçüncü Bülgeninde öngörülmüştür.

NOT : Başkan ve üyelerin imza edecekleri yerlerin altına ayrı ayrı adlarıyla sayılarıyla yazılacaktır.

Doğru Müberrat - Ashan

Ruscha Kars Gazetesi'nin İlk Sayısı 4 (16) Ocak 1883

Karsa Karayolları tarafından inşa edilen eşki binalardan biri.

İğdir'in parlak bir istikbal var

(Baş 2 İncide)
mesale, en küçük meselelerde bile gıval komünistleri ciddi bir iş konuşmak ve sağlam bir neticeye bağlamak mümkün olmadığında canlı bir misaldir. İlk başlangıçta bütün hissemimi ödeşek bile, bunların su ortaktığını iyi niyetle devam ettirmeyenler için tahmin edilebilir.

Pamuk ve çeltik

Buğün İğdir iki milyon kilo prese edilmiş pamuk yetiştiriyor. Duraya vaktiyle Akala tohumu dağıtılmıştır. Fakat güldüde evsaf bonmuş, Akala hususiyeti kaybolmuştur. Ovasına bugünkü işkâhâhârleri hakiki kudretinin içte bildirir. Bir kum arazi henüz ziraate açılmamıştır. Bu imkân temin edilmiş, mahsul iki misil veya daha fazla artabilir. Aras nehrinin arazisi basması ve kolay kolay çekilmemesi, geçici bir ziraat olarak çeltik ekimini mecburi kılmıştır. Halk, çeltiği kullandı ve yurdu buluyor, rahat etmiyor, pamuğu daha verimli sayıyor, fakat su baskınlarına yarattığı zaruret neticesinde ovasının en iyi yerlerinde hâlâ çeltik ekiliyor.

Bu sene 600.000 lira sarfedilerek Başkay seddinin ve Araplık mahmurunun inşasına girilmiştir. Bu tamam olunca, fevriyat felâketi artık bağışlanmayacak çeltiğe veda edilerek çeltik zeytinler pamuk üzerine tekişil olacaktır. İğdir pamuğu şimdi Malatya ve Erzinca fabrikalarına gidiyor. Fakat istihval edilen pamuğu burada kullanmak ve bir işlik fabrikası kurmak için teşebbüs başlanmıştır. Ticar sınıflarında 200 bin lira taahhüd olunmuşlar. Kooperatifler bir o kadarla işlerak etmektedir. Mahallî sermaye sahipleri daha fazla sermaye kaynağı meylîli görünüyorlar. Sanayi kalkınma bankasına boş vuralması kararlaştırılmıştır. Kooperatiflerin ve hususî sınıfların erzer fabrikaları vardır. Çekirdekleri hayvan yemi ve mahsulat diye kullanılıyor.

Meyvecilik canlanacak

İğdirde çok kıymetli ve çok kazançlı bir kaymakamta kurulmuştur. İsmi Hakkı Albayrakçıdır, müddetleri 1942 - 1944 mesunudur. Bundan evvel Nâhî başı, Aytekin ve diğer iki karada bulunmuş. Fakat belli ki işi her halde daha fazla olan bir gömî mevzuatıyla uğraşmak kendisini sıkıyor, aksi-

ne olarak vicdan huzuru veriyor. Kaymakamın en ziyade üsretinde durduğu mevzuatlardan biri meyveciliktir. İğdirde meyveciliğin tarihi bir şöhrati vardır. İstifâdan sonra yolların ve nakli vasıtası şartlarının müsait olmaması ve istihlak sahalarının uzaklığı meyveciliği geriletmıştır. Şimdi otuz dekar üzerine bir fidanlık kurulmuş, vilâyetten bahçıvan kadrosu gelmiştir. İle tevziat olarak 7000 fidan dağıtılmıştır. Erzinca fida, bk müddürî Bay Kemal buraya gelecek tekişler yapmış, standardı meyva ağaçları teşbit edilmiş, asgari 500 dönümlük bir fidanlığa ihtiyac olduğu anlaşılmıştır.

Yasak saha

Bu iş, İğdir ve aynı zamanda memleket için mühim olan Sovyet ve İran hudutları arasında bir dil teşkil eden ve bu ilharza (Dil münakası) diye anılan 120 bin dönümlük memnu bölge işi ile beraber ele alınmıştır. Askerî yasak bölge meselesinde türlü türlü içtimahlar çırpılmıştır. Asayiş bakımından burasının boş bırakılması doğru olacağı söyleniyor, bu durumda gıb, boy kaldığı takdirde her türlü yolusuzlukların görüleceği, imar yoluyla Asayiş daha fazla korunacağı fikri de ileri sürülmüş, neticede bu makul fikir galebe etmiştir. Memnu sahada büyük bir devlet üneme ciftliği kurulması için hareketi geçmiştir, mütehasas elemanlar tayin edilmiştir. Ayrıca köylerde kurulması için evliler ve hazretlikler vardır.

İğdirde 75 ten fazla traktör vardır

Ziraat bankası da Kredî kooperatifleri ile çalışıyor ve plâmanını bir düziye attırarak ihtiyarını duyuyor. Bilhassa traktör için yeni yeni müraعاتlarını arkası kesilmiyor.

Köy kanununa tâbi olmayan küçük köyler hariç olmak üzere İğdirin 61 köyü vardır.

Merkezinde 1 orta, iki ilik mektep var ve diğer köylerde de mektepler daha ilâve edilecektir.

İğdirde bir askerî hastahane, operatörü bulunan ve hususî idareye tâbi otuz yataklı bir hastahane vardır. Bunun Sağlık Bakanlığının yordumiyile gözetilmesine çalışılıyor. Kazada adima müraعاتı teşkilâtına şubesi vardır.

Vol, su, elektrik

Nahiyeye merkezi olan Başkaya yol yapılmış için 170.000

Ardahan vilâyet olmak hevesinde

(Baş 2 Incide)
satıldığına göre bir kovandan sene 100 lira kadar hasılat alınabilir. 15 - 20 koranı olan bir aile başka bir iş yapmadan geçimcik imkânını bulur.

Memur ve subay sileleri arasında da kovan merakı umumî surette hüküm sürüyor. Her mecliste işler kovan tevzi suretinde aralık merakı daha küçük yaşta çocuklara aşılanıyor. Ardahanda hal yetistirenler arasında resmi vazifesinden ayrılmış bir yüksek ziraat mühendisi en hasta geliyor, bu zat gayet nadide ballar yetiştiriyor.

Su İşleri

Bu sene Ardahanda üç köyü kilometrelerce mesafeden su getirilmiştir. 31 köyde de mevcut sudan cesme halinde sunatazım suretinde akıtılmasına teşebbüs edilmiştir. Etkibinin ziraatı zamanında bunların yarın bitmiş idi, diğerleri ilerisinde çalışılıyordu. Bu suretle köylere yapılan yardım para ilharza fida bir çekim tutmamakla beraber hükümetin sâkâta göstermesi ilharza halkı memnun etmiştir.

Artsivden Ardahana gidenek yolları takrim takımı çeşitli yollarla tahkim edilmiştir. Bunların şiddetli aşk de laşiyor ve çok neşeli görünüyordu. Bunların şiddetli vızıytili hakkında kulâhımıza türlü türlü rivayetler aktetti. Ardahana gelince bu mesale hakkında hakikati anlamak istedik, bize söylediklerine göre rivayetler daha ziyade mütehasas kimseler tarafından çıkarılmıştır. Göçebelilerin neşeli olması, muskiden ve rakatan hoşlanmaları hakkında yanlış ve mütehasas rivayetler çıkarılmamasına yol açmıştır. Yoksa göçebeler arasında kuvvetli bir aile bağılığı vardır.

Hayvancılık

Ardahanda ziraat mevzuu ile beraber hayvancılık mühim bir yer tutuyor. Kazada 58700 başı, 3900 manda, 80400 koyun, 9700 keçi, 2300 at, 150 merkep vardır.

Ardahanın kavurma kalitesi

Üzere belediye bir kavurmahane açmıştır. Ardahan'dan ihraç edilen kavurmalar belediye'nin nezareti altında

Doğu kalemiz: Kars

(Baş 5 Incide)
miş ve kurulmuş işleri yürütüp tekâmül ettirmek ve Kars en mamur şehir haline getirmek için belediye'nin 608.000 liralık bütçesi kâfi gelmiyor. Şehrin cehresini bir hamlede değiştirecek hususlardan biri de mevut eski, fakat çok sağlam, taş binaların ihya ve imarı cihetidir. Hakikaten Kars ta bu şekilde yüzlerce bina var. Bunlardan biri karayollarına verilmiş, ihya edilerek mü kemmel bir bina meydana getirilmiştir. Diğer bir bina M. E-

ğitim Bakanlığına devredilmek üzere. Kars ilresi binası haline getirilecek 29. cu Alay kışlaları, Hafız paşa lojmanları gibi daha geriyne kalan yüzlerce bina imar edecek bir el bekliyor. Belediye'ye bu işi başarsak takdirde değildir. En azından yarım milyon lira ilâzım. Bu binalar devlet yardımı ile imar edilirse Kars hem 150 - 200 modern ve sağlam bina kazanacak hem de şehir ayrı bir şüzenliğe sahip olacaktır. Kıs ziraatimiz esnasında binde de pa kanatâ hâsil olmuş

Süt tozu fabrikası

Kars'taki Süt tozu fabrikasının ziyareti. Hususî sermaye ile kurulan bir kolektif şirket tarafından işletilen bu fabrika yolda 120 ton süt tozu istihval etmektedir. Sekerli, yarım şekersiz, tam yağlı, yarım yağlı olmak üzere dört yarım tonluk edilebilirliğinden ilâzım rûdenenmiş istihval yapılmıyor, bu yüzden fabrika ancak yıla yatsında faal halde bulunabiliyor.

SARIKAMIŞ:

Zinde ruumlu bir askerî merkez

Sarıkamışa doğru ilerlerken, acele hatıraların tesiri altında, büyük işle su gördüğümüz tepelerde yürüdüğü bir ordunun büyük bir kısmı karlar altında can vermiş, bir takım da esir düşmüştü... Sarıkamış, yakut tarihinin hiç şüphesiz en korkunç bir faciasıdır.

Sarıkamışta hiçbirerçe şehidin cenaze namazını toptan kulan köy imamına rastgeldik. O günün hatıraları içinde bütün bir ömür sürdüğü halinden bellydi. Gözlerinde hâlâ nemli bir bakış vardı. Açılan umumî mezarların kaçak metre uzunluk ve genişlik olduğunu, buraya şehitlerin elbiseleriyle beraber nasil pönüldüklerini, dış cereyan elmiş bir hâdiseyi anlatır gibi bütün tafallatıyla bize anlattı.

Sonra civarı dolayışık. Bugünkü ordumuz namına Sarıkamış şehitlerinin hatırasına dikilen vekaleti ahdiyi gördük.

Sarıkamıştaki askeri temalarımız bundan ibaret kalmadı. Avrupa merkezlerinde askeri atışta etiyatıyla bulunmuş, mümtaz bir şahsiyete sahip, münevver bir ümmen komutan vekili olan Kurmay Albay İhsan Kırdolu ile görüşmekten büyük bir haz duyduk. Kore gazisi, bir vakit babasıyla beraber Sarıkamışta kayımcılık eden Hacı Altınır'le buluştuğ ve tarihî manzaraların ressamı olarak büyük bir istidat gösteren Denem Nurrettin Yavuz ile tanıştı ve tarihî tablolarını zevkle seyrettik.

Türk askeri varlığının ruhu-

Sarıkamış muharebelerinde şehit düşenler için dikilen ültide en kesif ve anlayışlı bir surette yapılan Erzurum, Kars gibi askeri merkezlerimiz arasında Sarıkamışın hiç şüphe yok ki daima unutulmaz bir yeri bulunacaktır.

Sarıkamış'ta şehir işleri

Karsın en hareketli kazası şüphesiz Sarıkamıştır. Yakın tarihimizde oynadığı yol ve burada cereyan eden muharebeler Sarıkamışa büyük bir mevki hazırlamıştır. Ayrıca bugünkü mühim bir askeri merkez olarak da Sarıkamışın inşaatına hizmet eden bir ümit sayılabilir.

Şehir büyümektedir. Her gün biraz daha gelişmektedir. Her mali bir inşaat ve genişleme faaliyeti var. Uzman hareketleri gün doldürmek bir şekilde gelişiyor. Bunun böyle olmasının bir sebebi de Sarıkamışta sıkışmış bir belediye meclisi meclisi reisî Remzi Çakar, bu mahitte gösterdiği hareket ve

işbirliğiyle haklı olarak bütün Sarıkamışlıların sempası ve sevgisini kazanmıştır. Mevcut imkânlar su verimli şekilde kullanılarak şehre hizmet yolu tutulmuş olması burada şehir ve bir hava yaratmıştır.

Belediye C.H.P. lidir. Bütçesi 230.000 liradır.

Elektrik

Şehrin işleri, iki motörden elde edilen enerji ile karplanıyor. Gelgen şehir enerjisi ihtiyacını da artırıyor. Bu sebeple kışın halkın yardımı ile üçüncü bir motor satın alınmak üzere.

Su

Halen Kolorolu çemresi tahir edilen bir kaynaktan şehre su

temin ediliyor. Fenni su yakında getirilecek. Pompalı mevkî inden aynı isim taşıyan suyun şehre getirilmesi ve bunu lezbettiren tesisaatın inşaatı yakında hâlese çıkarılacak.

Hüsnü inşaat hâle devam etmektedir. Şehrin inşaat planına uygun olarak tevallı eden bu inşaat yakında Sarıkamış daha manur bir hale geçecektir.

Şehrin mevcut bir sineması, geçen yıl mahallin bol olması ve bunu koruyacak başka bir yer bulunmaması dolayısıyla alif tarafından kiralanmış ve depo haline getirilmiş. Sarıkamış bu yüzden sinemasız kalmış. Şehirli, yegâne eğlence (Devamı 11 İnce)

Kağızman'ın dertleri

Yolu yok, suyu yok, meyva ağaçları hasta

Kağızman için bir kasaba... Caddeleri geniş, güzel bir meydan var. Her taraf ağaçlık... Plan vaktiyle o kadar iyi toplanmış ki istihlak için gıda, şehir, kasabalarının çoğuna düşündürülen dertler burada hiç bahis mevzuu değil... Fakat Kağızman'ın diğer dertleri çok... Burada basitçe geçim meyvacılık... Ne çare ki ağaçlar hasta, yapılan mücadele kifayetsiz... Hiç mahsul alınmıyor. Ahısca hile yol vasıyeti feza... Meyvaları hasyan ortında usun mesafele nakletmek pahalıya oturuyor.

Sonra suyu yok. Su az olduğu için mahallelere sudalet veriliyor. Susuzluk yüzünden sebze yetiştirilmiyor. Halk geçim imkânını gurbetçilikte arıyor ki bu da eskimî bir şey...

Bütün bunlara rağmen Kağızmanlılar istikbale bedbin bir gözle bakıyorlar. Bir defa suyu umuyorlar ki hükümet imdadına koşacak, meyva ağaçlarını hastalığına ve hasaratına karşı ciddi bir mücadele açacak, o zaman meyva mahsulü alınacak. Belki de küçük ölçüde konservajcılığa doğru gidecek.

Sonra su işi hâle edilmiştir. Kasaba hem suya kavuşup geniş nefes alacak hem de sebze yetiştirecek. Burada sebze biraz geç hile olsa pek iyi yetişir.

Üçüncü ve büyük ümit kağızman, Kağızman'ın kısa ve müphemel bir yolla Erzurum gibi mühim bir istihlak merkezine bağlanmasındır. Bugün mevcut sose 320 kilometre uzunluğundadır. Tamire muhtaçtır. Halbuki Horasandan geçecek ve Aras vadisini takip edecek yeni sose, mesafeli hürdenhire 170 kilometreye, yani yarıya

indirilecektir. Arada dağ yolunda kar fazla değil... Kağızmanı taşıyacak bir yol damarı bulunmaz. Yenden can verecektir. Hükümet de buna takdir ettiği için yeni yolun inşasına alaka ile sarılmıştır. Erzurum yolu tamamlanmışca, 29 Eylül 1920 de düğman istihlakından kurtulmuş olan Kağızman ikinci bir kurtuluş bayramı yapacaktır. Kasabanın elektrik için de mücaresi var. İler Bankasında araya girmiştir. Su, yol, meyva ağaçlarına karşı mücadele ile beraber elektrik de gelecek. Kağızman'ın keyfi tamam olacaktır.

Yeni yapılan yol, tuz nakliyatını da kolaylaştırıcaktır. Civarındaki Tuşluca gibi Kağızman'da tuz çıkıyor ve İhbarlar tarafından idare ediliyor. Kağızmanlılar kendi tuzlarını daha yüksek kalitede olduğunu iddia ediyorlar.

1922 yılı içinde kaza dahilinde, Koteh'le heyelan olmuştur. Ekihimizin Vanda Karayolları Bölge müdürü olarak buluşturmuş ve yardımından çok istifade ettiği Tahir Kaplanın kardeşi Rifat Kaplan, Kağızman kaymakamıdır. Heyelan tehlikesi kendini gösterince, tehlikeli illümdaki köyleri boşaltmış, cadılar temin etmiş, bu sayede heyelanda nüfus ziyatı alınmıştır.

Heyelan 1922 mayısında başlamış, yirmi gün devam etmiştir. Bazan günde on metre, hatlı daha fazla ilerlemiştir. Gelen jeolog, vaziyeti görmüş, cenepata bulunan 72 evin terk edilmesine ilhamı göstermiştir. Devlet tarafından temin edilen 200.000 lira yardımı Kars Vilayeti bu yolları yaptırıyor.

Kars'ın nüfusu

(Eyalet 8 İnce)

uz okur, 136.983 kişi okuyup yazmak bilmez. Bilimyenlerin umumî nisbeti yüzde 68,2 dir, altı yaşına kadar çocuklar hesap harici bırakılırsa nisbet yüzde 59,5 derecesine iner.

Kadınlar arasında okuyup yazmak bilenler 14.477, yalnız okuyanlar 168, okuyup yazmak bilmeyenler 162.705 tir. Bilimyenlerin nisbeti yüzde 91,7 gibi korkunç bir rakamdır. Altı yaşına kadar olan kızlar haric bırakılırsa nisbet yüzde 80,2 dir.

Müslüman olmayan erkekler arasında 485 hristiyan, 14 Musevi, 3 dımış, 113 dımış meçhul vardır. Kadınlar arasında müslüman olmayanlardan 341 hristiyan, 19 musevi 90 dımış meçhul kimseye tesadif edilmiş.

Kars'ta tarihi Bir bina

(Eyalet 5 İnce)

İzere karşı vaziyetini seve seve yapması elbette lâzımdır.

Kars'taki tarihî binada cereyan eden ikinci hâdise, Kars muhabelesinin inşaatıdır. Gerçek cennubi garbi Kafkas Şuralar hükümetinin parlamentosunun bu salonlarda toplanmış ve gerek Kars muhabelesini hatırlatmak üzere iki kitabe basılmıştır. Bunlar tarihî salona konulacaktır.

Cennubi garbi Kafkas Şuralar hükümetinin bayrağı ve resmî mübri Ankara'da Müredde mahfuz bulunuyor.

Diğer kazalara Dair malûmat

(Eyalet 8 İnce)

mağ mütenevvis 30 amper takattedir. Ceryan gece ve gündüz verilmektedir. Sebke uzunluğu 3000 metredir. Ümmî tesviyat 23 sokak lambasıyla pörlmektedir. Elektrik işletmesi belediyece idare edilmektedir.

Sağlık ve teminlik tesisi: Kars'ta hükümetin ait dispensarleri tabii vardır. Kasabanın umumî teminlik ameleleri ve zarafatla görülmektedir. Çöpler 200 metresiğe derece toplanmaktadır.

VATAN - Kars Bived
14 3 1953

Kars'tan bir görünüş ve Kars çayı

Kars'tan isimler

Vahit	Niyazi Aki
Vahit muavini	Fahri Çevrim
Hukuk İb. Mev.	Hüsnü Önel
Nispet Müduru	Medet Akova
Dernekler	Feyyaz Yalçınkaya
Mülh Edisyon Md. V.	Ehrem Akbaş
Sağlık Müduru	Hakkı Onul
C. Savcısı	Zeki Çulfoz
Emniyet Müduru	Haydar Öken
Tarım Müduru	Ziya Ayrom
Veteriner Müduru	Sesal Selman
Toprak Komis. Bşk.	Çalıb. Temoz
Bayındırlık Müduru	Sadık Gürsel
Müftü V.	Rasul Küçükyaşar
Jandarma K.	Albay Selahattin Aker
Askerlik Şube Bşk.	Albay İsmail Baban
Belediye Binaları	Nevzat Gündoğdu
Özel İdare Müduru	Perioz Koçak
C. H. P. Başkanı	Saffet Tiryaki
D. P. Başkanı	Zeki Aras
Ardağan Kaymakamı	Vefik Altun
Göle	Colalettin Çopuroğlu
Sarıkamış	Ahmet Çeylan Tunçok
Kağırman	Rifat Kaplan
İğdir	Hakkı Albayrakoğlu
Tatlıca	Halil Dündü
Arpaçay	Nihat Bağtak
Posof	Esat Yurdakul
Çıldır	İbrahim Özlük

Diğer kazalara dair malûmat

Posof - Göle - Arpaçay - Çıldır

POSOĞ İLÇESİ

Tabii ve idari durum:
İlçe merkezinin adı Dağdır. Dağdır, Güğür, Türk-Bas sınırları yakınında Kura nehrine karışan çaylardan birinin koluna ait bir vadi içindedir. Denizden yüksekliği 1800 metre kadardır.

İktisadi durum:
Kasaba halkı bilhassa sıraat ile uğraşır. Ürünlerin başlıcası arpa, buğday, çavdar ve mısurdur.

BELEDİYE İŞLERİ

Bayındırlık işleri:
Belediye yollarının 420 metre karesi adl kalmıştır.

Aydınlatma işleri:
Hidro - elektrik teslati 1949 yılının sonunda hata edilmiştir. Genel aydınlatmada yılda 200 liralık gazyağı sarfeden iki radyum lambası kullanılmakta

dir. Kasabının yıllık petrol ihtiyacı 1400 ton kadardır.

GÖLE İLÇESİ

Tabii ve idari durum:
Hıyrançelikle meşhur bir ilçedir. Deniz seviyesinden çok yüksek olduğu için soğuk bir memlekettir. Kış çok uzun sürer, kar aylarca yerden kalkmaz.

İktisadi durum:
İyi cins inek yetiştiren ve yal, peynir üreten bir inekçilik merkezidir. Kasabının elektrikli vardır.

ARPAÇAY İLÇESİ

Tabii ve idari durum:
Kasabası Kars'tan 39 kilometre uzakta. Kars ile arası 39 kilometredir. Sarıkamış - Hüdnü tren hattı kasabasının 20 kilometre mesafesinden geçer.

İktisadi durum:
Kasabasının deniz seviyesinden yüksekliği 1960 metredir.

Halk, sıraat ve hayvancılıkla meşguldür. En fazla arpa, buğday sıraatı yapılır. Sığır, koyun ve at yetiştirilir. Hububat, yal, peynir, yün ve canlı hayvan satar.

Belediye 1927 de kurulmuştur. Kağır, belediye binası 1934 de esaslı inşaatla genişletilip ilibiyaca kifi gelmektedir.

Bayındırlık işleri:
Kasabının ortasından şizel idareye ait gese geçer.

Belediye ait 4960 metre kare adl kaldırım, 6680 metre kare ham yol ile 2000 metre karelik fidanlık bulunmaktadır.

Aydınlatma işleri:
Elektrik teslati yapılmamıştır. Kasabasının umumî tenviratı lila lâmbalarıyla yapılmaktadır. Kasabasının yıllık gaz ihtiyacı 630 ton kadardır.

Sağlık ve temelik teslatileri:
Kasabada 3 yataklı bir dispensar ve bir muvazzaf doktor mevcuttur.

Ulaştırma vasıtaları ve teslatileri:
Belediye ait umumî tesis ve vasıtaları yoktur. Belediye a. H. yalnız 5 tonluk bir kamyon mevcuttur. Yangın söndürme teslati ve vasıtaları yoktur.

Kars'ın nüfusu

1950 sayımı neticelerine göre Karsın umumî nüfusu 499 bin 138 dir. Nüfusun şehir ve köylere takımı aşağıdır:

Köyler	Şehirde	Toplam
Kars	20.324	51.422
Ardağan	4.768	49.190
Arpaçay	1.018	43.856
Çıldır	1.118	24.050
Göle	1.321	29.344
İğdir	7.801	31.894
Kağırman	6.168	21.894
Posof	1.397	32.298
Sarıkamış	3.215	52.895
Tatlıca	1.757	16.971

1950 nüfus sayımına ait teslatiler henüz tamamlanmamıştır ve nesir ve ila edilmediği için 1945 sayımına ait Kars nüfusunun güden geçirdik. Bu belediye tesadef ettirilmiş malîmatına göre Karsın o zamanki nüfusu 381.176 dir. 203.626 erkek ve 177.550 kadından mürekkeple. Aillette yalın ağız yapıda 104 erkek ve 124 kadın vardır.

Erkeklerden 124.796 sı bekledir. Ve 14 yaşından ağız olanlar ayırtırsa bekledirleri yakını 38.783 miktarda ağız. 75.978 evli, 2.587 dul, 143 boşanmış vatanlıdır. 224 kimsin evsizliği teslati edilmişdir. Kadınlar arasında bekledir 93.473 dir. 14 yaşından küçük kadınlar hariç bekledirleri 318.481 bekle, 79.041 evli, 12.290 dul, 232 boşanmış kadın vardır. 494 kadının ağız varlığı teslati edilmişdir.

Karsın erkekler arasında 931, kadınlar arasında 981 kiler ve vate suretlerle ağız vardır.

Kars erkekleri arasında 64.531 kiler, bayan 307 kiler yal (Devamsı 2 ünede)

143

Demirperdenin eşliğinde

Hudut karakollarımızda heyecanlı saatler geçiriyoruz

Mehmetçikler arasında hüküm süren basiret havası insanın eidden göğsünü kabartıyor

Karakolun önünde bir vaka meydana geldi. Her iki tarafın askerleri de hazırlandı. Karakolun önünde bir vaka meydana geldi. Her iki tarafın askerleri de hazırlandı.

Yeni A. E. Y.

Sağlık İşleri

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Kars'ta mükemmel bir idarecimiz Validir

Vilayette takım halinde adamaklılı bir çalışma göze çarpıyor

Kars'ta mükemmel bir idarecimiz Validir. Vilayette takım halinde adamaklılı bir çalışma göze çarpıyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Her hafta sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor. Sağlık işleri için büyük önem veriliyor.

Türkiyenin en ferah, en geniş, en intizamlı caddeli şehri Kars'tır. Kars'ta bu caddelerden biri.

Kars'ta tarihi bir bina

Eski parlamento - Kars muahedesinin imza edildiği salon

Kars'ta şimdiki Vali Evi olarak kullanılan bina iki yüzyıla çok mühim tarihî binalara sahne olmuştur. Bunlardan birincisi cenabı garîbî Kafkas Şüralar hükümetine merkez olmuştur. Bu hükümet 1913'de o zamanlı Rus amiralinin içinde ilk Türk Cumhuriyeti olarak meydana getirilmiştir. Kabineye dahil bulunanlar Birinci Cihan Harbi esnasında Türk ordusuna her suretle yardımlarda bulunmuşlar, ilerisinde bazıları muhtelif cerehelerle dövmüşler, 1919'da Ermenilerle olan hareketlere de iştirak etmişlerdir.

Bunlara hepsi İngilizler tarafından Malta'ya nefis edilmişler ve iki sene müddet Türkiyeden nefis edilen kimselerle bir arada yaşamışlardır.

Cenabı garîbî Kafkas Cumhuriyeti erkânından bugün hayat-ta bulunan Harbiye Nazırı Cihanşir oğlu Hasan Aydımlar.

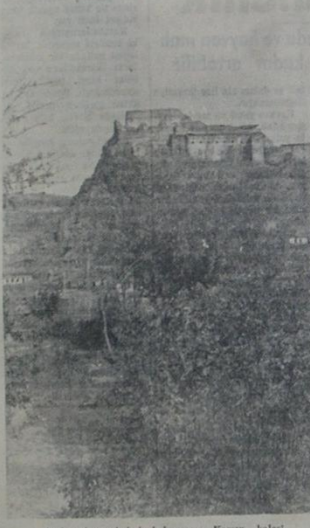
Başmuharremimiz Kars'ta var olan eski meftâh arşadın aramız ve her ikisi eski sükunî meftâh gâhlerinin hütralarını tasvev etmişlerdir.

Hasan Aydın bu günlere ait olarak saktığı fotoğrafları getiştir. Eski meftâh gâhlerinin içinde canım esirgemiyerek ve her türlü meftâhlarını istikrar ederek vatanı hizmet etmiş mert ve yüksek seçiyeli bir insan olan Hasan Aydımlar bugün leri bir yağla geçim sükunî içinde haldenliğini ekibi- miz tesadüfî haber almıştır. Oyle sanabiliriz ki meftâh gâhleri feragatle hizmet eden ve pilyarlık geçim meftâhı karşısında kalınca bile ağum secp bir sey istemiyen eski mübahereli düşünmek milletinin için mânevî bir burçdur. Fedâkârlık âlemlerinin hararetini muhafaza edebilmesi için milletin bu gibi- hâşir oğlu Hasan Aydımlar.

(Devamı 9 uncu da)

Doğu Kalemiz: KARS

Kars'ta hiç görmemişim. Yurt dışından bir kimsenin yazdığı bir yazıya okuduğumda Kars'ta bir şehir olduğunu öğrenmiştim. O kadar uzakta olduğunu düşünmüştüm. Kars'ta bir şehir olduğunu öğrenmiştim. O kadar uzakta olduğunu düşünmüştüm.

Gazi şehit çekirimi kahraman Karsın kalesi

Karsın doğu sınırı baştan başa hudut boylarıdır. Kars demirperdenin egilimidir. O hudut boylarını adım adım do- layık Karsın her karış topraklı üzerinde yaşayan Türk vatandaşlarını mânen tevhidî ve huzur içinde bulduk. Hiç birinde dünyanın bu en nazik noktasında bulunmaktan dolayı en ufak bir rahatsızlık yoktur. Bilakis her Karslı böyle bir nazik mevkide huzur içinde bulunmanın mânevî üstün- lüğün sırrına ermiş kimselerdir. İşte bunun içindir ki Kars, azis vatanımızın Doğu Kalesi ve her Karslı da bu kalenin metin ve basiretli nübetçileridir.

Kars'taki bu yüksek mânevîyat ve metaset dolu havayı tenefüs etmeden hudut boy- larını dolaysızdan Yarabbi, her gün demirperdenin gerisindeki kan ağlayan toprakları seyretilmek ne âşap bönüme sey- dir, diye düşünülür. Halbuki Kars'ın erişilmesi güc mânevîyatını gördükten sonra hudutlarda dolayırken daydığımız his, bir ân olsun vatan topraklarının bir ucunda nübet vasfesi görmeyen temin etilmez mânevî haz olmuştur. Doğu ka- lenin metin insanlarına bura- dan da bin selâm, bin muhab- bet.

Yazarın: **Kemal Aydar**

16 kilometre uzaktaki Borluk mevkiinden 896 yil- da getirilen mükkemmel bir iç- me suyu var. İşte iyi haylanı- (Devamı 10 uncu da)

Kars, yakıp ve uzak tarihi- minin her safhasında mühim hâdiselerin cereyan ettiği bir merkez olmuştur. Bilhassa o- nun yakın tarihi, Türk hamase- tinin en canlı örneği ile süslü- dür. Bunun yanında evvelce â- duşu gibi bugün de Dağda feyiz ve bereket yeri olarak ik- tisaden de ön plâni işgal et- miştir. Hayranlığı ve bema- bolu harvan sanayii çok inki- saf edebilecek bir istidat taşı- yor. Demek ki Kars'ın sanayi- berecilli anlayışına göre, yâk- lip gelişmesi, imarî için her türlü imkân vardır. Fakat Kars bugün bu mînada, umudlu ve hümeye kavuşmamıştır. Ek- sik olan ehiyet hükümet olarak yapılan yardımların kusurğu ve Karsın bu nokladan ele alın- manın olmasadır. Bu âlâkâ- rik Kars pabalya malolmaktadı- r. Zenginler ile fakılla mem- lekete terk ediyor. Sermayenin uzaklaşması husul teşebbüs ve imar hareketlerinin sük kalması sına setep oluyor. Meselâ, mü- him bir hayvan merkezi olan

Karsın esaslı bir demiryolu yoktur. Kara yolları henüz ya- pılmamıştır. Şehirlerarası tele- fonun irihabı yoktur. Hükû- metçe gösterilen en ufak bir sâlık husulî teşebbüsü derhal harekete geçirilmelidir. Meselâ bu yıl unak seferlerinin Kars'a kadar uzatılması, ufak tefek resmi inaatın başlaması hemem bir hareket yaratmış, husulî sermayenin dağılımı dur- muş husulî inaat bulmamıştır. Bu ziddi, ümitsiz bir yıl- londa Karslılara çok menmun etmiştir.

Şehir İleri: Kars şehri muhakkak ki Tür- kiyenin en ferah ve mamur şehri olmayı namustur. Cade- delerinin en darı 20 - 25 met- re genişliktedir. Şehir çok in- tizamlı bir plâna göre kurul- muştur. Ağaçlandırma işi mü- kemmelle şekilde başlatılmıştır. İldeelektrik tesisatı işgâde

Şimdiki Vali konagi olarak kullanılan Kars'taki tarihi bina

Kars'ta bankalar

Kars Ziraat Bankasının geçen sene dağıtılan ziraat işleme kredilerinin toplamı 250 bin lira iken bu sene bir milyona varmıştır. Mevduat ise kooperatif vasıtasıyla ayrıca 650 bin lira kredi dağıtılmıştır.

Kooperatiflerin İkinci 20 sene evvel, birisi geçen sene açılmıştır. Bu sene de 2 - 3 kredi kooperatifi daha açılacaktır. Tokunluk olarak yedim 220 bin lira tutuyor. Kars merkez kuzama tehcizatı ve romakları ile beraber 28 traktör girmiş, bunlar için 175 bin lira kredi açılmıştır.

Tahvil hasıllarından elde edilen yüzde üç faali paraları edime, tesis kredileri veriliyor. Kanal açma, hayvançılık ahar kurma gibi mevzuat için de yardımlarda bulunulmaktadır.

Kars'ta hayvan mîsafahilleri umumiyetle sığındırılır. 200 - 300 sağmal ineği bulunan vardır. 8 - 10 ineği sahih olanlar epeyce yoktan tutuyor. Bu mevzu ile uğraşanlardan en fakirlerinin bile hiç olmaması 2 ineği vardır. Kars Ziraat Bankasının ticari faaliyeti mühim bir yekün tutuyor. Bankanın her tarafta şubeleri bulunması bunu kolaylaştırıyor. Mevduat artış halindedir.

İş Bankası
İş Bankasının Kars şubesi 1931 de kurulmuştur. 1927 den sonra muamelelerin hız artması, en Bülin haddde 1931 yılında varılmıştır.
İlk açılışları muamelelerde görülen gelişme 16 mîlî derecesindedir. 1932 seneli muamelelerinin ekibinin riyazeti zamanına kadar gösterdiği istidat bu senenin 1931 lı aşpazı şekillenmiştir.
Karslılar taahhütlerine yüzde yâr sadakat gösteren insanlardır. Kâr ve randaman bakımında şube iyi bir haldedir. Karsın hayvan ve hayvan mahsulleri etrafındaki ticari vası- yeti gittikçe genişlemek istidadındadır.

İğdir'in parlak bir istikbali var

20 vıla varmaz, nüfusunun 25.000 olacağı tahmin ediliyor

İğdira girer girmez burastan geniş mekânları olduğunu ve yıldırım şeklinde bir terakkiye nâmet olduğunu fark ederiz. Nüfusu 1930'de 7 bin 900 iken, bugün on binini geçmiştir. Yirmi yıla varmaz 25 bin - derecesine varacağı tahmin ediliyor. Civarında nüfusu bin geçen büyük köyler vardır.

İğdir, pamuk sahasıdır. Eğer Sovyetlerle müsterek olarak planları hazırlanan sulama sisteminden istifade edilebilseydi, gelişiminin daha süratli bir seyir alacağı muhakkaktı. Lafızda meselesinde ilk önce bütün tahahütümüz olmuş. Serdarabad harabemine mütedil olan inşaat hissesi vaktinde idememiştir. Neden sonra bir bunu kat kat taziyeye öde meğe talip olduğunuz halde Sovyetler yan çizmelerdir. Bu

(Devamı 16 üncüde)

İğdirin hareketli çarısından bir görünüş

Pamuk, İğdirin başlıca servecisidir. İğdirde bir pamuk tarlası

Tuzlucada şehir işleri

Doğuda Rus sınırının hemen yanındaki Tuzluca kasabası küçük ve sakin bir yerdir. Şehir oldukça inşaatlıdır. Belediye C. H. P. İdirdir. Belediye Reis Hüseyin Bayramdır. Bütçesi 22.000 lira olan Tuzlucanın nüfusu da az olduğu için İller Bankasından az yardım geliyor.

Halen elektrik yoktur. Hidro elektrik tesiat kurmak için hazırlığı geçmiştir. Bu tesiat kurulduğunda taktirde yalnız Tuzluca değil İğdira kadar olan 44 kilometrik yol boyunca köyler hattı İğdir bile bu enerjiden istifade edebilecektir.

Karakulak mevkîinden getirilen yeni suyun fenni tesiatu büginlerde bitmiş olacaktır.

Kaza dahilinde zengin tuz kaynakları var. Buralar Tekel tarafından işletilmektedir. Belediye, kendi gelirini arttırmak gayesiyle tuzdan bir hisse almaya çalışıyor.

Tuzlucada D. P. ve C. H. P. teşkilatı var. Partiler arasında ki muvazene, Türkiye'de örnek sayılabilecek derecede samimi ve dostanece bütün davalar.

Kars'ta Gazeteler

Kars'ta belirlenmiş üç günde bir gazete yayımlanıyor. Bunlar (Kars), (Ekinler), (Serhat) isimlerini taşıyorlar. C. H. P. tarafınca Kars gazetesi eskiden beri gazetesini çıkarmıştı. 31 yıl inşaa yaratan olan Fuat Arslan tarafından çıkarılmak tadır.

Ekinler ve Serhat isimlerindeki diğer iki gazete D. P. tarafından çıkarılıyor. Gazeteler arasında da parti ve diğer farkı olmayan birerlik mevcut olduğu meselelerde ten bir ahvâk ve diğer bilgisiyle hareket etmekte oldukları.

Millet ve vatan bilânetliğinde mevzuunda da Kars gazeteleri arasında bir muvazene mevcut. (Devamı 11 üncüde)

da her iki parti işbirliği yapmış vaziyettedir. Buralarda zaman zaman yapılan temaslarda terdiman olarak vazife gören Kadir Seyvilimio de Tuzlucada rastladık. Kendisi on üç senedir terdimanlık yapmaktadır. K. A.

Son aylar içinde adam öldürme vakası olmanın bir kaza

Tuzluca, ferahlı bir manzarası olan bir kasaba... Bütün bu civarın şehir ve kasabaları gibi caddeleri vaktiyle geniş tutulmuş. Bu kazanın iki husu-

siyeti var: Bir, adının da belli ettiği üzere bir tuz istihlal yerini olmasın, diğeri, Köroğlunun kalesi olduğu iddia edilen Karakalesidir.

Tuzluca, kasabanın karşısında bütün bir dağ ileal ediyor. Burada 25, 30 kadar içinin yalnız kazma ve kürekle çalışması neticesinde senede iki, üç milyon kilo tuz çıkarılıyor.

Karakale, Tuzlucanın Perinat mahallesinde, dağlardadır. Bir teppe üzerinde kayalar oynamak suretiyle evler yapılmıştır. Aynı yerde bir de kale harabesi görür çarpıyor ki Köroğlunun kalesi olduğu rivayet ediliyor.

Tuzlucanın 100 köyü var. Fakat yalnız 16 sinda mektep vardır ki bunlardan sekizi de eğitimlidir. Mekteplerin bu kadar az olmasının sebebi köylerin küçük olmalarıdır. Maarifin takip ettiği siyaset, mektep inşaatında beş yıldır. Fazla nüfusu köyden başlayarak gitliğin küçük köyü doğru gitmektedir.

Kazanın eva kısmında başlıca geçim çiftçiliktir. Bu arada biraz pamuk ve pürüz de ekilir. Dağ köylüleri hayvancılıkla geçinir. Oralarda çiftçilik azdır.

Tuzlucanın köylerine giden ana yollardan ikisi üzerine köprü yapılmıştır. Bu sene iki köyden uzakta su getirilmiş, on köyde mevcut panarlar çözüme geçirelmştir.

Tuzluca asayişli bir yerdir. Son aylar içinde adam öldürme vak'ası olmuştur. Çarpışma ve sehayet hâdiseleri yoktur. Birkaç hafif paralanma ve müdat sekilde birkaç husus kayıma hâline gelmiştir.

Ziraat Bankası Tuzlucada bir kredi kooperatifi var. Ziraat Bankası ajansı bunun vasıtasıyla 225.000 doların dışına 125.000 lirası ihtisame kredisi dağıtmıştır.

Tuzlucada arazi aranabilir, makinali sızale müahit değildir. Kasaya ancak iki traktör girmiştir.

Tuzlucada başlıca mevzu hayvancılıktır. Fakat bu vakada Ziraat Bankasının rüşd müdahet ve teşvikiyle muhtelif (Devamı 11 üncüde)

Tuzlucalıların bir arada

Doğuda bir katar !.

Nihavetüz İğdir evsında çekilen daha ne gibi işlere yaradığını bu resim size anlatmaktadır. (Hayvanların yanında kubarok çuvalları vardır).

Kars'ın tarihçesi

Adanolan şimali parkinin de bir şehat vilâyetimiz olan Kars eski bir Türk şehr-i ferdî. Evvelce nevelîliğini Çoruh ve Erzurum ilâvelerinde Doğu illerimizin kadim çağlara ait tarihçesini inceleyen anımsın merihte geniş teşah verdikimiz için tekrar etmeyiz. Kars ve havasını Doğu Anadolu'nun diğer bölgeleri gibi asırlar boyunca Roma ve İran imparatorluklarının müdafide şahasr içinde kalması, bazen bu iki devlet arasında, bazen yerli ve küçük hükümdarların hâki müdâfesi altına girmişti.

Yozon: FERİDUN FAZİL TÖLBENTÇİ

da ve karede Maseki Karata hakim sümürdür. Fakat yine bunlar da istiklâlî şahip olamamışlardır. Bizans İmparatorluğu mebu tanımırlardır. Oa birinci sırım ortalarına doğru Türkmen taarruzu ve istiklâlinin şiddetli bir şekli almıştı. Üzerine Ani ve Kars prensleri veya kralları Orta Anadolu muayyen bir takım topraklar mukabilinde iki kaleyi de Bizans İmparatoruna terk etmişlerdir. Bizanslıların bu müstakad yapmış oldukları meşhur kalimandır. Sahasrayana göre, halk tebehe tibi tutulmuş kar kunc akıbetlere maruz bırakılmıştır.

Selçuk Türkleri Anadoluya istiklây başladıkları sırada Tufredi Beyin amzasıdesi Kutulum ve İbrahim Yinal Erzurum da dahil olmak üzere Doğu Anadolu şehrlerini birer birer fethetmişler, 1053 de Karam kalesi harig olmak üzere bu bölgedi almışlardır. Fakat Sultan Tufredi Beyin arsları açılmış olduğundan uzun müddet ellerinde tutamamışlardır. Sultan Alparslan 1060 de Karsı birindefa fethetmiştir. Birkaç yıl sonra Gürülberin eline geçtiğinden Sultan Melikşahın Emiri Ahmet Bey tarafından 1080 veya 1081 de fehi katli olarak tamamlanmış, bu suretle Kars hakiki sahiplerine kavuşmuştur. Merkezi Erzurumda bulunan Türk Saltukogulları imaresinin başlıca kalmasıdır. 1153 de Gürülberin Kıpçak hücumlarına maruz kalan Kars haran olmuştur. Saltuk (Devamı II incede)

Sarıkamış girer ken yebirin görünüşü

Kars'ın coğrafi durumu

Kars il, Çoruh başlarıyla Karadeniz, Fırat ve Murat başlarıyla İsvra Körfezine, Aras ve Kür şraklarıyla de İtalya Denizine sularını akıtın bir yerde Anadolu'nun en yüksek ve büyük bir düğüm bölgelerinde bulunmaktadırlar. Doğu ve kuzeyden Kuzey Rus suları ile çevrilmiştir. Güneyinde Aras, Batısında Erzurum ve Çoruh vilâyetleri bulunmaktadırlar.

Arazi ve Akar sular

Kars'ta, Karadeniz ve Hazar Denizi sularını ayıran Soğanlı — Allahöğker — Yalınçam sıra dağları Arasın başlıca yip Kuzeyde Kafkaslardaki Elburz Dağında düğümlenmektedir. Bu sıra dağlara doğudan ve batıdan dik olarak gelen dağlar zinciri de Allahöğker Dağında düğümlenmektedir. Kür ile Kars çayı sularını ayıran Topraklı dağları, Kars ile Ardahan arasındaki Boğaz başına varan kolu Çoruh ile Fırat başı sularını ayırmaktadır.

(2200—1700). Ziraat — Sürme (1800—1400 metre) adıyla üç yayla: Fındık, Kurkulu, Barda, Aşağı Paşin ve Kasıman (1500—1300 metre), adıyla beş dere: Cildir Sürmeli çukuru (1000—700 metre), adıyla iki çukur ova bölgesi ayrılmaktadır. Kars çayının boyu 150 kilometre olup, Güneyden çıkan Kırbaşı da Ardahan çayı altına bufiada kadar gider, Bingöl'den gelen Aras, Karsın suları Paşin — Kaşman dere — Sürmeli çukuru bölgeninden geçer.

İki en büyük gölü olan Çıldır gölü denizden 1900 metre yükseklikte olup en derin yeri 22 metredir. Kıyan bölünmüşler, üç ay kadar kalın buz katlarıyla kapalı olduğundan üzerinden kıyak ve sürüler geçebilir. Ortalama sühnet 4.8 dir, bu sühnetin —33 dereceye kadar düşünlü kaydedilmiştir.

Maarif Durumu

Kars'ta okunması karışık bir seviye vardır. Köylerde yeni yeni okullar açılmaya başlanmıştır. Henüz okula kavuşmamış köyler çoktur. Hâlin bölünmüş 360 öğretmenli, 33 tane de başmüdü öğretmenli okul vardır. Tahsil çabında pek azdır: 72.487, okula devam eden çocuk sayısı da 24.808 i olarak, 12.227 si kız olmak üzere 37.125 tir. İbadeki öğretmen sayısı 820 dir.

Kars'taki Ani harabelerinden bir görünüş

Kars destanı

1853 te Kırım savaşı başladığı ve Rusların hududu geçtiği sırada bunu haber alan Aşık Bahrinin yazdığı destan:

Çok ıyile yan bakma Moskof em sa,
Yurdun kalkandır Karsın kalesi,
Nice bin dümana boğun salmıştır,
Türküşün şimdir Karsın kalesi.

Onu karan usta çok güzel kurmuş,
Bütün ülkelerle kanadan vermiş,
Her zelen belaya gösünü germiş,
Yurdun kalkandır Karsın kalesi,
Şehrede tez alır doğan güneşli,
Dünyada bulamaz onun bir eşi,
Gökle, tap kır emez palatır düşü,
Kaleler hündür, Karsın kalesi.

Nice düveltere nazarsız olmuş,
Metahî zafere hazarsız olmuş,
Her yeri şehide mezarlık olmuş,
Gaziler kanıdır Karsın kalesi.

Haykış yarıyamaz vıran değildir,
Bühtün bölleri yaban değildir,
Kargalar kalacak mekân değildir,
Gaziler kılınır Karsın kalesi.

Karsa her gün bakın perihan oldu,
Eramına zelli kör piçman oldu,
Bunı şahid, isbat bir cihan oldu,
Kendinin tamtır Karsın kalesi.

Honur eli Viranun el ü aşırında,
Kaç yığılır yatar yurdun bahrında,
Bağ ile can feda eyer uğrunda,
EHer sultanıdır Karsın kalesi.

Fahri her dem ösüder vasi valıandan,
Büyüdüme ferman gelmiş sultanıdan,
Şenlenip şhadun olur her yandan,
Dünya çihadır Karsın kalesi.

Ani harabelerinde bir kilise

Kars'ın tarihçesi

(Baş 3 üncüde)
hasedeninde Mevlâ İzzeddin veziri Firuz Akay tarafından temir ve imar edilmiştir. 1201 de Anadolu Selçuk Sultanı Kültükdin Süleyman Şah Sal. Kütüphanelerini imar etmiş son vermiştir.

Anadolula Selçuk devletinin inkişafına yüz tuttuğu sıralarda 1230 da Kara Moğolların istilaına uğramış, 1236 dan itibaren de Moğol İmparatorluğunun bir tabyası olarak meydana çıkan İhanilere tâbi olmuştur. İhanilerin inkişafından sonra başlıca büyük a-narşide Celayirlere geçmiştir. Celâyirleri Karakoyunlular tarafından eleştirilmiştir. Karakoyunlularla Akkoyunlular arasındaki savaşlarda ehemmiyetini kaybetmiş, harap ve bakımsız bir hale gelmiştir. 1460 de Erzurumun zaferinden Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey Karakoyunluların bütün ülkesini almıştır. On altıncı asrın başlarında merkezi Erzurum olmak üzere Aşvârî Sevindirrek Han adlı bir Türkmen beyinin idaresinde bulunan bu havâli, 1502 den sonra Safevilerin yüksek hâkimiyetini kabul etmiştir. 1514 te Çaldıran meydan muharebelerini vermek üzere yola çıkan Yavuz Sultan elim 5 Ağustos 1514 te Erzuruma uğramış, Sevindirrek Han Osmanlı padişahını methu tanımıştır. Kanunî sultan Süleyman devrinde 14 ekim 1534 te Erzurum ve Kars havâlindeki Türkmen beyliğine nihayet verilerle Erzurum eyaleti teşkil olunmuş, beylerbeyliğine Dalkadır oğullarından Mehmet Bey tayin edilmiştir. Sultan Süleyman pek harap bir halde bulunan Erzurum ve Kars kalelerinin tamiri için emirler vermiştir.

Kanunî Sultan Süleyman Nahçıvan seferine giderken Karsa da uğramış ve buradan İran Şahı Tahmaspa harbe davet eden bir nâme yollamıştır. Sirvan ve Gürcistan seferine çıkan vezir Lala Mustafa paşa, ordunun başında olarak 26 temmuz 1578 da Karsa gelmiş ve gerek şehrin ve gerekse kalenin artık barınmaz bir hale geldiğini görünce, yeniden yapılmamasına karar vermiş ve 27 temmuzda büyük merasimle kalenin inşasına başlanmıştır. 28 günde tamamlanmış olduğu görülmüş bir sürat demektir. Dış kalenin çevresi üç bin beş yüz metre olarak gösterilir. Lala Mustafa paşa bununda da itfâta etmiş ve şehri de yine adeta yeniden yapıtırmıştır. İnşaatı çalışanları teşvik etmek gayesiyle süratında taş taşımıştır. Karsın ikinci hânesi işte bu (Kibris fatihi) Lala Mustafa paşadır.

1604 te Kars İranlıların tecavüzüne uğramış, Şah Abbas şehirdaki Kubbeli camileri tahrip ettirmişti. 1616 da geçeleri de çalılıpka suretiyle şehir ve kale yeniden imar edilmiş. Beylerbeyliğine Sefer paşa, muhafazasına da Maraz beylerbeyi Hasan paşa tayin olunmuş, muhtelif amirlerden dört bin üç yüz asker bırakılmıştır.

İkinci seferine giden sultan Dördüncü Murat, 17 temmuz 1633 te Karsa uğramış ve şehrin imarı ile yakından ilgilidir olmuştur.

Osmanlı imparatorluğu inkişafına uğrayan sırada, Kars ta bir merhad gerili haline gelmiştir. On dokuzuncu asır Kars için birçok felâketler başlatılmıştır. 1867 de Kars Kapılarında kadar gelen Ruslar mağlubiyete uğrayarak çekilmişler, 1828 de bu dâvâya geçen Rus ordusu 7 temmuz 1829 da imzalanmış bir maddesi ile Karsa et-

mişlerdi. 1853 te tekrar düşman taarruzuna uğramış, kale kendini her türlü tahdirden ötürde bir cesaretle, kahramanlık ve fedakârlıkla müdafaa etmiş, bu uğurda birçok evlatlarını şehit vermiştir. Müdafaa altı ay sürmüştü, açlık, hastalık ve çepçapanesizlik yüzünden teslim olmak zorunda kalmıştır. Karsın harbinin bilim ve sanat, fikirlerinin safesi ile metice, kemmiyeti üzerine 20 mart 1856 tarihli Paris muahedesinde 2 üncü maddesi muhbirince tekrar ana vatana kavuşmuştur.

Tarihlerimizin 93 harbi adıyla geçen 1877 - 1878 Türk-Rus savaşında yeniden istila felâketi ile karşılaşmıştır. 24 nisan 1877 de park hududumuz geçen Rus orduları 27 nisanında Kars kapılarına gelmiş ti. Bu sırada kalede bulunan park orduları başkumandanı Ahmet Muhtar paşa toprak ile karşıvelli bir püçde livaşa çıkararak Rus sivillerini geri çevirmişti. O gün bütün Kars aygâh kalmış, genel ihtiyar, çoluğu ve çocuğu ile askerle beraber Hafız paşa tabyasından fırlayarak düşmanın ardına düşmüştü (bu hususta serhad idâvesinde malûmat vermiştik.) Aylarca süren bir sahra savaşından destanından sonra harap ve perişan bir halde 18 19 kasım 1877 de düşmüştü. Yalnız Davut paşanın kumandasındaki kahli tabye, diğer bütün tabyalar düğüğü halde idâre, tüm kursununa da atıldıktan sonra teslim olmuştur.

3 mart 1878 tarihli Ayastefanos muahedesi ile Rusların bir den istediği bir milyarı dört yüz bin ruble harp tazminatı mukabilinde Batum, Kars ve Ardahan elimizden alınmıştır. Her ne kadar 13 temmuz 1878 de imzalanan Berlin antlaşması ile bu muahede kısmen tadil edilmiş ise de yine cumhuriyetimiz zamanında bu sedat yapılmış gâri kaleyi Ruslara vermek zorunda bırakılmıştır.

Kürk yıl anavatanından ayrı kalan Kars, düşmanların bütün gayretlerine, tasviki ve ve zullimlerine rağmen Türklüğünü muhafaza etmiş, büyük bir sabırla kurtuluş gününü beklemiştir.

3 mart 1918 de imzalanan Brest - Litovsk muahedesi ile Batum, Ardahan ve Karsın hakiki sahipleri Türklerle idâde kabul edilmiş, 25 nisan 1918 de Türk ordusu Karsa girmiştir.

Birinci Cihan Harbinden mağlûp olmuşuk, Müttahak hükûmetlerine göre, Türk ordusu 1877 hududına geriine çekmek zorunda kalmış, merkezi Karsla olmak üzere yerlilerden mürekkep ve «Millî Sür» adıyla millî bir hükümet kurulmuştu. 18 ocak 1919 tarihinde bu yerli hükümetin adı Nahçıvan ve Batumda işine alarak «Cemnuhu gurbi Kafkas Hükümeti Muvakkateli Milliyeti» ne çevrilmiştir. Yerli hükümet, Ermeni ve Gürcü cetelelerine karşı muvaffakiyetli muharebeler vermiş ve vatan işraklarını korumuştur. Fakat 10 nisan 1919 da Karstaki İngiliz alayı meclis binasını kusturarak hükümeti inkısarı tefkik etmiş, Batum yoluyla İstanbula göndermiştir.

Bu tarihten sonra Ermenilerin Türkleri kurma hareketleri başlamıştı. Birleşik Türk evlâdî öldürülmüştü. Nihayet Sark cephesi kumandanı Kâim Karabekir Paşa komutasındaki ordumuz, 29 Eylül 1920 de Sarıkamışta, 30 ekimde Karsı kurularak 7 kasımda Gümrüğe girmiştir.

36 mart 1921 Moskova ve 13 ekim 1921 tarihli Kars muah-

deleri ile Karsın anavatanı ilâhîki tekrar kabul edilmiştir. Zaman zaman istilaya uğrayan, çok istrap çeken gaubehâgim Kars, bir daha böyle bir acı ile asla karşılaşmayacak, ona fena nazarla bakan düşmanlar mahv ve perişan olacaklardır.

Tuzluca'da tuz ve Köroğlu

(Baş 4 üncüde)
Banka ancak çift hayvan için kredi veriyor.

Ofis teşkilâtının kurulması Tuzluca için hayvâri olmuştur. Yoksa çiftçi, malını müsâli bir fiyatta satamayacak veya idârî veya diğer bir merkeze naklet-tirmek inkişaf bulamayacak-tır.

Tuzluca'da 16 kayıtlı tüccar

Sarıkamış'ta Şehir işleri

(Baş 9 üncüde)
Yerlerinin bu şekilde ellerin-den alınmış olmasından çok üz-gündür.

Belediye, çok hayvâri bir işe başlamış bulunuyor. Sarıkamış hareketinde şehit olan ve şimdiki kadar iki çukur halindeki mezarları yatın 3727 şehidini, zâin kemiklerini mezarında huna-dan alınarak Belediyece harar-lanan Şehitliğe naklettilmiş-tir.

Öteller
Sarıkamışta vasat derecede iki otel vardır. Palas Oteli ve Trabzon Oteli. İş, bir cetele şiddetle ihtiyacı hissediliyor.

Bankanın bunlara seteb kredinin yekünü 15.000 liradır, 25.000 liraya vardirolması için teşebbüse geçmiştir. Tuzluca'daki Ziraat Bankası yalnız üç sene evvel açılmış-tır.

Kars'ta Hayvancılık

(Baş 4 üncüde)
Yirmi bir bin lira değerinde ye-di ton bal, yedi yüz seksen bin lira değerinde iki yüz altmış ton yün ve yapıldı. İhrac edil-miştir.

Hayvan ihracatından temin edilen gelir de mühim bir ye-kün tutmaktadır. 1931 yılında altı milyon lira kıymetinde yirmi bin adet ke-şum ökünü, on iki milyon lira kıymetinde otuz beş bin adet kaşaplı öküz, sekiz milyon se-kiz yüz yirmi bin lira kıymetinde kırk iki bin adet inek, dört yüz kırk beş bin adet keşim ve bin beş milyon iki yüz altmış beş bin lira kıymetinde yetmiş yedi bin adet koyun ihrac edilmiştir.

Kars'ta Kredi kooperatifleri-nin adedi her yıl büyük bir nis-bette artmaktadır. Mevcut kooperatif adedi 37 ye çıkarılmış-tır. Bu yıl bu miktar yâne e-ğerkolmak suretiyle Kars, Türki-yenin en fazla kooperatifi bulu-nan bir bölge haline gelecektir.

Yağmur ve Kar mevsimlerinde en azami emniyetle en fazla kilometre yapacak ROAD LUG modeli GOOD YEAR Lâstikleri gelmiştir.

GOOD-YEAR Fabrikasının imâl ettiği Kamyon lâstiklerinin muhtelif fiyath sekiz model mevcuttur. En ucuz lâstik (az kilometre) yapıldığı için çok daha pahalı mal olduğu bilhassa memleketimizde çok tecrübe edilmiştir. Kamyon lâstiklerini işimize en uygun modeli ihtihop için tecrübeli mühendislerimizin fikrini alınız. GOOD-YEAR in en yüksek kaliteli ve en pahalı olan ROAD LUG lâstiklerini tecrübe ederseniz bunların kilometre hesabıyla en ucuz lâstik olduklarını siz de takdir edeceksiniz.

DÜNYANIN HER BİR TARAFINDA GOODYEAR LÂSTİKLERİ İLE HER BİR MARKADAN FAZLA YÜK NAKLULUN "DUĞU BİR HAKİKATTİR.

GOOD-YEAR

Memleketin her bir tarafındaki çeşitli yerlerden ROAD LUG veya diğer modelde bulunan GOOD-YEAR lâstiklerini arayınız.

KAYNAKÇA

A- Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

B- Süreli Yayınlar

23 Şubat Gazetesi 1962-1971
Ardahan Gazetesi 1953
Ardahan'da Sabah 1977-1978
Ardahan'ın Sesi 1953
Ayhavar Gazetesi 1952-1954
Birlik 1952-1953-1962
Bugün Gazetesi 1958-1963
Demokrat Kars 1955-1958
Dil Gazetesi 1952-1953
Ekinci Gazetesi 1951-1970
Fırıldak Gazetesi 1953
Gazi Yurt Gazetesi Mart –Nisan 1954
Hakikat Gazetesi 1960
Halk Gazetesi 1972-1980
Hür Doğu (Sarıkamış'ın Sesi) 1966-1980
Hüryurt 1955-1980
İğdır Gazetesi 1951
Işık Gazetesi 1955
Kars Gazetesi 1938-1980
Kars Postası 1976-1980
Meşale 1955-1955
Narinkale 1963-1968
Öğretmen Dünyası
Serhat Ardahan 1953-1980
Serhat Gazetesi 1952-1953
Serhat Kars Gazetesi 1977-1980
Serhat Kars Gazetesi 1977-1980
Su Gazetesi 1964
Şarkın Dili 1953

Varlık 1921-1923

Vatan Gazetesi Kars Eki 1953

Verim Gazetesi

Yeni Sarıkamış Gazetesi 1963-1964

Yeşil İğdır 1955-1980

Dergiler

Aras Dergisi 1950

Doğuş 1933-1951

Gökbörü Dergisi 1965

Kars Dergisi 1968

Kars Eli 1964-1974

Kars İli Dergisi 1966

Kars Kalesi 1964

Rençber Dergisi 1970

Ümit 1959

Yeşil Yuva 1922

C- Röportajlar

Hüryurt Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Erbil HÜRYURT ile 20.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

Kars Postası Yazı İşleri Müdürü Didem Tan YILMAZ ile 21.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

Halk Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Yeşim AYDIN ile 22.06.2011 tarihli yapılan röportaj.

Fikri Durgun ile yapılan 4 Temmuz 2011 tarihli röportaj.

D- Telif Eserler

1288 Erzurum Vilayet Salnamesi.

ALP Alper, “*Kars Tarihi Bakımından Bir Kaynak Olarak Vilayet Gazetesi “Kars”*”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı:161, Ankara, Nisan 2012.

ARSLAN Nebahat “*Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi*” Kafkas Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Bahar 2008.

ARSLAN Nebahat Oran, “*Güney Kafkasya’dan Türkiye’ye Gelen Muhacir ve Mültecilerin Durumu (1921-1945)*”, **Atatürk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Erzurum 2007, Sayı: 35.

ARSLANOĞLU Cem Ender, **Kars Milli İslam Şurası ve Cenubi Garbi Kafkas Hükümeti Muvakkata-i Milliyesi**, İstanbul 1986.

ASLAN Celal, “*Bahçe Dergisi 1908-1910*”, **BİLİG II. Meşrutiyet Özel Sayısı**, Sayı:47 Güz, Ankara 2008.

BADEM Candan, **Çarlık Rusyası Yönetiminde Kars Vilayeti**, Haziran 2010.

CELAL Mir -HÜSEYİNOV Firidun, **20. Asır Azerbaycan Edebiyatı**, Maarif Neşriyatı, Bakü 1982.

DAYI Esin, **Evliye-i Selasede Milli Teşkilatlanma**, Erzurum 1996.

GİRGİN Atilla, **Türkiye’deki Yerel Basının Gelişmesi**, İstanbul 1997.

GÖKDEMİR Ahmet Ender, **Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti**, Ankara 1998.

HUN Özden Mucahit, **İğdir Sevdası, Kaf Dağından Bir Şehrin Hikâyesi**, Ankara 2002.

İNALCIK Halil, Mehmet Seyitdanlıoğlu, **Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Ankara 2006.

İPEK Ali, “*Tanzimat’ta Gazete ve Dergi*”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı:1, Van 1990.

KABACALI Alpay, **Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın**, İstanbul 2000.

KALAYCIOĞLU Sevilay, **Kars Gazetesi (1938-1950)** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2009.

Kars, CHP Halkevi Bürosu Yayınlarından, İstanbul 1943.

KIRZIOĞLU M. Fahrettin, **Edebiyatımızda Kars**, İstanbul 1958.

KIRZIOĞLU M. Fahrettin, **1855 Kars Zaferi**, İstanbul 1955.

KOLOĞLU Orhan, **Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Basın**, İstanbul 1994.

KÖSTÜKLÜ Nuri, **Kazım Karabekir ve Eğitim**, 2004, Konya.

MİRAHMADOV Aziz, **20. Yüzyıl Azerbaycan Edebiyatı Tedkikatları**, Bakü, 1975.

MİŞİYEV Adil, Tiflisle Bağlı Azerbaycan Edebiyatı, Tiflis, 1886.

Nahçıvan Ansiklopediyası, 2. Cilt, Nahçıvan, 2005.

NARİN Türkan, **Kar taneleri, Kars'tan Gerçek Hayat Hikâyeleri**, İstanbul 2007.

ÖNAL Mücahit, KARAAĞAÇ Günür, KÜÇÜK Sait; **Kağızman'a Ismarladım Nar Gele**, Muğla 2000.

ÖNCÜ Ali Servet, **Varlık Gazetesi (21 Ağustos 1921- 31 Aralık 1923)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, A.İ.İ.T. Enstitüsü, Erzurum 2000.

PAKALIN Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C:III, İstanbul 1983.

PARLATIR İsmail, **Tanzimat Edebiyatı**, Ankara 2006.

POLAT Nazım H., “*Türkiye’de Yerel Basının Gelişimine Kısa Bir Bakış*”, **TÜBAR**, Sayı 12, Ankara 2002.

QULİYEVA Vilayet, **İsa Sultan Şahanski'nin Garibe Hayatı**, Bakü, 1999.

SARI Mustafa, **Türkiye-Kafkasya İlişkilerinde Batum (1917-1921)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya 2010.

SARIKAYA Makbule, “*Doğuşun Kars'ın Sosyo -Kültürel Gelişimine Katkısı*”, **Serhat Kültür**, İstanbul, Aralık 2005.

SARIKAYA Makbule, “*Erzurum Kongresi'nde Rizeli Delegelerin Faaliyetleri*”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Dergisi**, Sayı:20, Erzurum 2003.

ŞAHİN Enis, **Sakarya Basın Tarihi 1919-2004**, İstanbul 2005.

ŞAKİROĞLU Mahmut H., “*Halkevleri Dergileri ve Neşriyatı*” **Kebikeç**, sayı 3, Nisan 1996.

TANPINAR Ahmet Hamdi, **19. Asır Türk Edebiyat Tarihi**, İstanbul 1988.

TEKİR Süleyman, **1921-1927 Ardahan'da İdari, Ekonomik ve Sosyal Yapı** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Kars 2010.

TOPUZ Hıfzı, **II. Mahmut'ta Holdinglere Türk Basım Tarihi**, İstanbul 2003.

TURAN Metin, "*Kars Halkevi Dergilerinden Kars Eli'nde Halkbilimle İlgili Yazılar*", **Kebikeç**, Mayıs 1996, Sayı 3.

ÖZGEÇMİŞLER

Nebahat ARSLAN

01.09.1969 tarihinde Kars'ta doğdu. İlköğretimini Kars'ta, Ortaöğretimini İstanbul'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 1997'de "Antalya Milletvekili Rasih Kaplan Bey'in I.ve II. Dönem TBMM' deki Siyasi Faaliyetleri, Erzurum" isimli tez ile Yüksek Lisans eğitimi tamamladı. 2003 yılında "I. Dünya Savaşı'nda Türkiye'deki Rus Savaş Esirleri ve Bunların İadeleri Erzurum" isimli tezi ile doktora eğitimi tamamladı. Hala Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü T.C. Tarihi Anabilimdalı'nda Yrd. Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

Yayınlanmış Kitapları:

Birinci Dünya Savaşında Türkiye'deki Rus Savaş Esirleri, IQ Kültür Sanat, Aralık, 2008.

Bölümü Bulunan Kitaplar:

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kafkas Göçleri (1828-1943), Eser Ofset, Kars 2011.

Geçmişten Cumhuriyete Kars Tarihi, Eser Ofset, Kars 2011.

Süleyman TEKİR

30.11.1985 yılında Kayseri ili Develi ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğretimini Develi’de tamamladı. 2008 yılında Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 2010 yılında Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilimdalı T.C. Tarihi Bilimdalında “1921-1927 Ardahan’da İdari, Ekonomik ve Sosyal Yapı” isimli tezle Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. Halen Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilimdalı T.C. Tarihi Bilimdalında doktora eğitimine devam etmektedir. 2011 yılından beri Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

پاڤکون

DEMOKRAT
KARS

ИЗВѢСТІЯ
Карская Собора Советских Рабочих и Крестьянских
Депутатов и специальных органов. Органов Коммуны
Devlet Nüshası

KARS

Ekinci

ARDAHAN

23 ŞUBAT

|ÜMİT|

HÜRYURT

≡ Kars Kalesi ≡